

GUSTAV TOBLER

ŽIVOT BEZ ALKOHOLA

SADRŽAJ

1. ALKOHOLIZAM PROBLEM	3
2. „BLAGOSLOVEN ĆE BITI PLOD TVOJE ZEMLJE“	7
3. KAKO SU IZRAELCI ŽIVELI OD PROIZVODA SVOJE ZEMLJE	12
4. O UPOTREBI SOKA OD GROŽĐA	16
5. DA LI JE VINO UVEK VINO?	25
6. RAZNI SVEDOCI IZ PROŠLIH VREMENA	30
7. ŠEKAR — DA LI SE RADI O „SILOVITOM PIĆU“?	33
8. ZASTRAŠUJUĆI PRIMER IZ BIBLIJSKE ISTORIJE	40
9. SVEDOCI NAČELNE VERNOSTI	44
10. ULOGA VINA NA PRAZNIKU PASHE	49
11. KOJU VRSTU VINA TREBA UPOTREBLJAVATI ZA SVETU VEČERU?	53
12. VINO NA SVADBI U KANI	57
13. „PIJ PO MALO VINA, ŽELUCA RADI SVOJEGA“	62
14. „I NE OPIJAJTE SE VINOM“	66
15. DA LI SU KORINĆANI BILI PIJANI NA SVETIM VEČERAMA?	70
16. O POSLEDICAMA POGREŠNO SHVAĆENE SLOBODE	73
17. ŠTA ZNAČI REČ „TREZAN“?	78
18. „BUDITE TREZNI I PAZITE!“	84
19. OSTALI NOVOZAVETNI RAZLOZI ZA TREZVENOST	90
20. SMEMO LI IZBEGAVATI GLAS ODGOVORNOSTI?	97
21. TRAŽE SE JUNACI!	102
22. DODATNA OBJAŠNJENJA	107
23. POPIS BIBLIJSKIH TEKSTOVA	115

1. ALKOHOLIZAM PROBLEM

U većini zemalja alkoholizam predstavlja težak problem. Ovo saznanje može se lako potvrditi, ako pogledamo neke podatke. Posle pretraživanja službenih dokumenata mogu se izneti vrlo zanimljive brojke o potrošnji alkohola u Zapadnoj Nemačkoj i u Švajcarskoj. Brojke nisu tako nove, ali su veoma značajne. Godine 1971. u Zapadnoj Nemačkoj i u Zapadnom Berlinu za alkohol je potrošeno 27.584.006.000 nemačkih maraka. Ni Švajcarska ne zaostaje. Prema proceni Savezne statističke službe izdaci za alkoholna pića u 1970. godini dostižu skoro tri milijarde franaka. U Sjedinjenim Američkim Državama alkoholizam, prema mišljenju vladinih službenika, predstavlja zdravstveni problem broj jedan.

Samo u Švajcarskoj preko 10% muškaraca starih 20 i više godina boluje od alkoholizma. Kada se govori o cirozi jetre kao posledici alkoholizma i porede godine 1933/1938. sa godinama 1966/1971. može se zapaziti porast od 227%. U Sjedinjenim Državama postoji devet miliona alkoholičara. Alkohol je tako postao glavni krivac za 25.000 poginulih i 200.000 povređenih u saobraćajnim nesrećama. I na ulicama evropskih država alkohol je odneo mnogo ljudskih žrtava.

Savremena istraživanja otkrivaju porast alkoholizma među omladinom. Brojke koje pristižu iz celog sveta daju sliku koju svaki prijatelj mladih mora da gleda sa dubokom zabrinutošću. Ako je tačna izreka da „mladima pripada budućnost“, onda takva budućnost može da bude samo tamna. Ipak, da pogledamo najpre podatke iz nekih evropskih zemalja:

Francuska: Godine 1971. prema jednom napisu u časopisu „La Monde“, 9% svih saobraćajnih nesreća na putevima izazvali su mladi koji su bili pod uticajem alkohola.

Nemačka: Od 600.000 alkoholičara u Nemačkoj 50.000 su mladi, a većina od njih mlađa je od 17 godina.

Engleska: Broj mladih koji su osuđivani zbog pijanstva porastao je od 1958. do 1968. godine od pet na dvanaest hiljada.

Mađarska: U poređenju sa periodom od pre drugog svetskog rata, broj porodičnih sukoba i samoubistava izazvanih alkoholom, udvostručio se. Broj mladih koji imaju udela u tome veoma se povećao.

Švajcarska: Broj mladića bolesnih od alkoholizma prijavljenih ustanovama za zbrinjavanje ugroženih od alkohola i socijalno-medicinsku službu, veoma se povećava. Od 1965-1970. 24% novoprijavljenih bili su mladi od 30 godina.

Utoliko je čudnija opšta ravnodušnost najširih društvenih krugova prema ovom problemu. U jednom predavanju na temu „Pokret trezvenosti u ćorsokaku“ Paul Najdhart je izjavio: „Činjenično stanje ne može se osporiti; junačka vremena pokreta trezvenosti su prošla! Današnji trezvenjaci više ne daju svoj doprinos u prilog korišćenja neprevrelog voća. Umor i mirenje sa postojećim stanjem se šire... Ono što je pre pola veka još bilo moguće, danas je potpuno nezamislivo: u ono vreme krvavi zločin jednog pijanice koji je pio samo liker od pelena, u švajcarskom narodu mogao je izazvati takav talas emocija, da je taj narod i protiv volje svojih vlasti mogao izdejsstvovati zakonsku zabranu upotrebe likera od pelena. Poslednjih godina dogodilo se više sličnih nasilja od strane alkoholičara, javnost ih je jedva zapazila.“

Poznati časopis „Hrišćanstvo danas“ iznosi sličnu tvrdnju: „Najtužnija strana problema sastoji se u tome što praktično ništa nije učinjeno za rešenje tog pitanja. Izgleda da skoro niko o tome ne razmišlja. Zašto? Pogrešan poklik prohibicije mnoge trezvenjačke snage preveo je u odstupnicu i

otada se one vrte u krug. Posle ukidanja prohibicije, alkoholna pića dobila su vrlo atraktivan i napadan ugled. Industrija godišnje daje blizu 200 miliona dolara za reklamu u želji da toj slici da još više sjaja.

Sve veći broj hrišćana, od kojih se većina i ne trudi da ispita tamnu stranu ove slike, miri se sa ovim prilikama.

Neki uglavnom smatraju da je trezvenost ostatak stare kulture i nešto što čovek bez ozbiljne štete može ostaviti na stranu. Pojedini hrišćani usled društvenog pritiska, ličnog ponosa, ili otpora, i sami počinju da ovako misle. Postoji izvesna privlačnost u pozivu da se slome okovi tzv. zakonitosti, a i želja da okolina na njih ne gleda kao na zaostale, što bi se dogodilo kad bi bili u vezi sa bilo kakvim pokretom za borbu protiv alkoholizma. Još ozbiljnije prilike nastaju kad hrišćani počnu da piju, da bi se rasteretili, zaboravili brige, ili pobjegli od stvarnosti. Američki istraživači kažu da oni koji piju da bi pobjegli od stvarnosti, vrlo brzo zapadaju u još veće teškoće.“

Međutim, ne postoji nikakav razlog za napuštanje borbe i povlačenje. Ko vidi porast upotrebe alkohola, a time i porast alkoholizma, naročito kod mlade generacije, ko je video samo krajičak ove nevolje koju je alkoholizam doneo u veliki broj porodica, ko je spoznao kako alkohol nastoji da uništi i preplavi brane postavljene protiv poplave alkohola, taj odumiranje pokreta trezvenosti može da posmatra samo sa velikim žaljenjem i dubokom zabrinutošću.

Najpre moramo da sagledamo uzroke neodlučnosti koja se javlja među hrišćanima u borbi protiv poplave alkohola. U tome ćemo naići na problem da većini naklonjenih ljudi uopšte nije jasno zbog čega smo prestali da upotrebljavamo najbolje oružje u borbi protiv neprijatelja koji je postao skoro svemoćan. više ne koristimo ovu pomoć, jer se Sveto pismo sve više upotrebljava za opravdavanje stava koji nam oduzima svaku odlučnost.

Da li Biblija zaista opravdava našu neodlučnost i ravnodušnost? Da li je biblijsko stanovište prema alkoholu zaista tako podeljeno, kao što se uglavnom tvrdi? Da li Biblija kad upotrebljava reč „vino“ uvek govori o prevrelom grožđanom soku, kako to danas razumemo? Ova pitanja se nameću i zahtevaju jasan odgovor.

Kad uzmemo bilo koji od modernih prevoda Biblije i u njemu sretnemo reč vino, teško se možemo snaći, jer smo naučili da je vino prevreli sok od grožđa. Može nam se zato dogoditi ono što je pre sto godina doživeo dr Norman Ker iz Londona. On priča da mu se mnogo puta dogodilo da mu je neki postojani, trezveni i obrazovani ateista ukazao na određena mesta iz Svetog pisma, na kojima se hvali vino.

„Pa, zar ne vidite“, objašnjavao bi takav čovek, „da se u Bibliji vino hvali. Zar može jedna takva knjiga da bude istinita? Da li se ona zaista odlikuje božanskim nadahnućem, kad se u njoj hvali i slavi tečnost koju kao čovek od nauke i prakse morate označiti kao otrov?“

Dr Ker se nije smeo, ali šta bismo mi sami odgovorili? Zar zaista ne stojimo pred veoma teškim problemom? Pre nego što budemo raspravljali o ovome pitanju, dozvolimo jednom običnom čitaocu Biblije, čije nam ime nije poznato da nam kaže šta je njemu zapalo za oko: „Na svim mestima na kojima se spominje dobro vino, nema traga od nekog upozorenja, ukazivanja na opasnost, nema negodovanja, već samo odlučno odobravanje. Kako je nasuprot tome smela i jaka očigledna razlika:

JEDNO umnožava zdravlje i mir;

DRUGO je uzrok pijanstva, nasilja i patnje;

JEDNO je posvećena žrtva pobožnosti na Božjem oltaru;

DRUGO je uzrok neverstva i samouništenja;

JEDNO je simbol duhovnih blagoslova;
DRUGO je simbol Božjeg gneva;

JEDNO je znamenje večnog spasenja;
DRUGO je znamenje večnog prokletstva.“

U naše vreme prevreli i neprevreli sok od grožđa razlikuju se po dvema različitim oznakama. Prvi nazivamo vinom, a drugi sokom od grožđa. U vreme nastanka biblijskih knjiga i do pre nekoliko stotina godina nije bilo tako. Stari su koristili reč vino kako za neprevreli tako i za prevreli sok od grožđa. Svakome mora biti jasno da su mogući veliki nesporazumi ako prilikom čitanja Biblije ne uzmemo u obzir ovu činjenicu. U Bibliji su rečju „vino“ prevedene čak i reči koje uopšte nemaju veze sa pićem, već sa plodom vinove loze. Ovo uvek mora da se ima u vidu prilikom objašnjavanja biblijskih izraza, inače ćemo doći do suprotnih zaključaka. Zato su opravdana pitanja koja se često pokreću u vezi sa ovim:

„Da li se zaista treba čuditi što ima hrišćana koji prihvataju Bibliju i koji se pitaju: može li sveznajući Bog, čiju reč predstavlja Biblija, da hvali i preporučuje piće koje u životu mnogih ljudi igra tako žalosnu ulogu, koje uklanja sve kočnice koje postavljaju obzirnost i osećanje stida i tako neposredno ili posredno podstiče niske nagone.“ Da li bi to bilo mudro? I može li On istovremeno isti pojam da hvali i odvraća od njega, pa čak i proklinje?

Zar ovde nije jasno i za hrišćanina samo po sebi razumljivo, da Božja reč, koja uči najvišem i najboljem, koja oštro i određeno osuđuje zlo, ne može jedno isto piće na jednom mestu da hvali, a na drugom da proklinje. Ta prividna protivrečnost sasvim jednostavno i prirodno objašnjava dvostruku prirodu vina, neprevrelog i prevrelog. U jednom slučaju radi se o Božjem daru koji treba smatrati prirodnim proizvodom, a u drugom to piće podvrgnuto je procesu raspadanja i predstavlja čovekov „veštački proizvod“, ako se tako sme nazvati proces kvarenja.

U suštini takvo stanje ne predstavlja ništa neobično. I u naše vreme događa se da jedna reč ima više značenja. Cesto nam kontekst pomogne da odredimo osnovno značenje reči. Pored toga, reči su u toku određenog vremenskog perioda podvrgnut većim ili manjim promenama. Ovo važi i za izraze koji posle mnogo godina znače suprotno od onoga što su nekada značili. Setimo se ovom prilikom pečuraka: ako idemo u šume i polja da sakupljamo pečurke, onda svako zna da u tom poslu ne mislimo na otrovne pečurke. A, ako u novinama pročitamo naslov: „Cela porodica umrla od trovanja pečurkama“, onda ne mislimo da su jeli Vranje, iako se reč pečurka primenjuje kao oznaka i jestivih i otrovnih vrsta. Zašto onda toliko muka zadaje priznavanje činjenice da su i Jevreji, kao i Grci i Rimljani, rečju vino označavali kako prevrelo, tako i neprevrelo vino?

Uzmimo na primer pojam šira (mošt). Šira je neprevreli voćni sok. U vinarstvu se sveže iscedeni sok od grožđa označava kao šira. Tako je bilo još u vreme starih Rimljana (lat. mustum – svež, mlad, nov). Međutim, u Švajcarskoj i južnoj Nemačkoj prevreli sok od mlevenih i ceđenih jabuka i krušaka označava se Kao šira. Ako se misli na širu u njenom neprevreloom stanju, onda se mora reći slatka šira. Pošto je u pomenutim oblastima prevreli voćni sok zadobio skoro potpunu prevlast, naziv šira svojim značenjem mogao je obuhvatiti i ovaj pojam, iako on svojim sadržajem potpuno protivreći uobičajenom pojmu šira.

U našem istraživanju današnje poimanje vina ne bismo smeli da prenesemo u staro vreme. Stanovnik zapadne Evrope ima svoje predstave o svrsi gajenja loze i nege vinograda. Za njega je najvažnije vino, dok sveže grožđe ima vrednost samo više ili manje prijatne poslastice koja se uzima posle jela. Sasvim drugačije stoji sa upotrebom svežeg grožđa u zemljama Bliskog istoka. Tamo ima

mnogo naroda kod kojih je potrošnja svežeg grožđa i upotreba suvog grožđa isključiva ili skoro isključiva svrha gajenja vinove loze. U Iranu, Avganistanu, u Siriji i nekim drugim zemljama vinogradarstvo je orijentisano na proizvodnju svežeg grožđa koje se može duže održati. Sveže grožđe, koje služi za svakodnevnu potrošnju, prodaje se na lokalnom, ili regionalnom tržištu. Suvo grožđe namenjeno je izvozu i tako dospeva na svetsko tržište.

Zbog toga je lako razumljivo što su se mogle pojaviti mnoge suprotne predstave ako Stari i Novi zavet u vezi sa vinogradarstvom posmatramo kroz evropske naočari.

U staro vreme i prevreli i neprevreli sok od grožđa označavao se istom reči. Kasnije ćemo o ovoj činjenici iscrpno govoriti. Ipak, ovde ćemo navesti još jedan jasan primer iz klasičnog grčkog, koji sasvim potvrđuje naše izlaganje. Radi se o jednom pouzdanom svedoku. Aristotel, grčki filozof, rođen 384. pre Hrista, pisao je ovako u svojoj „Meteorologiji“:

„Slatko vino (šira od grožđa) se dimi; gusto je i ponaša se kao ulje, od hladnoće ne može da očvrsne, ali može dobro da gori. Ono je samo po imenu vino, ali nije stvarno; po ukusu nije kao vino i ne opija kao obično vino.“ Ovaj opis dokazuje tri činjenice:

1. Da je postojao proizvod od grožđa koji je bio sladak, koji nije imao ukus vina i nije opijao i koji se razlikovao od vina koje se moglo dobiti u trgovinama.

2. Da Aristotel koji je kao naučnik napisao naučnu raspravu, nije mislio da je dva proizvoda tako različita u svom delovanju (en ergo) trebalo označavati istim nazivom; ali i pored toga, on izričito tvrdi da se neprevreli proizvod u običnom govoru nazivao „vino“.

3. Da je reč oinos bila ime roda, koji je obuhvatao kako slatke i neprevrele, tako i uobičajene vrste. Na drugom mestu ovako kaže:

„Sa ‚vinom‘ se - to je osnova - misli na više od jedne vrste, jedno se ponaša tako, a drugo onako...“

Sada je naša dužnost da sledimo istorijske činjenice. U tom poslu počecemo sa studijom osnovnih ratarskih proizvoda i njihovom upotrebom u biblijsko doba.

2. „BLAGOSLOVEN ĆE BITI PLOD TVOJE ZEMLJE“

U vreme patrijaraha, u ranoj istoriji Izraela, dosta se govori o gajenju stoke, stadima koja pasu, sitnoj i krupnoj stoci. Ovo je kod Egipćana izazvalo prezir. To se jasno vidi iz saveta koji je Josif dao svojoj braći „A kad vas Faraon dozove, reći će vam: kakvu radnju radite? A vi kažete: pastiri su bile sluge tvoje od mladosti, i mi i stari naši; da biste ostali u zemlji Gesemskoj; jer su Misircima svi pastiri nečisti.“ (1. Mojsijeva 46,33.34)

Međutim, ratarstvo se pominje na samom početku istorije ljudskog roda. Kain je bio ratar. Za Isaka se kaže: „I Isak stade sejati u onoj zemlji, i dobi one godine po sto, tako ga blagoslovi Gospod.“ (1. Mojsijeva 26,12) Josifov san o snopovima koji mu se klanjaju (1. Mojsijeva 37,7), takođe ukazuje na određeno poznavanje zemljoradnje.

U zemlji Gesem, u kojoj se naselila Jakovljeva porodica, postepeno su nastupile promene. Vremenom je zemljoradnja zauzela prvo mesto. Posle naseljavanja Hanana, Izrael je postao narod koji je obrađivao zavičajno tle i veliku važnost pridavao poljoprivrednim proizvodima.

Mojsijevo davanje zakona uvažava ovaj razvoj. Držanje stoke više ne zauzima prvo mesto. Plodnost tla predstavlja značajnu vrednost, jer od nje zavisi sudbina celog naroda. Još više nego u vreme ranijeg nomadskog života, Izrael se oslanjao na Gospodnji blagoslov. Izraelski Bog je Onaj koji daruje rosu i kišu, mir i blagostanje. „Otvoriće ti Gospod dobru riznicu svoju, nebo, da da dažd zemlji tvojoj na vreme, i blagosloviće svako delo ruku tvojih.“ (5. Mojsijeva 28,12)

Hanan je postao zemlja žita i vina, koju natapa rosa nebeska (5. Mojsijeva 33, 28). Prorok Avakum opisu Božjih blagoslova suprotstavlja sliku koja tako jasno govori šta obuhvata preteće prokletstvo: „Jer smokva neće cvasti, niti će biti roda na lozi vinovoj; rod će maslinov prevariti, i njive neće dati hrane, ovaca će nestati iz tora, i goveda neće biti u oboru.“ (Avakum 3,17)

Psalam 104. govori o tri nebeska dara koji ljudima pružaju ono što im je potrebno za život: „Daješ te raste trava stoci, i zelen na korist čoveku, da bi izvodio hleb iz zemlje. I vino veseli srce čoveku, i lice se svetli od ulja, i hleb srce čoveku krepí.“ (Psalam 104,14.15)

Kad čitamo Stari zavet, često susrećemo izraze žito, vino i ulje. Potrebno je da shvatimo ova tri imena kojima su označeni glavni izvori ishrane starozavetnog naroda. Kad budemo detaljnije proučili ove pojmove, doći ćemo do raznih i zanimljivih otkrića.

Žito je jednom semenasti plod žitarice, a zatim samo hlebna žitarica. Žito u Bibliji postoji kao opšti naziv, a ne ime koje označava neku posebnu vrstu žitarice, kao što je pšenica, raž, ječam itd. To se vidi iz mnogih tekstova: „Kad uđeš u usev bližnjega svojega, možeš trgati klasje rukom svojom, ali da ne žanješ srpom u usev bližnjega svojega.“ (5. Mojsijeva 23,26) Na koju se vrstu žitarica ovde misli, nije nagovešteno. „Biće pšenice na zemlji izobila; po vrhovima gorskim lelujaće se klasje njezino kao Livanska (Libanska) šuma.“ (Psalam 72,16) „Nadgledaš zemlju i zalivaš je, obilno je obogaćavaš; potok je Božji pun vode, spremaš za njih žito, jer si tako uredio.“ (Psalam 65,9)

Žito je, dakle, žitarica, takva kakva iz zemlje raste i sazreva, ne možda brašno ili hleb. Možemo ga nazvati plodom žita ili žitarice. Ovo postaje jasno i iz jednog opisa u Knjizi o sudijama, gde o Samsonu ovako piše: „I otišavši Samson uhvati trista lisica, i uze luča, i sveza po dve za repove, i metnu po jedan luč među dva repa, pa zapali lučeve, i pusti u letinu Filistejsku, i popali letinu požnjevenu i nepožnjevenu, i vinograde i maslinike.“ (Sudije, 15,4.5)

Prema Isaiji 30,23 od prinosa sa njive priprema se hleb.

Drugi nebeski dar je plod sa čokota u svom prirodnom stanju. Jevrejska reč koja se upotrebljava

za oznaku ovog pojma je tiroš, koja se 38 puta pojavljuje u Starom zavetu. Reč tiroš u 30 od 38 tekstova stoji zajedno sa rečju žito. Neke od ovih tekstova doslovce ćemo navesti: „Bog ti dao rose nebeske, i dobre zemlje i pšenice i vina izobila!“ (1. Mojsijeva 27,28) Za „vino“ ovde je, kao i u mnogim drugim slučajevima upotrebljena reč tiroš. „Da bi nastavao Izrailj sam bezbrižno, izvor Jakovljevi, u zemlji obilnoj žitom i vinom; i nebo će njegovo kropiti rosom.“ (5. Mojsijeva 33,28)

Posebnu pažnju zaslužuje mesto u Knjizi proroka Miheja 6,15: „Ti ćeš sejati, ali nećeš žeti; ti ćeš cediti masline, ali se nećeš namazati uljem, gazićeš grožđe (tiroš), ali vina (yajin) nećeš piti.“ U ovom stihu izraz tiroš isključivo se odnosi na grožđe, na plod vinove loze, koji se cedi i tako dobija vino. Vino je ovde u stvari ono što su kod žita brašno i hleb. Od tiroša se pravi vino.

Zaharija 9,17: „Jer koliko će biti dobro njegovo i kolika je lepota njegova! Od žita će rasti momci a od slatkoga vina devojke.“ Tiroš je kao i žito proizvod koji raste na zemlji.

U 9. poglavlju Knjige o sudijama zapisana je jedna mudra priča. Drveta idu da pronađu i pomažu svoga kralja. Maslina, smokva i vinova loza redom odbijaju čast. Svaka se izgovara time što ne može da prestane da ispunjava svoj zadatak. Ovde nas posebno zanima odgovor vinove loze. Ona daje ovakvo objašnjenje: „Zar ja da ostavim vino svoje (tiroš)?“ Smisao se ipak nalazi u činjenici da ona ne može prestati da i dalje rađa svoje grožđe. Tiroš na ovom mestu znači „plod vinove loze“, ili grožđe.

Prorok Isaija u jednoj vesti o sudu ovako kaže: „Tužiće vino (tiroš), uvenuće loza vinova, uzdisaće svi koji su vesela srca.“ (Isaija 24,7) U jednom prevodu ovoga mesta stoji: „Berba tuguje.“ Smisao je da je plod vinove loze pre sazrevanja „oborio svoju glavu“. Tiroš, plod koji visi na vinovoj lozi, počeo je da vene zbog suše.

Na drugim mestima žito i vino (tiroš) predstavljaju zemlju punu hleba i vinograda (2. O Carevima 18,32) U jednom drugom prevodu postoji ovakvo rešenje: „Gde vino (tiroš) obilno raste.“ Isti smisao ima tekst u Isaiji 36,17.

Kad se govori o upotrebi reči tiroš pažljivim čitaocima mora pasti u oči da ni jedan jedini put akt pijenja nije povezan s njenim značenjem, niti ima ikakve veze sa pićem. Tiroš je plod vinove loze u svom nepromenjenom stanju. Čak i mesto u Knjizi proroka Isaije 62,8 ne shvata tiroš kao piće; on se može piti tek kad se ceđenjem pretvori u piće, kao što žito najpre mora da se preradi da bi se od njega dobio hleb. Međutim, tiroš može označavati i sok koji se još nalazi u grožđu, ali nikako prevrelo piće.

Uostalom, takav izraz postao je uobičajen; jer često kažemo „popiti bocu“ ili „čašu“, a u oba slučaja mislimo na sadržaj boce ili čaše. Zašto ne bismo mogli da popijemo i grožđe - njegov sadržaj? Donosi se i ubira proizvod, a ne ono što se od njega pravi.

Sa onim malobrojnim mestima koja na izgled o tirošu govore kao o piću, pozabavićemo se u Dodatku I na kraju knjige. Radi se o Pričama 3,10; Joilu 2,24; Isaija 65,8; Osiji 4,11.

Reč tiroš potiče od korena jaroš, što znači „naslediti“, „dobiti u posed“. To značenje nagovešteno je u 4. Mojsijevoj 16,14: „Jesi li nas odveo u zemlju gde teče mleko i med? i jesi li nam dao da imamo njiva i vinograda?“

Treći član zemaljskih proizvoda u većini prevoda označava se rečju „ulje“. Međutim, uobičajena reč za ulje ne upotrebljava se tamo gde se radi o ova tri glavna proizvoda. Jevrejska reč za ulje je semen, ali na svakom od 21 mesta na kojima se „ulje“ navodi zajedno sa žitom i tirošom, ne stoji semen, nego izhar.

Za cara Jezekiju ovako piše: „I staje za dohode od žita i vina i od ulja, i staje za svakojaku stoku, i torove za ovce.“ (2. Dnevnika 32,28) Ovde imamo tri proizvoda: dagan=plod sa njive, tiroš=plod sa vinove loze, izhar=plod sa drveta ili plod iz voćnjaka, u kome se pre svega uzdiže maslinovo drvo sa svojim plodovima koji „sjaje“ ili „svetle“ maslinama. Maslinovo drvo sija i svetluca na suncu, zato smo i istakli „plodovi sa masline i drveta“... i tako se upotpunjava trojstvo blagoslova prirode: (1) plod

od žita, (2) plod od vinove loze, (3) plod iz voćnjaka, ili drugim rećima: proizvodi sa polja, iz vinograda i voćnjaka.

Božji blagoslov obuhvata sledeće: „I milovaće te i blagosloviće te i umnožiće te; blagosloviće plod utrobe tvoje i plod zemlje tvoje, žito tvoje i vino tvoje i ulje tvoje, plod goveda tvojih i stada ovaca tvojih u zemlji za koju se zakleo ocima tvojim da će ti je dati.“ (5. Mojsijeva 7,13) U 5. Mojsijevoj 11,14. ponavlja se isto obećanje: „Tada ću davati dažd zemlji vašoj na vreme, i rani i pozni, i sabiraćeš žito svoje i vino svoje i ulje svoje.“ Radi se o „sakupljanju“ pšenice, grožđa i ulja. Tamo gde se Izraelu zbog neverstva preti prokletstvom, govori se ovako: „I izješće plod stoke tvoje i plod zemlje tvoje, dokle se ne istrebiš; i neće ti ostaviti ništa, ni žita ni vina ni ulja, ni ploda goveda tvojih ni stada ovaca tvojih, dokle te ne zatre.“ (5. Mojsijeva 28,51)

Veoma su značajni podaci u Nemiji 5,11, gde njive, vinogradi i maslinjaci stoje nasuprot pšenici, vinu (tiroš) i ulju (izhar=plod sa drveta). Jeremija 31,12: „I doći će i pevaće na visini Sionskoj, i steći će se k dobru Gospodnjem, k žitu, k vinu i k ulju, k jaganjcima i teocima; i duše će im biti kao vrt zaliven, i neće više tužiti.“ „Biblijski komentar o trezvenosti“ govori o ovom mestu ovako: „Poznato trojstvo prirodnih proizvoda ponovo se pojavljuje i na upečatljiv način označava kao blagoslov, dar i dobra od Gospoda, od kojih treba Gospodu prinositi desetke u znak zahvalnog priznavanja Njegove milosti. Septuaginta za „ulje, izhar“ upotrebljava reć plodovi. Ovaj prevod izhara sa „plodovima“ umesto sa „uljem“ pokazuje da je grčki prevodilac ovog mesta imao pojma o tome šta je značio ovaj zbirni pojam (izhar).“ (str. 189)

Prorok Osija optužuje Izrael rećima: „Jer ona ne zna da sam joj ja davao žito i vino i ulje, i umnožavao joj srebro i zlato, od kojega načiniše Vala.“ (2,8) Zato Gospod preti da će im ove darove ponovo otrgnuti (stih 9). Jednom lepom slikom Bog obećava da će svoj narod pokrenuti na obraćenje i da će im ponovo biti milostiv: „I tada ću se odazvati, govori Gospod, odazvaću se nebesima, a ona će se odazvati zemlji. A zemlja će se odazvati žitu i vinu i ulju, a to će se odazvati Jezraelu.“ (stihovi 21.22) U jednoj primedbi se dodaje: „Jezrael, tj. Božji sad, inače ime jedne plodne ravnice, upotrebljava se ovde kao ime za Izrael.“ Sasvim jasno tekst u Joilu 1,10-12, pokazuje da se izrazima pšenica, vino (tiroš) i ulje (izhar) označavaju prirodni proizvodi, kakvi još stoje napolju: „Opuste polje, tuži zemlja; jer je potrveno žito, usahlo vino, nestalo ulja. Stidite se ratari, ridajte vinogradari, pšenice radi i ječma radi, jer propade žetva na njivi; loza posahnu i smokva uvenu; šipak i palma i jabuka i sva drveta poljska posahnuše, jer nesta radosti između sinova ljudskih.“ Agej govori o žitu, vinu (tiroš), ulju (izhar) kao o onome što neposredno daje zemlja: „I zato se zatvori nebo nad nama da nema rose, i zemlja se zatvori da nema roda njezina. I dozvah sušu na zemlju, i na gore, i na žito i na vino i na ulje i na sve što zemlja rađa, i na ljude i na stoku i na svaki rad ručni.“ (1,10.11)

Davanje desetka koje je tako prisutno u životu Izraela može tačno da se razume samo ako se žito, vino (tiroš), ulje (izhar) u gore pomenutom smislu ne posmatraju kao gotovi proizvodi, već samo kao prirodni proizvodi. Obaveza davanja desetka odnosila se na proizvode zemlje, kao i na prirast od stada. „I svaki desetak zemaljski od useva zemaljskoga i od voća, Gospodnji je, svetinja je Gospodu. I desetak od goveda i od sitne stoke, koja dođe pod štap pastirski, deseto, da je sveto Gospodu.“ (3. Mojsijeva 27,30.32)

Gore spomenuto trojstvo važno je za davanje desetka: „Nećeš moći jesti u mestu svojem desetka od žita svojega ni od vina svojega ni od ulja svojega, ni prvina od stoke svoje krupne i sitne, ni onoga što zavetuješ; ni prinosa dragovoljnih, ni prinosa ruku svojih.“ (5. Mojsijeva 12,17) (Vidi: 14,22-24. i 18,4) Od posebnog značaja su uputstva kakva se navode u 4. Mojsijevoj 18,10-13: „U svetinji ga jedi, sve muškinje neka ga jede, sveta stvar da ti je. Tvoje su dakle žrtve darova njegovih koje se u vis podižu; i svaku žrtvu sinova Izrailjevijeh koja se obrće tebi dajem i sinovima tvojim i kćerima tvojim s tobom

zakonom većnim; ko je god čist u domu tvojem, neka jede. Najbolje od ulja i najbolje od vina i žita, prvine koje daju Gospodu, tebi dajem. Prvine od svega što rodi u zemlji njihovoj, koje donesu Gospodu, tvoje neka budu; ko je god čist u domu tvojem neka jede.“ Izrazi „sve najbolje od ulja (izhar) i sve najbolje od vina (tiroš) i žita“, kao i „darovi za prvine“, nedvosmisleno ukazuju na to da je darovima za Gospoda pridavao najveći značaj. „Najbolje“ je mogao da bude samo čist, nepromenjeni prirodni proizvod; zato se desetak ne traži ni od jajina (isceđeni sok od grožđa) ni od šemena (isceđeno ulje), niti od brašna, nego od ploda sa njive, ploda sa vinove loze, ploda sa drveta i prirasta od stoke.

Prema 2. Dnevnikovoju 31,5. Izraelci su kao prvinu takođe donosili ova tri glavna proizvoda: „A čim se to razglasi, stadoše donositi sinovi Izrailjevi silu prvina od žita i od vina i od ulja i od meda i svakog roda zemaljskoga; i desetka od svega donosiše vrlo mnogo.“ Nemija u 10. poglavlju ovako nabraja: „I prvine testa svojega i prinose svoje i rod od svojeg drveta, vino i ulje da donosimo sveštenicima u kleti doma Boga svojega, i Levitima desetak od zemlje svoje, i Leviti da uzimaju desetak po svim mestima gde uzradimo.“ (stih 37) „Biblijski komentar o trezvenosti“ daje sledeću primedbu: „Ovo je po drugi put da Septuaginta pravo sudi o reči tiroš. Tiroš i izhar Nemija jasno spominje kao predstavnike „plodova sa svake vrste drveća“, koji su se donosili sveštenicima; i samo ovaj stih je dovoljan da se utvrdi smisao ovih kolektivnih izraza. Radi se o stalnim proizvodima vinove loze i voćnjaka.“ (Str. 106) U stihu 40. nalazimo isto nabranje u kome Vuigata reč tiroš prevodi sa „plodom berbe grožđa“. Pšenica, vino i ulje zajedno se navode i u Nemiji 13,5. i Nemiji 13,12. Tačno 21 put žito, vino i ulje (dagan, tiroš i izhar) nabrajaju se kao glavni predstavnici prinosa od zemlje.

Ovo mišljenje se još jednom podvlači sledećim upadljivim tvrdnjama:

1. Mora se smatrati namernim što se kod nabranja proizvoda od zemlje razlikuje da li se proizvodi nalaze u svom sirovom stanju ili u svom prerađenom stanju. Skoro bez izuzetka zajedno se pominju samo oni koji se nalaze u istom stanju. Tiroš je još nepromenjeni proizvod vinove loze, grožđe, dok semen ne označava plod masline, već isceđeno ulje. Tiroš i semen nikad se ne spominju zajedno. Samo tiroš (grožđe) i izhar (plodovi voća ili masline) idu zajedno, jer se kao neprerađeni plodovi nalaze u istom stanju.

2. Tiroš (neprerađeno grožđe) i hleb (prerađeni plod njive) po pravilu se ne spominju zajedno. I u 2. O Carevima 18,32. i Isaiji 36,17 najpre se nabrajaju žito i tiroš, a onda se dodaju još „hleb i vinogradi“. U Plaču 2,12. stoji jajin verovatno izuzetno umesto tiroš, pošto po pravilu tiroš i hleb ne stoje u istom značenju.

3. Jajin (sok od grožđa, isceđeno i prerađeno grožđe) često se pojavljuje zajedno sa hlebom (prerađenim plodom sa njive). „Hleb i jajin“ nalaze se na sledećim mestima: Sudije 19,19; 1. Samuilova 10,3; 16,20; 25,18; 2. Samuilova 16,1,2; 1. Dnevnika 9,29; 12,41; Nemija 5,15; Psalam 104,15; Priče 4,17; 9,5; Isaija 55,1,2. (vino, hleb, mleko); Agej 2,12 (vino, hleb, varivo); Propovednik 10,19. (vino i gozbe); Pisma nad pesmama 5,1 (yajin i mleko); 2. Dnevnika 2,9,14 (yajin i ovas i pšenica, koja je osnova za pripremanje hleba)/Ječam i pšenica su posebne vrste, a ne zajednički pojam za žitarice ili plod sa njive.

4. Jajin i izhar nisu nikad zajedno, dok šemen (isceđeno ulje) i jajin jesu: 2. Dnevnika 11,11 (ulje i vino); 2. Mojsijeva 23,13; 4. Mojsijeva 15, 6,7; 4. Mojsijeva 28,12-14; 1. Samuilova 1,24 (vino, brašno i ulje).

Ako uvažimo ove različite sastave, onda se jasno odvajaju ove tri glavne grupe proizvoda od obrade zemlje: dagan (žito ili plod sa njive), tiroš (plod vinove loze) i izhar (plod iz voćnjaka sa plodom masline kao najznačajnijim predstavnikom). Ovom triju stoji nasuprot trio proizvoda dobijenih nekim radnim procesom: jajin je isceđeni sok od grožđa, brašno i hleb su mleveni, odnosno

pećeni plodovi sa njive, a semen je ulje isceđeno iz masline.

U plodna drveta spadaju i smokve, nar, urmine palme i druge vrste. U mnogim jezićkim slikama pozajmljuje se izraz radosti zbog prinosa sa polja. Vinova loza i smokva izraz su mira i sigurnosti. Za Solomunovo doba se kaŹe: „Jer on vladaše svuda s ovu stranu reke od Tapse do Gaze, nad svim carevima' s ovu stranu reke, i beše miran sa svih strana unaokolo. I Źivljahu Juda i Izrailj bez straha, svaki pod svojom lozom i pod svojom smokvom, od Dana do Virsaveje, svega veka Solomunova.“ (1. O Carevima 4,24.25) „Nego će sedeti svaki pod svojom vinovom lozom i pod smokvom, i neće biti nikoga da ih plaši.“ (Mihej 4,4)

Radost ne moŹe biti manja kad se zlatno Źito njiše na vetru, kad se masline blistaju na suncu, a jabuke rumene i kad je bogati blagoslov Źetve svuda spreman. Ove radosti bogato je uŹivao stari Izrael u sve dane, dok se verno drŹao Boga. Blago ćoveku koji zna da uŹiva u ovim blagoslovima zemlje! Da li je Izrael ovo shvatio, videćemo u sledećem poglavlju.

3. KAKO SU IZRAELCI ŽIVELI OD PROIZVODA SVOJE ZEMLJE

U pet Mojsijevih knjiga susrećemo brojne savete koji upućuju u uspešno obrađivanje zemlje. Setimo se samo uputstava za gajenje drveća (3. Mojsijeva 19,23-25) itd. Žito ili žitarice, kao zbirni pojam za zrnaste plodove, uglavnom je obuhvatao pšenicu i ječam. Od njih se pravio hleb. Hleb je bio tako važan, da je upravo dobio značaj koji ima hrana uopšte. Veliki broj opisa u Starom i Novom zavetu izveštava o pojedinim poslovima. Mlevenje, mešenje, naćve, pećnica, sasvim su nam poznati pojmovi.

Testo koje se mesi od vode i brašna bilo je uglavnom pečeno u obliku pljosnatih, okruglih lepinja. Ali, Izraelci su dobro znali da pripremaju i „kolače“, tj. fino pecivo, kome su dodavali mleko, ulje, med, orahe i voće.

Često nalazimo hleb i vodu kao pojam za ono što je neophodno za život (Isaija 33,16). Kad se neko odrekne hleba i vode to je bio znak duboke žalosti (Jezdra 10,6). Pobožnim Izraelcima, a i stanovnicima istočnih zemalja koji su bili drugih veroispovesti, hleb i voda predstavljaju svete Božje darove.

„Ja istočnjaka neću predstaviti pobožnijim nego što jeste. Znam koliko zaostaje za uzvišenim običajima. Ali, onaj ko poznaje njegov unutrašnji život, zna da je njegovo držanje od vremena setve do žetve, čak do trenutka kada se hleb iznosi na sto pred porodicu, „religiozno“. U ime Božje on rasipa seme po njivi. U ime Božje spušta srp na zrelo žito. U ime Božje rasprostire snopove po gumnu i melje žito u mlinu. U ime Božje njegova žena mesi testo, peče hleb i služi ga svojoj porodici. U mom detinjstvu dan kada su se pekli hlebovi imao je poseban značaj. Svoju pažnju nisam poklanjao ni igračkama ni knjigama. Sa velikim zanimanjem posmatrao sam svoju majku dok je pripremala hleb. Njene pobožne reči pretvarale su pečenje hleba u neku vrstu bogoslužnja.“

U celom Starom zavetu voda se veoma ceni. Avram je dao Agari za put „hleb i mešinu vode“ (1. Mojsijeva 21,14). Dati nekome vodu da pije, znak je posebne milosti (1. Mojsijeva 24, 17,18). Otkriti izvor žive vode, bila je izuzetno cenjena privilegija (1. Mojsijeva 26,19). Poslušnima je obećavan „blagosloveni hleb i voda“ (2. Mojsijeva 23,25). Jelo i voda okrepljuju iscrpljenog putnika (1. Samuilova 30,11,12) Čak je i anđeo Gospodnji ojačao umornog proroka Iliju ponudivši ga „pečenim hlebom i krčagom vode“ (1. O Carevima 19,6). Voda je Božji dar, a u Starom zavetu piće koje je za održavanje života važnije od ostalih. Veliki je greh žednoga ne napojiti vodom (O Jovu 22,7). Dobri pastir svoje stado vodi na svežu vodu (Psalam 23,2). Na praznik senica ceo Izrael sećao se kako mu je voda darovana iz stene pa je zajedno sa Isaijom pevao: „S radošću ćete crpsti vodu iz izvora ovoga spasenja.“ (Isaija 12,3) Hristos je nudio „vodu života“. Gospod je izvor žive vode (Jeremija 17,13).

Reč „piti“, koja u Bibliji često stoji pored „jesti“, ne znači i obaveznu upotrebu vina. Izraz „jelo i piće“ u Siriji je uobičajen i jednostavno znači hrana. Poslodavac kaže svom radniku: „Daću ti toliko i toliko plate i uz to jelo i piće. Piće može da bude voda.“

Značajnu ulogu imalo je grožđe, plod vinove loze. Njegovom upotrebom u svakodnevnoj ishrani treba se posebno pozabaviti. Ni u jednom slučaju najveći deo berbe nije se upotrebljavao u obliku vina. Prinos od vinograda služio je pre svega, a ponekad čak i isključivo kao svakodnevna namirnica. Ovu činjenicu potvrđuju brojni pisani tekstovi.

Kada je Isus Navin na opštem saboru u Sihemu govorio o Božjem vođstvu koje je pripalo Njegovom narodu, ovako je rekao: „I dadoh vam zemlju, koje ne radiste, i gradove, kojih ne gradiste, i u njima živite; iz vinograda i iz maslinika, kojih nijeste sadili, jedete.“ (Isus Navin 24,13) Vinogradi

i masline daju plodove koji su u prvom redu za jelo. Senahirim, asirski car, pokušao je da odmetne Judu od njegovog cara Jezekije, obećanjima: „Ne slušajte Jezekije; jer ovako kaže car Asirski: učinite mir sa mnom, i hodite k meni, pa jedite svaki sa svoga čokota i svaki sa svoje smokve, i pijte svaki iz svojega studenca. Dokle ne dođem i odnesem vas u zemlju kao što je vaša, u zemlju obilnu žitom i vinom, u zemlju obilnu hlebom i vinogradima, u zemlju obilnu maslinom i uljem i medom, pa ćete živeti i nećete izginuti. Ne slušajte Jezekije, jer vas vara govoreći: Gospod će nas izbaviti.“ (2. O Carevima 18,31.32. uporedi sa Isaija 36,16). Čak i car Asirije, neprijatelj Izraela, nije obećao vino, već plodove vinove loze i smokve. Izvori će davati piće. Za vino u 32. stihu stoji izraz tiroš, grožđe.

Veoma je poučan i propis u 5. Mojsijevoj 23,24.25: „Kad uđeš u vinograd bližnjega svojega, možeš jesti grožđa po volji dok se nasitiš; ali ga ne meći u sud svoj. Kad uđeš u usev bližnjega svojega, možeš trgati klasje rukom svojom; ali da ne zažnješ srpom u usev bližnjega svojega.“ Isaija 65,21. obećava blagoslove nove zemlje: „I oni će graditi kuće i sedeće u njima; i sadiće vinograde i ješće rod njihov.“ Uzalud Gospod traži plodove od svog naroda. Mihej izražava to ovim rečima: „Teško meni! jer sam kao kad se obere letina, kao kad se pabirči posle branja vinogradskoga; nema grozda za jelo, ranoga voća želi duša moja.“ (Mihej 7,1)

U vreme Starog zaveta kao još i danas, uživanje svežeg grožđa, koje se moglo brati od jula do novembra, bez sumnje je igralo veliku ulogu. Dalje, grožđe se sušilo i jelo kao suvo grožđe. Kada je - da navedemo samo jedan veoma značajan primer - Davidova družina jednom u pustinji naišla na onesvešćenog čoveka koji je ležao na putu, okrepili su ga time što su mu (osim hleba i vode i komada kolača od smokava) dali da pojede dva suva grozda (1. Samuilova 30,12). Još i danas je u Palestini među Arapima uobičajeno da se na put ponesu bisage pune suvog grozda. Izvanredna hranljivost suvog grožđa i njegovo okrepljujuće delovanje u trenucima iscrpljenosti poznato je u ovoj zemlji danas isto kao i pre tri hiljade godina.

Značajan deo prinosa u grožđu se sušio. Ovo suvo grožđe je predstavljalo vrlo vredan sastavni deo svakodnevne ishrane. Sušena zrna grožđa presovana su u obliku neke vrste kolača i čuvana kao zaliha. Isto se činilo i sa smokvama. Na nekim mestima u Svetom pismu govori se o ovim kolačima od suvog grožđa. Avigeja je takve kolače donela Davidu želeći da ublaži posledice Navalovog grubog odnosa prema njemu. U 1. Samuilovoj 25, 18.19. piše: „Tada Avigeja brže uze dvesta hlebova i dve mešine vina i pet ovaca zgotovljenih i pet merica pržena žita, i sto grozdova suhoga grožđa i dvesta gruda suvih smokava, i metnu na magarce. I reče momcima svojim: hajdete napred, a ja ću ići za vama. A mužu svojemu Navalu ništa ne reče.“

U 2. Samuilovoj na dva mesta govori se o kolaču od suvog grožđa. Jednom je David celom narodu podelio kolač od suvog grožđa (2. Samuilova 6,19), a drugom prilikom njemu i njegovim ljudima doneli su takve kolače (2. Samuilova 16,1.2.) Kolač od grožđa je nešto okrepljujuće. (Pisma nad pesmama 2,5)

Postojale su još i mnoge druge mogućnosti upotrebljavanja grožđa. Pošto su načini upotreba proizvoda od vinove loze u Siriji pre dve do tri hiljade godina bili skoro isti kao pre sto godina, iznećemo ovde jedan poučan izveštaj.

Pastor Smili Robson, misionar u Siriji, pisao je u jednom pismu koje je objavio u irskom prezviterijanskom časopisu „Misionarski glasnik“, za april i maj 1845. godine:

„Dobro je poznato da mnogi delovi planine Liban spadaju u najgušće naseljene i najbolje obrađene oblasti zemlje. Najviše sam putovao po ovom delu zemlje. Ishrana stanovnika uglavnom se sastoji od voća, mleka, povrća, hleba i pšeničnog brašna i kukuruza. Pšenica se svuda gaji i hleb koji se pravi od nje predstavlja važan sastavni deo svakodnevne ishrane svih slojeva naroda. Najvažniji plodovi su masline i grožđe. Masline se jedu ili sirove ili pripremljene na različite načine; ali svoj ugled

duguju uglavnom ulju koje se iz njih cedi. U određeno doba godine osnovni deo narodne ishrane sastoji se od povrća kivanog sa uljem, koje se često jede sa hlebom, a ponekad i bez hleba. Ovo ulje je skoro jedino sredstvo koje služi za rasvetu. Masline se gaje po celoj zemlji.

Plod vinove loze je drugi proizvod za koji se može reći da predstavlja „bitan deo ishrane naroda“. Grožđe zri u avgustu i može da se bere oko četiri meseca. Za to vreme stalno se upotrebljava i to ne kao prijatna poslastica posle jela, da bi se podstakao ili zadovoljio apetit, pošto ste ga već zadovoljili obilnim obrokom, već kao glavni deo obroka. To je toliko rasprostranjeno, da hleb i grožđe od avgusta do decembra predstavljaju glavnu hranu narodu.

Veoma tanki hlebni kolači, pripremljeni od pšeničnog ili ječmenog brašna ili od ječmenog brašna i mnogo grožđa, predstavljaju obroke stanovnika Libana, i to ujutru, u podne i uveče. Mogu reći da je potpuno bezopasno stalno jesti grožđe dok se ne zadovolji apetit. Ovde se, kao i u Evropi, grožđe suši u velikim količinama da bi se održalo kao suvo grožđe. U ovom obliku jedan deo ove namirnice čuva se za period posle berbe grožđa. Ukuvavanjem i mešanjem, od grožđa se dobija masa koja se naziva dibs. Ona se čisti krečom i ima otprilike gustinu meda, a i po izgledu mu je slična. Hleb i dibs čine veoma uobičajeni obrok za zimu i proleće. Postoje dve vrste, jedna se pravi od grožđa, a druga od suvog grožđa.“

Jedan deo ploda iz vinograda se muljao i cedio. Gumno i muljača često predstavljaju simbole za prinos sa njive i iz vinograda. Rob, koji je sedme godine morao biti oslobođen, dobijao je znatan prilog kojim je označen početak njegove slobode: „A kad ga otpustiš od sebe slobodna, nemoj ga otpustiti prazna. Daruj ga čim između stoke svoje i s gumna svojega i iz kace svoje; podaj mu čim te je blagoslovio Gospod Bog tvoj. I opominji se da si bio rob u zemlji Misirskoj i da te je izbavio Gospod Bog tvoj; zato ti ja zapovedam ovo danas.“ (5. Mojsijeva 15, 13-15)

Posle prikupljanja prinosa sa gumna i muljače, slavio se praznik senica u znak osobite zahvalnosti za žetvu (5. Mojsijeva 16,13). Muljača je služila da se iz grožđa iscedi sok ili vino. Ona se sastojala iz dva dela - gornjeg korita - većinom isklesanog od kamena. U njemu se grožđe gazilo. Sok je onda tekao u donje korito ili sud. Muljanje grožđa bilo je u stvari gaženje nogama. Prilikom ovog napornog rada vladala je radost, koja se često izražavala podvikivanjem. Muljanje je na nekim mestima upotrebljeno i kao slika budućeg suda (Jeremija 25,30; Isaija 63, 3-5).

Vino koje je izlazilo iz muljače (sok od grožđa) sipalo se u sudove i zatim se upotrebljavalo. Nije čudo što je sok od grožđa bio tako visoko cenjen.

U jednom od narednih poglavlja opširno ćemo se pozabaviti vinom. Najpre da kažemo još nešto o trećoj glavnoj grupi žetvenih proizvoda. Radi se po svemu sudeći o plodovima iz voćnjaka, pre svega o maslinama, koji su označavani zbirnim pojmom izhar. Kao što smo već videli, voće spada u najvrednije prinose Palestine.

Kad se u Starom zavetu govori o vrtu, onda se uglavnom radi o voćnjaku. U jednom Jeremijinom proročanstvu dat je savet onima koji su odvedeni u Vavilon: „Gradite kuće i sedite u njima; sadite vrtove i jedite rod njihov; jer posla k nama u Vavilon i poruči: dugo će trajati; gradite kuće i sedite u njima, i sadite vrtove i jedite rod njihov.“ (Jeremija 29,5.28) Ove vrtove ne treba shvatiti kao vrtove u kojima se gaji povrće.

U jednom obećanju budućeg blaženstva Amos ovako kaže: „Evo, idu dani, govori Gospod, kad će orač stizati žeteoca, i koji gazi grožđe sijača, i gore će kapati slatkim vinom, a svi će se humovi rastapati. I povratću roblje naroda svojega Izrailja, i opet će sagraditi puste gradove i naseliće se, i nasadiće vinograde i piti vino iz njih, i načiniće vrtove i jesti rod iz njih.“ (Amos 9, 13.14) U ovom tekstu za „slatko vino“ stoji izraz assis. To može da bude sveži, slatki groždani sok, ili sveži sok od drugog voća. Maslina predstavlja sigurno najvažniji plod voćnjaka. „Maslina“ je naziv kako za drvo,

tako i za plod masline. U staro doba svaki zemljoposjednik imao je svoj maslinjak. Maslinovo drvo je blagosloveni izvor neophodnog ulja. Masline se beru rukom ili pažljivo mlate štapom od trske.

Zrele masline i danas se jedu sveže ili marinirane, čak i na stolovima dobrostojećih građana. Za neobrane masline zakon je propisivao: „Kad treseš masline svoje, ne zagledaj granu po granu pošto otreseš; neka došljaku, siroti i udovici. I opominji se da si bio rob u zemlji Misirskoj; zato ti ja zapovedam da ovo činiš.“ (5. Mojsijeva 24,20.22) Najbolje ulje proizvodilo se od nezrelih maslina. Ovo voće je stavljano u žrvanj, zatim u kotaricu, iz koje je isticalo ulje. Ovo je bilo najfinije ulje: „A Solomun davaše Hiramu dvadeset tisuća kora pšenice za hranu čeljadi njegovoj i dvadeset kora ulja ceđenoga; toliko davaše Solomun Hiramu svake godine.“ (1. O Carevima 5,11) Za svakodnevnu žrtvu paljenicu takođe se upotrebljavalo ovo ulje: „I jošte desetinu efe pšeničnoga brašna smešana s uljem ceđenim, kojega da bude četvrt ina, i naliv vina, četvrt ina na jedno jagnje.“ (2. Mojsijeva 29,40) Samo ovo se smelo prineti za zlatni svećnjak, to sveto ulje za pomazanje.

Obično ulje je gaženo u muljači. Za istočnjake ulje je životna potreba i služi za pripremanje hrane, zatim kao ulje za svetiljke, kao lek i sredstvo za negu tela. Loša berba je značila pravu nesreću za zemlju: „Jer smokva neće cvasti, niti će biti roda na lozi vinovoj; rod će maslinov prevariti i njiva neće dati hranu, ovaca će nestati iz tora, i goveda neće biti u oboru.“ (Avakum 3,17) Sa uljem je trebalo mudro postupati: „Dragoceno je blago i ulje u stanu mudroga, a čovek bezuman proždire ga.“ (Priče 21,20)

Drugi važan plod sa drveta je smokva. Primer za sastav uobičajene ishrane nalazimo u 1. Dnevnika 12,40: „A i oni koji bejahu blizu njih, dori do Isahara i Zavulona i Neftalima, donošahu hleba na magarcima i na kamilama i na mazgama i na volovima, jela, brašna, smokava i suvoga grožđa i vina i ulja, volova, ovaca izobila; jer bejaše radost u Izrailju.“ Smokva je spadala u najvažniju trgovačku robu (Joilo 2,22). Kao i suvo grožđe i smokve su sušene i presovane u obliku kolača od smokava. Solomun daje dobar savet koji važi za sve voćke: „Ko čuva smokvu, ješće roda njezina; tako ko čuva gospodara svojega, biće poštovan.“ (Priče 27,18)

U Joilu 1,12. pominju se nar, palma i jabuka. Sušene urme za narod su bile isto što i hleb. Urmina palma u staro doba bila je drvo koje je orijentalnom pejzažu davalo osobit izgled. Jerihon se u Bibliji naziva „palmovim gradom“ (5. Mojsijeva 34,3; Sudije 1,16). Botaničar Šmail piše o značaju urmine palme: „Plodovi slični šljivi, urme, među kojima postoji veliki broj vrsta, imaju dugu, tvrdu semenku. Urme sa slatkim, sočnim mesom ploda, tzv. sočne urme, koje se kod nas troše kao suvo voće, za stanovnike pustinjских oblasti imaju mnogo manju vrednost od onih vrsta koje imaju suvo, debelo, brašnasto meso. Ove ‚suve urme‘ mogu se čuvati godinama i troše se u svim mogućim oblicima kao ‚svakodnevni hleb‘ za milione ljudi.“

Ne smemo zaboraviti ni med. Začini kao što su kopar i kim (Isaija 28,25), a i krastavac (Isaija 1,8) bili su dobro poznati i stalno upotrebljavani. Naše nabranje nije potpuno, s obzirom na nameru da se predstave tri glavne grupe (žito, grožđe i voće). Na celom prinosu počivao je Božji blagoslov! Pobožni Izraelac ozbiljno je shvatao opomenu: „Jer Gospod Bog tvoj uvešće te sada u dobru zemlju u kojoj ima dosta potoka i izvora i jezera, što izviru po dolinama i po brdima; u zemlju izobilnu pšenicom i ječmom i vinovom lozom i smokvama i šipcima, zemlju izobilnu maslinom od koje biva ulje i medom; u zemlju, gde nećeš sirotinjski jesti hleba, gde ti neće ništa nedostajati; u zemlju gde je kamenje gvožđe i gde ćeš iz brda njezinih seći mjed. Ješćeš i bićeš sit, pa blagosiljaj Gospoda Boga svojega za dobru zemlju koju ti da.“ (5. Mojsijeva 8,7-10)

Zar ovaj poziv ne govori i nama mnogo? Koliko je potrebno da savremeni čovek više misli na to, odakle mu dolazi svakodnevna hrana, i onda da hvali Darodavca svih dobrih darova.

4. O UPOTREBI SOKA OD GROŽĐA

Soku od grožđa koji je dobijen ceđenjem Jevreji su dali ime yajin. Ova reč predstavlja opštu oznaku za pića koja su se dobijala od vinove loze. Yajin sam po sebi ne govori još ništa o kakvoći pića.

„U Starom zavetu vino se obično označava rečju yajin. Prema jevrejskom i aramejskom priručnom rečniku, V. Gezenijusa, Lajpcig, 1915, poreklo reči nije poznato. Na arapskim yajin znači „tamno grožđe“, na etiopskom „vino“ ili „vinograd“. Ovi oblici su, prema latinskom etimološkom rečniku, Al. Valdea, Hajdelberg, 1906, str. 675, preteče indogermanske reči „uoino“, koja znači loza. Reči yajin po poreklu i značenju odgovora oinos, vinuum.“

Dr Julius Frist reč yajin izvodi od neuobičajenog glagola yun, muljati, gaziti, iscediti, i zaključuje da se yajin može shvatiti kao ono što je izmuljano.

„Jungov analitički konkordans“ objašnjava yajin kao „ono što je iscedeno, groždani sok.“

Reč yajin u izrazima Starog zaveta ima široko značenje. Ne misli se samo na iscedeni sok od grožđa, već na određenim mestima i na samo grožđe ili sok u grožđu. To se jasno vidi iz nekih tekstova. Na primer prorok Isaija opisuje pretnju sudom i kaže: „Zato ću plakati plačem Jazirskim za čokotom Sivamskim; zalivaću te suzama svojim, Esevone i Elealo, jer pesma o letini tvojoj i o žetvi tvojoj pade. I nesta radosti i veselja s polja rodnoga, u vinogradima se ne peva ni podvikuje, vina u kacama ne gazi gazilac; učinih kraj pesmama.“ (Isaija 16,9.10) Na ovom mestu reč yajin odnosi se ili na grožđe, koje daje svoj sok, ili na sok koji se od grožđa dobija gaženjem u muljači.

Paralelu teksta u Isaiji 16,9.10. čini tekst u Jeremiji 48,32. 33: „Vise nego za Jazirom plakaću za tobom, lozo Sivamska; odvođe (mladiće) tvoje predoše more, dopreše do mora Jazirskoga; zatirać napade na letinu tvoju i na berbu tvoju. I radost i veselje otide s radnoga polja, na zemlje Moavske i učinih te nesta u kacama vina; niko neće gaziti pevajući; pesma se neće više pevati.“

Dva stiha koja vrlo jasno reč yajin dovode u vezu sa berbom nalaze se u Knjizi proroka Jeremije 40,10.12: „A ja evo ću stajati u Mispi da dočekujem Haldejce koji će dolaziti k nama; a vi berite vinograde i voće i ulje, i ostavljajte u sudove svoje, i stojte u gradovima svojim koje držite. Vratite se svi Judejci iz svih mesta kuda bejahu razgnani, i dođoše u zemlju Judinu ka Godoliji u Mispu i nabraše vina i voća vrlo mnogo.“

Događaj opisan u 40. poglavlju zbio se očigledno u vreme berbe. Zemljoposjednici kojima su pripadala polja, vinogradi i voćnjaci, bili su odvedeni u vavilonsko ropstvo. Namesnik koga su postavili Vavilonci zahtevao je od onih koji su ostali da prikupe preostale plodove i oberu i yajin. Rečju yajin ovde se označava plod sa vinove loze, što jasno pokazuje da je Jeremija rečju yajin nazvao još neprevreli proizvod.

U pretnji prokletstvom u 5. Mojsijevoj 28. glavi takođe se srećemo sa važnim izrazom u kome se koristi reč yajin: „Vinograde ćeš saditi i radićeš ih, a nećeš piti vina niti ćeš in brati, jer će izjesti crvi.“ (5. Mojsijeva 28,39) Langov Biblijski komentar ovaj stih prevodi ovako: „Vinograde ćeš saditi i obrađivati i (ali) vino (yajin) nećeš piti i sakupljati, jer će ga pojesti crv.“

U proročkom govoru patrijarha Jakova yajin se označava kao krv grožđa. (1. Mojsijeva 49,11) „Veže za čokot magare svoje, i za plemenitu lozu mlade od magarice svoje; u vinu pere haljinu svoju i ogrtač svoj u soku od grožđa.“ U ovom stihu srećemo se sa onim što je neobično u jevrejskom pesništvu, tako da yajin u prvom redu (stihu) treba razumeti u smislu „krv od grožđa“ iz drugog reda.

Stihovi 11. i 12. u Langovom delu o Bibliji veoma su dobro objašnjeni: „Vezuju za vinovu lozu... Oblast Jude je poznata po vinogradima (naročito kod Hevrona i Engedija) i pašnjacima. Zbog

mnoštva vinove loze, „čovjek se ne ustručava mnogo da svoje životinje za jahanje veže za nju. Magarac je pored kamile u to staro vreme bio uobičajena životinja za jahanje, a tek od Davidovog i Solomunovog doba Jevreji drže i konje. Magarac više odgovara kao životinja za jahanje u miru.“ (Knobel): „Pere u vinu haljine svoje itd., proizvodi vino u takvom izobilju da ga može upotrebljavati za pranje haljina. Pesničko preterivanje (O Jovu 29,6)“... Tamne, sjajne oči. On se samo odlikuje tamnim, ili tamnim blistavim očima i belim zubima. Slika najbogatijeg uživanja, i to ulepšanog uživanja, jer se na razvratnost pri tom isto toliko malo mislilo kao i kod pijanstva Josifove braće i Jovanu 2. glavi.“

U Pesmi nad pesmama 5,1. ženik upućuje poziv svatovima. Najpre se obraća nevesti rečima: „Dođoh u vrt svoj, sestro moja nevesto, berem smirnu svoju i mirise svoje, jedem sat svoj i med svoj, pijem vino svoje i mleko svoje“, zatim nastavlja: Jedite, prijatelji, pijte, i opijte se, mili moji!“ Lis i Berns to komentarišu ovako: „Čisti sok od grožđa bio je propratno piće uz sveže pomuženo mleko, a i jedno i drugo mogu izobilno da piju čak i nežne žene bez ikakve štete po telo i duh.“

Prorok Isaija, koji je tako često prekoravao svoje savremenike zbog običaja da mnogo piju, koristi istu sliku o mleku i vinu, snažno pozivajući na prihvatanje Jevandjelja. I na ovom mestu vino je divan sok od grožđa u svom nepokvarenom stanju (Isaija 55,1).

Izraz, kakav se nalazi u Plaču 2,12, može se zamisliti samo u zemlji u kojoj proizvodi vinove loze predstavljaju važan sastavni deo svakodnevne ishrane. U velikom bolu opisano je kako glad deluje na žene, odojčad i decu. Zatim se kaže: „Govorite materama svojim: gde je žito i vino? Obamiru kao ranjenici na ulicama gradskim, i ispuštaju dušu svoju u naručju matera svojih.“ Reč yajin koja je u ovom stihu upotrebljena može da označava samo pijenje svežeg grožđanog soka, ili sisanje zrelog zrna grožđa.

Psalmistu se pridružuje onima koji u yajinu vide plemeniti Božji dar. Mali je broj onih koji su svesni šta je psalmista mislio rečima: „I vino veseli srce čoveku.“ (Psalam 104,15) Ako stih čitamo u kontekstu, onda ćemo naići na druge Božje darove, kao što su „trava stoci“, „zelen na korist čoveku“, „hleb iz zemlje, koji srce čoveku krepí“ i „ulje od koga se svetli lice“. Ko se ne bi radovao takvim Božjim darovima! Yajin je ovde takođe slika za zrelo grožđe ili sveže iscedeni sok.

Pošto smo razjasnili da je yajin ceđeni sok od grožđa, zapitajmo se šta su jevrejski vinogradari radili sa sokom kada bi istekao iz muljače.

U „Velikom univerzalnom rečniku“ (P. Larus, članak o slatkom vinu) kaže da su „Jevreji,... kad bi iscedili grožđe,... kuvali sok da bi ga zgusnuli kao sirup... (Rimljani) su pili most (širu) i takav kakav izlazi iz bačve, tj. pre nego što prevri... Kad je bio kuvan, ovaj mustum je dobijao ime frutum... U Rimu je najveći deo najskupljih i najpoželjnijih vina bio sladak i aromatičan, zašećeren, gust skoro kao sirup; da bi se pio, morao se razređivati toplom vodom.“

U Hercogovoj „Stvarnoj enciklopediji“ nalazi se i ovaj izveštaj: „Slatki most se od davnine, kao i sada, ukuvavao da bi se dobio sirup. Hevron još izvozi izvesnu količinu tog dibsá.“

Istaknuti Biblijski rečnik J. A. de Bosta piše ovako u vezi sa slatkim vinom: „Ponekad se kuvalo u sirup. I slatko vino se pilo, pre nego što bi prevrelo (Osija 4,11; Joilo 1,5). Kada je vino bilo dobro skuvano, bio je običaj da se ono pretače, da bi se očistilo i poboljšalo. Jeremija 48,11. sadrži aluziju koja se odnosi na ovo...“

Neki autori smatraju da se na više mesta u Starom zavetu, i to u 1. Mojsijevoj 43,11; Jezekilju 27,17; Jeremiji 41,8, ne radi o pčelinjem medu, već o nekoj vrsti zaslađenog pića, sirupu, koji je kapao iz urmi kada su bile potpuno zrele (jevrejski poznavaoći Svetog pisma Majmonides, Jozefus, Hiler, Celzius, Gedes itd). Oni se između ostalog pozivaju i na to što se jevrejska reč debaš, koja znači med, na azijskom po smislu odnosi na urme. Drugi smatraju da se može shvatiti kao grožđani med, tj.

sok od grožđa, sa ili bez šećera, ukuvan do gustine sirupa.

Ovo piće još se i danas pravi u Siriji i Palestini (So, Rasel, Burkhardt). Tri cente (150 kg) grožđa daju jednu centu ovog pića koje se naziva debs (debaš-recelj).

Ono se koristi umesto šećera, pri čemu se razređuje sa vodom. Siromašnima zamenjuje maslac, a bolesnima vino. I Grci i Rimljani znali su za groždani med.“

Reč debaš (odnosno debs ili dibs), koja se većinom spominje sa mlekom, pojavljuje se veoma često u pet Knjiga Mojsijevih. „Mleko i med“ srećemo u 2. Mojsijevoj 3,8.17; 13,5; 33,3; 3. Mojsijeva 20,24; 4. Mojsijeva 13,27; 14,8; 16,13.14; 5. Mojsijeva 6,3; 11,9; 26,9.15; 27,3; 31,20. Pored toga i u Isusu Navinu 5,6; Jeremiji 11,5; 32,22; Jezekiji 20,6.15.

Šta onda treba podrazumevati pod izrazom „mleko i med“? Gezenius ovako objašnjava reč debaš: „Kako pčelinji med, tako i groždani med, tj. most ukuvan do gustine sirupa.“ U svakom slučaju dar patrijarha Jakova Egiptu, između ostalog, nije sadržavao pčelinji med, nego gusti groždani med (1. Mojsijeva 43,11). Jasno je da izraz „mleko i med“ označava plodnost zemlje. Često spominjanje mleka i debaša pokazuje da je groždani med imao veliku vrednost, jer se samo na malom broju mesta govori o pčelinjem medu.

Za prosuđivanje pojma debaš, izveštaj uhoda iz 4. Mojsijeve 13. glave daje važna obaveštenja. Tamo čitamo: „Potom dođoše do potoka Eshola, i onde otsekoše lozu s grozdom jednijem, i ponesoše ga dvojica na moci; tako i šipaka i smokava. I prozva se ono mesto Eshol od grozda, koji onde otsjekoše sinovi Izraijljevi.“ (stihovi 24,25) Eshol znači grožđe, ili groždani potok. Divovsko grožđe stoji u prvom planu pored nara i smokve. Ovi plodovi su navedeni kao dokaz za procenu vrednosti uhođene zemlje. „I pripovedajući im rekoše: idosmo u zemlju u koju si nas poslao; i doista teče u njoj mleko i med, i evo roda njezina.“ (stih 28) Od grožđa se pravio vredni groždani med, dok je na zelenim livadama rasla hrana za krave koje su davale mleko. I ovde je snažno naglašena vrednost prirodnih proizvoda zemlje.

Još u davna vremena vinogradari su znali da očuvaju sok od grožđa.

Dr C. H. Gauler nabraja neke metode za očuvanje groždanog soka: „Jesu li Jevreji i stari narodi poznavali nekakav postupak da se sok od grožđa - neprevrelo vino, sačuva? Koristili su razne metode da bi to postigli:

1. Zatvarali su slatko vino tako da nije imalo dodira sa vazduhom.
2. Ukuvavali su sok do gustine sirupa.
3. Filtrirali su ga i onemogućavali mu da vri, time što su uklanjali gluten.
4. Držali su ga na mestu hladnom i odvojenom od vazduha dok se gluten ne bi slegao, a zatim su odvajali vino koje je sada bilo zaštićeno od vrenja.
5. Koristili su sumpor da bi neutralisali kvasac ili gluten (ili da bi razorili klice koje dovode do vrenja).

Dokaz da su primenjivali takve metode za održavanje je veoma jak.“

Priprema i upotreba neprevrelog vina (groždanog soka) ni u kom slučaju nije pronalazak novog veka. Metode su se promenile i pojednostavile; ali, bila bi opasna zabluda smatrati da se ranije pilo samo prevrelo vino. I ranije su ljudi znali da do vrenja ne može doći kad je temperatura niska ili suviše blizu tačke ključanja. Samo se neprevrelo vino dugo održavalo, ako je bilo dobro pripremljeno. U „Velikoj knjizi o vinu“, o prevrelim vinima starog doba ovako se kaže: „Proizvodi jedne berbe održavali su se do sledeće, i čak u ovom kratkom vremenskom razdoblju vino u nekim sudovima već se pretvaralo u sirće.“

U istoj knjizi dalje piše: „Postoji još jedan način poboljšavanja: zaustavljanje vrenja. Most koji vri zagreva se i koristi tu toplotu za rast kvasnih gljivica. Kada bi podrumar uzimanjem više uzoraka

utvrdio da je vino potpunim vrenjem izgubilo suviše šećera, mogao je da ohladi bure i da time prekine vrenje. Vino zatim filtriranjem u više navrata postaje „svetlo“ i sterilno, tako da kod ponovnog zagrevanja više ne počinje da vri.“

Na isti način stari narodi shvatili su da se skladištenjem u hladnoj vodi, u zemlji ili mokrom pesku sprečava nastajanje vrenja.

Zanimljivo je, takođe, da priroda u svojim plodovima ne stvara alkohol. Proces vrenja je proces koji mora da se unese u plod. Kada se kaže da je vino - prevrelo vino - prirodni proizvod, u osnovi to nije tačno, jer je vrenje proces raspadanja u kome se šećer pretvara u alkohol, a oslobađa ugljendioksid. O početku vrenja H. Džonson i Arne Kriger ovako pišu: „Grozd, tj. njegov sočni, slatki sadržaj, može da se pretvori u vino bez stranog dodatka. Važno je samo da grozd prsne i da kvasne gljivice počnu da deluju. Sve što je potrebno za pravljenje vina postoji, ako je grožđe dobro sazrelo na lozi - čak i kvasac koji se, nošen vetrom, zadržao na listovima i na ljusci grožđa, pa se tako uz pomoć kišnice umnožava i omogućava početak vrenja.“

Čim ljuska prsne, kvasne gljivice se okome na slatki groždani sok i njegov šećer pretvaraju u alkohol. Samo kod grožđa koncentracija šećera je tako velika da alkoholno vrenje može da počne bez dodavanja šećera. Drugi bobičasti plodovi od kojih može da se napravi piće nalik na vino, moraju da se obogate šećerom. Grožđe sadrži oko 30% šećera.“

Zatim se dalje kaže: „Vrenje traje sve dok se zaliha šećera ne potroši do kraja, ili dok se ćelije kvasca ne uguše zbog sve veće koncentracije alkohola. Obično se najpre taloži šećer. Tečnost onda nije rastvor šećera i vode, nego alkohola u vodi sa isto tako malom količinom kiselina i eteričnih ulja, koja joj daju karakterističnu aromu, naročiti miris.“

Grožđe mora, dakle, da se najpre „rasprsne“, ljuska mora da „prsne“, pre nego što kvasna gljivica može da započne svoj posao. Ovo je doduše ponekad osporavano, ali je ipak tačno. Drugi je problem stvaranje malih količina endogenog alkohola u telu.

Postoji veliki broj svedočanstava iz života starih naroda koja se odnose na veštinu održavanja vina. Iz dela prof. Elisa navešćemo vredne istorijske činjenice.

„Toliko raširena ideja u ovoj zemlji, da se neprevrela vina ne mogu održati, da brzo provre i pokvare se, široko je rasprostranjena zabluda, koja se zasniva na neznanju i koja je suprotna istini. Neprevrela vina starih naroda bila su jedina vina koja su se održavala. Sva prevrela vina brzo bi se ukiselila. Destilacija nije bila poznata i nisu posedovali nikakve destilate da bi in sačuvali.“

Iz tog razloga stari narodi prevrela vina uglavnom su smatrali pokvarenim vinima. Ona su bila od malog značaja, jer se nisu održavala. Tako je određen izuzetno važan cilj da se proizvode neprevrela vina i da se spreči vrenje vina, da bi se ono moglo održati skoro neograničeno.“

Pošto se prevrela vina nisu mogla dugo održavati, u staro doba se sva pažnja morala usmeriti na to da ne dođe do vrenja. Proces vrenja tada je bio igra na sreću, jer još nije postojala nijedna metoda da se upravlja procesom vrenja. To potvrđuje i prof. Rudolf Nojbert: „U 20. veku se uspelo da se proizvode i održavaju opojna pića svih kvaliteta i da se svuda otpremaju. (To u 19. veku još nije bilo moguće.)“

Još u 19. veku pivo, rakija i vino bili su izloženi mnogim bolestima i bili su „lako kvarljiva roba“. Tek sa Pasterom došlo je do preokreta. U jednoj studiji sa naslovom: „Paster je to drugačije video“, nalazimo ove pojedinosti:

„U prvoj polovini svog naučnog delovanja, on je otkrio gljivične ćelije kao izazivače vrenja. Tako je postalo razumljivo što su se pivari, vinari i destilateri obratili ovom hemičaru sa molbom da pronade sredstvo za zaštitu od bolesti od kojih su njihovi proizvodi tako često oboljevali i zbog kojih su nastajali njihovi veliki finansijski gubici. Paster je tako došao do metode koja je danas poznata kao

„pasterizacija“ i koja u industriji pića igra tako važnu ulogu...

Pivo je u to doba bilo piće koje je vrlo često obojevalo. Njegov sadržaj alkohola bio je suviše mali, da bi mogao sprečiti razvoj svakojakih mikroorganizama koji su stvarali odvratni ukus, a koji su bili i štetni i po zdravlje, kao što je divlji kvasac itd. Otprilike početkom 19. veka žalili su se bazelski pivari kod vlasti koje su na pivo udarile porez, pa je još bilo potrebno jako nevreme, pa da se pivo ukiseli kao sirće. Paster je bio taj koji je 1876. godine u pasterizaciji otkrio sredstvo za uništavanje najčešćih štetočina, Tako je, i ne sluteći postao pionir modernog pivarstva.

Problemi sa rakijom bili su druge prirode. Kada je visoka koncentracija alkohola potpuno uništila sve mikroorganizme, a pošto su aparati za pečenje bili veoma primitivni, dolazilo je do oštećenja koje je prouzrokovao alkohol i otrovne hemijske materije. I ovde je, naravno, hemičar Paster bio stručnjak.

Koliko je Paster čak i u proceni alkohola bio ispred svojih savremenika, vidi se iz sledećeg: uprkos 9-12% alkohola postoje mikroorganizmi koji u vinu mogu izazvati kvarenje. Paster je znao da su se dodavanjem čistog alkohola, zvanog „vignage“ i ove štetočine mogle uništiti, ali, pisao je on, ne sme se zaboraviti da vino već u sebi sadrži dovoljno alkohola.“

Alkohol je poznat kao dezinfekciono sredstvo. On to može biti kad se odlikuje određenom koncentracijom. Mnogo puta navodi se primer milostivog Samarjanina da bi se dokazalo da se još u to vreme prevrelo vino koristilo kao dezinfekciono sredstvo. Odgovarajući tekst glasi: „A Samarjanin nekakav prolazeći dođe nad njega, i videvši ga sažali mu se; i pristupivši zavi mu rane i zali uljem i vinom; i posadivši ga na svoje kljuse dovede u gostionicu, i ustade oko njega.“ (Luka 10,33.34)

Nije sasvim pouzdano da se ovde govori o alkoholnom vinu. Neka razmišljanja čine nas pomalo nesigurnim:

1. U ono vreme nije se znalo za mikroorganizme koji su izazivali različite bolesti.

2. Takođe se nije znalo da su se oni alkoholom mogli učiniti bezopasnim.

3. Koncentracija alkohola od 13 i manje zapreminskih procenata može samo da zaustavi izazivače bolesti, ali ne i da uništi. Vino iz onog vremena imalo je koncentraciju alkohola najviše do 15%. Kod ove koncentracije i u samom vinu još uvek ima svakojakih mikroba.

4. Istorijski je sigurno da su se u Hristovo vreme pripremali melemi od ulja i neprevrelog vina za vidanje rana. Plinije u svojoj knjizi „Istorija prirode“, knjiga XV, poglavlje 7, opisujući medicinska ulja i masti, pominje oleum gleucinum, koje se sastojalo od slatkog vina (gleukos) i ulja. Kolumela daje u jednoj od svojih knjiga recept za izradu ove masti.

Pre nekoliko godina postavilo se pitanje da li čovek koji ne pije, a koji treba da otputuje na nekoliko meseci u tropske krajeve, mora da se odrekne svog trezvenjačkog načina života i da vodi za piće doda vino ili rakiju da bi se zaštitio od tifusa, kolere itd. To pitanje bilo je dalje upućeno bakteriološkom odseku Instituta za higijenu i radnu fiziologiju u Cirihu. U odgovoru se pored ostalog kaže i ovo: „Svakom bakteriologu je poznato da alkohol samo u visokim koncentracijama između 30 i 70% deluje dezinfekciono i da se jačim razređivanjem delovanje toliko usporava da postaje praktično bezvredno.

Pošto vino ima bitno manji sadržaj alkohola od žestokih alkoholnih pića, još manje dolazi u obzir kao ‚dezinfekciono sredstvo‘, Kod vina, po svemu sudeći izvesno baktericidno delovanje imaju pre voćne kiseline, ali ono razređeno vodom takođe postaje bezvredno. I kod nerazređenog vina na to se ne treba osloniti, jer da je drukčije u zemljama u kojima se vino obilno pije ne bi dolazilo do epidemija.“

Kad je u pitanju pomenuti tekst, ne bismo smeli izgubiti iz vida koncentracije alkohola koje u ono doba uopšte nisu bile poznate. Sredstva za lečenje poznavali su iz praktičnog iskustva, isto kao što se danas pčelinji med smatra značajnim sredstvom u lečenju rana koje teško zaceljuju. Čuvajmo

se stoga da tekstu ne pripišemo nešto što nije dokazano. Možda se radi o masti od neprevrelog vina i ulja, isto tako kao i o prevrelom vinu. Ovo prvo bi bilo logičnije. Ali, niko do danas nije sve ovo konačno dokazao.

Velika je zabluda kad svoje današnje pojmove i iskustva prenosimo u prošla vremena. Stari narodi su znali za bezalkoholnu upotrebu svoje berbe; prevreli sokovi lako su se kvarili i zbog toga bili manje poželjni.

Ova činjenica bila je poznata Avgustinu Kalmetu, učenom autoru „Biblijskog rečnika“, koji se rodio 1762. godine, jer je pisao: „Stari narodi su poznavali tajnu kako da vino tokom cele godine ostane slatko.“

Uverljiva je i izjava dr teol. Vilijama Patona: „Ne možemo zamisliti da su Plinije, Kolumela, Varon, Katon i drugi, bili kuvari ili pisci knjiga sa receptima, ali to su bili inteligentni ljudi koji su se kretali u najučenijim društvenim krugovima. Pošto su tako podrobno pisali recepte za spravljanje slatkog vina, koja su se održavala tokom cele godine, a metode su bile takve da su sprečavale vrenje, onda smo ubeđeni da su takvi recepti u njihovo doba bili cenjeni. I to što su bili tako prirodni i jednostavni, da su voleli slatka, neškodljiva pića, govori pre njima u prilog i ne sme se navoditi protiv njih.“

Godine 1845. kapetan Trit je pisao: „Kada sam se za vreme poslednjeg Božića zaustavio na južnoj obali Italije, upitao sam za uobičajena vina i utvrdio sam da se najviše cene slatka, a ne opojna. Kuvani sok od grožđa na Siciliji je u uobičajenoj upotrebi. Kalabriji svoja opojna i slatka vina čuvaju u posebnim odajama. Boce su etiketirane. Raspitavši se, saznao sam da su neprevrela vina najviše cenjena. Ona su se mešala sa vodom. Ulagan je veliki trud da se u vreme berbe grožđa spremi dobra zaliha. Sok od grožđa dva ili tri puta se filtrirao, a zatim sipao u boce ili burad i zakopavao u zemlju. Neki su ga čuvali u vodi da bi se sprečilo vrenje.“

Mali deo iscedenog grožđanog soka prepuštan je vrenju, Na istoku i danas ima krajeva u kojima vladaju isti običaji kao pre dve ili tri hiljade godina. O mišljenju da je glavni cilj vinogradarstva bio pripremanje prevrelog vina, pisao je pastor Henri Houms, američki misionar koji je živio na istoku, 1848. godine ovako:

„Kao građani koji žive na istoku, smatramo da možemo navesti dovoljno dokaza za činjenicu da je ovo mišljenje najverovatnije pogrešno i da spravljanje opojnih pića nikad nije bilo glavni cilj zbog koga su Jevreji gajili vinograde. Zajedno sa hlebom, voćem i maslinama, ovo troje mogu pod zbirnim nazivima žito (dagan), vino (tiroš) i ulje (izhar – plodovi iz voćnjaka) vrlo dobro da predstavljaju za njih najvažnije proizvode. Istovremeno to su bili proizvodi koji su obilno doprinosili održavanju života.

U Maloj Aziji i Siriji najveći deo berbe grožđa koristi se za druge svrhe, a ne za spravljanje opojnih pića, bez obzira da li vinogradi pripadaju muhamedancima, Grcima, Jermenima ili nekim hrišćanima. U raznim mestima u unutrašnjosti Male Azije postavio sam takvo pitanje hrišćanima i svi su se složili sa ovim mišljenjem. O vinogradarstvu u Siriji ovako se kaže: „Vino nije najvažnija, već je najbeznačajnija od svih svrha zbog kojih se gaji vinova loza.“ Dr Robinson piše: „Od prinosa prostranih vinograda Hevrona ne pravi se vino, osim malo za Jevreje.“ (Biblijska istraživanja II, str. 442) Količina koja se pravila veća je u blizini trgovačkih gradova. I u oblastima Turske u kojima se proizvodi vino, grožđe stoji među ostalim proizvodima zemlje kao izvor bezbrižnog života i sreće, kako ga Biblija predstavlja između ostalih proizvoda Judeje.“

U onom delu Starog zaveta koji je pisan na aramejskom, za vino stoji reč chamar. To važi za sledeće tekstove: Jezdra 6,9; 7, 22 i Danilo 5,1.2.4.23.

Očigledno i za chamar važi ono što smo utvrdili za yajin: postoji chamar u neprevrelom, kao i u

prevrelom stanju. U Jezdri 6,9 radi se o chamaru za žrtvu, a u 7,22 o darovima za službu u hramu. Nasuprot tome iz dopisa u Danilu 5. glavi sasvim je jasno da se tamo radilo o prevrelom chamaru. Delovanje je takođe bilo odgovarajuće.

Glagol chamar znači „peniti se“, „šumiti“, „dimiti se“. U Psalmu 46,3. koristi se u opisu talasa koji besne i koji se pene, a u Psalmu 75,8. vino (yajin) koje se peni. U Mojsijevoj pesmi, koja nabroja blagoslove koji su došli u deo Izraelu, pored plodova iz polja, meda i ulja, maslaca, mleka, masti od jaganjaca i ovaca, pšenice, spominje se i „plemenita krv od grožđa“. Poslednji odsek doslovce glasi: „I pio si vino, krv od grožđa.“

Treba zapaziti da se u toku pripreme vino dva puta peni i šumi. Kada se grožđe gazi u muljači, onda se ono snažno peni. Čim sveže iscedeni sok dođe u dodir sa kiseonikom, onda on postaje „živ“. Međutim, ovo penjenje nema nikakve veze sa vrenjem. Svaki seljak zna kako mleko peni kad se muze. Kao deca morali smo da gazimo sveže iseckani beli kupus, a pri tom je u kaci bilo do deset i više centimetara pene. Niko ne može tvrditi da je vrenje tada već počelo.

Bez sumnje, chamar se odnosi kako na ovo prvo pokazivanje pene ili šuma koje još nema nikakve veze sa vrenjem, ali i na penu koja se javila prilikom vrenja koje kasnije počinje. U 5. Mojsijevoj 32,14. stoga je reč o neprevrelom soku od grožđa u njegovom svežem prirodnom stanju. Chamar označava groždani sok u neprevrelom, kao i u prevrelom stanju. Septuaginta prevodi chamar sa oinos.

U pet tekstova iz Starog zaveta srećemo reč assis. Ova reč prevodi se sa „sok“, „novo vino“ i „slatko vino“. Radi se o sveže iscedenom čistom grožđanom soku. Assis ni u kom slučaju nije mogao biti prevreli groždani sok. Assis dolazi od gaziti, presovati; to je sveže iscedeni sok od grožđa i voća.

Joilo 3,18. iznosi jedno od obećanja koje je trebalo da se ispuni na Izraelu, ukoliko njegov narod bude ostao veran Bogu: „I tada će gore kapati slatkim vinom, i humovi će se topiti od mleka, i svijem potocima Judinijem teći će voda, i izaći će izvor iz doma Gospodnjega i natopiće dolinu Sitim.“ Iste misli ponavljaju se i u Amosu 9,13: „Evo, idu dani, govori Gospod, kad će orač stizati žeteoca, i koji gazi grožđe sejača, i gore će kapati slatkim vinom, a svi će se humovi rastapati.“

U 5. stihu prvog poglavlja knjige proroka Joila kaže se: „Otrijeznite se, pijanice, i plačite; i ridajte svi koji pijete vino, za novijem vinom, jer se ote iz usta vaših.“ Ovaj stih se u jednom veoma dobrom komentaru ovako objašnjava: „Bol zbog nesreće je prvi korak ka preokretu. Prorok naziva one kojima se obraća pijanicama, ne zato što oni omamljeni leže od pijanstva, već zato što su oni voleli taj porok. Grožđe već tako primamljivo visi na čokotu, da oni već otvaraju usta za most (assis), kome se uskoro nadaju.“ U 6. stihu navodi se razlog zbog koga ga neće piti: napad ljutog neprijatelja.

U Pesmi nad pesmama 8,2 izraz assis odnosi se na sveži sok od nara. Pošto je nevesta najpre poželela da bude sestra ženika da bi se sa njim slobodno družila, ona svoju želju slobodno izražava ovim rečima: „Povela bih te i dovela bih te u kuću matere svoje; ti bi me učio, a ja bih te pojila vinom mirisavijem, sokom od šipaka.“ Ona bi se radovala da ga ugosti u kući svoje majke.

„Biblijski komentar o trezvenosti“ ovako komentariše ovo mesto: „Nije jasno da li ovde ‚sok od nara‘ znači isto što i ‚začinjeno vino‘, ili da li se yajin mešao sa ‚sokom od nara‘ i da se zbog toga naziva ‚začinjenim‘, ili da li je yajin inače bio začinjen i da se pio zajedno sa sokom od nara... Vulgata prevodi sa ‚pehar pripremljenog vina i sire od moga nara‘.“ (Str. 154.155)

Poslednji od pet tekstova u kojima se pominje assis nalazi se u Isaiji 49,26: „I koji ti krivo čine, nahraniću ih njihovijem mesom i opiće se svojom krvlju kao novim vinom; i poznaće svako telo da sam ja Gospod spasitelj tvoj i izbavitelj tvoj, jaki Bog Jakovljevi.“ Koliko se malo od krvi u smislu alkoholnog pića može opiti, isto toliko može se i od assisa, slatkog vina. Međutim, pretnja upućena gulikožama Božjeg naroda veoma je jasna: oni će od svoje vlastite krvi tako obilno piti, kao što su navikli da piju sveže iscedeni sok od grožđa ili voća. To je ovde smisao izraza „opiti se“. On stoji

nasuprot izraza „zasititi se svojim vlastitim mesom“.

U ovom kontekstu mora se spomenuti i „novo vino“ na Dan Duhova. Izlivanje Svetog Duha na taj dan dalo je povoda za zaprepašćenje i za mnoga pitanja, ali i za izrugivanje. Izveštaj kaže: „I divljahu se svi i ne mogahu se načuditi govoreći jedan drugome: šta će dakle ovo biti? A drugi podsmevajući se govorahu: nakitili su se vina.“ (Dela 2,12.13)

Reč koja je prevedena izrazom slatko vino je gleukos. Gleukos je sok od grožđa u neprevrelom stanju i odgovara jevrejskoj reči assis i latinskoj mustum, nov, svež. Gleukos je slatko vino, što potvrđuje upotrebu ove reči kao oznake za neprevrelo ali i za prevrelo vino. Gleukos se upotrebljava i za vino čija se slast sačuvala zahvaljujući filtriranju svežeg soka, čuvanju na hladnom mestu ili gustom ukuvavanju.

Izraz „nakitili se vina“ na Dan Duhova iskoristili su rugači da bi rekli: „Ovi su pili slatkog vina i sad su pijani.“ Još i danas je uobičajeno da se upotrebljavaju takve ironične aluzije, kod kojih se dobra reč koristi kao zajedljiva ili podrugljiva izjava. Često se za pijanog kaže da ima „ulja na šeširu“, ili da je previše pio „slatke šire“. Tako se ni „ulje“ ni „slatka šira“ ne smatraju sredstvima za opijanje, već se njima čovek izražava uzdržanje ili „zavijenije“, za razliku od izjave kojom bi napadno rekao da je neko „pijan“. Da bi ukazao na nesigurni hod pijanog, narod kaže da takav čovek ima „okrugle noge“. Pijanica se ponekad naziva i „vodopijom“.

Moguće je da se izjava rugača na Dan Duhova shvati u ovom smislu.

Drugi kažu „zagledati čaši u dno“, „piti i kad nisi žedan“, ili biti „plav kao ljubičica“, a da podrazumevaju isto.

Drugo objašnjenje nalazi se u mišljenju da se moglo raditi o vinskoj širi ili mladom vinu u vrenju. Vinska šira je sok u početnom stadijumu vrenja i može da se pije samo nekoliko dana posle muljanja. Ovo vino u stadijumu kad „šumi“ vrlo brzo udara u glavu i opija. Ali, Duhovi su bili nekoliko nedelja pre početka berbe grožđa. Vino koje se pravilo kvašenjem suvog grožđa, moglo je da provri, ako bi se nepažnjom ostavilo duže da stoji. Međutim, ovde sve govori da se radi o pomenutoj ironičnoj aluziji, a ne o širi (moštu) u početnom stadijumu vrenja.

Petar se ne upušta u raspravu, već jednostavno objašnjava: „Jer ovi nisu pijani kao što vi mislite, jer je tek treći sahat dana.“ (stih 15) Time je rekao: Vase mišljenje je nerazumno. Tek je devet sati ujutro. Tako rano se ne sakupljaju ni pijanice da piju a kamoli oni koji idu na bogosluženje.

Dobro je da ovde pomenemo još i sirće od jajina i od šekara (4. Mojsijeva 6,3). Sirće, chomez, spominje se u malom broju tekstova. Upućivanje na sirće od jajina i šekara opravdava mišljenje da se kod oba ova pića radi o tako različitom poreklu.

U početku se, pošto je vino bilo u toplim zemljama i lako je prelazilo u sirće, a da to niko nije namerno želeo, ukiseljeno vino nazivalo sirćetom (od lat. acetum, tj. kiseo), kao što i osnovni biblijski jezici sirće nazivaju po njegovom oštrou, kiselou ukusu. Pored pravog vinskog sirćeta Biblija poznaje i sirće od drugih pića (4. Mojsijeva 6,3), koje se moglo pripremati od žitarica, meda i urmi.

U Septuaginti se chomez prevodi sa oxos. Kako tvrdi pastor Henri Houmz „sve sirće u ovim istočnim zemljama pravilo se od istog bogatog prinosa u grožđu, pri čemu se soku dodavala voda i sve ostavljalo da vri. Sirće od kiselog vina sačinjavalo je samo mali deo količine potrebne u trgovinama“.

Za vreme žetvene žege sirće je važilo kao osvežavajuće piće, tako piše u Ruti 2,14: „A Voz joj reče: kad bude vreme jesti, dođi ovamo i jedi hleba i umoči zalogaj svoj u ocat. I ona sede pokraj žetelaca, on joj pruži prženih zrna, i ona jede i nasiti se, i preteče joj.“ U Psalmu 69,21. sirće se označava kao piće niže vrednosti. Misao je sledeća: umesto saučešća i utehe, onome koji jadikuje daje se „žuč da jede i sirće da pije“ da bi ugasio žeđ.

Vredno je ovde zapaziti i ovaj citat o sirćetu: „I razapetom Spasitelju (Marko 15,36) kratko pre Njegove smrti jedan sažaljivi vojnik dao je sirće da bi Mu ublažio muke izazvane velikom žeđi. Sasvim drugačije od ovog osveženja koje je Isus primio, je opojno sredstvo koje je Gospodu ponuđeno pre razapinjanja na krst i koje je On odbio, a koje Marko 15,23. naziva „vinom sa smirnom“, a Matej 27,34. „sirćetom (prema drugom tumačenju to je vino) pomešanim sa žuči“, a verovatno je to vino pomešano sa gorkim sokom biljke, koje je trebalo da otupi muke pogubljenja.“

Postojala su i vina pomešana sa vodom, začinima i uljima, koja su se nazivala mešanim ili začinjenim vinima. Ova različita pripremanja nemaju neku veliku ulogu, pa u skladu sa tim ovde nećemo spomenuti i objašnjavati mali broj tekstova u kojima se spominju.

5. DA LI JE VINO UVEK VINO?

U dosadašnjem izlaganju već smo susreli dve reči koje se skoro svuda prevode kao izraz vino. To je najpre jevrejska reč tiroš, koja ne označava piće, već plod vinove loze. Češće, u stvari 14 puta, susrećemo u Starom zavetu reč yajin, što znači „muljano“ ili „iscedeno“. Sveži, iscedeni sok od grožđa nije prevreo, ali može i da prevri ako se prepusti sam sebi.

Proces vrenja koji se javlja kad kvasne gljivice počnu da deluju stvara burne reakcije u širi (moštu). Tom prilikom ne nastaje samo alkohol, oslobađa se i ugljendioksid i to u velikim količinama. Njegovi mehuri pokreću grožđanu kominu. Istovremeno usled reakcije stvara se toplota koja zagreva kominu. Vrenje traje sve dok se sadržaj šećera ne potroši, ili dok kvasne gljivice ne uginu usled sve veće koncentracije alkohola. Obično pre nestane šećer. Tečnost koja postoji u tom trenutku nije rastvor šećera i vode, već alkohola u vodi, sa malim količinama kiselina i eteričnih ulja, koja joj daju karakterističnu aromu i osoben miris. Crveno vino ima prosečno 10% alkohola, belo vino otprilike 11%. Vino koje ne sadrži nimalo šećera, naziva se „sasvim suvo“.

U naše vreme ovaj prevreli sok od grožđa naziva se vinom, a neprevreli sveži sok jednostavno sokom od grožđa. Ovo nije oduvek bilo tako. Ako uzmemo Septuagintu - grčki prevod Starog zaveta, zapazićemo činjenicu da se tiroš skoro 38 puta prevodi sa oinos, grčka reč za vino. Isto se dogodilo i sa rečju yajin. Tako smo se suočili sa ovom teškoćom.

Naziv yajin izgleda da je doživeo promene isto kao i izraz šira kod nas. Kako se potrošnja prevrelog proizvoda sve više i više širila, tako su izrazi yajin i oinos preuzeli značenje izraza vino. Ali, to ne menja činjenicu da je u početku, i to dugo vremena, neprevreli sok od grožđa ubrajan u yajin, oinos i vino.

To se slaže sa objašnjenjem koje daje Žan Vijomije: „Naziv yajin obuhvata, kao što se vidi, vino u opštem obliku: sok od grožđa pod ovim imenom čas se osuđuje, čas se određuje da bude prilog u svetinji, čas se označava kao opasnost. Iz ovoga se može zaključiti, inače bi Bibliju trebalo optužiti zbog protivrečnosti, ili pas same da nam nedostaje svaka logika, da se nazivi yajin i oinos naizmenično odnose svojim značenjem na dva različita stanja proizvoda sa vinove loze: prevrelog vina i neprevrelog vina, što zavisi od konteksta.“

U Bibliji nalazimo mnoge tekstove koji sasvim nedvosmisleno označavaju yajin kao neprevreli sok od grožđa. Još u prošlom poglavlju pomenuli smo veliki broj takvih mesta.

U Knjizi proroka Ageja 2,12. vino se spominje zajedno sa drugom životno važnom hranom: „Gle, ako bi ko nosio sveto meso u skutu od haljine svoje, ili bi se skutom svojim dotakao hleba ili variva ili vina ili ulja ili kakoga god jela, bi li se osvetio?“ Radi se dakle o hrani, a ne o prevrelom piću. Svuda gde se zajedno spominju hleb i vino, oni se moraju smatrati glavnim sastojcima svakodnevne ishrane. Još je u prošlom veku (1845) zapaženo da u biblijskom jeziku „hleb i vino“, kao glavni artikli hrane i pića, predstavljaju sve vrste hrane. Nema nikakvog opravdanja tvrdnji da se misli na prevrelo vino kad se spominju „hleb i vino“.

Prema tome, kad u 1. Mojsijevoj 14,18. čitamo daje Melhisedek izneo Avramu „hleb i vino“, onda to znači da mu je doneo hranu i piće. U 5. Mojsijevoj 29,6. „hleb i vino“ označavaju hranu koju je Bog Izraelcima davao dok su putovali pustinjom i to u obliku nebeskog hleba, mane. „Hleb i vino“ u Nemiji 5,15. označavaju teške poreze koji su bili nametnuti narodu. U Isaiji 36,17. „žito i vino“ objašnjavaju se kao „hleb i vinogradi“.

„Hleb i vino“ u Starom zavetu imaju isto značenje kao i „hleb i voda“. „Hleb i vino“ i „hleb i voda“

svojim značenjem obuhvataju čvrstu i tečnu hranu.

Ovde još jednom moramo da spomenemo tekst iz Psalma 104,15. Ovde se takođe govori o hlebu, vinu i ulju. Ovaj stih često se navodi kao dokaz za to da je pesnik koji je napisao ovu himnu posvećenu Stvoritelju, izrazom radosti, koju je izazvalo vino, označavao „dobru volju“ ili laku opijenost.

Da li se sa ovim izrazom „razveseliti“ ili „učiniti srećnim“ zaista misli na osećanje sve većeg zadovoljstva kao posle uživanja opojne droge ili euforije koju doživljavaju neki bolesnici pre smrti? Kada ovo „razveseliti“ pročitamo u Psalmima ili Pričama, onda se na primer u Psalmu 45,8. misli na radost koja je pokrenuta sviranjem na žičanom instrumentu, kao i u Psalmu 46,4. „potoci vesele grad Božji, sveti stan višnjega“. Psalm 90,15. izražava molbu: „Obraduj nas prema danima u koje si nas mučio, i prema godinama u koje smo gledali nevolju.“ Priče 10,1. glasi: „Mudar je sin radost ocu svojem, a lud je sin žalost materi svojoj.“ I dalje: „Dobra reč razveseljava.“ (12,25) „Sine moj, budi mudar i obraduj srce moje.“ (27,11)

Piće koje izaziva euforiju ni u kom slučaju ne može probuditi istinsku radost, pravo uživanje i onu zahvalnosti prema Stvoritelju svih darova, o kojoj govori Psalm 104. Sta je to euforija? Neka nam to kaže prof. dr Rudolf Nojbert iz Istočne Nemačke. Donosimo njegovo naučno objašnjenje ovog pojma. Pošto je prof. Nojbert objašnjavao stepene delovanja alkohola, on ovako govori:

„Od svih ovih stepena pijanstva, koji su na žalost većini od nas poznati, zanima nas najviše prvi, euforija. Ona je najviše ispitivana. Ona je posebno zanimljiva zato što su izjave oglednih osoba, odnosno pijanica i izjave ispitivača uvek i načelno protivrečne.

Istraživanja o alkoholnoj euforiji počela su početkom našeg veka. E. Krepelin je upravo ispitivao podstičuće delovanje čaja i kafe sa tada novim metodama eksperimentalne psihologije pa je pristupio i tome da tačno utvrdi ‚podstičuće dejstvo‘ alkohola. Međutim, na njegovo veliko zaprepašćenje eksperimenti su ispali potpuno drugačije nego što se očekivalo. Nikada nije uočio pravo podsticanje, već uvek samo obamrlost. Čak i on sam bezbroj puta osetio je podsticaj koji daje čaša vina! U čemu je bila greška? U njegovom postavljanju ogleda, u samim ogledima, u posmatranju? Pokušavao je ponovo, menjao načine, ali uvek se događalo isto: alkohol praktično stvara samo obamrlost. Pošto je objavio svoje rezultate, istraživači u svim institutima dali su se na ispitivanje ovog prividno paradoksalnog rezultata. Međutim, ni oni nisu našli ništa drugo: alkohol izaziva u najmanju ruku u dozi koja se javlja u praktičnom životu, paralizu kore velikog mozga. Prividno podsticanje počiva u stvari na uklanjanju sputavanja pojedinih delova mozga usled paralize kore velikog mozga...“

Može li sada neko zaista verovati da je psalmista govorio o jednoj takvoj radosti? Sigurno ne: radi se o veličanju Stvoritelja i o zahvalnosti za Njegove da rove.

Knjiga Propovednikova sadrži pojedine prekrasne savete koji ni danas nisu od manjeg značaja. „Hajde, jedi hleb svoj s radošću, i vesela srca pij vino svoje, jer su mila Bogu dela tvoja.“ (9,7) I ovde je reč o radosti, ali primenjenoj na jedenje hleba. U Psalmu 104. misli se na radost zbog Božjih darova. Čovek koji iz zahvalnosti služi Bogu, dobro zna da se raduje Božjim darovima.

Dalje se ovako govori: „Blago tebi, zemljo, kad ti je car plemenit i knezovi tvoji jedu na vreme da se potkrepe a ne da se opiju.“ (10,17) Koliko bi u našem svetu bilo drugačije kad bi vlasti i narod živeli u skladu sa ovim osnovnim načelom! „Radi veselja gotove se gozbe, i vino veseli žive, a novci vrše sve.“ (10,19) Umesto „gozbe“ trebalo bi u stvari da se prevede: „Radi veselja gotove hleb.“ Ponovo se zajedno navode „hleb i vino“. Uz to postoji još i mogućnost da se pribave i druge stvari ako čovek ima novca. U Psalmu 4,7. se kaže: „A meni si dao u srce radost veću nego što je oni imaju, kad im rodi pšenica i vino.“ Umesto „vino“ ovde stoji tiroš, grožđe. Primanje ovih darova, predstavlja veliku radost, ali kad čoveku sija sunce Božje milosti, radost je još veća. Ako drugi uberu dobru žetvu, radost u Bogu je bez zavisti.

Veliki broj tekstova odnosi se na vino kao žrtvu naljevnice. Među propisima za svakodnevnu žrtvu čitamo: „I jošte desetinu efe pšeničnoga brašna smešana s uljem ceđenim, kojega da bude četvrtina, i nalev vina, četvrtina na jedno jagnje.“ (2. Mojsijeva 29,40) Tako je i u 3. Mojsijevoj 23,13; 4. Mojsijevoj 15,5.10; 4. Mojsijevoj 28,14! Naravno, takvi propisi mogli su se potpuno poštovati tek posle ulaska u Hanan, jer za vreme putovanja po pustinji nije bilo proizvoda od vinove loze.

Još iz života patrijarha Jakova saznajemo nešto o prinošenju žrtve naljevnice (1. Mojsijeva 35,14). Svakako, tamo se ne navodi od čega se ona sastoji, ali ipak možda ovo mesto upućuje na način prinošenja: „i pokropi ga kropljenjem (i izli na nj žrtvu naljevnice)“

Iz pet Mojsijevih knjiga inače ne saznajemo kako se ta žrtva prinosila. Josif izveštava da se izlivala oko oltara.

U 3. Mojsijevoj 23. i 4. Mojsijevoj 15,4-11. ističe se da je uz svaku jestivu žrtvu morala da se doda i žrtva naljevnica. Za prinošenje jestive žrtve postojali su vrlo jasni propisi. Dodaci jestive žrtve morali su da budu presni: „Učinićeš im ovo kad ih staneš osveštavati da mi vrše službu svešteničku: uzmi tele i dva ovna zdrava, i hlebove presne i kolače presne zamešene s uljem, i pogače presne namazane uljem, od brašna pšeničnoga umesi ih.“ (2. Mojsijeva 29,1.2)

U 3. Mojsijevoj 2,4.5.11. čitamo: „Ako li hoćeš da prineseš dar pečen u peći, neka budu pogače presne od beloga brašna, zamešene s uljem, ili kolači presni, namazani uljem. Ako li ti je dar pečeno što u tavi, neka je od beloga brašna bez kvasca zamešeno s uljem. Nijedan dar koji prinosite Gospodu da ne bude s kvascem; jer ni kvasca ni meda ne treba da palite na žrtvu ognjenu Gospodu.“

Isti strogi propisi postojali su i za slavljenje pashe (2. Mojsijeva 12,8.15.17.18.20.39).

Presan znači bez kvasca. Kiselo testo je ukislo testo sa kvascem, koje se upotrebljavalo za pečenje hleba. Kvasac označava organizme koji izazivaju vrenje. Kvasac, kao i kiselo testo, bili su dakle strogo zabranjeni kod svih jestivih žrtava. „Teološki univerzalni leksikon“ govori o kiselom testu ovako: „Masa koja vri verovatno je smatrana nečim što je predato raspadanju, slično smrti, i zbog toga je bilo nečisto - ne samo kod orijentalnih naroda, već i kod Grka.“

Kao i naš kvasac koji se izdvaja prilikom vrenja i koji sam ponovo izaziva vrenje, tako je u jevrejskom kiselom testu po vrenju dobilo svoje ime.

Za sve žrtve smelo je da se koristi samo ono što je najbolje. Zato se uopšte ne može zamisliti da je vino predviđeno za jestivu žrtvu smelo biti prevrelo. Tako nešto bilo bi upravo besmisleno.

Kod onih tekstova u kojima iz konteksta nije jasno da li se radi o prevrelom ili neprevrelom proizvodu, uvek bismo bolje postupili kad ono što ne postoji ne bismo dodavali značenju upotrebljenom u reči. Pre svega, moramo se čuvati da ne zaključimo da se ovde radi o prevrelom proizvodu, kad se spominje reč vino, ako nas kontekst na to ne navodi.

Kod velikog broja tekstova u kojima se javlja reč yajin, nije jasno da li se radi o prevrelom ili neprevrelom vinu. Ne možemo reći koju je vrstu vina Jakov doneo svom ocu (1. Mojsijeva 27, 25); isto važi i za 5. Mojsijevu 32,38. ili Isus Navin 9,4.13. U Sudijama 19,19. radi se o „hlebu i vinu“, što bi se opet moglo upotrebiti za „hranu“. I u 1. Samuilovoj 10,3; 16,20; 25,18. i 2. Samuilovoj 16,1.2. radi se o namirnicama bez bližih podataka. O kakvim se zalihama u vinu i službi koji je u vinogradu obavljao Sifmejin govori u 1. Dnevnika 27,27. nije nam poznato. U 2. Dnevnika 2,10. moglo bi da se radi o neprevrelom vinu, jer se spominje zajedno sa pšenicom, ječmom i uljem, kao hrana. U 15. stihu susrećemo se sa istim nabranjem kao kod spomenutih zaliha u Rofoamovim tvrđavama (2. Dnevnika 11,11).

Nemija 2,1. ne govori ništa o vrsti vina; isto važi za 5,18. Kod 13,15. postoji mogućnost da se misli na neprevrelo vino koje je istog dana muljano. Ali, niko to ne zna sigurno. Koje vino su Jovovi sinovi i kćeri pili na svojim svetkovinama, može samo da se sluti (O Jovu 1,13-18). U svakom slučaju radi se

o deci čiji se otac molio, a tu su bile i žene. Ovo drugo ukazuje na to da treba biti posebno obazriv prilikom prosuđivanja o kojoj se vrsti vina moglo raditi. Iz Pesme nad pesmama 1,2,4; 4,10; 7,9; 8,2. takođe ne može da se zaključi ništa određeno o karakteru vina koje se pominje na ovim mestima. Kad je u pitanju vino koje se spominje u Jezekilju 27,18. radi se o trgovinskom artiklu, iz čega bi pre moglo da se zaključi da je to ukuvani sok od grožđa, jer prevrela vina u staro doba nisu se mogla dugo održati. Vino koje se spominje u Osiji 14,7. služi kao izraz za predočavanje obećanih Božjih blagoslova; o njegovoj kakvoći u tekstu nema podataka. Pošto se u ovim tekstovima (stihovi 6,7) za opisivanje obećanih Božjih blagoslova nabrajaju i maslina, žito i vinova loza, može se zaključiti da se reč vino pre odnosi na prinos s vinove loze, nego na piće.

Kod tekstova koji yajin (vino) jasno označavaju kao alkoholno piće, uvek postoji negodovanje, prokletstvo, rđave posledice ili simbolička primena za označavanje Božjeg gneva. iz izvesnog broja primera koje ćemo ovde navesti, dobiće se potpuno jasna slika.

Kada je sveštenik Ilija osumnjičio Anu da je pijana, pobožna žena je odgovorila: „Nisam pijana, gospodaru, nego sam žena tužna u srcu; nisam pila vina ni silovita pića; nego izlivam dušu svoju pred Gospodom. Nemoj jednačiti sluškinje svoje s nevaljalom ženom, jer sam od velike tuge i žalosti svoje govorila dosad.“ (1. Samuilova 1,15.16) Ana na pijanu ženu gleda kao na nevaljalu ženu, kćer bezbožnosti. Ona je mogla otvoreno i slobodno da izjavi da nije pila vina ni silovita pića. Ovakvo držanje u staro doba moglo se često sresti. Za ženu je bila velika sramota da pije alkoholna pića.

Naval je podlegao prekomernom uživanju vina (1. Samuilova 25,37). Uživanje prevrelog vina onemogućava sagledavanje opasnosti (2. Samuilova 13,28). Solomun smatra ovo vino uzročnikom raspuštenosti i razuzdanosti: „Vino je podsmevač i silovito piće nemirnik, i ko god za njim luta neće biti mudar.“ {Price 20, 1} Upravo je klasičan sledeći opis prevrelog vina: „Kome: jaoh? kome: kuku? kome svađa? kome vika? kome rane ni za što? kome crven u očima? Koji sede kod vina, koji idu te traže rastvorena vina.“ (Price 23,29.30) Zatim sledi upozorenje: „Ne gledaj na vino kad se rumeni, kad u čaši pokazuje lice svoje i upravo iskače. Na posledak će kao zmija ujesti i kao aspida upeći. Oči će tvoje gledati na tuđe žene, i srce će tvoje govoriti opačine. I bićeš kao onaj koji leži usred mora i kao onaj koji spava navrh jedra. Reći ćeš: izbiše me, ali me ne zaboje; tukoše me, ali ne osetih; kad se probudim, ići ću opet da tražim to.“ (Price 23,31-35)

U 31. poglavlju Priča još jednom se ukazuje na posledice uživanja alkohola: „Nije za careve, Lemuilo, nije za careve da piju vino, ni za knezove da piju silovito piće, da ne bi pijući zaboravio uredbe, i izmenio pravicu kojemu nevoljniku.“ (Price 31,4.5)

Prorok Isaija povezuje neobuzdano uživanje sa bezbožnim načinom života: „A gle, radost i veselje, ubijaju goveda, kolju ovce, jedu meso i piju vino govoreći: jedimo i pijmo, jer ćemo sutra umreti. Hodite, uzeću vina i napićemo se silovita pića, i sutra će biti kao danas, i još mnogo vise.“ (Isaija 22,13; 56,12)

Osija javno izvrgava ruglu to što „knezovi“ postaju ludi od vina, pa čak i sam car navlači na sebe podrugivanje (Osija 7,5). Još je i Mihej morao da žali što su vesnici tada bili najtraženiji, kad su dopustili da se pijanči i razvratno živi (Mihej 2,11).

Sve ove štetne posledice ne izaziva neprevreli sok od grožđa; on se naziva Božjim darom, dok se napominje da se treba čuvati od prevrelog pića.

Od posebnog je značaja za ocenu prevrelog vina od strane biblijskih pisaca, njihova simbolička upotreba ovog izraza. Jednom je delovanje prevrelog vina simbol tuge (Psalam 60,3). Zatim je simbol suda (Psalam 75,8). Može li neko da pomisli da bi sok od grožđa mogao da služi kao slika za upravo navedene misli?

Prorok Jeremija daje zastrašujuću sliku Božjeg suda: „Zato im reci ovu reč: ovako veli Gospod

Bog Izrailjev: svi se mehovi pune vina. A oni će reći: zar ne znamo da se svi mehovi pune vina? Tada im reci: ovako veli Gospod: evo, ja ću napuniti pijanosti sve stanovnike ove zemlje i careve, koji sede mesto Davida na prestolu njegovu, i sveštenike Jerusalimske. I razbiću ih jednoga o drugoga, i očeve i sinove, veli Gospod; neću požaliti ni poštediti niti se smilovati, da ih ne potrem.“ (13,12-14) (Vidi i 25,15) Pehar sa vinom takođe je simbol zavodjenja i neverstva prema Bogu: „Vavilon beše zlatna čaša u ruci Gospodnjoj, kojom opoji svu zemlju; vina njegova piše narodi, zato poludeše narodi.“ (Jeremija 51,7)

U Novom zavetu nalazimo istu sliku (Otkrivenja 17,2; 18,2).

Uvek se mora nastojati i nikada se ne sme zaboraviti da je „vino“ u Svetom pismu opšta i sveobuhvatna oznaka. Očevidno je da su neka vina koja se u Bibliji spominju, alkoholna; ali, sigurno je da se reč „vino“ upotrebljava i za sveži, neprevreli groždani sok i isto tako za most ili slatko vino ili novo vino, koje nije bilo alkoholno. Plod vinove loze i sok od grožđa su simboli nebeskih blagoslova. Čaša gneva, koja nastaje od vrenja, simbol je strašnog Božjeg gneva!

Kada uporedimo ova dva izraza: „Vino čini ljude raspusnim“ i „Vino razveseljava čovekovo srce“, onda je teško poverovati da reč vino u obe rečenice znači isto... Odlučujuće pitanje je veoma jednostavno. To je pitanje istine. Da li se reč „vino“ u Bibliji upotrebljava kao ime za obe tečnosti? Ovu činjenicu ne može niko da porekne, ako problem posmatra nepristrasno.

Međutim, ova činjenica ne važi samo za Bibliju, već i za celo staro doba, kao što ćemo pokazati u sledećem poglavlju.

6. RAZNI SVEDOCI IZ PROŠLIH VREMENA

Pošto se u Novom zavetu, kao i u Septuaginti, upotrebljava grčka reč za vino, oinos, moramo se zapitati, šta su u vreme Isusa i apostola, Grcima i Rimljanima značili oinos i latinska reč vinum. To je utoliko potrebnije, pošto današnji rečnici većinom ističu da je vino „prevreli sok od grožđa“. Moramo dopustiti istoriji da da svoj sud ako želimo da rešimo ovaj problem. Pri tome ćemo se čuvati da savremena poimanja reči vino ne prenosimo u staro vreme.

Reč vino je u prošlim vremenima imala vrlo široko značenje. Čak i ako ne možemo tačno da utvrdimo kako je reč za vino zvučala u ranijim vremenima, ipak znamo šta su oinos i vinum označavali. U svakom slučaju, sigurno je da značenje reči oinos i vinum ne sme da se suzi samo na oznaku prevrelog proizvoda.

Prema podacima iz rečnika koji se bave poreklom reči, Pont, staro carstvo u Maloj Aziji, domovina je vinove loze.

Svakom ko se bavi ovim pitanjem, najpre mora pasti u oči uska jezička veza između reči koje su služile za opisivanje vinove loze i onoga što je njoj pripadalo. Počnimo sa rečju koja označava lozu.

Iz „Biblijskog komentara o trezvenosti“ od dr Fr. R. Lisa i pastora Bernsa, saznajemo da je najstarije ime za lozu bilo *oine* ili *oina*, a mnogo kasnije kada je *ampelos* postalo uobičajeno ime za lozu, izraz *oina* zadržao je svoje mesto u pesništvu. Euripid u svojim spisima upotrebljava i jednu i drugu reč: *oina* (loza) i *oinantha* (mladica loze ili cvet). U ovu kategoriju spadaju *oinopede* (vinograd), *oinaron* (vinov list), *oinaris* (vinova loza ili grana), *oinonphutus* (zasad vinovom lozom), *oinotrop* (prut od vinove loze) i mnogi drugi. Zajednička etimološka veza između svih ovih reči i reči oinos besumnje postoji. Zbog ove povezanosti javlja se teorija po kojoj oinos u okviru svoga značenja sadrži oznaku procesa „vrenja“.

Da bi se biljka koja donosi vino razlikovala od drugih, nazvana je latinski *vitis*=čokot ili vinova loza, i *vinifera*=koji daje vino. To je danas još uvek naziv za čokot.

Čak i danas petolisnu rođaku čokota koja se penje uz zidove kuća i koja nas u jesen oduševljava svojim svetlocrvenim listovima, nazivamo divljom vinjagom (*ampelopsis quinquefolis*=*ampelos*-čokot i *opsis*-izgled). Iako su sitne crne bobice ove loze neupotrebljive, tu biljku nazivamo „divljom vinjagom“, jer je i ona jedna vrsta loze. Divlja vinjaga nosi latinski naziv zove *vitis* (čokot ili vinova loza), ali tada nije *vinifera*, već *labruska* ili „tesinska loza“. Na grčkom divlja vinjaga se zove *ampelos agria*.

U naše vreme od reči vino izvodimo reči koje nemaju nikakve veze sa pićem - bilo da je neprevrelo ili prevrelo. Mala lista svima nama poznatih i uobičajenih reči može jasno da prikaže ovo tvrđenje: vinogradarstvo, vinogradarsko područje, vinograd, vinov list, vinogradar, vinova loza.

Čak i pojedina mesta dobijaju ime prema reči „vino“, jer se tamo neguje vinova loza. Setimo se samo Vindola, Vinika, Vinkovaca, Vinče itd.

Čak se i biljka koja se upotrebljava u medicini, a koja ima stabljiku koja se uvija i penje zove *ampelos chironina* ili *vitis nigra*, crni čokot ili crna vinjaga.

Iz ovih podataka jasno se vidi da ni reč vino u nemačkom ni oinos u grekom ili vinum u latinskom jeziku ne označava samo po sebi prevrelo piće, jer tek kontekst otkriva o čemu je reč. Sve ove reči obuhvataju široko područje koje se pruža od biljke, preko ploda, do pića, u njegovom prevrelom ili neprevrelom stanju.

Vino u Francuskoj deli se na *mergoutte*, „majčinu kapljicu“, tj. novo vino koje samo teče iz

slavine u kotao. Must, surmust ili stum je vino ili tečnost u buretu, koja nastaje posle muljanja grožđa. Iscedeno vino, vin de pressurage, je ono koje je pomoću prese iscedeno iz grožđa. Slatko vino, vin doux, je još neprevrelo vino. Prirodno vino je ono koje potiče samo od grožđa. Pečeno vino je vino kuvano sa šećerom. Postoji još jedna vrsta malmsey vino, koje se dobija kuvanjem grožđa od loze mirisavke.

Ostaje nam da iznesemo još jedan vrlo značajan podatak koji se odnosi na činjenicu da je Isus rečju vino - oinos - označio neprevreli groždani sok. U Jevanđelju po Mateju 9,17. govori nam se o jednom Isusovom poređenju o kome se uglavnom nije dovoljno razmišljalo. Međutim, ovde ćemo se pozabaviti ne poukom, koju je Isus iz njega izvukao za svoje slušaoce, nego vrstom vina o kojoj je Isus govorio.

„Niti se leva vino novo u mehove stare; inače mehovi prodru se i vino se prolije, i mehovi propadnu. Nego se leva vino novo u mehove nove, i oboje se sačuva. „ Ovde je reč o starom i novom vinu i o mehovima. Mehovi su u to vreme bili predmeti za svakodnevnu upotrebu. Oni su se obično pravili od kozjih koža i upotrebljavali za prenos vode, vina, mleka, ulja, itd. Kože su se pripremale tako što se dlakava strana okretala unutra, a da ne bi propuštala zatapala sirupom od urmi, glinom ili uljem. Mehovi su morali da se prave od jednog jedinog komada kože. Naravno, bilo je mehova u kojima se čuvalo i prevrelo vino, ali ne i vino koje je još previralo.

Isus objašnjava sledeće činjenice:

1. Novo vino sipa se u nove mehove.
2. Novo vino ne sme da se sipa u stare mehove.
3. Samo ako se o ovome vodi računa, neće biti gubitaka.

Langeovo Delo o Bibliji ovako prevodi mesto iz Jevanđelja po Marku 2,22: „I niko ne sipa novo vino (most) u stare mehove; jer će onda novo vino (most) pokidati stare mehove; i vino će se prosuti i mehovi pokvariti; nego novo vino mora da se sipa u nove mehove.“

Jeronim koji se rodio 331. godine posle Hrista, i koji je polovinu svog života proveo u zemlji Isusa i apostola, bavio se biblijskim mestom u Jevanđelju po Mateju 9,17. U svom komentaru tog mesta on daje ovakvo objašnjenje: novi mehovi (utres) morali su da se upotrebljavaju za vino koje je trebalo da ostane kao most, jer su ostaci prošlog vrenja prionuli za stare mehove. To je potpuno u skladu sa onim što je Kanonikus Hopkins u svojoj maloj knjizi „Sveto pismo i umerenost“ iscrpno razložio:

„Ovde se govori o tri osobine vina, i to o nečemu što je bilo dobro poznato i ugrađeno u iskustvo svih ljudi koji su imali bilo kakav posao sa vinom:

1. Novo vino će se održati u novim mehovima, bez opasnosti za mehove ili za vino.
2. Novo vino u starim mehovima počće da vri, širiće se i uništiće mehove, jer će oni pući, a vino prosuti.
3. Vino od stajanja „postaje blaže, a starenjem dobija prijatan ukus.

Gde možemo naći tečnost koja odgovara ovim uslovima?

Izgleda da vino koje je spomenuo naš Gospod, poseduje hemijske osobine koje su bile sasvim drugačije od onih kojima se odlikuju sadašnja vina. Vina kod kojih je vrenje prestalo, tzv. mirna vina, nemaju više osobine koje bi učinile da postane nesigurno da se napune boce koje su za to pogodne, bilo nove ili stare. Takva vina više nemaju tendenciju da raznesu boce u paramparčad. Druge vrste vina, šumeća, ili previruća, nisu uopšte pogodna da se stavljaju u kožne mehove. Ugljendioksid kojim su ona opterećena, širio bi se i pokidao kožu ili šavove.

Koje je onda vrste ovo vino koje je u novim mehovima bilo sigurno, ali je zato u starim vrilo i kidalo ih? Jedini odgovor glasi da je to bilo vino, sok od grožđa, koji je bio još neprevreo i nije sadržavao nikakav alkohol!

Kod neprevrelog vina aroma je onima koji su ga pili postajala blaža i prijatnija u toku vremena, tako da niko ko pije ovo staro vino ne želi odmah novo; jer kažu: staro je bolje.

(Vino postaje oporo, ako je sadržaj sredstava za štavljenje veliki. Što je vino starije, utoliko je manji sadržaj sredstava za štavljenje. Zato se kaže da je staro vino blaže pa prema tome i bolje)

U ovom vinu, u ovom moštu, imamo tečnost koja potpuno odgovara trima osobinama koje je Gospod u svom poređenju pretpostavio:

1. Kada se ovo vino, ako je dobro pripremljeno, sipa u nove mehove, ono će se bez vrenja održati za bilo koje željeno vreme. (Prema tekstu: o Jovu 32,19. vino koje vri pokidalo bi i nove mehove, ako bi bili zatvoreni)

2. Kad ovaj pripremljeni most dospe u kožni meh koji je već držao vino, onda neizbežno dolazi do vrenja. Sićušni delovi materije slične belancu zadržali su se na krznu i primili iz vazduha kvasne gljivice. One su sada spremne da izazovu vrenje u novom, neprevrelom sadržaju meha. Jer čim neprevreli groždani sok dospe u meh, kvasne gljivice počinju da rastu u šećeru razvijajući ugljendioksid... Nikakav kožni meh, ni nov ni star, ne bi mogao da izdrži ovo prekomerno naprezanje! Meh bi pukao i vino bi isteklo.

3. Ispravno zatvoreni i čuvani most postaje kvalitetniji i ukusniji. U mnogim krajevima na istoku savremeni Turci ga i danas koriste i on predstavlja - bilo čist ili razređen sa vodom - ukusno, poželjno i prijatno piće. Isto vino Engleska je uvozila. Bezalkoholna vina se preporučuju u lečenju groznice, sušice i probavnih smetnji. Od izvesne probavne smetnje sigurno je patio Timotije, pa mu je zato Pavle preporučio da ne pije više samo vodu, već i pomalo vina...

Ovaj groždani sok zaista je vino koje ispunjava tri potrebna uslova da bi odgovaralo poređenju našeg Gospoda i da bi se moglo koristiti u nauci koju je On tada učio. Ako nijedna druga tečnost, pa makar se ona takođe zvala vino prema onome što je dokazano, ne poseduje pomenuta svojstva, onda častan istraživač mora osetiti da je u pitanju slučaj..., koji ga skoro primorava da zaključi da je vino na koje je Isus u svom izlaganju mislio i koje je svima onima kojima se On obraćao bilo nešto poznato, bilo neprevrelo i bezalkoholno vino.“

Ovo objašnjenje teksta iz Jevanđelja po Mateju 9,17. izgleda kao da protivreči mestu u Knjizi o Jovu 32,19. Stih glasi: „Gle, trbuh je moj kao vino bez oduške, i raspukao bi se kao nov meh.“

Moramo obratiti pažnju na sledeće: na ovom mestu u Knjizi o Jovu radi se o jajinu, koji se još nalazi u previranju. Kada se takvo vino uspe u nove mehove i zatvori da nema dodira sa vazduhom, onda se meh rasprsne. Međutim, u Isusovom poređenju radi se o vinu ili groždanom soku koji je u nove mehove sipan pre početka vrenja, s ciljem da se spreči vrenje. Ali, ako se nepažljivo postupalo ili ako se dugo čekalo sa punjenjem mehova, onda se događalo ono što Jovov prijatelj Elijuz navodi u svom poređenju. On oseća da mu je kao kad vino vri, a zatvoreno je u sudu koji nema oduške. U takvom slučaju meh će se rasprsnuti.

7. ŠEKAR — DA LI SE RADI O „SILOVITOM PIĆU“?

Kada otvorimo Bibliju, možemo nekoliko puta da sretnemo izraze „silovito piće“ ili „opojno piće“. Ovi nazivi su u stvari prevodi jevrejske reči šekar, koja se u Starom zavetu pojavljuje 23 puta. Pošto se u Bibliji nekoliko puta spominje „vino i silovito piće“, obrazovalo se opšte shvatanje da izraz šekar ili silovito piće označava naročito visokogradno alkoholno piće, nešto slično rakiji.

Zato najpre moramo razmotriti određene podatke da bismo se uverili u pravilnost ovog shvatanja. pića sa velikim procentom alkohola postoje tek od pronalaska destilacije. Još nije sasvim razjašnjeno gde je otkriven postupak destilovanja. Neki smatraju da su Arapi negde na početku desetog veka posle Hrista došli do ovog procesa. Drugi ovo otkriće dovode u vezu sa alhemičarima iz 11. ili 12. veka.

Jedno je, svakako, sigurno da je u staro doba bilo neprevrelih i prevrelih pića, ali da nije bilo rakije. U apotekama se najpre prodavala destilovana voda, a tek od 16. veka počela je široka upotreba rakije.

Ova činjenica otkriva sasvim novo lice problema izazvanog alkoholom, jer su pre pronalaska destilacije postojala pića koja su imala najviše 15% alkohola. Od vremena tog pronalaska mogla su se proizvoditi „žestoka pića“. U „Velikoj knjizi o vinu“ čitamo: „Kad je pak grožđe bilo tako zrelo, da je pri koncentraciji alkohola od 15% još uvek bilo šećera, najpre se isključuju kvasne gljivice. U tako jakom alkoholnom rastvoru, one su se tako red uspavljivale i prestajale da rade. One doduše nisu mrtve, ali su potpuno nesposobne za aktivnost. U ovom slučaju jedan deo šećera ne pretvara se u alkohol i vino je po ukusu više ili manje slatko.“

Normalno vino dostiže procenat alkohola od 10 do 15%, dok npr. rakija od krompira ili žita ima 33%, komovica 40%, a originalni rum oko 60% alkohola.

Za vino porto u pomenutoj knjizi ovako se kaže: „Porto je tipično takvo vino. Svrha ovog postupka je da se zadrži najveća moguća slast. Vrenje se ovde uvodi na uobičajeni način, pri čemu veoma zrelo grožđe toliko dugo vri, dok se ne postigne najmanje 15% alkohola; zatim se poluprevreli sok iz kace za vrenje sipa u bure koje je do jedne četvrtine napunjeno komovicom. Nivo alkohola se odmah toliko penje da se kvasne ćelije polako omamljuju i dalje ne rade.“

I madera se tako pravi, a isto tako i različita desertna vina. Ova druga dostižu do 29% alkohola.

Šekar ne sme da se shvati kao „žestoko piće“ koje je dobijeno destilacijom.

Šta se podrazumeva pod nazivom šekar? Dozvolimo da nam učeni ljudi kažu šta se misli kad se upotrebi izraz šekar. Jangov „Analitički konkordans“ ovako objašnjava reč šekar: „Šekar, slatki napitak (što siti ili opija).“ Dakle, prvo značenje je slatki napitak koji siti; a drugo ono što opija, opojno piće. Mnogi učeni ljudi vide vezu između reči šekar i reči šećer, kako se u različitim jezicima pisala i piše. Evo još nekih napomena:

Saccharum, latinski (grčki sakchar, sok koji se izlučuje iz kolenaca bambusove trske, sanskr, cakario, šećer) šećer, šećerna trska.

„Šekar znači ‚slatki napitak‘ isceden, ne od grožđa, već od drugih plodova, koji se pio, kako u neprevrelom, tako i u prevrelom stanju. Reč se u Starom zavetu javlja 23 puta.

Šekar, ‚piće koje sadrži šećer‘ u srodnosti je sa rečju koja znači šećer u svim indogermanskim i semitskim jezicima. Na istoku, na području od Etiopije do Indije, još i danas se ovaj izraz upotrebljava za palmin sok..., tj. sok i sirup od urmi, kao i za šećer i prevrelo palmينو vino. Upotrebom je postao naziv za rod ‚pića‘, kojim se označavaju sveži sok i opojne tečnosti koje nisu od grožđa, već od nečeg

drugog...“ (Biblijski komentar o umerenosti, str. 418 i uvod XXVII)

Šećerna palma zove se Arenga saccharifera. I prema Dekselovoj Knjizi o Bibliji šekar ili sikera pripremaju se od voća i palminih plodova. Dr Julius First prikazuje šekar „pre svega kao palmino vino. U svakom slučaju on se razlikuje od yajina“.

O upotrebi urmine palme za piće izveštava dr Rim: „Urme su se brale sveže, najčešće pre nego što dostignu potpunu zrelost, ili su se jele sušene; ili su se zrele presovale u obliku kolača, tako su se čuvale i uzimale za put kao hrana. Još u staro doba, kao i danas, veoma se cenilo i vino od urmi; ne treba pod tim podrazumevati opojni sok koji se dobijao zasecanjem stabla neposredno ispod krune i koji je već posle tri dana prelazio u sirće; vino od urmi dobijalo se od soka iz plodova. Urme koje su već jednom bile ceđene, mogle su dati još izvesnu količinu soka slabijeg kvaliteta, kad bi se prelile vrelom vodom, a onda istukle. U Jerihonu se pripremao i med, ili sirup od zrelih urmi, koji danas predstavlja izvozni artikal arapske pokrajine Negd, koja je veoma bogata palmama.“

Ali, i vino koje se dobijalo od zrelih urmi moglo je dospeti u oba stanja: kako neprevrelo, tako i prevrelo. Ako se danas i proizvodi alkoholno piće od urmi, ono je samo beznačajan oblik upotrebe urmi. Tada se smatralo i danas se još uvek smatra da se u prvom redu radi o upotrebi vina kao hrane. Pošto se palmino ili urmino vino prema naučnim svedočanstvima ubrajalo u šekar, ovde nalazimo potvrdu da je šekar postojao u oba stanja. Zbog toga se u jednom obliku mogao hvaliti kao Božji dar, a u drugom - prevrelom stanju označavati kao prokletstvo.

Lako možemo uvideti da prevod izraza šekar kao „silovito piće“ nije srećan prevod i da je uzrok mnogih pogrešnih zaključaka. Izraz šekar svojim osnovnim značenjem ne opravdava mišljenje da se radi o veoma opojnom piću. Ova reč najpre označava piće koje sadrži šećer i koje može postati alkoholno, ali koje se može i sačuvati i upotrebljavati u neprevrelom stanju.

U već pomenutom „Biblijskom komentaru o umerenosti“ ukazuje se na još jednu pojedinost: „Šekar - kao koren ili izvedenica povezana sa šekar, „slatko piće“ - obuhvata, kako tvrdi Gezenijus, pojam „sit se napiti“, uglavnom sa pretpostavljenom slasti upotrebljenog artikla... Ako je sok bio prevreo, ili ako je zbog dodatnim droga bio opojan, onda je obilno uživanje dovodilo do opojnosti i glagolu davao drugo značenje: opijenost onoga koji pije. Ali, opojnost kao odlika ovoga pića mora se prihvatiti samo ako kontekst na to ukazuje.“ (str. 422)

Ova reč u revidiranoj Luterovoj Bibliji prevodi se sa „pijan“, „opijen“, „pijanica“. Septuaginta prevodi reč šekar sa sikera. Ovo vino ne označava samo palmino vino, nego i sok od različitih plodova, pa i od nakvašenih urmi. Dalje, i od ječma se pravio šekar ili sikera. Još i danas poznajemo i primenjujemo stare metode, tako što se dopusti da ječam pod uticajem toplote i vlage proklija, čim se stvara šećer.

Sa rečju šekar prvi put srećemo se u 3. Mojsijevoj 10,9, gde se sveštenicima zabranjuje da za vreme svoje službe piju vino (yajin) i silovito piće (šekar). To je bila mera predostrožnosti da se drugim sveštenicima ne bi dogodilo nešto slično kao Nadavu i Avijudu (stihovi 1-7). Zabrana upotrebe vina i šekara izrečena je s ciljem da sveštenici nikada ne izgube iz vida svetost svog zadatka. „Da biste mogli raspoznavati šta je sveto šta li nije, i šta je čisto šta li nečisto, I da biste učili sinove Izrailjeve svim uredbama koje im je kazao Gospod preko Mojsija.“ (stihovi 10.11) Zapovest je bila povezana sa ozbiljnom opomenom: „da ne biste izginuli“.

Ovaj tekst sigurno ne zabranjuje sveži sok od grožđa i neprevrele voćne sokove, jer oni ne pomućuju misli i moć razlikovanja. Izrečeno upozorenje ukazuje na to da ljudi treba dobro da znaju koja je vrsta yajina i šekara bila zabranjena, tako da čovek ne bi došao u opasnost. Dalje, kazna za onoga koji je kao narodni posrednik stupao pred Boga, bila je u slučaju prestupa naročito teška. On je svoj prestup morao da plati životom. Ali, to ne znači da je pijenje prevrelog vina i šekara izvan

svetinje ostajalo bez zlih posledica. Kazna je bila utoliko teža ukoliko je bila veća odgovornost koju čovek nosi.

Zapovest iz 3. Mojsijeve 10,9. nikada nije opozvana. Naprotiv: tamo gde prorok Jezekilj govori o novom hramu, ona se ponavlja u potpunom obliku i značenju (Jezekilj 44,21).

O nazirejskom zavetu kasnije ćemo govoriti. Jedno drugo značajno mesto nalazi se u 4. Mojsijevoj 28,7: „I naljev njezin da bude četvrt ina na svako jagnje; u svetinji prinosi naljev dobra pića Gospodu.“ U ciriškom prevodu Biblije drugi deo stiha glasi ovako: „U svetinji treba Gospodu izliti žrtvu naljevnice od jakoga pića (šekar).“

Tekst u 4. Mojsijevoj 28,7. uopšte ne sadrži reč „vino“. „Žrtva naljevnica“ javlja se samo u prvom delu stiha. To mesto glasi ovako: „Za žrtvu naljevnice četvrt ina uz jagnje; u svetinji pokrij (hesech) izlivanje (nesech) šekara Gospodu.“ U ovom tekstu reč je o jednoj drugoj mogućoj vrsti žrtve naljevnice, naime o šekaru. Ova žrtva naljevnica predstavlja izuzetak od pravila. Šekar je bio kako u prevrelom, tako i u neprevrelom stanju. Nećemo pogrešiti ako prema dosadašnjem izlaganju pretpostavimo da je to bio „neprevreli“ šekar.

O ovom uputstvu već se dosta govorilo, jer se samo ovde šekar spominje kao žrtva naljevnice. Pošto je inače uvek reč o vinu, pojedini prevodioci smatraju da se i ovde umesto šekar mora čitati vino. Tako jedni prevode šekar sa „staro vino“, ili „odabrano (izvrsno) vino“.

Šekar svakako može da se nazove „vinom“, ali to nije bilo vino od grožđa. Teza po kojoj je yajin uvek označavao prevrelo vino, kad se on spominje zajedno sa šekarom, nije tačna, kao što ćemo to još videti.

Kao dokaz za upotrebu prevrelog vina za žrtvu naljevnice, ističe se primer razuzdanog praznika sa prinošenjem žrtava u životu Hananaca. Za vreme lutanja po pustinji i dugo vremena posle toga ovo svakako ne važi. Tek od vremena sudija počinju da se osećaju ovi uticaji Hananaca. Izrael je iza sebe imao i primer Egipćana.

U istoriji Izraela pre progonstva, naročito od kraja vremena sudija, uticaj kulta Vala bio je zaista jak, ali to ne važi i za ranu istoriju Izraela. V. F. Olbrajt ovako piše: „Moguće je, međutim, stvoriti približnu sliku o uticaju koji je vršio kult Vala u doba sudija na jahveizam. Broj imena izveden od imena „Val“ krajem tog perioda izgleda da je stalno rastao, pošto iz vremena izlaska ili putovanja po pustinji nema takvih primera, dok u vreme Saula i Davida taj broj znatno raste.“

Međutim, kada je kult Vala postao stvarno pretnja za Izrael, Bog je probudio glasove proroka koji su opominjali i pretili. O tome kako se svedočanstvo proroka izjašnjavalo o alkoholu i prodoru paganskog opijanja, govori nam prof. dr Hans Smit, pozivajući se na tekstove proroka Osije: „Iz poslednjih citata postalo je sasvim jasno kako se prava Jahve-religija, koja je živela u prorocima, odnosila prema opijanju na bogoslužnju: ono što je za prirodnu religiju sveta pojava, put ka mističnom doživljaju, za proroka to je bezakonje u svetinji i smrtni greh!

Jer, svakako, gde se sveto „nemoj“ spoznaje kao Božji glas, gde se na pomisao o Bogu sva snaga volje napreže i sva čula napinju i osluškuju, da bi osetila šta Jahve želi od svog proroka, tu za opojnost nema mesta. Tako je dakle i sa prorokom, preko koga je konačno ovo osećanje važno i u odredbama za službu Bogu. Prorok Jezekilj daleko od svoje domovine - u vavilonskom ropstvu - naslikao je sliku hrama i bogoslužnja, koje je prema utvari koju je dobio, trebalo da se ostvari u budućnosti. Među odredbama koje su date za sveštenike nalazimo ovu rečenicu: „I vina da ne pije nijedan sveštenik kad hoće da uđe u unutrašnji trem.“ (Jezekilj 44,21)

To je jasno i - moglo bi se reći - savesna suprotnost onome što je religija Vala negodovala i što je iz nje prodrlo u službu Bogu Jahve: tamo je opojnost sredstvo sjedinjavanja sa božanstvom, a ovde je kategorična zapovest da u „unutrašnji trem“, tj. blizu Boga, sme stupiti samo čovek koji je Slobodan

od koprene pa i najblaže narkoze od vina.“

Sigurno dobro činimo ako tekst uzmemo onako kako on stoji zapisan u Bibliji. Zašto nije trebalo prinostiti na žrtvu naljevnicu i sok od drugog voća? Naravno, ne smemo da mislimo na prevrelo piće, pošto sve „kiselo“, ili „prevrelo“ za izlivanje na oltaru nije odgovaralo propisima za prinošenje žrtava. Za žrtveno prinošenje je samo „najbolje“, „bez mane“ i „najlepše“ bilo dovoljno dobro! Kada je kao hleb za oltar bio zadovoljen samo hleb pripremljen bez kvasca, nezamislivo je da se istovremeno kao žrtva naljevnica smelo upotrebiti prevrelo piće.

U 5. Mojsijevoj 14,22-26. govori nam se o upotrebi drugog desetka. U „Biblijskom komentaru“ od Metju Henrija za ovo mesto se kaže: „Ovde se govori o drugom desetku koji je davan od dela koji je preostao pošto su Leviti primili svoj deo.“

O ovom drugom desetku u čijem se sklopu u 23. stihu spominje i desetak od vina (tiroš), kaže se u nastavku: „Ako bi ti bio put dalek, te ne bi mogao odneti zato što je daleko od tebe mesto, koje izabere Gospod Bog tvoj da onde namesti ime svoje, kad te Gospod Bog tvoj blagoslovi, onda učini u novac, i uzev novac u ruku svoju otidi u mesto koje izabere Gospod Bog tvoj. I za te novce uzmi što zaželi duša tvoja, goveda, ovaca, vina ili drugoga jakoga pića, i što bi god zaželela duša tvoja, pa jedi ondje pred Gospodom Bogom svojim, i veseli se ti i dom tvoj.“ (5. Mojsijeva 14,24-26)

U ovim stihovima reč šekar pojavljuje se u vezi sa imenima goveda, ovce i vina. Može li se zamisliti da je Bog dozvolio da se ovaj desetak od prinosa zemlje promeni u opojno piće? Kako bi to izgledalo kada bi vino i šekar ovde bili alkoholni? Kako bi se takvim darovima pomoglo siromašnima i kako bi se moglo reći „da se učiš bojati se Gospoda Boga svojega svagda“ (stih 23)? Za ovde navedeno piće, šekar, tačan bi bio prevod koji bi govorio da se ono o tom prazniku moglo piti obilno i do mile volje. o prevrelom piću ovde očigledno nije moglo biti reči.

U vreme putovanja po pustinji Izraelci su na poseban način bili zavisni od Boga. Oni nisu imali prilike da seju žito, da gaje vinograde, smokve ili urme. Verovatno su mogli neke proizvode da kupe od okolnih plemena. Međutim, uglavnom su bili upućeni na naročitu Božju intervenciju.

U nabranju koje se pojavljuje u 5. i 6. stihu 29. glave 5. Mojsijeve knjige reč je o haljinama i obući, hlebu, vinu i šekaru. To su artikli za svakodnevnu upotrebu. Kada se hleb i vino u Starom zavetu zajedno spominju, onda se i vino i šekar smatraju hranom, a ne prevrelim pićima. Ovi stihovi ne žele ništa drugo da kažu, osim da je Izrael za vreme četrdesetogodišnjeg putovanja bio potpuno zavisn od Božje pomoći koja se ogledala u davanju mane i sprečavanju starenja odeće i obuće.

Celokupnom biblijskom stavu prema prevrelom piću moglo bi da se zameri, ako bi se na ovom mestu prevrelo vino i šekar smatrali artiklima za svakodnevnu upotrebu. Samo neprevreli proizvod važi u Bibliji kao Božji dar.

Veoma su dragoceni saveti koje je Samson ova majka primila od Gospodnjeg anđela: „Nego sada čuvaj se da ne piješ vina ni silovita pića, i da ne jedeš ništa nečisto... Nego mi reče: gle, ti ćeš zatrudnjeti, i radićeš sina; zato sada ne pij vina ni silovita pića i ne jedi ništa nečisto; jer će dete biti nazirej Božji od utrobe materine pa do smrti... Neka ne jede ništa što dolazi s vinove loze, i vina ni silovita pića neka ne pije, i ništa nečisto neka ne jede. Sto sam joj zapovedio sve neka drži.“ (Sudije 13,4.7.14) Majka je pozvana da pažljivo brine o svom načinu života, jer će to povoljno uticati na zdravlje i karakter deteta koje je očekivala. Vino i silovito piće (šekar) trebalo je naročito da izbegava. Ovde je sasvim jasno da je reč o prevrelom vinu i prevrelom šekaru. Dete je bilo određeno za doživotno nazirejstvo. Samson, kao oslobodilac Izraela, ni u kom slučaju nije trebalo da nanese štetu svom zdravlju i snazi uživanjem alkoholnih pića.

I Jovan Krstitelj bio je određen da bude veliki pred Gospodom. Za njega se kaže: „Jer će biti veliki pred Bogom, i neće piti vina i sikera; i napuniće se Duha svetoga još u utrobi matere svoje.“ (Luka

1,15)

David izveštava kako je on od onih koji su pili „šekar“ morao da trpi mnogo poruge (Psalam 69,12.13). U Pričama se opisuju posledice uživanja šekara u njegovom prevrelom stanju (Price 20.1). Osobe na odgovornim mestima treba posebno da se čuvaju takvog uživanja (Price 31,4).

Neki čitaoci Biblije u Pričama 31,6.7. vide jasan poziv da se brige utope u vino i silovito piće. Stih glasi: „Podajte silovito piće onome koji hoće da propadne, i vino onima koji su tužna srca; neka se napije i zaboravi svoje siromaštvo, i da se više ne seća svoje muke.“

Ovaj savet - ako ga tako razumemo - u jasnoj je protivrečnosti sa drugim nedvosmislenim biblijskim iskazima. Čak se u istoj knjizi čitalac poziva da na vino i ne gleda (23,31). Zar bi savet Lemuilove majke u Bibliji bio prihvaćen, kad bi sadržavao poziv da se opija opojnim pićem, da bi se brige mogle zaboraviti? Sumnjam! Ali postoji jednostavno objašnjenje ovog teksta, koje je u skladu sa drugim biblijskim izjavama i moralnim načelima.

Nalazimo se pred važnim pitanjem: da li tekst u Pričama 31,6. predstavlja poziv da se osobama koje se nalaze u raznim poteškoćama i brigama, da „vino i silovito piće“, da u pijanom stanju ne bi više mislili na svoju nevolju i nesreću? Međutim, svakome treba da bude jasno da u pijanstvu niko ne rešava probleme, već ih još umnožava i postaje sve nesposobniji za jasno rasuđivanje. Sta onda naš tekst želi da kaže? Obratimo pažnju na kontekst. Majka Lemuilova razmišlja kakav savet treba da da svom carskom sinu da ga primi na svom životnom putu. Ona ga upozorava da svoju snagu ne upropasti sa ženama i sa opojnim pićima (Price 31,1-5).

Šesti stih počinje zapovednim načinom „dajte“ („podajte“). Sada ćemo navesti neke primere primene iste reči. U Danilu 1,2. kaže se: „... I Gospod mu dade u ruku Joakima...“ Menge prevodi: „I Gospod pusti Joakima... da padne u njegovu silu.“ Dati znači, dakle, i pustiti, ili prepustiti. U Pričama 31,31. se zahteva: „Podajte joj od ploda ruku njezinih.“ Menge prevodi: „Neka uživa platu svoga truda.“ Dakle, „neka uživa“ umesto „dajte joj“. Luter prevodi u Pričama 31,3. reč „dati“ sa „pustiti“: „Nedaj (puštaj) kreposti svoje ženama, ni putova svojih onima što satiru careve.“

I u Pričama 6,4. Luter prevodi „ne daj“ sa „neka ne“: „Neka tvoje oči ne spavaju“ umesto „Ne daj sna očima svojim“.

Kad 6. stih u Pričama 31. takođe počnemo sa „neka“, onda je misao jasna. Onda on tačno glasi: „Dajte (neka, pustite ili prepustite) silovito piće onome koji hoće da propadne, i vino onima koji su tužna srca.“

U ovom stihu jasno je izražena suprotnost misli u prethodnim stihovima: carevi i kneževi i drugi ljudi koji moraju imati zdravo rasuđivanje i neoštećeno osećanje za pravičnost, upozoreni su da ne piju vino i silovito piće. Oni ne treba da piju ništa prevrelo, već da prepuste alkohol onima koji ginu. Oni neka piju vino i silovito piće, jer možda žele da ublaže ili zaborave svoj smrtni bol; ali, oni ljudi koji žele da zadrže svoju moć rasuđivanja i sposobnost za rad, moraju to ostaviti. Umesto da se u pomenutom stihu sagleda poziv da se brige i jad utope u vinu, ovaj stih sadrži, za sve one koji hoće da zadrže živu sposobnost rasuđivanja, jasno upozorenje na opasnost od alkohola. Kao sredstvo za ublažavanje bolova, mogao je još i da posluži u ono vreme, pošto još nije bilo drugih sredstava protiv bolova osim vina koje se mešalo sa izvesnim omamljujućim travama. Ono se davalo samrtniku, ako je želeo da uzme takav napitak.

Iz izveštaja o raspeću saznajemo da su Isusu nudili napitak koji se sastojao od vina koje je bilo pomešano sa žuči. Isus se opirao da popije takav omamljujući napitak (Matej 27,34). „A on ne uze.“ (Marko 15,23) Hristos je želeo da pri čistoj svesti podnese svoje bolove radi čovekovog spasenja. Taj događaj pokazao je da nije bio nepoznat običaj da se samrtnicima ublažavaju bolovi pomoću takvog pića.

Zaključak je neizbežan: svi oni koji žele da imaju bistru glavu i da budu sami sebi gospodari, moraju da se klone alkohola. To takođe važi i za vladare, kao i za očeve i majke, ukratko za svakoga ko želi da izvrši i ispuni svoj životni zadatak kao što je to učinio Hristos.

U nekim tekstovima Isaija jadikuje nad onima koji piju šekar (Isaija 5,11.22) i upozorava na posledice uživanja šekara za sveštenike i proroke (Isaija 28,7). U ovom poslednjem navodu tri puta se javlja reč šekar (vidi Mihej 2,11).

I prevreli šekar je takođe simbol suda koji će doneti kaznu (Isaija 29,9) i lakoumnog vladanja (56,12), gde se takođe pominju yajin i šekar.

Šekar je naziv za vrstu pića koja ne potiču od vinove loze. Ovo ime važi kako za neprevrelo, tako i za prevrelo piće.

U Bibliji više puta srećemo reč „pijan“ ili „opijen“. U osnovnom tekstu radi se o vezi između šekara i šakara. I za ovaj naziv važi isto kao i za šekar: može da znači kako „biti sit“, „dovoljno se napiti“ u pozitivnom smislu, tako i „opijen“ u smislu opijenosti. Kontekst mora pokazati na šta se mislilo U svakom slučaju, postoje tri mesta u Starom zavetu gde se primenjuje prvi smisao reči, naime „obilan“, „dovoljan“, „sit“, a ne „biti pijan“.

Jedan takav primer predstavlja opis obeda Josifove brance prilikom njihovog drugog puta u Egipat. Opis ovako glasi: „I uzimajući jela ispred sebe slaše njima, i Venijaminu dopade pet puta više nego drugima. I piše i napiše se s njim.“ (1. Mojsijeva 43,34) S obzirom na prilike izgleda sasvim isključeno da su se Josifova braća tako odala piću da su se mogli označiti kao pijani ljudi. Jedna fusnota u prevodu Augustina Arnta objašnjava 1. Mojsijevu 43,34: „lli: sit. Jevrejski izraz označava bogatstvo uživanja, a ne opijanja.“ Alkoholna pića ne site, već pobuđuju prohtev za još većom količinom, Zato je potrebna tako velika snaga volje da se prekine sa uzimanjem takvog pića pre nego što čovek postane potpuno opijen - pijan.

Izuzetno Josifovo ponašanje tokom celog njegovog života opovrgava svaku sumnju da je Josif opio svoju braću. On nikada ne bi odobrio neku pijanku.

U Pesmi nad pesmama 5,1. poziv - Jedite, prijatelji, pijte, i opijte se, mili moji, nikada ne može imati značenje podsticanja na žderanje i pijančenje. Ženik koji se hrani medom i koji zajedno pije vino i mleko (vidi 1. deo istog stiha), nije čovek koji od svoje svadbene svečanosti želi da napravi pijanku. Pijenje koje se spominje u stihu uz to ne stoji samo, već glasi: „Jedite i pijte i budite veseli!“

I u Ageju 1,6. javlja se reč „šekar“, ali je u novijim prevodima dobro prevedena: „Sejete mnogo, a unosite malo; jedete, a ne sitite se; pijete, a ostajete žedni; oblačite se, a ne možete se ugrejati; i ko zarađuje novac, stavlja u pocepan tobolac.“

Prema jednom prevodu ovaj stih glasi ovako: „pijete, ali ne dovoljno“, ili „pijete, a ipak ostajete žedni“.

Za kraj ovog poglavlja navešćemo upravo klasično mesto iz Knjige proroka Isaije: „Tužiće vino, uvenuće loza vinova, uzdisaće svi koji su vesela srca. Prestaće veselje uz bubnje, nestaće graje onih koji se vesele, prestaće veselje uz gusle. Neće piti vina uz pesme, ogrknuće silovito piće (šekar) onima koji ga piju.“ (Isaija 24,7-9)

Najpre se spominje tiroš koje se ne sme prevesti kao most. Slika je jasna: plod vinove loze (tiroš) vene i čokot gine ili se suši. Objavljuje se suša. Naočigled ove nacionalne katastrofe prestaje radost i pesma uz pijenje soka od grožđa (yajin). I šekar, slatki napitak od drugih plodova, kao i onaj sa čokota, pretvara se u gorko piće za one koji ga piju.

Da li je šekar za ukus postao gorak, ili da li je zato gorak što ga ima malo, ovde ne igra neku veliku ulogu. U svakom slučaju, prema ovom tekstu jasno je da šekar po prirodi nije gorko piće, već može postati takvo samo vrenjem ili zbog nekog drugog uzroka, kao u ovom tekstu - nacionalne katastrofe.

Prema Žanu Vijomijeu, ovde pomenuti „neophodni elementi veselja pojavljuju se zajedno istovredni u poetskom paralelizmu mesta i podležu istoj sudbini; silom prezreni, odbijeni naočigled jada prouzrokovanog nacionalnom katastrofom. Šekar - izraz koji su prevodioci tako lose tretirali - sam po sebi nije ‘gorak’, već je postao takav zbog opšteg pustošenja, što je izgleda dobro dokazati, jer je on po prirodi, kao i njegovi srodnici iste vrste, sladak i otuda prijatan i bezazlen.“

Luter je, takođe, zapazio značenje ovih stihova. Nije mu izmaklo da je samo piće koje ranije nije bilo gorko, moglo postati gorko piće. Zato je preveo: „dobro piće (šekar) je gorko onima koji ga piju“. (Isaija 24,9) U ovom stihu je pomenut i yajin, vino. Očigledno je da nije yajin uvek prevrelo vino onda kada se spominje zajedno sa šekarom, jer je u Isaiji 24,9. čak i šekar sladak ili neprevreo, ali je zbog nacionalne katastrofe postao gorko piće.

Ako ne želimo da zloupotrebljavamo Bibliju i silom izvlačimo protivrečnosti, onda ostaje činjenica da ona poznaje kako kod vina, tako i kod šekara, dva suprotna stanja - neprevrelo i prevrelo.

8. ZASTRAŠUJUĆI PRIMERI IZ BIBLIJSKE ISTORIJE

Odmah posle potopa dogodio se jedan slučaj pijanstva koji je imao dalekosežne posledice. Za Noje je ovako zapisano: „A Noje poče raditi zemlju, i posadi vinograd. I napiv se vina opi se, i otkri se nasred šatora svojega.“ (1. Mojsijeva 9,20,21)

Još pre potopa pijanstvo je bilo vrlo izrazito u životu tih ljudi (1. Mojsijeva 6,5; Matej 24,38). Sigurno je da Noje nije bio prvi vinogradar uopšte, već prvi posle potopa. U gajenju vinograda i uživanju njihovog ploda nije bilo ničega grešnog. Noje je bio čovek Božji, koji je usred pokvarenoga roda verno služio svom Bogu. Biblija izveštava o njegovim dobrim poduhvatima. Zbog svog uverenja podnosio je podsmeš i sramotu. Nije se poljuljao u svojoj veri. Posle svih svojih uzvišenih iskustava u zajednici sa Bogom, podlegao je jednom iskušenju.

Lični poraz u životu starog i postojanog Noja, vernog borca i svedoka Božjeg, svakom razboritom čoveku pada vrlo teško, jer zavodnička moć leži u prevrelim pićima. Šest stotina godina dobrog života u veri, a onda ovakav promašaj! Kako bi bezbožni ljudi trijumfovali nad Nojem, da se ovo dogodilo pre potopa! Isto tako prstom bi se pokazivalo i na hrišćanina kad bi jednom podlegao onome što je u životu onih koji optužuju često svakodnevna pojava.

Poraz pobožnog čoveka je sablažnjiv događaj. Odmah se sumnja u istinitost i iskrenost njegove vere. Šta bi nam sam Noje ispričao kad bi mogao da razgovara sa nama? Verovatno bi nas upozorio na lukavog zavodnika, alkohol, i zbog svog poraza najdublje žalio. Koliki je bol morao da oseća zbog sramote koju je zbog svoje greške naneo Božjem imenu!

Međutim, da li čovek koji svoje vlastite greške opravdava jedinom Nojevom greškom, opravdava takvo svoje ponašanje? Zar ne bi bilo mnogo bolje reći: „Kako moram biti budan, kad se tako nešto žalosno dogodilo čak i pravednom Noju!“

Zašto onda Biblija iznosi takve i druge greške Božjih ljudi? Biblija je časna i nepristrasna; ona ne zapisuje samo svetla iskustva i dela očeva vere, već i njihove poraze. Ima ljudi koji iz života Noja, Lota, Avrama, Davida i Solomuna traže i poznaju samo greške koje su ovi ljudi načinili. Apostol Pavle daje vrlo upečatljivo objašnjenje zbog čega se o ovim negativnim događajima iz života Božjih slugu jasno izveštava: „A ovo biše ugledi nama, da mi ne želimo zala, kao i oni što želeše.“ (1. Korinćanima 10,6)

Prevrelo vino tako je pomutilo Nojev um, da je ovaj pobožni čovek izgubio sve osećanje pristojnosti. Ovim jednim jednim grehom otvoren je put u veliku katastrofu. Izveštaj ovako glasi: „A Ham, otac Hanancima, vide golotinju oca svojega, i kaza obojici brace svoje na polju. A Sim i Jafet uzeše haljinu, i ogrnuše je obojica na ramena svoja, i idući natraške pokriše njom golotinju oca svojega, licem natrag okrenuvši se da ne vide golotinje oca svojega. A kad se Noje probudi od vina, dozna šta mu je učinio mlađi sin, i reče: Proklet da je Hanan, i da bude sluga slugama braće svoje.“ (1. Mojsijeva 9,22-25)

Hanan je bio Hamov četvrti sin. Crkveni otac Origen kaže da je Hanan bio taj koji je video sramotu svoga dede i dalje je ispričao. Prokletstvo koje je Noje izrekao, nije bilo izraz gneva, već doslovno proročanstvo.

Svojim pijanstvom Noje je svojim potomcima Hamu i Hananu dao povoda i podstreka za bavljenje sumnjivim sklonostima. Posledice su bile katastrofalne.

Ko bi onda skupio hrabrosti da u ovome oponaša Noja i da se udruži sa neprijateljem, koji je uspeo da tako izuzetnog Božjeg čoveka dovede do pada? Zaista, Nojev greh treba svima nama da posluži kao upozorenje!

Drugi jasni primer doživljenih posledica uživanja prevrelog vina dolazi iz Lotovog života. Lot je izabrao da živi u Sodomu (1. Mojsijeva 13,1-13). U poročnoj sredini razvoj karaktera članova njegove porodice bio je veoma ugrožen. Sam Lot ostao je vrlo čestit. Na kraju Sodom je uništen. Neodlučno Lotovo ponašanje bilo je sudbonosno za budućnost njegove žene (1. Mojsijeva 19).

Iz načina života Lotovih sinova i kćeri može se videti koliko je u Lotovu porodicu prodro duh bezbožne sredine. Alkohol je ponovo postao zamka Božjem sluzi (1. Mojsijeva 19,31-38).

Moavci i Amonci, kao jedino Lotovo potomstvo, bili su srodnici Izraelaca, ali ipak njihovi stalni ogorčeni neprijatelji. Istorija Lota i njegove porodice predstavlja u stvari istoriju velike tragedije. Da je Lot postupao poštujući načela sve bi bilo drugačije. Svuda gde se sa prevrelim vinom koketira, preti opasnost. Ne bi trebalo da nemarno prođemo pored primera o kojima postoji tako iscrpan izveštaj.

Danas ima mnogo hrišćana koji odriču neophodnost prihvatanja apstinencije. Oni smatraju da takav zahtev ograničava slobodu i vodi u legalizam. A, upravo ova dva spomenuta primera iz života Božjih ljudi, od kojih se jedan naziva „pravednikom“, pokazuju opasnost odbacivanja osnovnog biblijskog stava prema alkoholu.

Čega bi sve ovi ljudi bili pošteđeni da se nikad nisu upuštali u uzimanje prevrelog pića! Od Lotovih sinova začelih u pijanom stanju narodili su se najljući neprijatelji Božjeg naroda. Kakve su životne teškoće nastale samo zbog jednog Nojevog opijanja? Posledice se u tom tragičnom trenutku nisu mogle ni sagledati.

Čovek, koji je pun sopstvene pravde, a kome je zahvaljujući srećnim okolnostima (malo opterećenje naslednim osobinama, ujednačeni temperament, uravnoteženi spoljni odnosi), pošlo za rukom da ostane u određenom pozitivnom okviru, može lako da kaže svima njima da nije bilo potrebno da suviše piju. Takav stav svedoči o ličnoj neodgovornosti. Niko ne zna kuda će ga alkohol na kraju odvesti. Noje svakako nije bio slab, povodljiv karakter. A ipak! Alkohol ima osobinu da ne gasi žeđ, već da je uvećava. Ko je ikada video da se požar koji je zahvatio jednu kuću gasi vatrom? Da su se Noje i Lot uvek poštujući načela čuvali prvog gutljaja, zar bi dopustili alkoholu da im zada tako težak udarac.

Posebno je poučna Solomunova istorija, tog mudrog čoveka, čije se umne priče i danas često navode. On je klasični primer čoveka koji je otvoreno ustajao nasuprot taštini u želji da doživi stvarne životne vrednosti. Njegova odluka upravo je primer svima koji u odnosu prema alkoholu traže umerenost umesto uzdržavanje.

„Razmišljah u srcu svom da puštam telo svoje na piće, i srcem svojim upravljajući mudro da se držim ludosti dokle ne vidim šta bi dobro bilo sinovima ljudskim da čine pod nebom dok su živi. Velika dela učinih: sazidah sebi kuće, nasadih sebi vinograde.“ (Propovednik 2,3,4) Naredni stihovi upečatljivo opisuju poduhvate koji se u naše vreme ugrađuju u uspešan život.

Solomonov program umerenosti pretvorio se u veliki poraz. Životna istorija ovog čoveka toliko nam je poznata da možemo da shvatimo promenu njegovog mišljenja o vinu kao napitku. U Pričama na mnogo mesta snažno upozorava na ovog neprijatelja čovekove sreće.

„Vino je podsmevač i silovito piće nemirnik, i ko god za njim luta neće biti mudar.“ (Price 20,1)

„Kome: jaoh? kome kuku? kome svađa? kome vika? kome rane ni za što? kome crven u očima? Koji sede kod vina, koji idu te traže rastvorena vina. Ne gledaj na vino kad se rumeni, kad u čaši pokazuje lice svoje i upravo iskače. Na posledak će kao zmija ujesti i kao aspida upeći. Oči će tvoje gledati na tuđe žene, i srce će tvoje govoriti opačine. I bićeš kao onaj koji leži usred mora i kao onaj koji spava navrh jedra.“ (Priče 23,29-34)

Ove izjave imaju dvostruki značaj, jer potiču od „čoveka koji je sa umerenim pijenjem zalutao na put propasti. Izgleda da mu je za obraćenje podarena i milost. Međutim, ne možemo izmeriti sve zlo

koje je njegov rđav primer pre toga učinio. Svako ko je čitao upravo navedene stihove iz Priča, taj oseća svu ozbiljnost opomena koje potiču od čoveka koji govori iz sopstvenog bogatog iskustva, i zato ne može više mirne duše da govori da Stari zavet odobrava uživanje alkohola.

Ovde se naglašava da je problem alkoholizma u životu Izraela u njegovoj ranoj istoriji imao određenu ulogu, ali u sasvim retkim slučajevima. Pomenuti primeri, kojima bi se moglo pridodati još neki, zapisani su za naše osvedočenje. Oni otkrivaju sve posledice uživanja alkohola i trebalo bi da nam služe kao podstrek da se borimo protiv alkohola.

U svojoj knjizi „Borba oko alkohola“, dr E. Huber piše nekoliko zaista ozbiljnih rečenica koje se odnose na kasniju istoriju Izraela: „Naši germanski preci za svoje bogove bili su vezani rasprostranjenim gozbama na kojima se pio alkohol. A ove gozbe su povezivale - to je ljudski razumljivo - Jake veze privrženosti bogovima. Kult bogova i običaj pijančenja bili su kod naših predaka prisno povezani, a borba Crkve i države protiv pijanstva starih (germanskih plemena bila je zbog toga istovremeno i borba protiv odanosti piću. Jer oni su mogli da savladaju paganstvo samo onda kada su ukinute pijanke koje su kod njih pobuđivale sećanje na stare bogove. Borba protiv starih paganskih običaja pijančenja bila je mnogo teža i upornija nego borba protiv paganskih bogova.“

Istorija Izraela, naročito istorija osvajanja Hanana, je u stvari istorija čestog otpada. Već u knjizi o Sudijama ovako piše: „I sav onaj naraštaj pribra se k ocima svojim, i nastaje drugi naraštaj iza njih, koji ne poznaše Gospoda ni dela koja je učinio Izrailju. I sinovi Izrailjevi činiše što je zlo pred Gospodom, i služiše Valima. I ostaviše Gospoda Boga otaca svojih, koji ih je izveo iz zemlje Misirske, i pođoše za drugim bogovima između bogova onih naroda koji bejahu oko njih, i klanjaše im se, i razgneviše Gospoda. I ostaviše Gospoda, i služiše Valu i Astarotama.“ (Sudije 2,10-13) Za mnoge careve u Izraelu i Judi izveštaj glasi: služili su Valu, išli su za Valom, kadili su Valu. Neka mesta bila su posvećena Valu, pri čemu je još dobijao i ime dotičnog mesta. Uz praznike posvećene Valu održavale su se i naročito razuzdane vinske pijanke.

Kada naturalistička religija u samom čokotu - kao i uopšte u svemu živom - smatra da može naći boga, onda nije isključeno da ga ona u kultu i ne pogosti. Čitav niz mesta u Starom zavetu pokazuje nam najpre da su oni koji su vladali zemljom pre Izraela, svom Dionisu - Valu - ili kako su ga inače zvali - na žrtvu prinosili vino.“

Pre svega, Solomun i Jerovoam bili su carevi koji su otvorili put kultu Vala u izraelskom bogoslužju. Hananski elementi koji su sa Solomunom i Jerovoamom prodrli u zvanični kult Jahve, otelovili su samo javno priznanje sve veće tendencije da se prilagode običaji kulta Vala po celoj zemlji u svetilištima ispod vedrog neba i na seoskim oltarima lokalnog kulta Jahve.

Proučavanje izvornog materijala pokazuje da je praksa hananskog kulta bila usmerena na život plemena i ono čime su se oni bavili. Ni u jednoj drugoj zemlji ne nalazimo srazmerno tako veliki broj predstavljanja nage boginje plodnosti, delom na veoma sraman način.

Što je više napredovao ovaj prodor paganstva u Izraelu, to su jasniji i snažniji bivali glasovi proroka onog vremena. Naročito treba pomenuti Amosa, Osiju i Isaiju. Njihovi spisi pružaju nam uvid u žalostan otpad. Proroci su upozoravali pa čak i pretili podstaknuti Božjim nalogom.

„I na haljinama u zalogu uzetim leže kod svakoga oltara, i vino oglobljenih piju u kući bogova svojih.“ (Amos 2,8)

„A vi pojesti nazireje vinom, i prorocima zabranjivaste govoreći: ne prorokujte.“ (Amos 2,12)

„Teško onima koji rane, te idu na silovito piće i ostaju do mraka dok ih vino raspali. I na gozbama su im gusle i psaltiri i bubnji i svirale i vino; a ne gledaju na dela Gospodnja i ne vide rada ruku njegovih. Zato se narod moj odvede u ropstvo što ne znaju, i koje poštuje gladuju, i ljudstvo njegovo gine od žeđi.“ (Isaija 5,11 - 13)

„Ali se i oni zanose od vina, i posrću od silovita pića: sveštenik i prorok zanose se od silovita pića, osvojilo ih je vino, posrću od silovita pića, zanose se u prorokovanju, spotiču se u suđenju. Jer su svi stolovi puni bljuvotine i nečistote, nema mesta čista.“ (Isaija 28,7.8)

Šmit dobro primećuje: „Isaija nas ovde uvodi usred pijanog društva. Već je prilično kasno. Gdegod se prorok okrene, vidi pijane. Sad stupa na istaknuto mesto. Sveštenici i proroci sede na tom mestu. Tu izbija njegov gnev: „I ovi ovde! Posrću od vina, teturaju se od piva. Sveštenici i proroci teturaju se od piva, smeteni su od vina!“

Kakva je to gozba koja se izmetnula u takav razvrat? Pošto se radi o krugu sveštenika i proroka, najverovatnije je reč o velikoj gozbi koja se održala uz prinošenje žrtve u hramu.

Sa nekoliko brzo napravljenih poteza Isaija slika kako izgleda gozba i pred hramom u Jerusalimu: svaki sto potpuno izbljuvan; sve puno nečistoće, tako da neko ko od početka nije učestvovao ne bi mogao naći više mesta na kome bi mogao da sedne!

Treba još spomenuti da je pijanstvo na ovoj žrtvenoj gozbi izgleda bilo usko povezano sa onim što je u službi Valu bilo uobičajeno i na obredima plodnosti, koji su otuda i prodrli u službu Jahvi, polnim odnosima sa paganskim prostitutkama, hramskim robinjama, koje su radi toga držane u svetištu, a bilo ih je čak i u Jerusalimu.

„I sin i otac odlaze k jednoj devojci da skvrne sveto ime moje.“ (Amos 2,7)

To su strašne, neopisive prilike, koje su zaista postale uzrok za odlazak u asirsko i vavilonsko ropstvo (Isaija 5,13). Pitamo se prestrašeni, zar nije bilo nikog ko bi se klonio ovoga. Prorok Osija potvrđuje snažnu razliku između njegovog i nekadašnjeg vremena: „Kad Izrailj beše dete, ljubljah ga, i iz Misira dozvah sina svojega. Koliko ih zvaše, toliko oni odlaziše od njih; prinosiše žrtve Valima, kadiše likovima. Ja učih Jefrema hoditi držeći ga za ruke, ali ne poznaše da sam ih ja lećio. Vukoh ih uzicama čovečjim, užima ljubavnim; i bejah im kao oni koji im skidaju jaram s čeljusti, i davah im hranu. Neće se vratiti u zemlju Misirsku, nego će mu Asirac biti car, jer se ne hteše obratiti. I mač će stajati u gradovima njegovim, i potrće prevornice njegove i proždreti za namere njihove. Narod je moj prionuo za otpad od mene; zovu ga k Višnjemu, ali se nijedan ne podiže.“ (Osija 11,1-7)

9. SVEDOCI NAČELNE VERNOSTI

Još prilikom izlaska iz Egipta sa Izraelom je pošao mnogi narod koji nije pripadao Gospodnjoj zajednici: „I drugih ljudi mnogo otide s njima, i stoke sitne i krupne vrlo mnogo.“ (2. Mojsijeva 12,38) Ovi ljudi često su izazivali nezadovoljstvo i pobunu: „A svetina što beše među njima, beše vrlo lakoma, te i sinovi Izrailjevi stadoše plakati govoreći: ko će nas nahraniti mesa?“ (4. Mojsijeva 11,4)

Zbog toga je državno zakonodavstvo Izraela trpelo neke pojave ili ih nije zabranjivalo, koje nam se čine skoro nepojmljivim. Tako su doduše odvrćani od mnogoženstva, težilo se za tim da se zakonskim odredbama robovanje učini snošljivim, ali ipak nisu neposredno zabranjivani. Ovaj stav susrećemo kad je u pitanju pijenje prevrelih pića. Da li to onda znači da obraćeni, verni Izraelci nisu znali koje vino smeju da piju, a koje ne? Zar nije bilo zajednice vernih koja bi bila protiv mnogoženstva, i zar nije bilo vernih koji bi pazili na reči proročke opomene da se čuvaju od alkohola?

Počnimo najpre sa narodom Izraelom. Verovatno su Avramovi potomci za vreme svog boravka u Egiptu živeli ne upotrebljavajući vino. Njihovi gospodari Egipćani uglavnom nisu bili prijatelji prevrelog vina. U vreme četrdesetogodišnjeg lutanja po pustinji, nije bilo moguće gajenje vinove loze i proizvodnja alkoholnih pića. Posle osvajanja Hanana prilike su se izmenile. Međutim, pitanje alkohola još dugo vremena nije predstavljalo neki ozbiljan problem.

Veoma je poučno koju je preporuku Bog dao onim Izraelcima koji su na poseban način za određeno vreme, ili za ceo život, hteli da Mu se posvete. Mislimo na nazireje, odvojene, posvećene. U 4. Mojsijevoj 6,1-4. se kaže: „Još reče Gospod Mojsiju govoreći: Reci sinovima Izrailjevijem, i kaži im: kad čovek ili žena učini zavet nazirejski, da bude nazirej Gospodu, neka se uzdržava od vina i silovita pića, i neka ne pije octa vinskoga ni octa od silovita pića niti kakvoga pića od grožđa i neka ne jede grožđa ni novoga ni suhoga. Dokle god traje njegovo nazirejstvo, neka ne jede ništa od vinove loze, ni zrna ni ljuske. Dokle traje njegovo nazirejstvo, neka mu britva ne prede preko glave; dokle se ne navrše dani za koje se učinio nazirej Gospodu, neka bude svet i neka ostavlja kosu na glavi svojoj.“

U 20. stihu dalje se ovako kaže: „A posle toga nazirej može piti vina.“ Neki iz ove kratke rečenice izvlače da dotadašnji posvećeni čovek sada ponovo sme da pije prevrelo vino. Ali, to je obično nagađanje. Najpre imajmo u vidu da se nazirejski zavet sastojao iz tri dela:

1. Ne jesti ništa sa vinove loze.
2. Ne seći kosu.
3. Ne dodirivati mrtvaca.

Rečenica: „A posle toga nazirej može piti vina“ je skraćena izjava koja kaže da je posvećeni sada razrešen svog zaveta. On ponovo može da jede grožđe „od nezrelog do prezrelog“. I zrna od grožđa, sveža ili sušena i sve što se od njih proizvodilo, bilo mu je ponovo dozvoljeno. Setimo se da ni yajin (vino), ni šekar (silovito piće) nisu morali biti prevreli. Teško je prihvatiti da se čovek razrešen od svog zaveta sada osećao slobodnim da pije opojna pića, da bi svoje dotadašnje posvećenje tako radikalno omalovažio. Ovo važi utoliko više što je nazirejski zavet obuhvatao sve što je trebalo da štiti od kušanja u pogledu uživanja prevrelih pića. Niko nije bio obavezan da se zavetuje. To je bila dragovoljna obaveza za ljude koji su želeli da se potpuno posvete službi Božjoj. Veoma je značajno istaći da je Bog takvim ljudima čak predložio u čemu bi trebalo da se sastoji njihov zavet?

Jednom hrišćaninu Novog zaveta nije nametnut takav zavet; ali, zar ne bi bilo preporučljivo kad bi se svi koji žele da svoj život posvete Hristu, uzdržavali od svega onoga što bi njima samima i njihovim bližnjima moglo biti na propast? Pogrešno bi bilo pripisivati nazirejima opravdanje delima

i slično. Mi ne poznajemo njihove pobude. Možda je Gospod predvideo da će njegovom narodu biti potrebno svedočanstvo takvih ljudi.

Pastor Eduard Gerber je u jednom govoru za društvo „Anonimnih alkoholičara“ rekao: „Na kraju jedna reč nealkoholičarima: i mi nealkoholičari smo bolesni - samo u jednoj drugoj bolnici. Svako od nas ima ‚bolest na smrt‘. Svako od nas je bespomoćan jadnik i bez pomoći Najvišega izgubljen. Zato treba da, svako na svom mestu i u svoje vreme, prođemo nultu tačku i da sa ‚poverenjem u najvišu moć‘ potpuno promenimo svoje ‚lične odnose‘... Mi, građani, koji ne zavisimo od alkohola, ipak, treba da dopustimo da nam medicina i psihijatrija i AA kažu i da primimo k znanju da za onog koji je zavisn od opojnih sredstava postoji samo jedna mera i samo jedna doza: naime, doza nula! Potpuno odricanje! Totalna apstinencija! Prestanimo dakle sa rečima „umerenost“ i „biti umeren“. Pred naukom i pred našom braćom AA jednako činimo sebe smešnim i nemogućim. Biti umeren u piću može najviše nealkoholičar. Alkoholičar zbog svoje bolesti ne može. Alkoholičar treba, ako želi da sa sobom i svojim bližnjima izađe na kraj, da se uzdržava od alkohola iz kliničkih i psihijatrijskih razloga. I obrnuto, gde god se možda u porodičnom krugu, ili krugu prijatelja suočimo sa nevoljom odanosti piću i zavisnošću od alkohola, treba da se uzdržavamo od pića savesti radi. Savest nam nalaže da pred licem više sile imamo obzir prema slabom i bolesnom bližnjem. Jer će nas Bog za njega upitati, kao što je Kaina upitao za brata...

I ja pozivam sve sugrađanke i sugrađane koji nisu - još nisu alkoholičari, na solidarnost sa našom braćom i sestrama koji su bolesni od alkoholizma i da budu odlučni u pogledu uzdržavanja od pića radi savesti.“

Biblija spominje nekoliko poznatih ličnosti koji su celog života bili nazireji. Tu je najpre Samson, čija je majka od Gospodnjeg anđela primila jasna uputstva za sebe i svog sina. „A sinovi Izrailjevi opet činiše što je zlo pred Gospodom, i Gospod ih dade u ruke Filistejima za četrdeset godina. A beše jedan čovek od Saraje cd plemena sinova Danovih, po imenu Manoje, i žena mu beše nerotkinja, i ne rađaše. Toj ženi javi se anđeo Gospodnji i reče joj: g!e, ti si sad nerotkinja, i nisi rađala; ali ćeš zatrudneti i rodićeš sina. Nego sada čuvaj se da ne piješ vina ni silovita pića, i da ne jedeš ništa nečisto. Jer gle, zatrudnjećeš, i rodićeš sina, i britva da ne prede po njegovoj glavi, jer će dete biti nazirej Božji od utrobe materine, i on će početi izbavljati Izrailja iz ruku Filistejskih.“ (Sudije 13,1-5) Gospod je ispunio svoje obećanje: ali, kada je Samson prekršio svoj zavet, sila Božja otišla je od njega (Sudije 16,20).

Prorok Samuilo celog svog života bio je posvećen Bogu (1. Samuilova 1,11). Jovan Krstitelj je još jedan primer čoveka koji je tako živio (Luka 1,13-16). Poznato nam je mišljenje koje je Isus izgovorio o ovim svecima Božjim (Matej 11,11). Sam Bog pozvao je ljude na nazirejstvo: „I podizah između sinova vaših proroke i između mladića vaših nazireje. Nije li tako? sinovi Izrailjevi, govori Gospod.“ (Amos 2,11)

Navesti nazireja na uživanje alkohola predstavljalo je ozbiljan prekršaj: „A vi pojiste nazireje vinom, i prorocima zabranjivaste govoreći: ne prorokujte.“ (Amos 2,12) Pretnja kaznom u stihovima 13-15. pokazuje kako Bog strogo kažnjava takvo zavođenje. Kako onda Bog gleda na to kada se nekadašnjem pijanici, koji je dao zavet uzdržanja, prilikom pričesti daje prevrelo vino?

Neki teolozi objašnjavaju da Isus nije bio nazirej i iz toga zaključuju da nije prezirao dobru kapljicu. Nasuprot tome, treba reći da se na primer ni u jednom od izveštaja o Svetoj večeri ne upotrebljava reč „vino“, što svedoči u prilog tome da je Isus nepravedno označen kao onaj koji pije prevrelo piće. Uz to je sigurno da mnogi ljudi i žene opisani u Bibliji nisu pili alkohol, čak i kad nisu davali nazirejski zavet.

U vezi sa raspravom o žrtvi naljevnici u izraelskoj službi Bogu, dr Eduard Bise kaže da „ne treba

osporavati snažno protivljenje pijenju vina u Izraelu“. Izgleda da su uživanje vina, a takođe i žrtva naljevnica, nailazili na izvesnu opoziciju kod jednog dela Izraelaca i njena ravnopravnost kategorično je morala da se zahteva. Pošto je u Hananu postojalo prinošenje vina u službi bogovima, uživanje vina u neznabožačkom Hananu bilo je uobičajeno pa je dotada nomadskim Izraelcima to izgledalo neobično, a religijski i kućni običaj mogao je da se čini protivrečnim. Čak je prinošena i vinska žrtva otpalih Izraelaca u kultu tuđih bogova. Može se dakle shvatiti zbog čega se deo Izraelaca protivio uživanju vina i prinošenju žrtve; takođe je upadljivo da se prilikom ukrašavanja hrama nije upotrebljavala ni vinova loza, ni grožđe. I izveštaji o žrtvama u Elefantini ne govore o vinu. Tek u poslednje vreme, u Irodovom hramu, preko portala visila je loza, za koju Tacit kaže da je strana judaizmu. Tome treba dodati da su se sinovi Rihavovi gnušali pijenja vina, jer im je njihov praotac Jonadav, Rihavov sin, zabranio pijenje i pravljenje vina, kao i zemljoradnju i stanovanje u čvrstim kućama. Njihov ideal je, dakle, čist nomadski život. Jonadav je pratilac izraelskog cara Juja, koji je iskorenjivao službu Valu. Prema 2. O Carevima 10,16. on se raduje carevoj revnosti za Jahvu. Ovo ukazuje na to da je on upotrebu vina shvatio kao suprotnost pravoj službi Jahvi.“

U ovu sliku treba smestiti i sinove Rihavove. (1. Dnevnika 2,55) Jonadav je bio sin, ili svakako Rihavov potomak. O ovoj porodici govori se i u knjizi proroka Jeremije u 35. glavi:

„Reč koja dođe Jeremiji od Gospoda u vreme Joakima sina Josijina cara Judina, govoreći: idi k domu sinova Rihavovih i govori s njima, te ih dovedi u dom Gospodnji; u koju klet, i podaj im vina neka piju. Tada uzeh Jazaniju sina Jeremije sina Hovasijina i braću njegovu i sve sinove i sam dom sinova Rihavovih. I dovedoh ih u dom Gospodnji, u klet sinova Anana sina Igdalijina čoveka Božjega, koja je do kleti knezovske, nad kleću Masije sina Saiumova, vratara. I metnuh pred sinove doma Rihavova krčage pune vina, i čase, pa im rekoh: Pijte vino. A oni rekoše: nećemo piti vina, jer Jonadav sin Rihavov, otac naš zabranio nam je rekavši: ne pijte vina, ni vi ni sinovi vaši doveka; i kuće ne gradite, ni semena sejte, ni vinograda sadite niti ga držite, nego u šatorima živite svega veka svojega, da biste dugo živeli na zemlji, gde ste došljaci. I poslušasmo glas Jonadava sina Rihavova oca svojega u svemu što nam zapovedi da ne pijemo vina svega veka svojega, ni mi ni naše žene, ni sinovi naši ni kćeri naše, ni da gradimo kuća da u njima živimo, ni da imamo vinograda ni njive ni useva. Nego živimo u šatorima, i slušamo i činimo sve kako nam je zapovedio Jonadav otac naš. A kad dođe Navuhodonosor car vavilonski u ovu zemlju, rekosmo: hajde da otidemo u Jerusalim ispred vojske haldejske i vojske sirske; i tako ostasmo u Jerusalimu.“ (Jeremija 35,1-11)

Zatim su ovi ljudi istaknuti kao svetao primer vernosti prema očevoj zapovesti. „Tada dođe reč Gospodnja Jeremiji govoreći: ovako veli Gospod nad vojskama Bog Izrailjev: idi i reci Judejcima i Jerusalimljanima: zar nećete da primite nauke da slušate reči moje? govori Gospod. Izvršuju se reči Jonadava sina Rihavova, koji zabrani sinovima svojim da ne piju vina i ne piju vina do danas, nego slušaju zapovest oca svojega; a ja vam govorih zarana jednako, a vi me ne poslušaste. I slah k vama sve sluge svoje proroke zarana jednako govoreći: vratite se svaki sa svoga puta zloga, i popravite dela svoja i ne idite za drugim bogovima služeći im, pak ćete ostati u zemlji koju sam dao vama i ocima vašim, ali ne prignuste uha svojega niti me poslušaste. Da sinovi Jonadava sina Rihavova izvršuju zapovest oca svojega što im je zapovedio, a taj narod ne sluša mene.“ (stihovi 12-16)

Jonadav je živio oko trista godina pre ovog događaja. Za sav taj dugi vremenski period oni su ostali verni obećanju koje su dali svom ocu. Takav stav otkriva izuzetnu snagu karaktera. Ovakva načelna vernost još i danas bi nam svakako lepo pristajala.

U Izraelu je od davnina postojala opozicija protiv vina... Bilo da je to protivljenje hananskom načinu života sa njihovim devijacijama i njihovom službom bogovima, ili nešto drugo, sa sigurnošću se može red da se apstinencija u pogledu upotrebe vina smatrala ispravnim ili višim oblikom svetog

ponašanja prema Bogu.

Dr Hans Smit daje nam vredna zapažanja o Jeremijinom izveštaju preko sinova Rihavovih: „U ovom interesantnom izveštaju - Jeremija 35. poglavlje - koliko ja vidim, po prvi put je u svetskoj literaturi ‚pitanje alkohola‘ zaista bilo raspravljeno.

Ovi beduini iz ubeđenja, dok žive usred plodne zemlje, dok su još lutali u pustinji, kad su bili po selima, ili kao u ovom trenutku u zidinama tvrđave, nisu spavali pod krovom i, suprotno narodu, kako nas izveštava Osija, gnušali su se vinogradarstva i vina, i to zbog ovog načela: ‚Vina mi ne pijemo!‘“

Protivljenje postaje značajnije kad se setimo da se ovaj Jonadav, koga pominju sinovi Rihavovi, nije odlikovao samo time što je u svom vlastitom imenu nosio ime Boga Jahve, nego i time što ga u istoriji srećemo na strani jednog fanatičnog sluga Boga Jahve, koji se trudio da ognjem i mačem bukvalno iskoreni službu Valu, na strani cara Juja. Na drugom mestu sinovi Rihavovi dovedeni su u vezu sa Kenejima. I kod ovog pustinjskog plemena stojimo blizu pra-Izraela najstarijeg vremena, naroda kakav je bio pre dolaska u Hanan.

Smeli bismo da zaključimo da su sinovi Rihavovi u svojoj neobičnosti imali ispravan stav prema vinogradarstvu i uživanju vina, koji je i izraelski narod imao pre svog naseljavanja u Hananu.“

Sinovi Rihavovi bili su pravi borci za prvobitnu čistotu svoje vere. Oni su uvideli sve opasnosti koje donosi uživanje alkohola. Nije potrebno mnogo mašte da se dočara kakva bi to bila buna da se u hramu prinosilo prevrelo vino i prevreli šekar! Sinovi Rihavovi bili su srčani reformatori u vreme kada je Ahav zaveo narod na službu Valu. Car Juj uklanjao je službu lažnim bogovima. Jonadav se povezao sa Jujem (2. O carevima 10,15-17) i svečanim rukovanjem obećao mu potpunu podršku za delo reformacije.

Kad bi samo današnje hrišćanstvo imalo više „sinova Rihavovih“! Bilo bi zaista manje nevolja prouzrokovanih alkoholom i manje otpada od Jevandelja.

Svetao primer ostao je iza Danila i trojice njegovih prijatelja. On je pripadao onim mladim ljudima plemenitog porekla koje je trebalo vaspitati za službu na carskom dvoru. „I odredi im car obrok na dan od jela carskoga i od vina koje on pijaše, da se hrane tri godine a posle da stoje pred carem.“ (Danilo 1,5)

Danilo je bio mladić koji je odlično poznao načela. U ovom času probe nije pokleknuo, već se držao onoga što je naučio i primenjivao u svojoj domovini. Dovoljno rano je shvatio važnost svojih odluka. Za njega se kaže: „Ali Danilo naumi da se ne skvrni obrokom jela careva i vinom koje on pijaše, i zamoli se starešini nad dvoranima da se ne skvrni.“ (Danilo 1,8)

Danilo je stajao pred mnogim iskušenjima; ali nije odstupao od svojih načela. On nije bio nazirej, ali je bio jedan od onih sinova pobožne izraelske kuće, koji su zadržali bistru glavu i koji su želeli da potvrde vernost svom Bogu. Koje se vino pilo na vavilonskom dvoru, saznajemo iz pete glave Knjige proroka Danila.

Posebno treba napomenuti da su ova četiri mladića, koji su bili izabrani za visoku službu, bili jedinstveni u svojoj odluci da se i dalje drže svojih načela trezvenosti koja su poštovali u svojoj domovini. Bili su spremni na takav stav, čak i kad bi in to koštalo života. Sigurno su poticali iz različitih porodica, ali imali su isto načelo vernosti. To je važan dokaz u prilog shvatanju da je uzdržavanje od alkohola u Izraelu još u vreme proroka Danila bilo čvrsto ukorenjeno i rašireno.

Kada je Danilo priznao božanska načela i Bog je priznao Danila (Danilo 1,9.10) Blagoslov takve vernosti nije izostao. Već je i desetodnevni ogled otkrio svu razliku koja je postojala između života po Božjim načelima i onog koji je obuhvatao alkohol i hranu koju Bog nije mogao da odobri. „A posle deset dana lica im dođoše lepša i mesnatija nego u svih mladića koji jeđahu carsko jelo. I Amelsar

uzimaše jelo njihovo i vino koje njima trebaše piti, i davaše im variva. I dade Bog svoj četvorici mladića znanje i razum u svakoj knjizi i mudrosti; a Danilu dade da razume svaku utvaru i sne.“ (Danilo 1,15-17)

Sada je i starešina koji se brinuo za hranu skupio hrabrosti. Ispitivanje odgovora dalo je prednost onima koji su pili vodu: „I kad prode vreme o kom car beše rekao da ih izvedu, izvede ih starešina nad dvoranima pred Navuhodonosora, I govori car s njima, i ne nade se među svima njima nijedan kao Danilo, Ananija, Misailo i Azarija; i stajahu pred carem. I u svemu čemu treba mudrost i razum, zašto ih car zapita, nađe da su deset puta bolji od svih vrača i zvezdara što ih beše u svemu carstvu njegovu.“ (Stihovi 18-20)

Podrobna studija Starog zaveta jasno pokazuje da je tada u celokupnom judejskom narodu bilo vernih zajednica koje se nisu dale zavesti na nešto što Bog ne bi nikada odobrio. U vreme najdubljih otpada, Bog je uvek imao jednu zajednicu koja je držala Njegovu reč i pazila na svedočanstva proroka koji su upozoravali i opominjali. Nije uzalud prorok Isaija ovako propovedao ostatku: „I u to vreme ostatak Izrailjev i koji se izbave u domu Jakovljevu neće se više oslanjati na onoga koji ih bije, nego će se oslanjati na Gospoda sveca Izrailjeva istinom. Ostatak će se obratiti, ostatak Jakovljev, k Bogu silnome. Jer ako bude naroda tvojega, Izrailju, kao peska morskoga, ostatak će se njegov obratiti. Pogibao je određena, različite se pravda. Jer će Gospod, Gospod nad vojskama, izvršiti pogibao određenu u svoj zemlji.“ (Isaija 10, 20-23)

Četiri mladića na vavilonskom dvoru odbili su uobičajenu hranu na Navuhodonosorovom stolu i zbog toga što je jedan deo te hrane bio posvećen bogovima. Ali, to nije bio glavni razlog njihovog odbijanja. Nije zapisano da su se protivili kada je svaki dobio ime koje je trebalo da izražava posvećenje nekom paganskom božanstvu. Oni su sigurno znali „da idol nije ništa na svetu, i da nema drugoga Boga osim jedinoga“. (1. Korinćanima 8,4)

Koliko su opominjući primeri Noja i Lota doprineli ovoj odluci potpunog uzdržavanja od opojnih pića? Svakako, ova tri mladića su svoj život posvetila Bogu. Njima je bila poznata opasnost od pomućivanja zdravog razuma uzimanjem alkohola. Oni su želeli da im glava ostane bistra i izbegavali su sve što bi ih moglo ometati u tome da služe Bogu svim svojim snagama. Ovom cilju težili su sa takvom odlučnošću, da su bili spremni da polože i svoj život da bi ga postigli.

Kada je Danilo kasnije pio vino, to samo ponovo potvrđuje činjenicu da Biblija poznaje upravo dve vrste ovog pića, neprevrelo, koje čuva zdravo rasuđivanje, i prevrelo, koje zaluđuje glavu onome ko ga pije. Sa sigurnošću se može prihvatiti da Danilo svoj stav prema prevrelom vinu nije nikad promenio i da je vino spomenuto u Danilu 10,3. bilo bezalkoholni groždani sok.

10. ULOGA VINA NA PRAZNIKU PASHE

Izrael je poznao kalendar praznika koje je Bog propisao. Prvi i možda čak najznačajniji praznik bila je Pasha. Njegovo uspostavljanje bilo je iscrpno opisano u 2. Mojsijevoj 12. glavi. Uveden je pre oslobađanja Izraela iz egipatskog ropstva. U osnovi ovog praznika stoji veliki događaj koji je Izraelu doneo slobodu, a istovremeno postavio kamen temeljac za postojanje Izraela kao nacije.

U ovome takođe, nalazimo razlog što je mesec izlaska proglašen prvim mesecom godine. „Ovaj mesec da vam je početak mesecima, da vam je prvi mesec u godini.“ (2. Mojsijeva 12,2) Međutim, Izraelcima je pripalo ne samo oslobađanje, nego i održavanje: „Jer ću proći po zemlji Misirskoj tu noć, i pobiću sve prvence u zemlji Misirskoj od čoveka do živinčeta, i sudiću svim bogovima Misirskim, ja Gospod. A krv ona biće vam znak na kućama, u kojima ćete biti; i kad vidim krv, proći ću vas, te neće biti među vama pomora, kad stanem ubijati po zemlji Misirskoj.“ (2. Mojsijeva 12,12.13)

U središtu praznika bilo je klanje i jedenje pashalnog jagnjeta. Jagnje je predstavljalo najvažniju žrtvu cele svetkovine. Pashalno jagnje istovremeno je ukazivalo na „jagnje Božje koje uze na se grehe sveta“. (Jovan 1,29) Sledeći propisi u vezi sa pashalnim jagnjetom morali su da se tačno poštuju:

1. Svako domaćinstvo moralo je da uzme jedno jagnje (2. Mojsijeva 12,3.4).

2. Ovo jagnje moralo je da bude bez mane (2. Mojsijeva 12, 5).

3. Vreme za klanje žrtve bilo je propisano (2. Mojsijeva 12, 6).

4. Krvlju su morali da se premažu do vratnici kuće u kojoj se jelo jagnje (2. Mojsijeva 12,7).

5. U istoj noći, žrtvano jagnje moralo je da se pojede. Ništa nije smelo da ostane do jutra. Ako se sve meso ne bi pojelo, ostatak je morao da se spali (2. Mojsijeva 12,10).

6. Nijedna kost nije smela da se prelomi (2. Mojsijeva 12, 46).

Postojali su još i drugi propisi, ali ovi pomenuti bili su najvažniji. Praznik pashe predočavao je važne novozavetne istine. Zato se u Novom zavetu ponovo ukazuje na pojedina značenja praznika pashe (vidi: 1. Korinćanima 5,7).

Proslava Pashe bila je u vezi sa praznikom presnih hlebova: „Sedam dana jedite hlebove presne, i prvoga dana uklonite kvasac iz kuća svojih, jer ko bi god jeo što s kvascem od prvoga dana do sedmoga, istrebiće se ona duša iz Izrailja. I držite dan presnih hlebova, jer u taj dan izvedoh vojske vaše iz zemlje Misirske; držite taj dan od kolena do kolena zakonom večnim. Prvoga meseca četrnaesti dan uveče počnite jesti presne hlebove pa do dvadesetprvoga dana istoga meseca uveče. Za sedam dana da se ne nađe kvasca u kućama vašim; jer ko bi god jeo što s kvascem, istrebiće se ona duša iz zbora Izrailjeva, bio došljak ili rođen u zemlji. Ništa s kvascem nemojte jesti, nego jedite hleb presan po svim stanovima svojim (2. Mojsijeva 12,15.17-20)

Radi se u stvari o dva praznika, ali oni su međusobno tako usko povezani, da su obično važili kao JEDAN praznik.

U toku vremena proslava ovog praznika dopunjena je određenim propisima. Tako u 2. Mojsijevoj 12. glavi ne stoji još ništa o pashalnom vinu, bez koga se kasnije proslava pashe nije mogla zamisliti. U vreme Isusa Hrista broj učesnika nije bio manji od deset ni veći od dvadeset. U praznovanju praznika pashe vino je imalo važnu ulogu. Redosled prazničnih pehara dobio je veliki značaj. „Pošto bi se porodica okupila oko stola, domaćin kuće uzimao bi pehar vina nad kojim se izgovarao blagoslov. Svako za stolom imao je u isto vreme takođe po jedan pehar. Vino se pravilo od suvog grožđa. Bilo je bezuslovno potrebno imati ovo vino za pashalni praznik. Njemu je pridavana tolika važnost da su rabini učili da, ako neko nema vina za praznik, on mora da proda nešto od svog imanja

ili da založi neki predmet da bi ga mogao kupiti. Ako neko nije imao ništa, novac za vino dobijao je iz fonda za siromašne koji je postojao za takve prilike. Ne samo da je morao da ima vino, već je morao da ima u dovoljnoj količini da bi svakom članu porodice mogao da pruži do četiri pehara. Upravo u Hristovo vreme rabini su ovako učili:

„Uoči praznika Pashe nije dozvoljeno da se išta jede od popodnevne molitve do svitanja. Čak i najmanji u Izraelu ne treba da jede, dok se u pravilnom, odgovarajućem redu ne poređaju oko stola, niti treba neko da ima manje od četiri pehara vina, čak i kad mora da mu se da iz fonda za dobročinstva za potporu siromašnih.“ (Traktat „Pesachin“)

Talmud ovako razlaže ovaj predmet:

„Svi, bilo muškarci ili žene, obavezni su da u ovoj noći popiju četiri pehara vina i ovaj broj ne sme da se smanji.“ („Zakoni o kvascu“)

U vezi sa našom temom sasvim prirodno pojavljuje se pitanje o kakvoći pashalnog vina. Ovo je veoma značajno, ako se setimo da su i žene i deca učestvovali u proslavi.

Istorija nam kaže kako se pripremalo pashalno vino. Za praznik pashe bilo je dopušteno samo crveno vino i uvek pomešano sa vodom. Svaki od četiri pehara morao je da sadrži najmanje četvrti deo četvrtine ina.

Prema rabinskim podacima 1 in iznosio je 3,35 litara. Prema tome pehar je morao da zahvata najmanje 2 dela. Četiri pehara koja su se zahtevala činila su najmanje 8 dl, dakle čak i kad se razblaže to je velika količina za svakoga, naročito za žene i decu, ako bi se radilo o opojnom vinu. Jedan odsek iz Mišne (VII. 13) ovako glasi: „Ako dve grupe jedu u istoj kući (Pashu), onda jedna neka okrene svoje lice na drugu stranu, druga na drugu, a kotao (zagrejani kotao) da stoji između njih.“

Ovaj običaj koji je ovde pomenut ukazuje nam na stari običaj pripremanja vina za Pashu. To nam potvrđuju i sledeće izjave o tome kako se to radilo. U jednom delu objavljenom 1879. rabin E. M. Miersa piše: „Za vreme celog praznika (pashe) nije dozvoljena upotreba nikakve hrane sa kvascem, niti ikakve prevrele tečnosti, što je u skladu sa biblijskim propisima.“

Urednik londonskog lista Methodist Times posetio je u tom gradu praznik jevrejske pashe. Posle završetka bogoslužjenja upitao je rabina: „Smem li da vas upitam sa kojom je vrstom vina večeras praznovana Pasha?“

Odgovor je glasio: „Sa vinom koje nije opojno. Jevreji nikada ne upotrebljavaju prevrelo vino u svom bogoslužjenju u sinagogi. Oni ne smeju da ga upotrebljavaju ni na Pashi, ni za sinagogu, ni za kućne potrebe. Prevrela tečnost bilo koje vrste spada u kategoriju ‚kiselog‘, koja je na tako mnogo mesta opisana u Starom zavetu. Vino koje su Jevreji upotrebljavali za vreme pashalne sedmice, isporučivali su zajednici samo oni koji su bili ovlašćeni od vrhovnog rabinskog odbora rabina. Svaka boca bila je zapečaćena u prisustvu zastupnika crkvenih autoriteta. Boca koja je stajala tamo na trpezi, iz koje je večeras uzeto vino, takođe je bila zapečaćena. Hteo bih, takođe, da spomenem da siromašni Jevreji koji ne mogu da kupe ovo vino, sami prave neprevrelo vino, koje nije ništa drugo do preliv suvog grožđa ‚valencija‘ ili ‚muskat‘.“

Rabbi Manasseh Ben Israel (‚Vindiciae Judaerum‘, štampan 1956) piše: „Ovde na ovom prazniku (pashe) trebalo bi svako pripremanje da bude tako čisto da se ne bi dopustilo ništa prevrelo ili bilo šta što bi moglo da vri“.

Sudija Noje, vodeći Jevrejin Njujorka, obavestio je gospodina Delavana, da je upotreba vina proizvedenog od nakvašenih zrna grožđa, da bi se moglo zaštititi od upotrebe prevrelog vina, opšta među američkim Jevrejima na praznik pashe.

AC. Isak, jevrejski učitelj, koji je od svog obraćenja 26 godina živeo među Jevrejima, pisao je 1844.: „Svi Jevreji sa kojima sam se dosad upoznao, upotrebljavaju za Pashu neprevrelo vino - vino

koje se u ovoj zemlji priprema naročito za ovu priliku i većinom su to činili sami. Suvo grožđe se u toku nekoliko dana pre Pashe potapalo u vodu, pri čemu se sud stavljao u blizini vatre. Tečnost se odlivala u boce i upotrebljavala za praznik presnih hlebova kao „plod sa vinove loze“. Ako bi se dogodilo da vreme za kvašenje nije bilo dovoljno, sušeno grožđe se kuvalo istog dana u kome je u večernjim časovima počinjao praznik. Ako se smatralo da je izvučen sam sadržaj šećera, ostatak se sipa u boce koje se zatvaraju. To je „pashalno vino“. Dr Kaningem, učeni Jevrejin, kaže: „Ono što sada Jevreji uglavnom koriste kao vino za Pashu, jeste napitak koji se pravio od grožđa potopljenog u vodi.“

Dr Norman Ker objašnjava: „Prirodni kvaliteti ploda ponovo se dobijaju kada suvo grožđe upije vodu. Tako je vino od suvog grožđa savršeni uzorak neprevrelog i neopojnog pića.

Prema tome, nalazimo iz mnogih dokaza da su mnogi stariji i savremeni Jevreji ovo vino upotrebljavali na Pashi. Kao dokaz za opštu praksu većine pravovernih savremenih Jevreja dovoljno je upotrebiti jedan navod iz „Encyclopedia Britannica“: „Rabini su izgleda uvažavali zapovest koja se odnosila na vrenje, kako za vino, tako i za hleb za praznik Pashe. (Osmo izdanje, članak Pasha, str. 333) Moderni Jevreji upotrebljavaju vino od suvog grožđa u skladu sa zapovešću rabina.“

Prof. Mozes Stjuart, daje ovakvo objašnjenje: „Jevrejska reč chamets znači nešto prevrelo. Sve kiselo testo, tj. vrenje, bilo je isključeno iz žrtava.“ (3. Mojsijeva 2,3-14)

Velika masa Jevreja ovu zapovest uvek je shvatala tako da je ona svojim dejstvom obuhvatala kako prevrelo vino ili silovito piće, tako i hleb. Reč koja označava vrenje u suštini je ista, bilo da se radi o hlebu ili tečnosti. Gesenius, istaknuti hebrejista, izjavljuje da je „kvasac važio isto tako za vino, kao za hleb“.

Pastor A. P. Pibodi u svom radu o svetoj večeri kaže: „Pisac se brižljivim istraživanjem uverio da su Jevreji, bar pravoverni među njima, u Isusovo vreme zabranu nad kvascem proširili na princip vrenja u svakom obliku; i da je na praznik Pashe bio običaj da domaćin kuće sadržaj čaše iscedi iz grožđa, koje je za ovu posebnu svrhu bilo sačuvano.“

Pastor Čarls Bičer pitao je dva vodeća jevrejska rabina u Njujorku, od kojih je jedan pripadao „liberalnoj“, a drugi „ortodoksnoj“ školi. Prvi je izjavio: „Sve prevrele tečnosti proizvedene od pet vrsta žitarica - pšenice, ječma, pira, ovsa i raži, isključene su, jer se nalaze pod oznakom kvasac (kiselo testo).

Ovo je bez sumnje jevrejski zakon, uprkos svim oprečnim izjavama.“

Drugi je izjavio: „Prevrelo vino, kao i sve prevrelo, najstrože je isključeno iz naše pashalne hrane. Ovo je u skladu sa božanskom zapovesti.“

Bezalkoholno svetkovanje praznika zadržalo se do naših dana: „Ortodoksni Jevreji u Poljskoj ili drugde za svoje pashalne obede još i danas upotrebljavaju rozine isečene nadvoje i potopljene u vodi. Od soka koji se na ovaj način pravi, sprema se praznično piće. Pošto su istočni Jevreji vrlo konzervativni, običaj verovatno potiče od starine.“

U „Biblijskom komentaru o trezvenosti“ navodi se jedan zanimljivi događaj: poznati urednik različitih popularnih i rado čitanih religioznih «časopisa, bio je u poseti jednom prijatelju Jevrejinu. Kada je počeo pashalni obed, domaćin je rekao svom prijatelju: „Moraš da popiješ četiri pehara vina.“ „Šta?“, upitao je gost koji je bio nepokolebljivi apstinent; „Vino ne pijem ni pod kakvim izgovorom.“

„O, da, možeš“, glasio je odgovor, „naše vino je neprevrelo i nije opojno, sasvim je sveže, napravljeno od suvog grožđa i možeš ga piti mirne savesti.“

Na žalost, današnji Jevreji u ovom pitanju nisu više jedinstveni. Možda nam sledeći odseci na temu o pashalnom vinu u „Biblijskom komentaru o trezvenosti“ mogu objasniti zašto se u ovom pitanju javlja izvesna nejasnoća: „Prema navodima Mišne sprovedena je potraga za prevrelim pićima u noći 14. nisana, čak i u podrumima. Među zabranjenim pićima nabrajaju se: cutakh iz Vavilona,

šeker Miđana i khametz Idumejaca. Kod svih se radilo o prevrelim pićima od žitarica ili voća, ili o pićima koja bi lako prevrela, pa su iz opreznosti isključena.

Poslušnost Mojsijevom zakonu zahtevala je isključivanje svih prevrelih artikala So Pashe. Zakon je zabranjivao seor - (kiselo testo, kvasac, sve prevrelo), ono što je uvek moglo da izazove vrenje - ichamets, što je uvek moglo da pospeši vrenje ili ono što je bilo izloženo delovanju kvasca. Prevreli groždani sok morao je zato - prema postojećim zahtevima - da se zabrani zajedno sa uskislim hlebom. Značajno je zapaziti da su Maimonides, Bartenora i drugi srednjevekovni rabini dozvoljavali upotrebu prevrelog vina, sa obrazloženjem da ono nije prevrelo. Oni su govorili: „To je hipoteza Jevreja da voda plodova ne vri i da se zabrana ne može primeniti na svežu vodu i vino.“ Drugim rečima: da bi opravdali prekršaj slova božanskog zakona, rabini uzimaju pretpostavku koja je u jasnoj suprotnosti sa prirodnim zakonom. Gde se javlja opojna sila, ako su rabini prihvatili da groždani sok ne vri...? Pokušaj da se napravi razlika između vrenja žitarica i vrenja groždanog soka, ni na koji način ne može da se brani, jer je bio zabranjen svaki kvasac, a kvasac žitarica i groždanog soka hemijski je identičan, oba razlažu belančevine. Takođe ne može da se kaže da je bilo zabranjeno samo prevrelo (uskislo), a ne i alkoholni proizvod vrenja, jer uz objašnjenja tekstova Gemare i rabini zabranjuju sve prevrele tečnosti od žitarica, pa ma kako one slabe bile; rum i svi destilovani produkti vina, koji nisu sadržali kvasac, bili su uvek najstrože zabranjeni.“ (str. 280.281)

„Masa koja vri važila je verovatno za nešto što prelazi u raspadanje, slično smrti i zato opoganjeno, - ne samo kod orijentalaca, nego i kod Grka. (Vidi: Plutarh, Quaest. rom. 109 kod Winer u R. W.) Sa dolaskom praznika pashe trebalo je ukloniti sve staro, sve što je počelo da trune i da se kvvari.“

Pashalni obed sproveden je sledećim redom:

1) Proglašenje praznika. Otac izgovara zahvalnost ili blagoslov nad vinom i praznikom i ispija prvi pehar. Za njim i ostali ukućani. Zatim dolazi hvala i pranje ruku.

2) Zatim se jede gorko zelje, umočeno u sirće ili slanu vodu, za spomen na gorčinu koju su podnosili očevi u Egiptu. U međuvremenu unosi se pashalno jelo, začinjena supa, charoseth, presni hlebovi, praznična žrtva i jagnje. Svi ovi praznični elementi su tumačeni. Sada se peva prvi deo hvalospeva, haiel, Psalam 113.114 i onda se pije drugi pehar.

3) Sada u stvari počinje obed (ljudi se smeštaju); otac uzima dva hleba, lomi jedan nadvoje, stavlja ga na celi hleb, blagosilja hleb, obavija ga gorkim zeljem, umače jedan zalogaj, jede i izgovara ove reči: Ovo je hleb nevolje, koji su jeli naši oci u Egiptu. Onda blagosilja jagnje i jede od njega, praznične žrtve se jedu uz hleb, koji se moči u kašu, a na kraju pashalno jagnje. Sledi hvala ili zahvalnost za obed, blagostanje i pijenje trećeg pehara.

4) Peva se drugi deo halela, Psalam 115-118. i pije četvrti pehar. Ponekad je sledio i peti pehar za vreme izgovaranja Psalma 120-137. ali ne vise.

Prilikom jednog takvog praznika Isus je uspostavio novozavetnu Svetu večeru. Njoj će biti posvećeno sledeće poglavlje.

11. KOJU VRSTU VINA TREBA UPOTREBLJAVATI ZA SVETU VEČERU?

Svi hrišćani su manje ili više upoznati sa uspostavljanjem Svete večere za vreme praznika Pashe. Veoma je važno znati iz kojih je delova praznika Pashe Isus prešao na novozavetni Praznik sećanja.

Kao što smo već razumeli iz prethodnog poglavlja, podela prvog pehara na pashalnom obedu bila je povezana sa proglašavanjem praznika i izgovaranjem blagoslova za svečanost i vino. Isus je to učinio ovim rečima: „Vrlo sam želeo da ovu pashu jedem s vama pre nego postradam, jer vam kažem da je otsele neću jesti dok se ne svrši u carstvu Božijemu.“ (Luka 22,15.16) Za Isusa je to bio poslednji pashalni obed koji je povezao sa obećanjem da će u carstvu svoga Oca novi praznik praznovati sa njima.

Pošto je na stolu bila pashalna hrana, deljenje drugog pehara bilo je praćeno objašnjenjem značaja praznika. Za novozavetne vernike smisao novog praznika nalazio se najpre u objavljivanju Gospodnje smrti (1. Korinćanima 11,26) i ukazivanju na Njegov ponovni dolazak.

Posle drugog pehara sledilo je lomljenje hleba i jedenje pashalnog obeda sa trećim peharom, koji se nazivao čašom zahvalnosti. Lomljenje hleba i treći pehar bili su sastavni činoci praznika, koje je Isus odredio da za praznik svete večere budu sećanje na Njegovo prelomljeno telo i prolivenu krv. Time je ostvario oslobođenje od pashalnog obreda i uspostavio obred Novog zaveta. Sa pesmom hvale završen je novi praznik, koji odsad u zahvalnoj radosti novozavetne zajednice treba da se praznuje kao sećanje na spasenje koje je za njih učinjeno.

Ovde ne želimo da pišemo o značenju Svete večere. Nas ovde najpre zanima pitanje kakvoće vina koje je Isus iskoristio prilikom uspostavljanja praznika. Istaknimo još jednom da na prazniku Pashe nije upotrebljavano ništa što je bilo uskislo ili prevrelo.

Armand Lipman, pisac brojnih dela o jevrejskoj učenosti i apologetici, pisao je u jednom pismu Žanu Vijomijeu: „U toku osam dana praznika jevrejske Pashe nisu dozvoljena nikakva sredstva koja izazivaju vrenje, i to ni u vinu, niti u bilo kojoj drugoj namirnici. Svo kiselo testo (kvasac), sve prevrelo, moralo je nestati iz jevrejskih domova (za vreme od osam dana). U severnim zemljama u kojima se pije pivo (prevreli napitak), Izraelci su za vreme od osam dana praznika Pashe za sebe pravili neku vrstu neprevrele medovine... Reč 'metze' primenjuje se samo za presni hleb, a 'chamets' označava svako sredstvo za vrenje, svaki kvasac, naročito kiselo testo i svako prevrelo piće. Tako je 'chamets' opšti naziv, dok 'matze' (u množini 'matzen') predstavlja naročitu oznaku. 'Seor' je po smislu sličan izraz sa 'chamets'.“

Zanimljivo je da se na tri mesta, na kojima je reč o Svetoj večeri, uopšte ne upotrebljava reč 'vino', već se ona zamenjuje izrazom „plod vinove loze“ (Marko 14,25; Matej 26,29; Luka 22,18). Zato i L. Rajnhart u jednom komentaru na mesto u Mateju 26,29 može da piše: „Ne glasi 'vino', jer se za pashu pio neprevreli groždani sok.“ (Novi zavet, u prevodu L. Rajnharta)

U svom razgovoru sa urednikom londonskog lista Methodist Times već pomenuti rabin dalje objašnjava: „Nedavno sam čitao mesto u Matejevom evanđelju u kome se opisuje pashalni obed. Nema sumnje da je vino koje se tom prilikom upotrebilo bilo neprevrelo. Isus kao verni Jevrejin ne samo što ne bi pio prevrelo vino za Pashu, već ne bi ni praznovao Pashu u kući iz koje nije uklonjeno sve prevrelo. Mogu da spomenem da je vino koje sam koristio na bogoslužju u sinagogi ekstrakt od grožđa. Dozvolite mi da izrazim svoje čuđenje što hrišćani koji tvrde da su sledbenici Isusa iz Nazareta

uzimaju ono što Isus kao Jevrejin ne bi uopšte uzeo - opojno vino - prilikom jednog tako svetog bogoslužjenja kao što je praznik Svete večere.“

Međutim, čak i da su evanđelisti koristili reč „vino“, ovo ne bi promenilo činjenicu upotrebe neprevrelog vina. Tu postoji jedna veoma zanimljiva paralela. Kod reči: „...Uze Isus hleb“, ne upotrebljava se naziv azumos (presni hleb), već artos (obični hleb). Uprkos tome, tumači Biblije su jedinstveni da se za Svetu večeru upotrebljavao presni hleb, premda je naveden samo izraz za običan hleb. U osnovnom tekstu reč koju je Luter preveo sa „Uskršnji praznik“, „Uskrs“, uvek je Pasha. Logičan zaključak koji sledi jeste ovaj: pošto je Jevrejima za vreme Pashe bio dozvoljen samo presni hleb, to nije mogla biti nijedna druga vrsta hleba, bez obzira što nije upotrebljen naziv za običan hleb.

U Biblijskom komentaru Ota fon Gerlaha za tekst u Matej 26,26. ovako se kaže: „Isus je tada svakako uzeo presni hleb.“ Đuzepe Rikioti piše: „Tu je Isus izvršio radnju koja nije bila predviđena u običajima. On je uzeo krišku presnog hleba i nad njim izgovorio blagoslov...“ Denis Bizi objašnjava: „Isus je uzeo hleb, sigurno presni hleb, jer nije bilo drugog.“ (Evangile selon Matthieu“, Bible PirotClamar, Paris 1935, str. 347)

L. Mardal, semitski filolog, naglašava: „Pashalni obed prethodi obedu Svete večere... Isus uzima hleb 'artos' kojim se obično označava kiseli hleb, ali koji ovde označava presni hleb, jedini koji je bio dopušten za pravovaljani praznik Pashe.“

Zašto bi se za vino odbijalo nešto što se za hleb bez razmišljanja priznaje? Reč vino u tadašnje vreme važila je kako za prevrelo, tako i za neprevrelo vino. Logičan zaključak koji možemo izvući za hleb važi i za vino. Reč vino ne znači uvek prevrelo vino.

Isplati se baciti kratak pogled na istoriju crkve i videti kako su se rani i kasniji hrišćani ponašali prema vinu za Svetu večeru. U „Biblijskom komentaru o trezvenosti“, na str. 282, piše: „Kao dodatni dokaz možemo navesti dugu, ustaljenu praksu skoro svih hrišćanskih zajednica na istoku, mada su bile udaljene jedna od druge.“ Baron Tavernije piše u svojim „Persijskim putovanjima“ (1652) o hrišćanima sv. Jovana: „Za svetu večeru pravili su jelo od prekrupe ili brašna koje se mesilo sa vinom i uljem jer - tako oni kažu - telo Hristovo se sastojalo od dva glavna dela, mesa i krvi, koje brašno i vino potpuno predstavljaju.“

Da bi napravili svoje vino, uzimaju grožđe sušeno na suncu. Na svom jeziku oni ga nazivaju zebibes. Zatim sipaju vodu na njega i ostavljaju ga da izvesno vreme kisne. Isto vino uzimaju za blagosiljanje čaše. Hrišćani sv. Tome, koji žive na obali Malabara i koji tvrde da su Jevanđelje primili od apostola Tome, praznuju svoju Svetu večeru sa sokom od suvog grožđa, koje se jednu noć natapa u vodi.“ Osorius (De Rebus) 1586. tvrdi: „Uz njihove žrtve potrebno im je vino koje se pravi od suvog grožđa.“ Ejnsvort u svom delu „Putovanja po Maloj Aziji“ (London 1842) opisuje Svetu večeru kod Nestorijanaca i dodaje: „Voda od suvog grožđa zauzima mesto vina.“

Tišendorf u svom izveštaju o poseti koptskim manastirima u Egiptu, primećuje da sveštenik prilikom Svete večere uzima gusti sok od grožđa kašikom iz čaše. Dr Gobat (protestantski biskup Jerusalima) izveštava u svom Journalu o prijemu „nekoliko boca vina od grožđa (za Svetu večeru). Vino je sok od sušenog grožđa sa vodom“.

Prof. Elis izveštava o jednom putu u Egipat 1884. i piše: „Upitali smo misionare koju vrstu vina kopti koriste za Svetu večeru. Oni su objasnili da u društvima koja su oni osnivali vino uvek pravovremeno nabavljaju službenici. Oni ga prave od suvog grožđa koje potapaju da stoji u vodi oko 24 sata, zatim ga gnječe i propuštaju kroz sito, ili cede sok. Jedan od misionara rekao je da su kopti, kada su čuli da hrišćani iz zapadnog sveta koriste 'vino iz trgovine', kako su nazivali sva prevrela vina koja se mogu dobiti u radnjama, bili veoma užasnuti zbog takve ideje.“

Praćen dvojicom kopta, veoma prijatnim, mladim ljudima koji su govorili engleski i koji su služili

kao prevodioci, pisac je posetio patrijarha njihove Crkve i bio veoma ljubazno primljen. „Za vreme našeg razgovora postavljali smo pitanja o vrsti vina koje su upotrebljavali za Svetu večeru. Objasnio je da se sveže grožđe u Egiptu može dobiti samo u jednom ograničenom razdoblju godine. Zato su uzimali sušeno grožđe ili rozine, dobro ih prali, birali najlepše i potapali ih u toliko vode da ih pokrije, ostavljali ih potopljene 24 sata, zatim ih gnječili u vodi ili istiskali sok u vodu u kojoj su bile potopljene. Ovu vodu su zatim upotrebljavali za Svetu večeru.“ („Vino u Bibliji“, str. 249)

Prevrelo vino nije besprekoran simbol krvi Isusa Hrista. Takođe i za žrtvu iz perioda Starog zaveta važili su sasvim određeni propisi. Tako je pashalno jagnje moralo da bude jagnje „na kojem nema mane“ (2. Mojsijeva 12,5). Prevreli proizvod više nije besprekoran. Nijedna biljka na Zemlji ne proizvodi alkohol. Nijedan izvor ne daje alkohol. Alkohol je proizvod raspadanja. Vrenje pretvara šećer ili skrob u alkohol.

U 116. Psalmu pesnik govori o čaši ili peharu spasenja ili izbavljenja. Pošto je najpre postavio pitanje: „Šta ću vratiti Gospodu za sva dobra što mi je učinio“, on sam odgovara rečima: „Uzeću čašu spasenja, i prizvaću ime Gospodnje.“ Naziv „čaša spasenja“ ili „čaša izbavljenja“ upravo odgovara Svetoj večeri, onom obedu sećanja na spasenje koje nam je pripalo u Hristu. U velikoj zahvalnosti spaseni iz razdoblja Starog zaveta prinose svoju zahvalnu žrtvu, „ali pre zahvalne žrtve, kako izgleda, oni prinose još i žrtvu naljevnici; oni zatim podižu pehar spasenja ili izbavljenja i onda je izlivaju na oltar“ (Albreht). Da je ovaj pehar bio pun prevrelog vina, onda bi on mogao biti nazvan „čašom zla“. Jer isto kao kod vina, Biblija takođe pravi razliku između „čase izbavljenja“ i „čase propasti“, „čase spasenja“ i „čase jarosti“, „čase Gospodnje“ i „čase đavolske“, „čase njegovih blagoslova“ i „čase njegovog gneva“.

„Biblija nigde ne uči upotrebu prevrelog vina, bilo kao pića ili kao simbola Hristove krvi. Apelujemo na zdrav razum i pitamo da li se Hristova krv bolje predstavlja čistim sokom od grožđa u njegovom prirodnom stanju, ili pošto je prešao u prevrelo i opojno vino... Usrdno preporučujemo da se ovo drugo nikada ne postavlja na Gospodnji sto.“

Nema sastanka hrišćanske zajednice na kojem bi obzir prema bratu bio važniji nego na Svetoj večeri. I iz ovog razloga sveta večera treba da se sprovede bez alkohola. U jednom letku koji je izdala antialkoholičarska izdavačka kuća Lozane na temu „Bezalkoholno vino za Svetu večeru“ kaže se; „To što primanje Svete večere u slučaju kada je neko uzeo na sebe obavezu apstinencije u početku važi kao dozvoljeni izuzetak i to što Sveta večera ponegde nije bezalkoholna, ugrožava dve grupe ljudi. Jednu je na sledeći način opisao dr med. Ernst Gabriel, vođa 99 ustanova za lečenje od alkoholizma u Štajnhofu, Beč: „Više puta smo doživljavali da se nekadašnje pijanice, koje su nesmetano godinama živele apstinentski, pa prema tome morale da se nazovu ‚izlečenim‘, ponovo vrata zahvaljujući nekom slučajnom probanju alkohola.“

Pojedini ljudi su preosetljivi na vrlo male doze alkohola. Postoje ljudi koji zbog toga više ne piju. Oni ne idu na Svetu večeru, jer poznaju sebe i opasnost u koju mogu zapasti uzimanjem prve kapi alkohola. Oni više vole da se odreknu primanja Svete večere, nego da im ona postane zla kob. Ako uzmu i najmanju količinu, može im se dogoditi da dožive buđenje uspavane požude za uživanjem alkohola. Praznovanje Svete večere sa alkoholnim vinom za izlečenog alkoholičara znaci teško iskušenje. Iskustva staratelja za pijanice potvrđuju lekarska posmatranja spomenuta u početku. Poznato je da, kako za one koji su ugroženi alkoholom, tako i za one koji boluju od alkoholizma, alkohol, dakle i vino, može da bude otrov. Ono može da bude pobudni uzrok za pojavu recidiva.

Keler u svom delu „Alkohol i Sveta večera“ piše vrlo snažno na ovu temu: „A hrišćanska zajednica? Pijanici koji ostavlja svoje pijanstvo potrebna je zajednica. On ponovo dolazi na bogoslužje i traži svoj oslonac u Jevanđelju koje se tamo propoveda. Zatim, zajednica održava svoju

Svetu večeru. To je najviši oblik zajednice.

A nekadašnji pijanica? Treba li i on da ide na Svetu večeru? On to želi. Poziv da se zajedno uzme Sveta večera važi i za njega. Ali, tu vrebava velika nevolja i opasnost. Na Svetoj večeri ponudiće mu čašu, a u čaši vino. Iz nje treba da pije? Nekadašnji pijanica i vino? To je velika nevolja i opasnost. Neko će se nasmejati ovoj tvrdnji. Pa on treba da uzme samo gutljaj-dva. Pa vino nije najvažnije na Svetoj večeri. Pa vino je samo simbol i radi se o duhovnom smislu na Svetoj večeri.

Tako može da se kaže i to zvuči lepo i duhovno. Ali činjenice govore da je u nekim slučajevima ovaj jedan gutljaj bio dovoljan da navede pijanicu na povratak. Da bi se to shvatilo potrebno je samo malo istinskog razumevanja za čoveka. Kad čovek zapadne u pijanstvo, tu ima i uživanja. Vino, alkohol uopšte, bilo da je to pivo ili rakija ili most, u očima pijanice to je uživanje. On mu se čini dobrim, slatkim, prijatnim, osvežavajućim, podstičućim, bezopasnim i donosi mu radost. Mi koji godinama i decenijama živimo kao apstinenti, znamo odavno da čovek koji nikad ne uživa alkohol, ništa, ama baš ništa ne gubi. Za nas apstinente napuštanje svakog uživanja alkohola nije nikakav gubitak, već još veće uživanje u životu. Ali, za pijanicu vino i svaki drugi alkohol donosi uživanje.

Istina je da ovo verovanje u uživanje, koje uprkos unutrašnjoj bedi, uprkos često očajničkoj borbi za umerenošću, postoji u pijanici, u njemu je kao sablast čak i onda kada je smogao snage da donese odluku da se potpuno i zauvek odrekne uživanja alkohola, da bi se, kako se otprilike danas kaže ‚uhvatio‘ i da ne bi sasvim propao. I kod nekih apstinencata, koji su to tek kratko vreme, živi potajna i za njih same skrivena želja za alkoholom. Zato je gutljaj vina koji sudi Sveta večera tako velika opasnost za onoga ko je bio pijanica i više ne želi to da bude. To je samo jedan gutljaj; ali, taj jedan gutljaj budi sećanje na staro uživanje, staru zavisnost i staro iskušenje je tu. To je za nas koji živimo umereno i o neprijatnosti tog uživanja ne znamo ništa, teško shvatljivo. Ali, bilo teško ili lako razumljivo - činjenica postoji da učestvovanje u Svetoj večeri, ako se nudi alkoholno vino, uvek ponovo navodi izbačenu pijanicu na povratak i na propast. Mora li to tako da bude?

Ne, ne mora. Jer bezalkoholno vino je isto tako vino kao i alkoholno vino. Ono nije manje vredno, već je vrednije. Ono nije veštački proizvod, već čisti groždani sok čije je vrenje sprečeno. On vinogradaru i gostionicama donosi isto toliko kao i alkoholno vino. Zašto da se ono ne koristi za Svetu večeru?“

Jedan engleski duhovnik, čije se ime ne navodi, pisao je kratko pre svoje smrti prof. Elisuu: „Iskustvo, koje sam Vam već ispričao, ne mogu nikad zaboraviti. Gospodin M., brat moje žene, klasično obrazovani čovek, postao je zahvaljujući mojim naporima trezven čovek, a samim tim i srećan. Zatim je došao praznik Svete večere na kojoj smo imali prevrelo kalifornijsko vino. Pružio sam mu čašu i on je popio. Posle toga požurio je u restoran u kome se točilo vino. Kasno uveče došao je pijan kući.

Od tada je pio dalje u toku tri meseca, dok jedne večeri nije umro, pošto su ga veoma pijanog doveli kući.

Neprevrelo vino nije zavodnik. Da sam gospodinu M. za Svetu večeru pružio bezalkoholno vino, verovatno bi on još dugo živeo kao trezven čovek. Vaše knjige o problemu vina su zato vredne sve muke i troškova. Samo Bog zna koliko je dobra učinjeno zahvaljujući onome što ste napisali i raširili pod Božjim vođstvom.“ („Vino u Bibliji“, str. 124.125)

12. VINO NA SVADBI U KANI

Prvo čudo koje je Isus učinio dogodilo se prilikom jedne svadbene svečanosti. Verovatno je Marija, Isusova majka, bila u srodstvu sa mladencima, pa je na svečanosti trebalo da ispuni neka zaduženja. Isus i Njegovi učenici bili su takođe pozvani na svečanost (Jovan 2,2). Takve svetkovine trajale su više dana, po pravilu celu nedelju.

Za vreme tih prazničnih dana pojavio se Isus sa svojim prvim učenicima (Jovan 1,40-45). Pred kraj svečanosti mladoženja je zapao u veliku nepriliku, jer je ponestalo vina. Razumljivo je stoga što se i Marija zabrinula zbog nedostatka vina koje je bilo uobičajeno u takvim svečanim prilikama. Nestalo je prerano.

Marija je zato učinila ono što joj se činilo jednim izlazom: obratila se Isusu rečima: „Nemaju vina.“ (Jovan 2,3) Isusov odgovor nije bio oštar, kakvim se ponekad smatra, već je to bilo pažljivo sročeno objašnjenje prilagođeno trenutku. On je doslovno izjavio: „Šta je meni do tebe ženo?“ Isus se sada prihvatio jednog drugog zadatka. Odsad je zapovesti smeo da prima samo od svog nebeskog Oca. Iako Isus nije manje voleo svoju zemaljsku majku nego dosada, ona nije smela da određuje Njegovu misiju. Ono što bi sada činio, trebalo bi da služi jedino veličanju Njegovog Oca.

Sve što je Isus trebalo da čini moralo je da odgovara samo planu koji je bio utvrđen za Njegovo delovanje kao Sina čovečjeg. Međutim, čas da se proglasi Mesijom, još nije došao. Pošto su sluge na proslavi smatrale Mariju kao jednu od odgovornih osoba za dobavljanje vina, iz toga proizlazi da je ona mogla da im kaže: „Što god vam reče učinite.“ (Jovan 2,5)

Jovanov izveštaj sada se nastavlja: „A onde beše šest vodenih sudova od kamena, postavljenih po običaju Jevrejskoga čišćenja, koji uzimahu po dva ili po tri vedra. Reče im Isus: napunite sudove vode. I napuniše ih do vrha. I reče im: zahvatite sad i nosite kumu. I odnesoš.“ (Jovan 2,6-8)

Potrebno je da najpre razjasnimo o kojoj se količini vode u ovim krčazima radilo. D. Rikioti piše: „U predvorju kuće stajalo je šest velikih krčaga. Oni su služili za pranje ruku i posuda, kako je kod Jevreja to bilo uobičajeno. Zato su bili od kamena, jer prema rabinskom učenju kamen ne prima nikakvu nečistoću kao glina. Krčazi su bili veliki: svaki je hvatao dva ili tri puta više od normalne jevrejske mere, oko 39 litara; prema tome ukupno oko 600 litara. Naravno, gozba je trajala dugo, zvanice su bile brojne, tako da se voda većim delom potrošila pa su krčazi stajali prazni.“

Kada su sluge ispunile Isusovu zapovest, kum se veoma iznenadio: „A kad okusi kum od vina koje je postalo od vode, i ne znadijaše otkuda je (a sluge znadijahu koje su zahvatile vodu), zovnu kum ženika, i reče mu: svaki čovek najpre dobro vino iznosi, a kad se opiju onda rđavije; a ti si čuvao dobro vino doslije.“ (Jovan 2,9.10)

Sada stojimo pred velikim brojem pitanja, od kojih su naročito značajna ova dva: 1. Kakvo je bilo vino koje su zvanice na svadbi pile, pre nego što je Isus od vode napravio vino? 2. Da li je Isus napravio prevrelo ili neprevrelo vino?

Najpre moramo ponovo da se podsetimo da sama upotreba reči vino (oinos) još ništa ne govori o stanju ili kakvoći tog vina. Oinos može da bude kako neprevrelo, tako i prevrelo. Međutim, sada se postavlja pitanje šta je kum mislio upotrebljavajući reč koju je Luter preveo sa „napiše se“. Jesu li se zvanice na svadbi opile? Da bi se ovo pitanje razjasnilo, obratimo se različitim prevodima Biblije i komentarima i onda ćemo videti šta se mislilo.

U „Biblijskom komentaru o trezvenosti“ od Lisa i Bernsa, delu koje verovatno predstavlja najbolju studiju „pitanja vina u Bibliji“, koje je ikada izdato, kaže se:

„Kada su dovoljno popili (kai hotan methusthosi)... autorizovani engleski prevod je protiv pretpostavke da methuo i methusko neminovno znače piti u smislu opijanja. Kum se nije pozvao na opojno delovanje, već na veliku količinu popijenog pića, i to je prvo značenje ove reči.“ (str. 303)

„Pobožni i veseli Izraelac radovao se kada su gosti bili veseli i raspoloženi; na to se misli u 1. Mojsijevoj 43,34; Agej 1,6; Jovan 2,10.“

„Pijenje, opijenost, pijanica. 1) Opijenost bez zlog sporednog značenja potpuno smirivanje žeđi do radosti, Agej 1,6; Jovan 2,10.“

Već pomenuti izraz iz Jovan 2,10. glasi u pojedinim prevod ima:

Weymouth - N. zavet ... kad su ljudi obilno popili

Ecker - N. zavet ... kad su od njega dosta popili

Kistemaker - N. zavet ... i kad su se siti napili

Grčki Novi zavet ... i kad su izgleda obilno popili

Ste. Bible Osterwald ... pošto su dosta popili

Reinhardt - N. zavet ... i kad su se siti napili

Holy Bible, Oxford ... i kad se dobro popilo

Arndt - N. zavet ... i kad su dosta popili

Ste. Bible, Dav. Martin ... pošto se više popilo

Allioli ... kad su dosta popili

M. Luther, 1798. Basel ... i kad su postali pijani, ... sa primedbom: žeđ dobro ugašena, i sit se napiti, kao 1. Mojsijeva 43,34. i Agej 1, 6.“

Ima više razloga koji govore u prilog činjenici da se na svadbi koja je spomenuta u Jovanu 2. nisu upotrebljavala alkoholna pića. Najpre je za običnog čitaoca Biblije nezamisliva Marijina molba da se nabave dodatne zalihe vina, ako su svatovi bili već pijani. Sigurno bi Marija bila srećna što više nije bilo vina, ako se društvo stvarno već napilo! Gostioničar ne bi smeo da i dalje toči alkohol pijanim gostima. Takođe se ne može pretpostaviti da je Isus stvorio vino, ako se radilo o pijanom društvu.

Možda će neko primetiti da ovo obrazloženje nije tako sigurno, jer je Isus optužen od strane Jevreja da je pijanica. Pozabavimo se ukratko ovom optužbom. Izveštaj prema Mateju ovako glasi: „Jer Jovan dođe, koji ni jede ni pije, a oni kažu: đavo je u njemu. Dođe sin čovečij, koji i jede i pije, a oni kažu: gle čoveka izelice i pijanice, druga carinicima i grešnicima. I opravdaše premudrost deca njezina.“ (11,18,19) Još ranije smo naglasili da jedinstven izraz „jelo i piće“ jednostavno označava svakodnevnu hranu. Jovan Krstitelj je boravio na usamljenim mestima i jeo ono što je tamo nalazio, dok se Isus kretao među ljudima da bi im činio dobro. Da bi izrazili svoju mržnju prema Isusu, Jevreji su ga nazvali „izelicom i pijanicom“. Koliko je takva optužba bila neodgovarajuća, vidimo već kad čitamo isti izveštaj u Lukinom Jevanđelju. Tako se za Jovana kaže: „Jer dođe Jovan Krstitelj koji ni jede hleba ni pije vina, a vi kažete: đavo je u njemu. Dođe sin čovečij koji i jede i pije, a vi kažete: gle čoveka izelice i pijanice, druga carinicima i grešnicima.“ (Luka 7,33,34) U pustinji nije bilo ni hleba, ni vina. Kad se kaže da Jovan nije „ni jeo ni pio“, onda se samo misli da se drugačije hranio od Isusa. „Hleb i vino“ je samo oznaka za svakodnevnu hranu, pri čemu vino uopšte ne mora biti prevreli groždani sok.

Ne možemo dokazati da su sve jevrejske svadbe proslavljane bez alkohola, ali većina od ovih svečanosti sigurno jeste. Zapazimo da je čak i svadbena gozba bila religiozni praznik. Dalje, za svadbe je važio određeni red. Trudili su se da izbegnu ono što je nepristojno, pazili su da se ne izgovaraju dvosmislene sale i da se ne pevaju nemoralne pesme. Svetost braka još nije bila obezvređeni novčić.

Sigurno je opravdano pitanje: „Kako bi se jedna svadbena svečanost koja se pretvorila u pijanku, mogla da sačuva od lakomislenih i dvosmislenih govora i pesama?“ Mora se bar jednom doživeti svadbena svečanost, na kojoj se dosta pilo prevrelo vino, da bi se shvatilo da je pristojna, a ipak vesela svečanost moguća samo ako se ne daje prevrelo vino. U Urstovo vreme vladala je osim toga mnogo veća strogost na svečanim proslavama, nego u kasnijim vekovima.

Naš zapadni svet živi na žalost u velikoj zabludi da je stvarno veselje moguće samo ako se upotrebljavaju alkoholna pića. Ništa nije tako pogrešno kao ovo mišljenje. Čak i kad se kod mnogih jezik odreši zahvaljujući alkoholu, onda ti jezici, koji su na taj način odrešeni, ne kažu mnogo pametnog. Šiler je zaista pogodio kad je rekao: „Vino nije ništa izumelo, samo je izbrbljalo.“ Svadbena svečanost proslavljena bez alkohola poznaje u stvari ono veselo raspoloženje koje dolikuje takvoj prilici i posle koga ne sledi mamurluk.

Biblija poznaje onu pravu radost kad neprevreli groždani sok razveseljava srce. Izraelci su znali da se raduju, jer su pobožni među njima poznavali sigurnost i pouzdanje koje proizlazi iz vere u Božje vođstvo.

Bezalkoholno, neprevrelo vino od suvog grožđa upotrebljavalo se ne samo za Pashu, nego i za svadbe. Ovo potvrđuje i sledeće pismo, koje citira prof. Elis:

„Br. 336 istočna 69. ulica, februar 15.1881.

Veoma poštovani gospodine,

Odgovarajući na Vaše jučerašnje pismo, ponavljam da većina Jevreja u našem gradu za praznik Pashe koristi vino koje je napravljeno od grožđica. Naravno, one su slatke. Takvo vino od suvog grožđa upotrebljava se u svim načelnim sinagogama za svetkovanje Subote i svetih dana, kao npr. kiddush (blagosiljanje čase) i takođe za obrezivanje i svadbe. Neki, ali ne mnogi, upotrebljavaju uvozna vina - italijansko, mađarsko ili nemačko, koja su potvrđena kao 'perach' ili 'košervina'.

Vaš odani J. P. Joahimsen.“

Košervina su prema religioznim zakonima dozvoljena čista, ili vina koja odgovaraju propisima.

Međutim, kako stoji sa kumovom izjavom, koja se odnosi na ocenu vina koje je Isus stvorio? Kako ćemo objasniti njegovo upućivanje na običaj svog vremena? U Jovanovom izveštaju piše: „I reče mu: svaki čovek najpre dobro vino iznosi, a kad se opiju onda rđavije; a ti si čuvao dobro vino doslije.“ (Jovan 2,10)

Kum je vino koje je Isus napravio cenio kao bolje od onog koje su dotad pili. Njegova ocena bila je nepristrasna, jer nije znao ništa o poreklu vina. Jevreji i Rimljani smatrali su najboljima ona vina koja su bila u svom prirodnom, neprevrelom stanju. Sposobnost da se može odmah oceniti vino koje je Isus stvorio, dokazuje da je i kum bio trezan. Vino koje je Isus stvorio svojom reči bilo je neprevreli sveži sok od grožđa.

Pastor dr Samson objašnjava: „Vino koje je na svadbi napravio Hristos potvrđuje sledećim činjenicama kakvo je bilo: prvo, činjenicom da su verni Jevreji, kojima je Isus celog svog života pripadao, od pamtiveka na svadbama upotrebljavali neprevrelo vino; drugo, najbolje, najdragocenije i uvek pravo vino koje se koristi na starim i modernim svečanim gozbama bilo je najlakše, a među Rimljanima bilo je to neprevrelo.“ - („Božanski zakon koji se odnosi na vina“, cit. prof. Elisa, str. 264)

Kum je vino koje je Hristos napravio označio kao najbolje, pri čemu je izjavio: „A ti si čuvao dobro vino doslije.“ Ako možemo da utvrdimo koje je vino kod Jevreja važno kao najbolje, onda na ovo pitanje možemo da odgovorimo sa puno sigurnosti. Pozivanje na dela priznatih autoriteta,

pomoći će nam u tome.

Dr Jakobus izjavljuje: „Kao najbolja važila su ona vina koja su najmanje bila opojna.“

Dr M. Stjuart kaže da su stari narodi neprevrelom vinu pripisivali „bolji ukus i plemenitiji kvalitet nego prevrelom vinu.“

Kito govori o vinu koje je pomoću kuvanja sačuvano od vrenja: „Takvo su (Jevreji) cenili kao najbogatije i najbolje vino.“

Naočigled ovakvih svedočanstava ne može postojati sumnja da je vino koje je Hristos napravio i koje je kum na svečanosti označio kao najbolje, bilo neprevrelo vino, koje je kod Jevreja obično važno kao najbolje.

Postavlja se pitanje zašto su sluge bez pogovora ispunile isusovu zapovest. Da li je i njima bilo poznato da je za pravljenje vina potrebno doneti vodu? Ko se bavi običajima onog vremena, shvatiće da Isusov nalog nije bilo ništa neobično. Neprevrelo vino pravilo se potapanjem sušenog grožđa ili razblaživanjem gusto ukuvanog soka od grožđa.

U već spomenutom Biblijskom komentaru od Lisa i Bernsa, stoji zapisano: „Prema podacima Homera, Pramniana i Meroniana, za vino je bilo potrebno dvadeset delova vode i jedan deo vina. Hipokrat je vino iz Trakije koje se sastojalo“ od dvadeset delova vode i jednog dela vina smatrao pravim pićem.“ (Prof. Elis, kao gore, str. 141)

Nisu samo Jevreji sušili grožđe i upotrebljavali ga kao suvo grožđe. Vino napravljeno od suvog grožđa bilo je jedino koje su Rimljanke smele da piju. Ova slatka, neprevrela vina nazvana su vinum passum. Rozinese još nazivaju pasarilama. Hejzijeve Rečnik stranih reči daje ovakvo objašnjenje: „Pasarile ili pazarile, pi. (fr. passerilies, od lat. uva passa, sušeno grožđe, rozina, od passus, passa, passum, sušen, gl. pandere, prostreti, prostirući, sušeci; span, pasa, uva pasa, port, passa, rozina) veoma dobre španske rozine, sušeno grožđe u Španiji i Francuskoj.“

Ovo neškodljivo piće koje se pripremalo od rozina smeli su da piju žene i deca. Kod Ateneja se zadržao jedan odlomak iz istorijskog dela o Polibiusu. U „Biblijskom komentaru o trezvenosti“ navodi se sledeći pasus, koji za našu temu sadrži vrlo vredan podatak: „Među Rimljanima ženama je bilo zabranjeno da piju vino, ali su one pile jednu vrstu, nazvanu passum. Ona se pravi od rozina i za piće je veoma slična slatkome egostenskom i kritskom vinu, koje piju muškarci kada su veoma žedni. Ali žene ne mogu da piju vino, a da ne budu otkrivene; jer, prvo vino ne priliči ženi, a zatim ona je obavezna da poljubi svoje rođake, i to svoje i svoga muža, sve do dece od braće i sestara. Ovo mora da učini svakog dana, kad god ih prvi put sretne. I osim toga, mora da bude na oprezu, pošto je bila sasvim nesigurna koga će slučajno sresti; jer čak i kad bi samo okusila (vino), to bi bio dovoljan razlog za optužbu.“ (str. 447)

Kako to da je vino koje je Isus pripremio bilo bolje od onog koje su pre toga pili? Isus je stvorio sveži sok od grožđa, dok su gosti pre toga pili ili vino pripremljeno od suvog grožđa ili gusto ukuvani sok od grožđa razblažen sa vodom. Koje je od ovih vina bilo najbolje, lako se moglo utvrditi.

Takođe nema ničeg nepoštenog u običaju koji kum nagoveštava. Ne samo za vino, nego i za hranu važi da se još i danas iznosi najpre ona koja se smatra najboljom. Gostioničar, kao i domaćica, želi da kod svojih gostiju ostavi dobar utisak. Ono što se naknadno iznosi ne treba zbog toga da bude manje vredno.

Komentar Lisa i Bernsa predočava nam sledeća razmišljanja o vrsti vina koje je Isus napravio:

1. „Proces vrenja je postupak raspadanja i ne maza se verovati da ga je Isus podržavao, ili da je na njega delovao svojom modnom reči. Kod svih procesa vrenja zaustavlja se živi rast, oslobađa se organizovana materija i dolazi do izopačenja. Vrš se prelaz od složenih ka jednostavnijim oblicima - u stvari od hrane ka smeću. Da bi se napravio čisti groždani sok, neprevreli sok sa vinove loze, trebalo

je ljudima - ukoliko im je to bilo moguće - čvršće oslanjanje na stvoriteljski plan providenja, nego vraćanje u život jedne izopačene supstance. Time što raste hrana Bog blagosilja svet; i mada raspadanje predstavlja doprinos budućem rastenju, dobrotu, krasotu i cilj svoje moći primećujemo u i kroz rastenje. Cilj i svrha hrane je da da snagu - snagu sa kojom živimo, vidimo i mislimo, kojom spoznajemo dela i krasotu Božju. Smisao slike koju je Hristos primenio: ‚Ja sam čokot, a vi loze‘, počiva na ovoj fiziološkoj činjenici. Da je od vode života najpre napravljen onaj dragoceni sok, krv vinove loze, a zatim da je pretvorena u alkohol, onda bi sin učinio upravo suprotno od onoga što Otac čini u svakom dobu godine, pri čemu ‚izvodi hleb iz zemlje i vino koje veseli srce čoveku‘. A, ako je Isus ovom prilikom učinio ono što je stvaralački bilo najviše i najbolje, onda on nije stvorio prevrelo, opojno piće.

2. Suprotno je principu biblijske i moralne logike pretpostaviti da je Spasitelj upotrebio svoju natprirodnu silu da stvori jednu vrstu vina koju su Solomun i proroci nazvali „podsmevačem“ i „varalicom“ i koju je Sveti Duh izabrao za simbol gneva Svemogućeg.

3. Postoji jedna lepa i zadovoljavajuća pretpostavka koja otklanja sva uporišta teorije neposrednog stvaranja alkoholnog vina. U piću koje je Gospod stvorio natprirodnom brzinom, ispunilo se ono divno pretvaranje vode u „čistu krv grožđa“, koja se svake godine zbiva u zrnima čokota koji raste.

Sveti Avgustin bio je prvi crkveni otac koji je zastupao ovu pretpostavku: „Jer On je onog dana na svadbi stvorio u šest krčaga, za koja je naredio da se napune vodom, ono što sada svake godine čini u čokotu. Jer ono što su sluge sipale u krčage za vodu, silom Gospodnjom pretvoreno je u vino; tako se ono što oblaci donose, silom istog Gospoda pretvorilo u vino. Ali, mi smo prestali da se čudimo onome što se događa svake godine; česta pojava oslabljuje čuđenje.“

Slično piše i Hrizostom: „Sada je u stvari razjasnio da je On taj koji vodu u čokotu i kišu koju sisa koren pretvara u vino. Na svadbenoj svečanosti proizveo je trenutno ono što se u biljci stvara u dugom vremenskom periodu.“ (str. 304.305)

Tako, dakle, treba shvatiti i tekst u Jevanđelju po Jovanu 2,11: „Ovo učini Isus početak čudesima u Kani Galilejskoj i pokaza slavu svoju; i učenici njegovi verovali su ga.“ Pretvaranjem vode u vino Isus je objavio svoju stvaralačku moć. On je učinio ono što samo Stvoritelj čini, O Božjem Sinu apostol Pavle ovako piše; „Jer kroz njega bi sazdana sve što je na nebu i što je na zemlji, što se vidi i što se ne vidi, bili prestoli ili gospodstva ili poglavarstva, ili vlasti: sve se kroza nj i za nj sazda. I on je pre svega, i sve je u njemu.“ (Kološanima 1,16.17) Tako je čudo u Kani zaista bilo otkrivanje Njegove slave.

Slobodno možemo reći da bi sve bilo drugo samo ne „otkrivanje njegove slave“, da je Isus napravio piće koje je već tolikim milionima postalo propast i prokletstvo. Isus je otkrio svoju slavu u tome što je došao da spase ljude i da čovečanstvo podigne do moralne sile i jačine. Učenici su samo takvom Isusu mogli bez rezerve da poklone svoje poverenje. U celom svom životu činio je samo dobro, a zlo nadvladao dobrim.

13. „PIJ PO MALO VINA, ŽELUCA RADI SVOJEGA“

Apostol Pavle je sa zabrinutošću posmatrao nešto narušeno zdravlje svog mladog saradnika Timotija. U prvom pismu upućenom Timotiju, apostol Pavle spontano izražava ovu brigu koja ga zaokupljuje i daje savet. Ova tako često pogrešno shvaćena ili pogrešno tumačena apostolova preporuka glasi prema novom Luterovom prevodu ovako: „Ne pij više samo vodu, nego uzmi malo vina radi svog želuca i zato što si često bolestan.“ (1. Timotiju 5,23)

Mnogi ovo uputstvo shvataju kao opomenu kojom se ističe umereno pijenje. Oni takođe smatraju da se u ovom slučaju može raditi samo o alkoholnom vinu. Ovakvo shvatanje predstavlja motiv za različita razmišljanja. Zapazimo da je Timotije pre toga pio samo vodu. Čime onda možemo opravdati pretpostavku da je Pavle od savesnog mladog saradnika, koji do tada uopšte nije pio sok od voća, tražio da pređe na prevrelo piće? To je neprihvatljivo, jer ne odgovara poštovanju bratovljeve savesti, koje je Pavle inače negovao i propovedao.

Pavle Timotiju daje ovakav savet: „Ne pij više isključivo vodu.“ (Albrehtov prevod) Timotije je pored vode počeo da pije i groždani sok, neprevrelo vino, pa je tako poslušao savet svog pretpostavljenog saradnika. Od tog trenutka „nije više pio isključivo vodu“. Ovakav stav je u skladu sa onim što smo do sada izlagali, jer je reč vino u ono vreme obuhvatala svojim značenjem kako neprevreli tako i prevreli groždani sok.

Shvatanje da je prevrelo vino zdravo za želudac mora da se odbaci kao stara zabluda. Pavlu ne smemo pripisati da je Timotiju dao rđav savet.

Dr med. Georg Libe, u jednom predavanju održanom 19. aprila 1906. u Berlinu zauzeo je sledeći stav o „Delovanju alkohola na unutrašnje organe“: „Ovde je samo naveden alkohol koji izaziva hronični katar želuca...“

Laboratorijskim ogledima i vađenjem sadržaja želuca ovaj pronalazak mogao se dokazati jasnom smetnjom u varenju i to kako usled destilovanih tako i prevrelih pića. Već sadržaj alkohola od 2-3% pokazivao je u ovom slučaju dejstvo.“

U delu „Alkohol... sredstvo za jačanje i lečenje?“ dr med. Valter Keler zauzima vrlo odrečan stav prema pretpostavci da alkohol pospešuje stvaranje želudačnog soka, a time i varenje. Radi se o sličnim ogledima koje smo već spomenuli. Njegov izveštaj je jasan i nedvosmislen:

„Kad, dakle, pacijent ponovo ozdravi dajemo mu da pije različite rastvore koji sadrže alkohol i merimo koliko se želudačnog soka svaki put izluči. Videli smo tada da male koncentracije alkohola do 3% nemaju uticaja, ili se možda javlja mali porast stvaranja želudačne kiseline, dok koncentracije preko 3% koče stvaranje soka.“

Moć pospešivanja varenja: da li alkohol utiče na probavnu moć izlučenog želudačnog soka, možemo da proverimo u epruveti kada rastvoru belančevina dodamo veštački želudačni sok i različite ‚aperitive‘. Belančevina se sada više ili manje brzo rastvara, pa prema tome alkohol utiče na probavu. Vidimo da u sasvim malim dozama alkohol ne deluje. Preko 10% nastupa znatno usporenje, a u koncentracijama preko 20% više nije moguće nikakvo varenje. Pri tome moramo da pazimo da rakije koje se upotrebljavaju kao aperitivi pokazuju sadržaj alkohola od 40%.

Naravno, uticaj alkoholnih pića možemo da ispitamo i rentgenološkim metodama, pri čemu se dodaju male količine barijuma, I kod ovih oglada pokazalo se da aperitivi sprečavaju varenje i usporavaju pražnjenje želuca. Zato se aperitivi i druga alkoholna pića ne mogu označiti kao sredstva za ‚pospešivanje varenja, podsticanje apetita‘.“

Iz dugog praktičnog iskustva pisao je dr med. J. H. Kelog još u prošlom stoleću: „Opšte je poznato da su alkoholna pića štetna čak i za zdrav želudac. Ona smetaju varenju i predstavljaju jedan od najdelotvornijih uzroka bolesti želuca. Neprevrelo vino ima upravo suprotno delovanje. Ono je izuzetno zdrav proizvod i stari su ga upravo preporučivali u istu svrhu u koju ga je i Pavle preporučivao Timotiju. Nameće se zaključak da je vino koje je Pavle preporučivao bilo neprevreli sok od grožđa. Ovo mišljenje je potvrdio i Atenej koji je slatko vino preporučivao ‚kao veoma dobro za želudac‘. Pavle nije Timotiju sasvim sigurno mogao da preporučí prevrelo vino, jer su Plinije, Filon i Kolumela objasnili da prevrela vina izazivaju ‚glavobolju, vodenu bolest, ludilo i želudačne tegobe‘. Ko bi verovao da je Pavle dao Timotiju savet da upotrebljava one artikle od kojih bi njegov želudac oboleo, čak i da već nije bio takav?“

Iz ranije literature jasno se vidi koje se vino upotrebljavalo protiv želudačnih tegoba. Ateneus, gramatičar (280. posle Hrista), zapisao je u svom „Banketu“ (lib. 1, str. 54):

„Stanovnici Mitilene imaju slatko vino (glukun oionon) koje oni nazivaju prodromos, drugi ga označavaju kao protropos.“

I opet (II 24) on govori onima koji piju, a imaju slab želudac:

„Neka pije slatko vino, ili pomešano sa vodom ili zagrejano, naročito onu vrstu koja se zove protropos, slatki glukus sa Lezbosa, koji je dobar za želudac; jer slatko vino (oinos) ne čini glavu teškom.“

Ostala istorijska svedočanstva jasno potvrđuju ono što je do sada rečeno o vinu koje je Pavle preporučivao:

„Kolumela, Plinije, Varon, Katon i drugi (stari pisci) daju recepte za spravljanje slatkog vina bez opojnih sredstava koje se moglo održati dosta godina. Prvi navedeni pisac ovako kaže o vinu: ‚Mnoga vina naših dana prouzrokuju oboljenje želuca, kao npr. slabost želuca, dizenteriju i druga zla; dok vina, kod kojih se najsvežiji most uzima i sipa u nove, sveže omazane i glazirane glinene posude, potapa u vodu i ostavlja u njoj 60 dana, leče oboljenja želuca.‘

Kao što je već izloženo, tako napravljeno ‚vino‘ bilo je neprevrelo i ostajalo je takvo. Kolumela je pisao delo o Agrikulturi, iz koga je uzet sledeći odsek, oko dvadeset godina pre nego što je Pavle napisao pismo Timotiju. U ovom pismu on je Timotiju dao savet ‚da uzme malo vina radi svoga želuca i radi svojih čestih nelagodnosti‘. Veoma je razumna pretpostavka da je Pavle, koji je dobro bio upućen u literaturu i nauku svog vremena, znao malo više o vinu od onih naših savremenika koji zauzimaju ovaj stav i koji se opravdavaju njime kada se više ili manje opijaju...“ (Pastor W. J. Tejlor, ‚Dominion Church of England Journal.‘)

Savet apostola Pavla (da njegov saradnik Timotije ne uzima više samo vodu, nego i po malo neprevrelog vina) zvuči veoma savremeno kad se setimo šta savremeni autoriteti govore o neprikladnosti alkohola kao leka. Međutim, ko tvrdi da je Pavle govorio o prevrelom vinu, diže optužbu protiv Pavla, za koju ne može da navede ni najmanji dokaz. Biće dobro da spomenemo nekoliko mišljenja istaknutih medicinara:

Prof. Dr C. Miler, direktor psihijatrijske univerzitetske poliklinike, Spital Cery, Lozana, ovako misli o alkoholu kao leku:

„Nasuprot nekim sredstvima za smirenje koja se upotrebljavaju u psihijatriji, delovanje alkohola koje oslobađa od straha, kupuje se po cenu narušenog samopoštovanja i opšteg smanjenja duhovnih funkcija.

Tako se ne treba čuditi što je danas alkohol praktično nestao iz lekova i nijedan odgovoran lekar više ga neće prepisati kao medikament...

Sa utoliko boljim osvedočenjem može se čovek odvratiti od svake upotrebe alkohola kao sredstva

za opuštanje, jer se do danas u naučnoj literaturi nije pojavio ni jedan jedini dokaz po kome bi alkohol - ispitivan prema strogim kriterijumima - imao pravo terapeutsko delovanje.“

„Alkohol u koncentracijama koje se mogu upotrebljavati nije nikakvo dezinfekciono sredstvo i time nema nikakav uticaj na unutrašnje infekcije (želudačne smetnje).“

U jednoj izjavi švajcarskih lekara iz 1964. kaže se o upotrebi alkohola kao leka sledeće:

„Terapeutska upotreba alkohola zbog nesigurnog delovanja kao leka - zbog drugih veoma štetnih svojstava za čovečje telo - lekarski ne može da se opravda; on protivreči načelu, *primum nil nocere* - pre svega da nije štetan! Ne postoji nikakvo obrazloženje zašto bi etil-alkohol duže vremena krvotok održavao zdravim. Dovoljno su poznata oštećenja zdravlja zbog zloupotrebe alkohola i kako poneka neznatna upotreba alkohola dovodi do bolesnog, katastrofalnog alkoholizma - da se zahteva da se alkohol ni u kom slučaju ne preporučuje kao terapeutsko sredstvo.“

U jednom svom napisu dr H. Miler iz Glanda citira poznatog lozanskog lekara dr Tisoa, koji je živeo na prelazu iz 18. u 19. vek:

„Još je odavno jedan sposobni švajcarski lekar govorio svojim zemljacima da vino kod groznice može da bude opasno po život; ja potvrđujem ovo, ali se veoma bojim da će moje upozorenje imati vrlo malo uspeha.“

Dr Miler dopunjava ovu primedbu odgovarajućim iskustvom iz prakse:

„Dobri lekari iz ranijih vremena nisu se često mogli osloniti na naučna saznanja, ali su raspolagali naročito izoštranim darom zapažanja, kako potvrđuju sledeći redovi dr Tisoa, koji bi se i danas mogli napisati.

Danas se poznaje sva štetnost vina kod tuberkuloze pluća. Dr Tiso je to znao još onda, jer je više nego verovatno da je groznica, kod koje je vino delovalo smrtonosno, u stvari nastajala usled tuberkuloza pluća. To doduše još i danas ne sprečava neke lekare da ne preporuče vino da bi bolesnik dobio snagu. Pre oko petnaest godina došla su dva bolesnika obolela od tuberkuloze iz Francuske na kuru lečenja u jedan susedni sanatorijum. Za jednog od njih, mladog učitelja, koji je bolovao od tuberkuloze pluća i kukova, nije bilo mesta, pa smo ga primili privremeno. Njemu je lekar prepisao vino, a drugom šampanjac; obojica su bolovala očigledno od teškog, brzo napredujućeg oblika bolesti i imali su temperaturu 40°. Pošto im nije bila određena količina, pili su do jedne boce dnevno, govoreći sebi da to nije suviše, jer je piće bilo za jačanje. Nasuprot njihovom protivljenju vino je zamenjeno slatkim moštom i sokom od grožđa. To je bilo dovoljno da se prekine očigledno nepovoljan razvoj bolesti. Ovi bolesnici, na čije se stanje prilikom njihovog dolaska gledalo sa sumnjom, mogli su kao zdravi da napuste lečilište u kome je slatki most bio njihov svakodnevni napitak.

„Groždani sok je namirnica koja reguliše varenje, delujući blago laksativno i pospešujući izlučivanje mokraće. On sadrži sve što je važno za racionalnu ishranu i dijetu kod akutnih i hroničnih oboljenja...“ To je mišljenje prof. Virea iz Monpeljea.

Dok alkohol predstavlja primer štetne namirnice, voćni sokovi su, drugim rečima, tečni plodovi, pravilna i zdrava hrana. Tako prof. Bese naziva groždani sok „herojskim lekom za acidozu i uremiju“.“

„Groždani sok povoljno deluje kod najrazličitijih želudačnih i crevnih smetnji: on pospešuje apetit, izlučivanje želudačnog soka i brzo pražnjenje želuca, osim toga u crevu deluje laksativno, dezinfekciono i protivotrovno. Zato je pogodan kod nedostatka apetita, katara želuca i creva, kod zatvora, osim toga kod viška želudačne kiseline, kod čira želuca ili creva i čak kod krvarenja u ovim organima. Nasuprot tome njegova upotreba je ograničena u većini slučajeva pojave proliva i zapaljenja tankog i debelog creva.

Na prvi pogled ovi podaci izgledaju protivrečni. Kad groždani sok podstiče sekreciju u želucu i

kada je zbog toga pogodan kod gubitka apetita, onda izgleda kao da se pojavljuje suprotan slučaj kod prekomernog lučenja želudačne kiseline, kod čira i krvarenja, gde se čine napori da se lučenje želudačnog soka umanji. Zato se u ovom slučaju mora koristiti oprezno sa ciljem da se isključi neželjeno podstičuće delovanje. Ovo je delom zbog toga što groždani sok predstavlja hipertonični rastvor; zato se razređivanjem pretvara u izotonični rastvor, što se postiže kad sadržaj šećera ne prelazi 7-9%. Kada mu se doda sveža pavlaka, neutrališu se ostale podstičuće supstance, a istovremeno isključuje refleksi koji koči sekreciju. Posle ovih mera predostrožnosti sok od grožđa, bresaka, trešanja i krušaka dobro se podnosi, svakako pod uslovom da se Jede' uziman kafenom kašičicom i izložen dejstvu pljuvačke.“

Poučan je rezultat jednogodišnje studije o kojoj je dr E. Kap sa gastroenterološkog odseka medicinskog i hirurškog odeljenja Univerziteta u Bazelu, podneo izveštaj na sednici švajcarske radne grupe za gastroenterološku endoskopiju. Preuzećemo nekoliko pojedinosti iz rada dr F. Kapa i njegovih koautora H. Birlohera i H. Farlendera.

„Krvarenja u želucu obuhvaćena su jedne godine prospektivno. Anamnestički se pronalaze tačni podaci o uzimanju alkohola i lekova pre nastupanja krvarenja. Od 210 pacijenata koji su zbog krvarenja endoskopski ispitivani 65% su pre početka krvarenja uzimali lekove ili alkohol. Kod 44 pacijenta krvarenju je prethodilo znatno konzumiranje alkohola...“

Sa uzimanjem medikamenata ili alkohola bilo je povezano 84% svih erozivnih i 60% svih ulkusnih krvarenja.“

Ko bi još preporučio da se prevrelo vino uzima kao lek za želudačne tegobe, kad se štetno delovanje alkoholnih pića upravo jasno pojavljuje kod čira na želucu i erozije sluzokože želuca?

Podaci iz starog i novog doba jasno dokazuju da je apostol Pavle sa svojim savetom da se kod želudačnih tegoba pije „pomalo“ vina, dao pravo uputstvo. Isto tako je sigurno da je Pavle bio u skladu sa novim saznanjima i iskustvima, kad se njegova preporuka odnosila na neprevrelo, bezalkoholno vino ili groždani sok. Prema istorijskim svedočanstvima ne postoji razlog da se u to sumnja. Očito je daje Pavle prošao kroz škole u kojima se znalo za vrednost neprevrelog vina. Međutim, možemo se radovati da i moderna medicina prema ovom pitanju zauzima sve jasniji stav, što jasno proizlazi iz već pomenutih izjava i sledeće tvrdnje: „Vreme priznavanja alkohola kao leka je prošlo.“ Kad bi ovo saznanje svuda prodrlo, onda bi se izvojevala velika pobeda.

„Prevrelo vino pomućuje razum i izopačuje snage bića. Bog će posramiti one koji ne paze na sebe i ne drže se stroge trezvenosti. Prevrelo vino nije prirodni proizvod. Gospod ga nije nikad napravio i sa njegovim pravljenjem on nema nikakve veze. Pavle je savetovao Timotiju da pije pomalo vina radi svog želuca i radi svojih čestih slabosti, ali je time mislio na neprevreli sok od grožđa. On Timotiju nije dao savet da uzme ono što je Gospod zabranio.“ (E. G. V)

14. „I NE OPIJAJTE SE VINOM“

Ovom rečenicom iz Efescima 5,18. već su se branili neki među tzv. umerenima kada bi se povela reč o neophodnosti potpune trezvenosti. Da li je takva primena ove izjave odgovarala .apostolovim namerama, mora tek da se ispita. Da bismo došli do jasnog zaključka, ne smemo da posmatramo samo prvu rečenicu u ovom stihu. Tek kontekst pruža pouzdanu sliku.

„I ne opijajte se vinom, u kome je kurvarstvo, nego se još ispunjavajte duhom, govoreći među sobom u psalmima i pojanju i pesmama duhovnim, pevajući i pripevajući u srcima svojim Gospodu: zahvaljujući za svašto u ime Gospoda našega Isusa Hrista Bogu i ocu.“ (Efescima 5,18-20)

„Ne pijte mnogo vina“ bolje bi se prevelo sa „Ne opijajte se vinom“. Nasuprot ovom prvom delu rečenice stoji drugi poziv: „Ispunjavajte se duhom“. Ko svoje oduševljenje traži u vinu, traži ga na pogrešnom mestu. Apostol Pavle ovim upoređenjem ponovo je u skladu sa veoma savremenim saznanjima.

Pol Ser u svom izlaganju ovako objašnjava Efescima poslanicu 5,18: „Čovek u vinu traži pojačanje svog osećanja života. Hristos poznaje bolji put ka tome: Ko ne zna da Isus Hristos još ovde poklanja najdublju, jedinu nepobedivu radost, taj Ga ne poznaje. Hrišćani su uvek bili veselo i raspevano mnoštvo. Ukočeni skupovi nikada ne odgovaraju evanđelju.

Međutim, šta znači: „Napunite se Svetoga Duha?“ Čovek se ne može napuniti Božjim Duhom kao što se sud puni vodom. U Delima 5,32. piše: „I mi smo njegovi svedoci ovih reči i Duh sveti kojega Bog daje onima koji se njemu pokoravaju.“ U toj meri u kojoj verujemo Gospodu i slušamo Njegovu reč, primićemo Svetog duha. U ovo se lepo uklapa tekst u Jevanđelju po Luki 11,9! Struktura obe reči pokazuje da i drugo ne važi samo za naročito izabrane. Oboje je upućeno svim vernicima.“

Čovek ne može istinski živeti bez pobuda i poleta za stvaralački rad, bez radosti i zadovoljstva koje je doživeo završavajući neko delo. On mora da doživi radost zajedništva, snagu za savladavanje usamljenosti, blagoslov radosti zbog postojanja, inače će potražiti sumnjivu zamenu. Moramo se makar jednom zapitati šta čovek traži u alkoholu, kad želi da sazna šta mu nedostaje. Prof. M. Roh odlično opisuje laku opijenost:

„Opijenost počinje prijatnim fizičkim podsticajem: bojažljiv postaje odvažan, povučen, zabavan; velikodušne misli javljaju se u glavi tvrdeći, utučeni veruje da je ponovo dobio snagu i polet, pesimista vidi pred sobom srećnu budućnost, trom uobražava da je postao privlačan i rečit, ograničen umišlja da je odjednom postao pametan. Za neke izuzetno obdarene ljude kao što su Po, Šubert, Mise, Verlen, Džek London, govori se da su u opijenosti doživljavali svoja najlepša nadahnuća. Da li je to zaista istina? M. Pruvost piše veoma razumno, kako mi se čini, genijalnost prethodi alkoholizmu, ali ga ne preživljava. To se obistinilo u životnoj istoriji Misea. Alfred de Mise nije bio genije zahvaljujući alkoholu, već je bio genije koji se utopio u alkoholizmu; on se u poslednjim godinama svog života predao pijanstvu i u tih deset godina nije ništa stvorio.“

Prokletstvo ove opijenosti leži u tome što čovek nezasluzeno dolazi do osećanja sreće. To osećanje nije pravo i za njim čovek ponovo čezne.

„Nije moguće da se onaj koji pije oslobodi iskušenja da ponovo ne pođe u lift uzvišenog raspoloženja, bez obzira što sve više tone u strast i opijenost.

To je duboko tragično u stanju opijenosti alkoholom, jer čovek bez vlastitog doprinosa može da se popne na divan vidikovac, da sedne, da prekrsti ruke, da plati i da se preda uživanju bez ikakve ranije zasluge ili rada.

Međutim, on nalazi ono što traži da bi ga kasnije što beznadežnije izgubio: uzvišenost raspoloženja, koje što duže traje postaje sve bezbojnije i nestvarnije. Pošto duh pri tome ništa ne može da radi sa porastom tražene strasti raste i gnušanje, a da se težnja ka blaženstvu raspoloženja nije ugasila, dovodi bolesnika u circulus vitiosus (krug poroka), iz koga se ne može ličnom slobodnom voljom izaći. Ukoliko je raspoloženje mračnije, utoliko je veća čežnja da se veštačkom pomoći stvori neki pozitivniji motiv. Ukoliko je takva pomoć veća, utoliko je trajnije tonjenje u reakciju sve veće pustoši...

Za svako ovako ostvareno uživanje lepi se prokletstvo delovanja bez vrednosti. Onaj koji je zavisnik od pića spoznaje neminovnu posledicu istine da svoj život gubi svaki onaj koji ga gradi na pogrešan način...

Onaj koji seda uz čašu da bi za kratko vreme postigao malo sreće, nije spreman za uključivanje u tokove životne stvarnosti. To je demonska obmana uživanja: čovek će primiti, a da za to ništa odgovarajuće nije dao...

Ako se nešto tačnije posmatraju izjave apostola Pavla u Efescima 5,18. onda je neodrživo mišljenje da je on u tom tekstu govorio samo protiv opijanja vinom, a ne i protiv umerenog uživanja. Prevod grčke reči asotia sa „neuredno biće“ (Luterov prevod) je suviše blag izraz. Ciriška Biblija upotrebljava izraz „opasno biće“, a još više odgovara „raspušteno biće“, ili kao imenica „raspuštenost“. Izraz asotos javlja se u Luki 15,13. kada se govori o izgubljenom sinu: „I onamo prosu imanje svoje živeći besputno.“

U Efescima 5,18. radi se o upoređenju: ne ispunjavajte se vinom, nego se ispunjavajte duhom. U prvom se radi o rasmusnom biću, u drugom se nalazi ona prava radost, koja „peva i pripeva u srcima svojim Gospodu“ (stih 19). Ovo „u kome“ može da se odnosi kako na vino, tako i na neumerenost. Možda je Pavle mislio na tekst u Pričama 20,1: „Vino je potsmevač i silovito piće nemirnik, i ko god za njim luta neće biti mudar.“ U svakom slučaju apostol je dobro poznao Stari zavet.

Pavle ide za uzrokom postojanja rasmusnog bića: njemu nije promaklo šta uživanje alkohola priređuje. On zna za vezu između pijenja i samoga delovanja pijenja. Apostolova izjava je jasna opomena da u vinu ne treba tražiti životnu radost; jer on poziva da se radost ne traži u vinu, već u Svetom Duhu. Tekst u Luka 1,15. sadrži istu misao: odbijanje vina i silovitog pića, a umesto toga ispunjenost Svetim Duhom. Uzdržavanje od opojnih pića omogućava prihvatanje delovanja Svetog Duha. Pavle upućuje na pravi put ka radosti koja postoji u pravom predanju, u radosnom izvršavanju, u zdravoj stvaralačkoj snazi, u strpljivoj nadi i zdravoj veri. Posledice opijanja vinom su „rasmusnost“ i zavisnost od sredstava koja uvek bez napora treba da dovedu do „lepog vidika“.

Istovremeno sa opadanjem vrednosti nastaje inflacija još gore vrste: ne samo da sredstvu plaćanja, većinom mukotrpo stečenom, pada cena, već i onom što je kupljeno; lepo raspoloženje ne ostaje dugo na visini svoje vrednosti. Dok je inače svako uzdizanje dobrog životnog osećanja naravno povezano sa podsticajem na zahvalnost, pa i molitvu, kandže banalnosti zarivaju se i u najljupkije sanjarsko raspoloženje i iskrivljuju duh u dosetku, dosetku u bestidnu šalu, bestidnu šalu u prljavu primedbu.

Kraj svemu tome je melanholija koja nagrizi ili potpuna otupelost, smrt kod živog tela.

Monakov, veliki istraživač mozga, bio je odlučni protivnik opijanja svake vrste. U svojim tumačenjima i izlaganjima koja je posvetio mozgu, govorio je sa spisateljicom Marijom Vazer. Ona je na osnovu njegovih misli između ostalog napisala i ovo:

„Čak i onaj ko opojne otrove ne upotrebljava za umirenje i zaglušivanje opominjućeg glasa prirode, već se alkoholom služi na bezopasan način za podsticanje i zagrevanje, i on postaje varalica koja vara samoga sebe; jer kako tajanstvene sile vođstva i isceljenja ne vladaju nama spolja, već su

uklopljene u čudesnu građu naše telesnosti, onda u sposobnost našeg organizma spada i to da proizvodnjom zagonetnih materija koje preplavljaju našu krv - hemičari nekima od njih daju imena - u sebi samom zapali iskru oduševljenja...

Ko organizmu veštački dovodi spolja ono što on iz sebe samog može da stvori, taj slabi prirodnu snagu neiziskivanjem, kao što je i onaj drugi oštećuje trošenjem, ko stalno i hotimično od nje želi da iznudi ono što ona samo milostivo u posebno blagoslovenim časovima daruje, a nikad sasvim bez našeg sudelovanja.

Kraj koji dopušta da se udahne u begu zbivanja, u neprekidnoj životnoj borbi, trenutak sklada sa samim sobom, sa drugim, sa svim - to predstavljaju ti uzvišeni trenuci; lepota, ljubav, religija, tri su imena za hiljadu izvora onih radosti, kojima naš organizam iz čudnovate snage svoje struje sokova daje svoj usplamteli pristanak.“

Hrišćanin ne sme da bude čovek „odan vinu“ (1. Timotiju 3,8; Titu 2,3). Sada se javlja jedno sasvim praktično pitanje:

„Kada može da se za nekog čoveka kaže da je ‚odan vinu‘? Mnogi misle da bi ovo moglo da se odnosi tek na stvarnog pijanicu. Ali, to nije slučaj. Ko pročita sledeće napomena prof. dr Roha, možda će biti prinuđen na korisno samoispitivanje. Neko ko se u mislima teši da je ‚dobar i trezven građanin i hrišćanin‘, mora ozbiljno da se upita da li se apostolovo upozorenje apostola možda ne tiče upravo njega lično.

„Ipak, ko je doživeo prijatan osećaj, postao lak, radostan, pun poleta, doživeo da se oslobodio svojih briga, ko se za neko vreme otarasio svog kompleksa manje vrednosti koji ga koči, taj traži da to prijatno stanje, koje mu je donelo prvo opijanje, ponovo iskusi. On otprilike poznaje tu količinu koja mu je potrebna da to ostvari, i kada se na to navikne, više se toga ne može odreći. Na isti način kao i onaj koji uzima morfijum ili kokain, on je postao zavisno bolestan. pića napravljena od esencija, aperitivi i posebno liker i njegove zamene u ovom smislu su najopasniji.“

Jedan drugi stručnjak veoma upečatljivo dopunjava ovu izjavu:

„Već vrlo male količine alkohola objektivno su štetne, jer izazivaju nered u našem duševnom životu, a kod dužeg delovanja uvek umanjuju radnu sposobnost kao i želju za radom, čak i ako se u prvom stadijumu podsticanja pojedini poslovi čine lakšim i boljim. Štetno delovanje je utoliko veće i napadnije, ukoliko je za rad potrebna pažljivost, duhovna elastičnost, manuelna spretnost i slobodna stvaralačka igra snage. Delovanje je svakako individualno veoma različito, kod dece je relativno veće nego kod odraslih, kod kojih se razlikuje od osobe do osobe, zavisno od pola i konstitucije i individualne tolerancije, čak nije uvek isto ni kod iste osobe, menja se pod delovanjem nekih spoljnih i unutrašnjih uticaja.

Od 20 do 40 cm³, što je jednako 2 do 4 dcl običnog vina, dovoljno je da se kod svih ljudi izazovu jasne smetnje.

Pri tome je neverovatno kako su u svim slučajevima, manje ili više, pogođena sva duševna područja, najpre su podstaknuta, a onda oslabljena, kao i najvažnije oblasti (svest i instinkt, pažnja, raspoloženje, sposobnost zapažanja i pamćenja, svet osećanja i nagona), zatim aparat opažanja (oseti, opažanje i shvatanje), kao i izvršni aparat (volja, akt mišljenja, motorika i psihomotorne radnje). Ovome se ne treba čuditi ako se setimo da alkohol ravnomerno prožima sve organe i sokove, a posebno ceo mozak, prodire u sve ćelije i ometa njihov rad fizičko-hemijskim delovanjem...

Delovanje umerenih količina alkohola na naš duševni život jednak je delovanju avionskog alarma na orkestar. Pojedini članovi orkestra, bolji i gori muzičari, pojedini možda veliki umetnici, razdraženi su, uznemireni, skrenuta im je pažnja i svi počinju netačno da sviraju. Naravno u osnovi oni ostaju dobri ili loši muzičari, kao što u stvari i jesu. Dirigent je takođe uznemiren i ometen, više

svoj zadatak ne prima kako treba, a celinu održava labavije i sa mukom.

Takav je i naš duševni orkestar, čiji su članovi pojedine duševne aktivnosti, a dirigent centralni nervni sistem, već i umerenim količinama alkohola doveden u stanje nereda u kome se ne mogu ostvariti nikakvi radni uspesi.“

Božji Duh osposobljava ljude za potpuno drugačiji način života.. Ovaj Božji dar vodi nas ka promeni svesti, čini nas svesnim da nam je oprostjenje sigurno, dovodi nas u užu zajednicu sa Bogom i bližnjima i leči nas od osećanja usamljenosti i napuštenosti. Božji Duh čini da smo svesni vrednosti koju čovek može imati pred Bogom zahvaljujući spasenju u Hristu, i oslobađa nas od zlokobnih kompleksa niže vrednosti. On nam takođe daje i snagu za jedan pobedonosan život. Ukratko: Sveti Duh uklanja sve one uzroke koji nas navode da „iskru oduševljenja“ raspalimo pogrešnim upaljačem. Hrišćanin se ne opija vinom, već teži za tim da se ispuni Duhom. Tada je sposoban da hvali Boga i pokrenut dubokom i istinitom unutrašnjom radošću u svom srcu može Gospodu da peva i igra. Tada mu zaista nije više potrebno da malo taste radosti potraži u čaši .

„Biblijski komentar o trezvenosti“ prenosi ovaj navod koji nam pomaže da lakše shvatimo apostolove misli:

„Kada se sastanete, neka se vaša radost ne sastoji u punini vina, nego u punini duha; neka vaša pesma ne bude pesma koju prati opijanje na paganskim svetkovinama, već psalmi i pesme hvale; a pratnja da ne bude muzika lira, nego melodija srca, a svoje pesme pevajte ne u čast Baha ili Venere, već u hvalu Gospoda Isusa Hrista.“

Ovo odgovara Pavlovim opomenama zapisanim u 15. i 16. stihu istog poglavlja: „Gledajte dakle da uredno živite ne kao nemudri, nego kao mudri; Pazite na vreme, jer su dani zli.“

15. DA LI SU KORINĆANI BILI PIJANI NA SVETIM VEČERAMA?

Iz prekora koji je Pavle uputio korintskoj zajednici o njihovom načinu praznovanja Svete večere, uvek se zaključivalo da je u toj zajednici bilo prilikom takvih svečanosti ljudi koji su bili pijani. Oslonac za takvo mišljenje predstavljao je tekst u 21. j stihu 11. poglavlja Prve poslanice: „Jer svaki svoju večeru uzme najpre i jede, i tako jedan gladuje a drugi se opija.“

Kao što smo već pokazali u poglavlju o svadbi u Kani, reč koja se nalazi u originalnom tekstu ne mora obavezno da se prevede sa „biti pijan“.

Adam Klark objašnjava ovo mesto u svom komentaru: „Jedan je gladan, drugi je pijan“, *methuei*, pun do pretovarivanja; to je smisao ovog iskaza na nekim mestima Biblije.“

Mnogi prevodioci Biblije uvažavaju ovu misao što se vidi iz sledećih primera:

Ste. Bible, Ostervald ... jedan je gladan, a drugi je sit.

Van Ess ... i tako je jedan još gladan, a drugi se pretovaruje.

Arndt ... i jedan trpi glad, drugi naprotiv pije u izobilju.

Allioli ... i jedan gladuje, a drugi pije u izobilju.

Kistemaker ... i jedan je gladan, drugi se sit napije.

Ecker ... tu dakle jedan trpi glad, drugi pije u izobilju.

U kontekstu 21. stiha, u sklopu sa drugim izjavama, dobija se jasna slika. Korinćani su negovali pre pravog praznovanja Svete večere društveni sastanak. Nazivali su ga gozбом ljubavi.

Za ovu gozbu svi su prilagali svoj deo. U tom činu provalila je sebičnost u svom najtežem obliku. Razlika između siromašnih i imućnih članova zajednice iskazala se na vrlo neprijatan način.

Pavle izveštava o ovom stanju na sledeći način: „Ali ovo zapovedajući ne hvalim da se ne na bolje nego na gore sabirate. Prvo dakle kad se sabirate u crkvu, čujem da imaju raspre među vama; i nešto verujem od ovoga. Jer treba i jeresi da budu među vama, da se pokažu pošteni koji su među vama.“ (1. Korinćanima 11,17.19)

Radi se o rascepima, jer se nisu sastajali u pravom umu i duhu. Rascepi su veliko zlo u Hristovoj zajednici; ali, veoma je žalosno kada se na takav način praznuje Sveta večera.

„Sveta večera je praznik zajedništva; ona služi uspostavljanju i predstavljanju najpre zajednice, a ne individualne pobožnosti. Prilikom onog Isusovog praznika, pošto su obedi Pashe i Svete večere praznovani istovremeno, Isus je sa svojim učenicima stvorio jedno društvo (chaburah). Stvaranje jednog takvog društva bilo je pretpostavka i svrha svakog praznovanja Pashe. Pasha se ne sme klati za jednog jedinog, tako kažu reči rabina Jude.“ (Pes. VIM, 7a). Pojedinac u Izraelu nije mogao da praznuje ovaj praznik radosti, a da nije stupio u zajednicu sa sunarodnicima i njoj se ispovedao. Ako su se kasnije kod jevrejskog praznovanja Pashe mogli uvesti pojedinačni obedi, to nije bio slučaj kod pashalnog obeda u kome je učestvovao Isus i Njegovi učenici. Smisao prvog praznovanja Svete večere između ostalog obuhvata i stvaranje zajednice. Zajednica koju je Isus stvorio i sakupio oko sebe dobila je ime zajednica ili crkva...

I Pavle smisao Svete večere tumači u ovom pravcu: na Svetoj večeri zajednica se uspostavlja i predstavlja kao „jedno telo“ (1. Korinćanima 10,17). Pošto sinoptičari predstavljaju Svetu večeru kao pashalni obed, njena svrha i smisao ne mogu da se sastoje samo u ličnom pobuđivanju na pobožnost. Zajednica je ta koja treba da bude pobuđena na pobožnost prilikom ovog obeda. Ako se Božja

zajednica pobudi na pobožnost, onda će pojedinac sigurno doći do svoje pravde i svoje utehe.

Ono što su Korinćani činili bilo je sve drugo samo ne „Večera Gospodnja“ (1. Korinćanima 11,20). Pavle dovoljno jasno obrazlaže zašto ne može da prizna ovakvu vrstu praznika: „Jer svaki svoju večeru uzme najpre i jede, i tako jedan gladuje a drugi se opija. Eda li dakle nemate kući da jedete i pijete? ili ne marite za crkvu Božju, i sramotite one koji nemaju? Sta ću vam reći? Hoću li vas pohvaliti za to? Neću.“ (Stih 21-22)

Takvo ponašanje bilo je sve drugo samo ne obed zajedništva. Imućniji i siromašniji članovi donosili su sa sobom svoj udeo na društveni praznik. Prema Pavlovim izjavama postojala je velika razlika između onoga što su siromašni donosili i onoga što su bogati mogli sebi da pripreme. Kada su oni bogatiji počeli upoređivati, šta su drugi mogli doneti, pobudio se u njima zao duh. Da bi preduhitrili siromašne u uzimanju hrane, zapadali su u pravo žderanje i gutali svoju hranu koju su doneli, tako da siromašnima ništa nije ostajalo. Na taj način nisu morali da jedu od skromnog jela siromašnih.

Verovatno bi Pavle uputio još oštrij prekora, da su članovi korinćanske zajednice prilikom Svete večere bili i pijani. On u istoj poslanici Korinćanima pijanicama osporava ulazak u carstvo Božje i poziva vernike da sa takvima ne jedu (1. Korinćanima 6, 10; 5,11). Reč koja se stalno na neodgovarajućim mestima prevodi sa „pijan“, glasi *methuo*. Ona doduše na mnogim mestima znači pijan, ali često znači samo nasititi se, krepiti se, obilato piti. Ovo je slučaj i u 1. Korinćanima 11,21.

U 1. Korinćanima 11. koristi se reč *methuei*. Postoji veliki broj tekstova u kojima se ova reč javlja u jednom ili drugom obliku grčkog prevoda Starog zaveta i ne može imati negativan smisao „pijan“. Uzmimo Psalm 23,5: „Namazao si uljem glavu moju, i čaša je moja preopuna.“ Za „preopuna“ u Septuaginti stoji *methuskon* i sigurno nema nikakve veze sa opijanjem. Drugi prevode sa „napuniti pehar“ ili „pehar koji se preliva“, što ne daje nikakvo opravdanje da se misli i upotrebi izraz „pijan“.

U Psalmu 36,8. u prerađenom Luterovom prevodu stoji: „Site se od bogatih dobara doma tvogega i ti ih napajaš milinom kao potokom.“ Još je Jubilarna Biblija pisala: „Opijaju se od bogatih dobara tvoga doma.“ U Elberfelderovom prevodu piše: „Obilno se opijaju pretilinom tvoga doma.“ „krepe se obiljem tvoga doma.“ (Ciriški prevod) U ovom stihu Septuaginta ponovo upotrebljava izraz *methuo* (*methust hesontai*). To znači „obilno piti“, „krepiti se“, „nasititi se“, dakle izrazi koji mogu isto tako da budu prikladni za mleko, vodu ili voćne sokove, kao i za prevrela pića.

U Psalmu 65,10. Septuaginta ovako piše: „Brazde njezine napajaš (*methuson*).“ Ciriška Biblija prevodi sa „natapaš njene brazde“. Tekst u Jeremiji 31,14. u Septuaginti takođe ima *methuso*, a Luter ga prevodi: „I ja ću srce sveštenika ispuniti radošću.“ Ciriški: „Ja ću dušu sveštenika krepiti pretilinom.“ Tako i drugi prevodi.

Nemamo nikakvog razloga da u 1. Korinćanima 11,21. mislimo na izraz „pijan“. Zapazimo dalje poređenje „gladovati“ - „biti pijan“ ne bi imalo smisla. Nasuprot gladovanju mora da stoji sitost, presitost, inače se ne bi moglo ostvariti nikakvo smisaono poređenje. Ako su se siromašni morali osećati postidjenim, to sigurno nije bilo zato što bi se i oni rado napili, već zato što bi se rado nasitili. Ponašanje bogatih bilo je upravo potcenjivanje Božje zajednice, i to njenih siromašnih članova.

Zar je pijanstvo „povlastica“ imućnih? Celo razmišljanje kojim Pavle napominje Korinćanima da razmisle, ne odnosi se na pitanje opijanja, nego se vrti oko gladovanja ili sitosti.

Kliment Aleksandrijski, koji je živeo i delovao otprilike sto godina posle apostola Jovana, slično svedoči o obedu ljubavi u Korintu. Pastor dr Samson piše o tome između ostalog sledeće: „Kada je govorio o obedu ljubavi koji su Korinćani proslavljali pre Svete večere, Kliment se suprotstavlja tvrdnji da se tom prilikom koristilo opojno vino. On upućuje na to da je to na što je Pavle mislio, više

bilo praznično jelo nego piće. On ih kori za „proždrljivo grabljenje poslastica“ i za jedenje preko potrebe za hranom...”

„Da je Pavle mislio na hranu, a ne na opojno vino, čini se da je jasno iz ovih razloga: na proslavi su učestvovali i žene, kojima je vino prema grčkom običaju bilo zabranjeno; neumesna pohlepa za jelom' bila je greška koju je Pavle korio; i postojao je kontrast između ‚gladnih‘ i ‚presitih‘.“

I D. Filip Bahman ovako piše u svom izlaganju o Prvoj poslanici Korinćanima:

„Izraz ne sadrži stoga samo određivanje neke činjenice, već oštro osuđujuće obeležje iste: ono što je jelo koje pripada nekom pojedincu, to on za sebe ne može da „prisvoji“; ali ako on to uskrati zajedničkom blagovanju, i sam ga proždere, on ga stvarno otima od drugih koji bi od njega trebalo da prime. To su činili verovatno najpre bogati, ali onda i siromašni, a posledica se ogledala u tome što se zajednički obed izvrgavao u obično istovremeno jedenje na istom mestu, ali bez unutrašnje povezanosti. Zbog toga izraz methuei ne treba uzeti u njegovoj gruboj doslovnosti s obzirom na tekstove u 5,11. i 6,10. već kao obeležja bezobzirnog egoističnog uživanja imućnih u njihovoj neduhovnoj nepristojnosti.“

Činimo dobro ako se za svoju tzv. evanđeosku slobodu pijenja vina ne oslanjamo na stihove, koji kada se bliže prouče iskazuju nešto sasvim drugo. Hrišćanskoj slobodi moramo posvetiti još jedno posebno poglavlje.

16. O POSLEDICAMA POGREŠNO SHVAĆENE SLOBODE

Sloboda je pojam koji čini da čovekovo srce jače kuca i za čije su postizanje kako u političkom, tako i u religijskom području prinesene ogromne žrtve. Apostol Pavle smatra se glasnikom slobode od religijskih propisa i zahteva gospodara. Zaista niko ga nije dostigao što se tiče zauzimanja za slobodu i zrelost hrišćanina kao ličnosti.

Međutim, u ovom poglavlju pokazaćemo da su apostolov pojam slobode, mnogi, koji su se na njega pozivali, pogrešno razumeli i osiromašili. Pokušaćemo da malo iznesemo pustošne posledice ovog nesporazuma na ovom području. Na kraju će nam pomoći i nekoliko Pavlovih izjava da apostolov pojam slobode dovedemo u pravi odnos sa zdravim ograničenjem nasuprot raspuštenosti i razuzdanosti.

Mnogi hrišćani su sa naročitom važnosti jelo i piće uvrstili u krug onih sloboda, kojima niko ništa ne može da prigovori, pa su uvereni da jedna Pavlova reč u Poslanici Kološanima opravdava ovaj njihov stav. „Čašica u časti“ spada po njima u one interese u koje niko nema prava da se meša i da in osuđuje zbog njihovog ponašanja.

Jedan stari komentar Biblije ovako objašnjava Pavlovu rečenicu: „Da vas dakle niko ne osuđuje za jelo ili za piće“, ovim rečima: „kao da morate ovog ili onog što služi za hranu, da se uzdržavate.“

Mesto u Bibliji koje smo upravo nagovestili, prema ciriškom prevodu glasi: „Tako da vas sada niko ne osuđuje za hranu ili za piće ili za praznike ili mladine ili subote, sve same stvari koje su sad senka budućeg, a prava suština pripada Hristu.“ (Kološanima 2,16.17)

Hoće li Pavle da kaže da se nikoga ne tiče i da nije važno šta i koliko pijem? Hoće li on ovom rečenicom za sva vremena da zatvori usta propovednicima, lekarima i starateljima, da prema, po ljude pogubnom zlu, alkoholu, ne mogu ni zauzeti stav? Svakako, neki hrišćani iz apostolove izjave izvode pravo da na ovom području rade ono što njima odgovara. Želi li Pavle možda da zabrani sudijama da nekoga ko pod stalnim uticajem alkohola zanemaruje svoju porodicu i u napitom stanju sve razbija, upute u ustanovu za lečenje pijanica? Želi li apostol da zabrani vlastima da u slučaju saobraćajne nesreće prouzrokovane pijanstvom krivca uhvate i kazne?

Ako se malo razmisli, svakome će biti jasno da takva primena biblijske reči ne može da se održi pred stvarnošću. Kako su neodgovarajuća i nerazumna takva „objašnjenja“ Biblije, vidi se već iz apostolovih opomena izrečenih u drugim poslanicama. U Poslanici Galatima on ubraja „pijanstva, žderanja i ostala ovakva“ u grehe koji onoga koji in čini isključuju iz Božjeg carstva. (5,21).

U 13. stihu istog poglavlja on opominje da se čuvaju od zloupotrebe slobode rečima: „Jer ste vi, braćo, na slobodu pozvani: samo da vaša sloboda ne bude na želju telesnu, nego iz ljubavi služite jedan drugome.“ Još tada vladanje mnogih članova zajednice nije odgovaralo Jevanđelju. Tako Pavle tuži: „Ugledajte se na mene, braćo, i gledajte na one koji tako žive kao što nas imate za ugled. Jer mnogi hode, za koje vam mnogo puta govorih, a sad i plaćući govorim, neprijatelji krsta Hristova; kojima je svršetak pogibao, kojima je Bog trbuh, i slava u sramu njihovu, koji zemaljski misle.“ (Filibljanima 3,17-19)

Petar je još tada znao za zloupotrebu hrišćanske slobode: „Jer je tako volja Božja da dobrim delima zadržavate neznanje bezumnih ljudi, kao slobodne, a ne kao da biste imali slobodu za pokrivač pakosti, nego kao sluge Božje.“ (1. Petrova 2,15.16)

Kako onda jedino možemo shvatiti Pavlovu izjavu u Kološanima 2,16.17. stihu? Sta se dakle označava izrazima „jelo“ i „piće“ ili - kako drugi prevode - jedenje i pijenje? U Evaldovom Komentaru

„Pavlovih poslanica Efescima, Kološanima i Filimonu“ čitamo: „Ili, da li se ova rečenica odnosi skupa i na jelo i na piće? Neki su to tvrdili, ali to se može samo, ako se 1. previdi da već i forma govori protiv toga; samo jelo i piće nisu senka; i 2. pre svega, da propisi na koje se ovde misli sigurno nisu bile stare zakonske uredbe. Da se oni označavaju kao senka, naravno bačena napred, a ne nazad teško je shvatiti. One ukazuju na Onog koji će doći, pripremaju za pojavu budućnosti, kao što senka, koja pada na put najavljuje onoga ko se približava i predstavlja njegovu priliku na još nesavršen način.“

Jelo i piće dakle nisu „senka“ o kojoj Pavle govori. Pavle u Poslanici Kološanima ne govori o starozavetnim propisima o jelu. On ne govori da li bi trebalo piti alkohol ili ne. On govori o jestivoj i naljevnoj žrtvi iz starozavetnih odredaba, koje su trebalo da ukažu na Hrista. Pisac Poslanice Jevrejima izveštava o tadašnjim sveštenicima „koji prinose dare po zakonu, koji služe obličju i senu nebeskih stvari“. (Jevrejima 8,4.5) Još je prorok Danilo kazao da će se Hristovom smrti doći kraj prinošenju jestive žrtve (Danilo 9,27). Sa Hristom se završila služba Bogu u obliku jestive žrtve i žrtve naljevnicice (Jevrejima 9,10).

Šteta koja je naneta pogrešno shvaćenom evanđeoskom slobodom, ne može da se proceni. Ako sve drugo isključimo i mislimo samo na pitanje alkohola, to je dovoljno da lice iskrenog hrišćanina pocrveni od stida. Šta je, ipak, učinjeno u ime pogrešno protumačene hrišćanske slobode! Bez jasnih temeljnih načela, bez normi koje obavezuju, postoji samo kaos i ropstvo. To se najjasnije pokazuje u problemu upotrebe alkohola.

Pre nego što se posebno posvetimo apostolovom stavu prema problemu koji stvara upotreba vina, pozabavićemo se nevoljom u koju su upale crkve iz vremena reformacije zahvaljujući pogrešno shvaćenoj evanđeoskoj slobodi. Prof. Blanke, koji je imao hrabrosti da pogleda u oči istorijskoj stvarnosti, izveštava nas o tome veoma poučno.

Još pre vremena reformacije pijanstvo je bilo veoma rasprostranjeno. Reformatori su ovo zlo želeli da suzbiju preporukama o umerenosti i doživeli su gorko razočarenje. Saslušajmo o tome prof. Blanke:

„Vreme od otprilike 1450. do 1620. je zaista, kao nijedno pre i posle obeleženo neumerenom požudom za životnim uživanjem... Sve je prevazilazilo meru, pri čemu želimo da istaknemo da se prevelikoj žeđi pridružila prevelika glad i da su na dnevnom redu pored orgija sa pijančenjem bile i orgije sa žderanjem.

Pijančenje i žderanje su, dakle, postali moda još pre reformacije. Javlja se jedno drugo pitanje, da li je reformacija - naravno nehotice - tome doprinela da se razvrat još više poveća. Odgovor na njega mogao bi nam dati sam Luter koji se u svojoj nepoštednoj otvorenosti često žalio na to da su mnogi ljudi pogrešno razumevali Jevanđelje koje je on postavio kao svetio; oni su čuli samo reč sloboda i pogrešno su shvatili evanđeosku slobodu kao pismom zajamčenu povlasticu za izivljavanje najnižih potreba. Još je propovednik Hecer znao 1525. da ima ljudi koji evanđeoski pomalo piju, a evanđeosku slobodu shvataju u telesnom smislu. Jedna od sotoninih veština je da pijančenje hvali kao evanđeosku slobodu, kaže on u svom spisu ‚O evanđeoskom pijančenju‘. Naravno, nisu svi protestanti pogrešno protumačili Lutera u ovom lošem smislu, ali ipak mnogi jesu, i zato zaista moramo prihvatiti činjenicu da je reformacija delimično protiv svoje volje poduprla neumerenost.“

Prof. Blanke postavlja onda pitanje, šta su reformatori preduzeli protiv ovih nevolja i tumači:

„Šta treba prema Luterovom mišljenju preduzeti protiv ovog potopa od piva i vina? Najvažnije bi bilo, kaže on, propovedati protiv toga, tj., boriti se sa rečju Božjom protiv pijančenja. Još 1520. u ‚Spisu hrišćanskom plemstvu‘ on priznaje da se propovedanjem ne može više izaći na kraj sa zloupotrebom žderanja i pijančenja. Možda bi mogla svetovna vlast da učini nešto davanjem nekog zakona upućenog protiv pijenja. Ipak, došao je do saznanja da svetovna vlast ne želi da učini ništa

prodorno... Trebalo bi u stvari da se okanemo alkohola i bez propovedi i bez zakonskih mera. Ono što bi trebalo da nas na to pokrene, bila bi zahvalnost za to što je Bog učinio da nas u ovo poslednje vreme obasja svetlost Jevanđelja. A ako nas na povratak ne pokrene zahvalnost za dar Jevanđelja, to bi, ipak, trebalo da učini nacionalno osećanje stida... Primer žena trebalo bi da postidi nas muškarce; naša muška čast trebalo bi da se nakostreši na to što stoji iza žena.

To su puste želje. Luter zna da se one ne ispunjavaju. Nikakav tračak nade se ne pokazuje reformatoru koji pogledom traži izbavljenje. Propoved (prema Luteru) više ne koristi ništa, svetovna vlast ne čini ništa.“

Reformatori nisu skrštenih ruku posmatrali poplavu alkohola. U Genfu i Cirihu bio je ograničen broj gostionica. Dana 29. aprila 1546. u Genfu su ukinute sve gostionice. A već posle tri meseca ova mera je opozvana. Pijanstvo je živelo dalje. I katolički teolozi propovedali su protiv pijenja. Rezultat je takođe bio jadan. Od prof. Blankea saznajemo:

„Videli smo: reformacija nije ostala skrštenih ruku prema alkoholizmu. Ona je opominjala i delovala protiv njega. A njihova borba je bila promašen udarac; ona nije ništa učinila. Da li je to moralo tako da bude? Ne znamo. Ali, možda je dopuštena pomisao da bi barem nešto bilo postignuto da su reformatori vodili svoju borbu radikalnije.

Luter je stalno tamnim bojama opisivao porok pijenja i njegova pustošenja, ali je uvek posle takvih prikazivanja naglašavao da ne bi želeo da bude pogrešno shvaćen i da nikad nije mislio na to da pijenje potpuno negira. On ne želi da zabrani pijenje kao užitak, već samo savetuje umereni užitak pokazuje sredinu između odricanja na jednoj i prekomernosti sa druge strane, naime sredinu razumnog uživanja u alkoholu. Kakvog li uživanja! Veselje i radost, stalno je ponavljao Luter, ne treba zabraniti, možda jedno piće ili posle velikog rada opijenost (prema Luteru) dozvoljeni su, a i da žena na svadbi popije malo više nego kod kuće. Ali sve dane i noći bez prekida piti, to nije dopušteno.

I Kalvin se branio da ga ne bi možda shvatili kao da on ograničava radost u vinu. Nikada, kaže on, jer Bog nije stvorio vino samo kao prehrambenu namirnicu, već i kao sredstvo za uživanje. Vino nije samo određeno za sustentatio (za održavanje života), već i za exhilaratio (za uživanje). Bog je liberalis; On ne želi askezu. Luksuz u jelu i piću je dozvoljen, to jest ne treba da jedemo samo da bismo utolili glad, nego smemo da jedemo i sebi na radost i veselje i da bismo se raspoložili. Osnovno mesto za Kalvinov sud o vinu je Psalam 104,15: ‚Vino veseli srce čoveku’. Božja je namera da nas vino prenese u vedrinu i veselje. Samo ne smemo u tom veselju da preteramo toliko da bi se našlo poštovanju Boga. Neumerenošću se vređa poštovanje Boga i skrnave se Božji darovi. Toliko što se tiče Kalvina.“

U svom stavu Blanke postavlja pitanje da li je to sve i takođe odmah na njega odgovara: „Je li to sve što su reformatori imali da suprotstave jezivoj bedi pijanstva svog vremena, provali alkohola? Odgovor mora da glasi: Da, to je sve! Luter, Kalvin i Cvingli i njihove pristalice kazali su ljudima koji su se utapali u piću i vinu: morate razumno da pijete, morate da se trudite da vaše životno uživanje bude umereno.“

Pred nama stoji pitanje da li je apostol Pavle zaista mislio na takvu slobodu kada je istakao „slobodu hrišćanina“. Zar se njegove izjave tako pogrešno shvataju, ili je ozbiljno uzeta samo jedna strana njegove objave? Zar onda Jevanđelje nema jasan i nedvosmislen odgovor na problem alkohola? Zar Pavle u svojim poslanicama nema saveta koji se mogu pravilno shvatiti i koji nas upućuju kako da se ponašamo prema prevrelom piću? Sada ćemo se pozabaviti ovim pitanjem.

U 6. poglavlju 1. Poslanice Korinćanima susrećemo zanimljivo izlaganje o pojavama koje mogu isključiti iz carstva Božjeg. „Ili ne znate da nepravednici neće naslediti carstva Božjega? Ne varajte se: ni kurvari, ni idolopoklonici, ni preljubočinci, ni adžuvani, ni muželožnici, ni lupeži, ni lakomci, ni

pijanice, ni kavgadžije, ni hajduci, carstva Božijega neće naslediti. I ovakvi bejaste neki; nego se opraste i posvetiste i opravdaste imenom Gospoda našega Isusa Hrista i Duhom Boga našega.“ (9-11) U ovom odseku Pavle naglašava da pijanice neće naslediti Božje carstvo.

Članovi zajednice kojima je pisao delimično su bili zapali u neki ili više nabrojanih poroka. To nam i kaže ova rečenica: „I ovakvi bejaste neki.“ Nekadašnje pijanice sada su pripadale zajednici. Oni su oslobođeni Jevanđeljem. Mogli su da iskuse oslobadajuću i spasavajuću silu Jevanđelja. Možemo li sada da prihvatimo da su najpre bili pijanice, a da sada umereno piju? Iz gorkog iskustva znamo danas da pijanice ne mogu da budu oni koji umereno piju. Njihov spas je u potpunom uzdržavanju. Već ovde bi moglo biti jasno da je Pavle objavljivao Jevanđelje koje je one koji su bili vezani zavisnošću potpuno oslobađalo.

U spisima Novog zaveta susrećemo grčku reč egkrateia. Kada je Pavle pred Filiksom svedočio o svojoj veri u Isusa Hrista, pomenuo je i uzdržavanje (čistota, Vuk): „A kad Pavle govoraše o pravdi i o čistoti i o sudu koji će biti, uplaši se Filiks i odgovori: idi zasad; a kad uzimam kad, dozvaću te.“ (Dela 24,25)

U stvari, ovde bi moralo da se umesto mnogo upotrebljivanih reči umerenost ili uzdržljivost napravi tačniji prevod obuhvatnijim pojmom samosavlađivanja. Grčka reč za samosavlađivanje znači mnogo više od samog uzdržavanja od alkoholnih pića. Ona zahteva umerenost u svim životnim područjima i samosavlađivanje u pogledu strasti i pohota. Ovo vladanje nad samim sobom važi za sva područja čovekovog života. To proizlazi iz drugih tekstova u kojima se javlja reč egkrateia ili neka izvedenica od te reči.

Pavle pod tim podrazumeva i uzdržavati se od svega što bi ga moglo lišiti nagrade za borbu. „Ne znate li da oni što trče na trku, svi trče, a jedan dobije dar? Tako trčite da dobijete. Svaki pak koji se bori od svega se uzdržava: oni dakle da dobiju raspadljiv venac, a mi neraspadljiv. Ja dakle tako trčim, ne kao na nepouzdanu; tako se borim, ne kao onaj koji bje vetar; nego morim telo svoje i trudim da kako sam drugima propovedajući izbačen ne budem.“ (1. Korinćanima 9,24-27)

Kakvi su zahtevi u pogledu samosavlađivanja postavljani takmičaru, saznajemo iz beležaka u starim izveštajima. Epiktet (100. godine posle Hrista) podseća u svom Enchiridionu u poglavlju 35: „Želiš li da osvojiš nagradu na Olimpijskim igrama.? Seti se potrebnih priprema i rezultata. Moraš da se pridržavaš strogog životnog reda, moraš da živiš od one hrane koja ti se ne sviđa, moraš da se uzdržavaš od svih poslastica, moral da se navikneš na potrebno i propisano vreme kako na vrućini tako i na hladnoći, ne smeš da piješ hladno, niti vino, kao što si bio navikao; jednom reči: sam moraš da slušaš uputstva jednog boksera, kao što to činiš kod lekara, i onda da se upišeš u spisak.“

I Horacije u svom delu „Ars Poetica“ piše: „On se uzdržava i od Venere i od Baha“, a time je aludirao na imena dva paganska božanstva. (Oba ova odseka uzeta su iz „Biblijskog komentara o umerenosti“) Ako je prema upravo navedenim citatima uživanje vina štetno za pripremanje za sportska takmičenja, onda treba razmisliti da ono još štetnije deluje na postizanje moralnog cilja. Kod Pavla je samosavlađivanju dato centralno značenje. A uživanje vina je upravo to što čini da se gubi samosavlađivanje.

Za Hristove sledbenike telo je hram Svetoga Duha, „Ili ne znate da su telesa vaša crkva svetoga Duha koji živi u vama, kojega imate od Boga, i niste svoji? Jer ste kupljeni skupo. Proslavite dakle Boga u telesima svojim i u dušama svojim, što je Božje.“ (1. Korinćanima 6,19,20) „Hram Božji“ ne smemo da zloupotrebljavamo. Pavle zna za odgovornost koja počiva na nama: „Ako dakle jedete, ako li pijete, ako li drugo što činite, sve na slavu Božju činite.“ (1. Korinćanima 10,31) Ne mogu da pijem Bogu u čast, ako pijem ono što bi bližnjem moglo da donese zlo, propast i gubitak Božjeg carstva (1. Korinćanima 6,10).

Po Petru uzdržanje ili samosavlađivanje spada u lestvicu hrišćanskih vrlina (2. Petrova 1,6). Ono je takođe vrлина koja se zahteva od najstarijih (Titu 1,8).

Jedna druga grčka reč u svojim različitim oblicima, koja ima veze sa našom temom, je *sophroneo* i prevodi se sa razuman, pristojan, razborit, samosavladiv, koji bistro misli. „Učeći nas da se odrekemo bezbožnosti i želja ovoga sveta, i da pošteno i pravedno i pobožno poživimo na ovome svetu.“ (Titu 2,12) U Poslanici Rimljanima Pavle opominje „da budu razboriti“ (Rimljanima 12,3, smerni, Vuk). Jedan drugi prevod kaže: „Tako da misli, da je razborit“, što znači da ima dobro rasuđivanje. Od žena on zahteva da se ponašaju po „zdravom razumu“ (1. Timotiju 2,9.15). Pred Fistolom Pavle je izjavio da govori „reči istine i razuma“ (Dela 26,25). I mladići su opomenuti da budu razboriti ili da se vladaju pošteno (Titu 2,6).

Na svim ovim mestima radi se o trezvenoj, razboritoj moći rasuđivanja i o životnom držanju koje ne daje povoda nikakvoj optužbi, Razboritost i zdrav razum mogući su samo ako se čovek uzdržava svega što bi moglo da umanjí njegovu moć rasuđivanja.

Već i male količine alkohola štetno utiču na rad moždanih nerava.

J. Odermat ovako govori o ovim vezama:

„Delovanje alkohola na rad i ponašanje ličnosti objašnjava se pre svega štetnim uticajem - već od relativno malih, uobičajenih količina - na visoke i najviše funkcije velikog mozga. Pri tom dolazi do privremenih promena celokupne ličnosti - sa izostajanjem kritičke svesti, sve veće bezbrižnosti, uklanjanjem kočnica i dr. U jednom stručnom mišljenju prof. Bernhajma, Kilholca i Lojpija datog saveznom sudu („Švajcarski pravni časopis“, sveska 10, 1965.) tvrdi se: „Alkohol utiče najpre i najintenzivnije na koru velikog mozga, zbog čega je u prvom redu pogođen gornji sloj ličnosti, koji određuje smisao iz životnog iskustva, moralno vrednovanje, razum, mišljenje i koordinaciju... Fenomeni raspodele alkohola u mozgu, naime veće koncentracije u sivoj kori nego u ostalim delovima organa, podržavaju saznanja o oštećenjima ličnosti kod niskih vrednosti alkohola u krvi.“

Pošto su svi delovi mozga međusobno najuže povezani, smetnje izazvane alkoholom obuhvataju istovremeno brojne funkcije, ‚više‘ i ‚niže‘, ukoliko se u moždanom području ovo razlikovanje sme koristiti, premda više - tj. složenije i koje kasnije nastaju - najpre i srazmerno najteže trpe. Da alkoholna omamljenost sprečava upotrebu najviših sposobnosti, koje su u osnovi čovekovog dostojanstva, jasno je, jer je još poznati teolog Toma Akvinski pre 700 godina u svom delu ‚Summa‘ pijanstvo ubrojio u teške grehe, jer opojno piće svojim zamagljujućim delovanjem na mozak isključuje upotrebu razuma („... perturbat cerebrum sua fumositatē“) a time i sposobnost čoveka da razlikuje dobro i zlo.“

Novi zavet ne naglašava samo važnost prave moći rasuđivanja i razumnog mišljenja, nego se bavi i pretpostavkama koje su potrebne za ove sposobnosti. Pažljivi čitalac u tome nailazi i na reč trezan, kojoj je u tadašnjem govoru pripadao osobeni značaj. Ali, pre nego što se pozabavimo odgovarajućim tekstovima, potražićemo pravi smisao trezven ili uzdržan i onda ćemo izvući potrebne zaključke. To će biti u sledećem poglavlju.

17. ŠTA ZNAČI REČ „TREZAN“?

Kad danas u nekom rečniku sretnemo reč „trezven“ („trezan“), onda sledi otprilike ovakvo objašnjenje: trezan je vrлина, kad čovek tako vlada sobom da ne pije više nego što treba i što je prirodno. Drugi misle da reč trezven označava čoveka koji pije samo toliko da se ne napije. Onda se trezvenost izjednačava sa umerenošću. Za nekoga se smatra da je trezven građanin, ako živi umereno, a alkoholna pića uživa samo sa merom.

Osterlo i Engeland pišu: „U kasnijim vremenima 'trezven' označava suprotnost pijanom stanju, u prenosnom smislu: stvarnost videti razborito i jasno, ne slagati se sa romantičnim preobraženjem i jezičkim preterivanjem. Kao karakteristika koja primenjena na čoveka može da znači stvaran, ali i nezanesen, suvoparan, hladno sračunat, a i svetao i bistar razum. Za nemačku reč 'nuchtem' (trezan, trezven) i danas se vezuje još jedno značenje, koje potiče iz crkvenog života. U nemačkoj reči »trezven' kao da leži neki duhovni kvalitet. U grčkoj osnovnoj reči dolazi do izražaja negativno ograničavajući smisao nasuprot stanju opijenosti kod čoveka.“

Međutim, još u našem praktičnom svakodnevnom životu srećemo ovu reč i u jednom preciznom smislu. Ako neko mora da ispita šećer u svojoj krvi, onda lekar zahteva da pacijent dođe „našte“. Ne sme dakle ni da jede, ni da pije; želudac mora da bude prazan. U medicini našte vrednost je rezultat ispitivanja kada pacijent još nije uzeo nikakvu hranu.

Još jedna fraza upućuje u ovom pravcu. Prema Varigu „ernuchtern“ (otreziniti) znači u prvom redu „učiniti nekoga treznim, osloboditi opijenosti“. Ovo važi i u prenosnom smislu. „Postati trezan, rasplinjavanje opijenosti.“ Otrežnjen je onaj koji se potpuno napio, ali kasnije u telu više nema alkohola, dakle ponovo je trezan. Za Noja se kaže: „A kad se Noje probudi od vina, dozna šta mu je učinio mlađi sin...“ (1. Mojsijeva 9,24) Probudio se i ponovo je bio trezan, Slobodan od vina. Slično je i kod Naval: „A ujutru kad se Naval otrezni, kaza mu žena sve ovo.“ (1. Samuilova 25,37)

Ako tragamo za poreklom nemačke reči „nüchtern“, saznaćemo sledeće pojedinosti. Pomenimo još jednom Osterloa i Engelanda: „Nüchtern. Starovisokonemački: nuohtum; latinski: nocturnus=noćni (nächtlich). Nemačka reč se javlja oko 1000. godine u manastirskom životu i izgleda da stoji u vezi sa izrazima - praskozorje, svitanje. Rano jutarnje bogosluženje za Božić i danas se u mnogim mestima naziva: Uchte. Na prvom dnevnom bogoslužju koje se održavalo prilikom izlaska Sunca, učestvovali su samo oni koji nisu još uopšte uzeli nikakvu hranu, niti su jeli, tj. bili su „našte“.

U leksikonu „Rencontre“ pod pojmom trezvenost stoji: „U katoličkom kanonskom pravu je luharistička trezvenost (post) (tri sata za jelo i alkohol, 1 sat za ostala pića) propisana za proslavljanje mise i pričesti. Voda ne krši trezvenost.“ Ovaj propis danas se primenjuje u nešto blažem obliku.

Kaselov „Novi nemački i engleski rečnik“ objašnjava temperance kao umerenost u jelu, uzdržljivost u pijenju alkoholnih pića. „Temperance Hotel je gostionica umerenosti, u kojoj se ne služe nikakva alkoholna pića.“ Trezven znači i onaj ko je u uživanju dobrih stvari umeren i onaj koji se može uzdržavati od štetnih stvari.

Sada moramo da vidimo koji smisao ima reč „trezan, trezven“ u Novom zavetu. Pavle često u svojim poslanicama koristi grčku reč nepho ili izvedenice od ove reči. Apostol je nepho uzeo iz grčke sredine, zbog čega najpre moramo znati kako je ona tada bila shvaćena. Tek onda možemo jasno saznati šta je Pavle sa njom mislio kada je od vernika očekivao da budu trezni.

Obazrećemo se na nekoliko istorijskih svedočanstava, pri čemu će nam dobra pomoć biti „Biblijski komentar o trezvenosti“.

U „Maksimama“ grčkog pesnika Teognisa, rođenog oko 500. god. pre Hristovog rođenja, piše u I, 428: „Niti sam sasvim trezan (nepho), niti sam sada veoma pijan.“ U istom delu I, 428. aludira na nepristojne reči koje su za treznoga (nepnosi) sramotne. I u I, 627. on ovo potvrđuje: „Neprijatno je za pijanog da bude među uzdržanim (nepsoin) ljudima, a da trezan čovek bude među pijanima.“ Plutarh citira izreku: „Što je u srcu uzdržanog čoveka (nepontos), na jeziku je pijanog.“

Atenej citira Karistija, prema kome je Filip Makedonski navodno rekao: „Hajde da pijemo: dovoljno je što je Antipatrus uzdržan (nephein).“

Eshil u svojim „Eumenidama“ (stih 108) govori o choas t'aionous nephalia meiligmata, „prinošenje žrtava bez vina, uzdržana uživanja“. Pali u svojim podacima o Eshilu primećuje: „Razlog je bio verovatno taj što vino razbešnjuje i vodi ka počinjavanju upravo onog prekršaja koji izaziva gnev boginja kojih su se bojali.“ Sofokle u svojoj drami „Edip na Kolonu“ (stih 101) opisuje Edipa kad govori Eumenidama da je on došao k njima nephon, ainos, „ja uzdržan k vama (koji ste) bez vina“, pri čemu značenje reči nephon ne može pogrešno da se razume. I pošto su njihove žrtve morale biti nephalioi, hor ga poučava da on mora da utiša ili pomiri one strašne sile boginja prinošenjem meda i vode; u stihu 481. on dodaje k tome još „me de prosperein methu,“ „nemoj slučajno da mi žrtvuješ opojna pića“. Aristofan (Lizistrata, red 1228) uvodi jednog atinskog pijanicu, koji kaže: „Kad mi Atinjani ne pijemo (nepontos), nismo baš dobrog zdravlja“, tj. nismo sposobni ni za šta valjano. (To zvuči sasvim kao u modernim krčmama! Herodot (knjiga 1, str. 133) govori o Persijancima da ponovo razmisle kad se otrezne (nepousi) o tome šta su odlučili u pijanom stanju; i slično, da razmisle šta su odlučili trezno (nepontos), kad sede uz pehare.

Platon primećuje u svojim „Zakonima“ (knjiga VI, 733): „Lako se može razumeti da jedan grad ne bi trebalo da se uskomeša kao čaša u kojoj se peni pomahnitalo vino (mainomenos oinos), kada se izliva; već kao ono koje je potčinjeno onom drugom treznom božanstvu (hipotu nepontos heteron theou), i koje posle lepog mešanja daje dobro i blago piće.“

Ovde Platon predstavlja Baha kao povezanog sa božanstvom koga on naziva nephon theos, apstinentnim bogom. Longinus kaže da ovo „drugo božanstvo“ ne predstavlja ništa drugo do vodu koja se prema tadašnjem običaju mešala sa vinom.

U svojoj „Gozbi“ Platon predstavlja Alkibijada, koji se približava gostima i kaže: „Čini mi se kao da ne pijete (nephein, uzdržan, trezven); to se ne sme dozvoliti, već morate da pijete, jer ste pristali, a ja ću sam biti nadkonobar, dok se dovoljno ne napijete.“ Platon govori i o ljubitelju mudrosti {Pismo VII, 330), koja je potrebna kao svakodnevna hrana, „koja ga naročito brzo osposobljava da uči, daje mu dobro pamćenje i sposobnost da se odluči za trezvenost (neponta)“. U Burgesovom prevodu ovog teksta neponta je prevedena sa „uzdržati se od vina“.

Plutarh (Conviv. Quest IV,2) govori da Grci žrtvuju darove koji su nephalia, trezni i sastoje se od meda, za razliku od drugih u kojima je med bio zajedno sa vinom. Atenej kaže: „Među Grcima oni koji žrtve naljevnice prinose Suncu pripremaju svoje žrtvene napitke od meda, pošto oni na oltare bogova nikada ne donose vina. Oni kažu da je istina da bog koji drži u redu čitav univerzum, sve reguliše i uvek ide okolo i sve nadgleda, nikako ne bi trebalo da bude povezan sa pijanstvom.“ (lib. XV, C. 48). Na drugom mestu (De San. Praecep.) primećuje on da „mi često samom Bahu, koji sasvim prirodno nije navikao da uvek traži nepomešano vino, prinosimo žrtve bez vina ili trezvena (nephalia)“. U svom „Životu Romula“ on pominje boginju po imenu Rumalia, zaštitnicu dece, kojoj se prinose trezne žrtve (nephalia). Na njenim oltarima izlivaju se žrtveni napici od mleka.

Sasvim jasno je utvrđeno da je prvobitno i preovladavajuće značenje reči nepho bilo uzdržavati se od vina. I u naše vreme se ovo takođe vidi iz rečnika.

U odseku pod naslovom „Kritičke primedbe o reči nepho“ „Biblijski komentar o trezvenosti“

citira na str. 362. sledeće rečnike:

„Šrevelius (u izdanju dr Majora 1844.) prevodi nepho sa „biti trezan, uzdržan, budan“. Bretšnjadet definiše nepho kao sobrius sum, vino abstineo“ (Trezan sam, koji se uzdržava od vina); a nephalius „sobrius, vino abstinens“ (trezan, uzdržan od vina). U Grčkom rečniku od Bizantiusa, izdat u Atini 1839., nephalius se opisuje kao „home pinon oinon enkrates“, neko ko ne pije vina, enkratit. Nephalia znači „prinošenje napitka na žrtvu bez vina“. I u Grčko-francuskom leksikonu istog autora nephaliotes se objašnjava sa abstinence de vin, sobriete. Lidelov i Skotov leksikon objašnjava nepho kao „biti trezan, trezno živeti, osobito ne piti nikakvo vino.“ Maltbis: „sobrius sum“ uzdržavati se od vina; Danbar: „uzdržavati se od vina“; Robinzonov novozavetni leksikon: „biti trezan, umeren, uzdržan, naročito u vezi sa vinom“. Pod „uzdržan (trezan)“ Jangov Engleski i grčki leksikon piše: „nephton, bez vina, aoinos, nephalius“ a ispod „bez vina“ daju se kao jednako vredni aoinos (bez vina) i nephalius.“

„Vebsterov Approved Dictionary“, izdanje 1949., objašnjava: „Nephalist, neko ko zastupa potpuno uzdržavanje od opojnih pića; u SAD prohibicionist. Nephalisam, totalna apstinencija od opojnih pića.“

U „Biblijskom komentaru ASD“ kaže se: „Trezan, grčki nepho, ‚ne piti vina‘, ‚biti trezan‘.“ (Vol. VII, str. 253)

„Nephalisam, potpuno uzdržavanje od svega alkohola.“ - „Dictionnaire Encyclopedique Quillet“, Paris 1935.

„Nephalion, antički, grčki libacija (žrtva naljevnica) od čiste vode, ili od vode i meda, prinošena bogovima podzemlja ili polja.“ - („Grand Larousse encyclopedique“, vol. VII. Librairie, Larousse, Paris 1963)

„Nephalie, izraz iz antike. Nefalička žrtva, pića bez vina, koja su se sastojala od vode, meda, mleka itd., koja je prinošena naročito boginjama umetnosti...“

Nephalizam, potpuno uzdržavanje od sveg alkohola, od svake tečnosti, od svake hrane, u kojoj ima alkohola, de Colleville, Journal des economistes, feb. 1873., 271-256.“ Paul Emile Littré, „Dictionnaire de la langue française“, vol. 3. Edition du Cao, Monte Carlo 1971.

„Nepho=biti trezan (naročito ne piti vina), u prenosnom smislu: biti razborit, oprezan.“ - Menge-Güthling, Langensajtov Veliki rečnik sa etimologijom. Langensajt, Berlin-Minhen-Cirih. 20. izdanje 1967., str. 41.

Bauernfajnd objašnjava: „Pojam koji je u osnovi glagola oepho=biti trezan kao i cele grupe reči, je formalno negativan; radi se o suprotnosti opijenosti, opijenosti od vina, u stvarnom, i drugim uslovljenim duševnim stanjima opijenosti, u prenosnom smislu.“ Veoma su značajne upotrebe reči nepho i njenih oblika od strane savremenika apostola, pre svega Josifa Flavije, jevrejskog istoričara rođenog 37. posle Hr. i Filona, rođenog otprilike 20 god. pre Hr. Ovaj drug) je bio najznačajniji zastupnik judeo-aleksandrijske verske filozofije.

Kod Josifa nalazimo dva mesta koja sadrže reč trezan i jasno pokazuju da se sa nepho misli na uzdržavanje od vina. U „Istoriji jevrejskih ratova“ Josif govori o prekrasnom hramu koji je I rod izgradio i onda piše: „Ka žrtveniku i u hramu smeli su da pristupaju samo besprekorni sveštenici, odeveni u morsku svilu, i što je bilo glavna stvar, da nisu prethodno pili vina (nephontes) - iz strahopoštovanja prema službi, da ne bi počinili nikakvu grešku dok su je obavljali.“

U „Judejskim starinama“, knjiga 3, poglavlje 12,2 kaže se: „Ali nije samo kod prinošenja žrtava trebalo da sveštenici budu neukaljani, već da se i u svom svakodnevnom životu pokažu sasvim bez prigovora; zato moraju oni koji nose sveti nakit, osim toga su inače neukaljani, da budu čisti i trezni (nephaliioi), i da se i za to vreme, pošto nose sveti nakit, uzdržavaju od vina.“

Dalja upotreba reči nepho, trezan, uzdržan od vina, javlja se takođe kod nekih pisaca starog doba. Ona se shvata kao trezan (trezven) i u prenosnom smislu, dakle neko ko je hladan, dobro promišljen i koji vlada sobom.

Ima nekoliko klasičnih primera upotrebe reči nepho u prenosnom smislu. Epigram Epimarha je poznat: „Budi hladan i ne poveruj suviše brzo.“ Longinus opisuje nekog pisca i naglašava da se ovaj toliko usteže usred toliko žestine - en bakcheumasi nophein. Kada se Neron bodrio za samoubistvo, uzviknuo je: „Tebi dolikuje da u ovim kritičkim prilikama vladaš sobom, nephein.“

Druge primere nudi nam Bauernfajnd. On najpre navodi Filona:

„Svako je pozvan na posao koji zahteva od njega nephein; ali, praktično treba računati s tim da ovaj zahtev uglavnom prelazi snage empirijskog čoveka - bilo bi iznenađujuće kad za tim ne bi sledio eho iz sveta starozavetnog monoteizma. Ovde je čovek znao za živog Boga, kome je služba bila poslušnost i ostala uvek samo poslušnost. Čovek je mogao nositi teške - za paganske pojmove apsurdne - terete ove poslušnosti i bio je čak spreman da ih nosi odlučno sa ponosom; ova spremnost je morala - čim se počelo misliti grčki, da se shvati svakako kao nephein, kao zdrava trezvenost. U Septuaginti se doduše ne nalazi ovaj simpleks... Ali, Filon ga često koristi, bilo da bićem Boga obrazlaže zahtev trezvenosti, bilo da polazi od pojma trezvenosti i opisuje ga kao priznavanje Boga. Kada se deca ili potčinjeni približavaju svojim roditeljima i gospodarima, onda je nephein, svesno izbegavanje svih pogrešaka, prvi i po sebi razumljivi zahtev; koliko je razumljiviji ovaj zahtev za onoga koji želi da bude poštovan kao ‚vođa i otac svega‘.“ Ebr. 131: „Robovi i sinovi i potčinjeni, koji žele da se približe gospodarima, roditeljima i pretpostavljenima, biće pametni da budu trezni (tj. da budu potpuno uzdržani), da ne bi pogrešili ni rečima ni delima - zar onda onaj ko želi da zaista poštuje upravljača i oca svega neće mariti za jelo i piće i san?“ Uz citat Ebr. 131 Bauernfajnd ima fusnotu koja glasi: „To važi za nephein kako u doslovnom (131), tako i u prenosnom (132-138) smislu.“

U istom delu o predmetu nephein dalje se kaže: „Pri tom se najpre misli na jasnu, opšte shvatljivu suprotnost svakoj vrsti duhovnog zamagljivanja, Efiharmus Komikus 250 (CGF 1,1, 137): budi trezan i oprezno nepoverljiv; oboje spada u zdrav ljudski razum. Reči nephein se pridaje sve više časti i ona sada deluje kao predikat više pozitivan nego negativan predikat pored drugih, npr. paziti i razmisliti, Plut Praec Ger Reip 4,3 (II 800b). Temistokle, da bi postizao državnu moć, držao se daleko od gozbi na kojima se jede i pije, probdeo je cele noći i zadržao bistru glavu i o svemu brižljivo razmišljao i rekao je da mu pobjeda Miltijada ne da da spava.“

I uz ovaj poslednji iskaz Bauernfajnd ima fusnotu: „Nephein je shvaćen u prenosnom smislu (Lidel-Skot); ali rečenica pokazuje da je isto tako i stvarno značenje moglo da se ima u vidu, kad je upotrebljeno prenosno. Ovde bi mogla da postoji razlika od nemačkog prideva trezan.“

Zar nije veoma značajno što kod prenosnog značenja reči nephein ne da nije samo isključeno stvarno značenje, već je šta više njemu u osnovi? I naročito tamo gde se radi o poštovanju Boga, zahteva se trezvenost u stvarnom smislu. Hrišćanin treba u svako doba da živi tako da ne smeta obožavanju Boga (1. Solunjanima 5,17). Međutim, uživanje alkohola predstavlja najveću smetnju trezvenosti koja je potrebna za molitvu.

U ovom trenutku, takođe, treba podvući da trezvenost u smislu uzdržavanja od vina nikako ne treba posmatrati kao negativnu. Uzdržavanje od alkohola omogućava onu pozitivnu trezvenost koju svi mi cenimo. Biti trezven znači i ne biti pod uticajem bilo čega niti povređen bilo čime što bi moglo da pomuti rasuđivanje.

Priznati francuski „Dictionnaire Grec-Francais“ od M. A. Bejlja piše:

„Nepho 1. biti trezan, (doslovno) uzdržavati se od vina. 2. (prenosno) biti trezven, mudar, oprezan; nephalios, trezan.“

I U doslovnom smislu: 1. onaj ko ne pije vina. 2. (kad se govori o predmetima) bez vina; (doslovno), koji se sastoji samo od vode, mleka ili meda.

II (prenosno) umeren i svojim željama, ili koji je umeren, mudar, oprezan. (N. Z. Titu 2,2)“

Pošto Pavle u 1. Timotiju 3,2 zahteva od vladika, u 1. Timotiju 3,11. od tamo spomenutih žena i u Titu 2,2. od staraca, da budu trezni, nephalii, ali u 1. Timotiju 3,3. formuliše samo „da se ne predaju vrlo vinu“, u 8. stihu „ne koji mnogo vina piju“ i u Titu 2,3 „da se ne predaju vrlo vinu“, mnogi tumači veruju da tri poslednja spomenuta stiha mogu da oslabe jasnoću prva tri i da svuda čitaju „umeren u uživanju vina“.

Međutim, teško je prihvatiti da je Pavle dao reči neki sasvim novi smisao, a da je bliže ne obrazloži, a da je ipak znao kako će nephalii shvatiti njegovi savremenici. Bauernfajnd se takođe ne odlučuje za shvatanje koje je upravo pomenuo. Zato nastavlja: „Međutim, sva verovatnoća govori u prilog tome da treba misliti na pomenutu upotrebu jezika (frazu); nephalios spada u brojne kultne reči po kojima se pastoralne poslanice razlikuju od drugih Pavlovih poslanica. Radi se o bistrini i samosavlađivanju koji su potrebni za svetu službu Božjem delu. Razlika se prema Filonu i Josifu sastoji u tome što se reč ovde koristi u prenesenom smislu; pritom je mogao da se zadrži i pravi smisao.“

Ne samo da je pravi smisao reči nephalios zadržan u Novom zavetu, već na preneseni smisao uopšte ne treba ni misliti, a da se pravi smisao ne uvaži kao osnova. Ako reč spada u „kultne reči“, onda treba najpre misliti na trezvenost u pravom smislu kao pretpostavku za značenje u prenesenom smislu.

Iako se „kultna reč“ nepho ne nalazi u Septuaginti, nalazi se ono što se u njenom značenju podrazumeva. „Calwerov Biblijski leksikon“ piše o „trezan“: „Još starozavetni sveštenik nije prilikom obavljanja svoje službe smeo da uživa vino... Isto tako i nazirej dok je trajao njegov zavet.“ I ovde se dakle pod „trezven“ u prvom redu razume uzdržavanje od vina, pri čemu treba misliti na prevrelo vino, jer ono drugo nije bilo zabranjeno sveštenicima. U naredbi zapisanoj u 3. Mojsijevoj 10,9.10. ne mogu se razdvojiti trezvenost u pravom i prenesenom smislu: „Vina i silovita pića nemoj piti ti ni sinovi tvoji s tobom, kad ulazite u šator od sastanka da ne izginete. To neka vam je uredba večna od kolena na koleno, da biste mogli raspoznati šta je sveto šta li nije, i šta je čisto šta li nečisto.“ Samo onaj ko se uzdržava može da razlikuje sveto od nesvetog. Zato stoji „nemoj piti vina ni silovita pića“ u neposrednoj vezi sa „da biste raspoznavali“, dakle postupati promišljeno, razumno, razborito. Jedno od drugog ne treba odvajati.

Iz novozavetnih navoda ova veza se pokazuje jasno, time što se trezvenost i budnost zajedno traže. Čak i teolozi koji smatraju da nepho u Novom zavetu ima samo prenosni smisao, ne mogu izbeći da se ova reč ne odnosi i na umerenost u bukvalnom smislu.

Oba navedena Josifova iskaza pokazuju svom jasnoćom da je prvobitni smisao reči nepho bio uzdržavati se od vina. Time se ne misli umeren, već uzdržan (trezan). I Pavle je sigurno znao koji je smisao nepho imao u njegove dane. Pojedinu biblijsku reč moramo tako prihvatiti kako je ona shvaćena u ono vreme. To naravno ne isključuje da se reč upotrebljavala i slikovito, ali prvo značenje reči nepho je „ne piti vina“, „biti slobodan od vina“.

Ovo se stalno potvrđuje. Tako se jasno kaže u „Biblijsko-teološkom priručniku uz Luterovu Bibliju“ od Eda Osterloa, Hans Engeland pod „trezan“: „Stvarni smisao grčkog izraza znači: slobodan od opijenosti, bez uticaja vina.“ Samo onaj „nije pod uticajem vina“ koji ga nije pio.

„Biblijski komentar o trezvenosti“ citira još sledeće spise, koji su ovde prevedeni sa engleskog: Filon u svojoj raspravi o pijanstvu kaže (odsek 32): „Zaista mudar čovek teži za tim da donese trezne žrtve i odlučuje se u čvrstini svoga duha protiv vina i svakog uzroka ludosti.“ I ovde se koristi grčka reč nephalia. U odseku 37. on govori o nanovo rođenoj duši, da ona poriče da se „okoristio od vina i

silovitih pića, i ponosi se što se stalno i celog svog života uzdržava (nephein).“

Naš sledeći zadatak je da se pozabavimo iskazima apostola Pavla i Petra koji su u svojim poslanicama stalno upotrebljavali osnovnu reč „trezan“. Ipak, da ukratko kažemo šta je iz ovog poglavlja dokazano: nepho sa svim svojim izvedenicama znači „bez vina“, „Slobodan od vina“. Ovo je prvo i osnovno značenje reči. Ako se upotrebljava u prenosnom smislu, onda ima dobar smisao samo ako je prvo značenje u osnovi drugog. U prenosnoj upotrebi isključeno je sve što bi moglo da nanese štete onome što je iskazano drugim značenjem.

18. „BUDITE TREZNI I PAZITE!“

Da pogledamo tekstove u kojima se u Novom zavetu javlja reč *nepho* sa izvedenicama koje su povezane sa njom. Ovi tekstovi pomoći će nam da shvatimo šta su pre svega Pavle i Petar pod tim podrazumevali. Počnimo sa 1. Solunjanima 5,6-9: „Tako dakle da ne spavamo kao i ostali, nego da pazimo i da budemo trezni. Jer koji spavaju, u noći spavaju, i koji se opijaju, u noći se opijaju. A mi koji smo sinovi dana da budemo trezni i obučeni u oklop vere i ljubavi, i s kacigom nada spasenja; jer nas Bog ne postavi za gnev, nego da dobijemo spasenje kroz Gospoda svojega Isusa Hrista.“

Ove reči moraju da se posmatraju u kontekstu u kome stoje. Apostol govori o očekivanju Gospoda koji dolazi i o pripremi koja je neophodna za ovaj događaj. Istaknuto je i iznenađenje koje je povezano sa Hristovim povratkom. Iz ovoga proizlazi neizbežan zahtev za većom budnošću i trezvenošću koja je sa njim povezana. Postoje sada dva oblika ponašanja prema ovom događaju, a ljudi su prema svom ponašanju podeljeni na sinove noći i sinove dana, na one koji spavaju i pijani su i one koji se odlikuju budnošću i trezvenošću.

Pavle naziva Solunjane „sinovima videla i sinovima dana“. Od sinova dana očekuje se budnost. Apostol sada prelazi od „vi“ na „da budemo“. Uključuje i sebe. Kao pravi dušebrižnik ne zahteva samo od drugih ono što sam ne bi bio spreman da učini. Njegov poziv glasi: „Nego da pazimo i budemo trezni.“ Ovde srećemo reč *nepomen*, „da budemo uzdržani!“

Nekim tumačima izgleda neshvatljivo da apostol baš od pobožnih Solunjana zahteva ovu trezvenost. Zato smatraju da bi *nepomen* moglo ovde da se uzme samo u prenesenom smislu. Međutim, poređenje koje je Pavle napravio između sinova dana“ koji su trezni, i onih, koji su sinovi noći, tame i koji su pijani, prisiljava na sveobuhvatnu primenu pojma trezvenost. Tako kaže i Langeovo Delo o Bibliji: „Kako opijenost u bukvalnom smislu čini pospanim, onda je ovde treba razumeti u opširnom značenju. Urođena slabost i tromost tela sama naginje pospanosti (Matej 26,41); zato treba da izbegavamo ono što bi nas navelo na greh samoomamljivanja, da na taj način ne bismo još više povećali ovu sklonost. A sa druge strane, još je Hrizostom rekao: ‚Biti trezan znači povećavati budnost‘.“

I Volenberg izjavljuje: „Spavanje pripada suštini noći, a i opijati se isto tako (stih 7), - kako dakle mogu hrišćani, sinovi dana da zaborave opomenu: ‚Ali mi treba da budemo trezni‘, *nepomen*, stih 8?

Pavle koristi i sliku iz vojničkog života: „oklop“ i „kaciga“ spadaju u vojničku opremu. Od rimskih vojnika za vreme službe zahtevalo se najstrože uzdržavanje. Novi zavet od Arnta u jednoj fusnoti o 1. Solunjanima 5,6 kaže: „Sama budnost nije dovoljna, njena jačina je treznost.“

Kada Pavle u 1. Solunjanima 5. upotrebljava reč *nepho*, onda ona najpre znači sasvim konkretno: „da ne pijemo vina“, „nećemo piti vina“. U tom značenju vino predstavlja sve što bi moglo da pomuti naša čula. Ovaj poziv odnosi se na sve članove zajednice. Pavle povezuje treznost sa budnošću, što obuhvata bukvalnu i duhovnu treznost. Ni jedna ni druga strana ne sme da se isključi.

I Pavle i Petar su znali u kakvoj su opasnosti bili hrišćani koji su pre svog obraćenja živeli u „nečistotama, u slastima, u pijanstvu, u žderanju, u pijanju i bogomrskim neznaboštvima.“ (1. Petrova 4,3) I najmanje uživanje prevrelih pića moglo bi da dovede do otpada od Jevandelja i do povratka u raniji grešni život.

Savremena istorija misije pokazuje nam kako je bio mudar zahtev da se treba potpuno uzdržavati od vina. Navešćemo jedan primer. Godine 1887. prvi švajcarski misionar, Pol Bertu, otišao je u Rongo

i Tongo. U početku se misionar nije izjašnjavao o problemu alkohola, ali je onda spoznao razorno delovanje alkohola. Crni pastor Dan Malunganes pisao je o tome u jednom osvrtu: „Vi, doajeni i starešine, svi ljudi iz naroda, znali ste najbolje kako je sa tim bilo i kakvu je štetu naneo ovaj neprijatelj i u redovima još neučvršćenih prvih hrišćana. Jedno je svakako bilo jasno: za obraćenog paganina ne postoji ništa drugo do apsolutno odricanje od svih opojnih pića sopstvene ili evropske proizvodnje. Previše paganskih običaja povezano je sa alkoholizmom, da bi se jedan novokršteni hrišćanin mogao pridržavati umerenog uživanja. Dakle, nije bilo drugog rešenja nego da se izda zabrana. Razume se, Crkva i njene starešine bili su kao prvi obavezni da žive izvan ove zone opasnosti, ako je trebalo da ona ostane čista.“

Uzdržavanje od alkohola je zaštitna ograda data od Boga i moćna potpora onoj budnosti koja se zahteva od vernika koji čeka Hristov povratak.

Dušebrižnički propisi apostola u 1. Timotiju 3. naročito su poučni. U stihovima 2.3.8.11. lično se obraća starešinama zajednice, đakonima, njihovim ženama, đakonicama i možda ženama uopšte.

Starešinama zajednica Pavle je pisao: „Ali vladika treba da je bez mane, jedne žene muž, trezan, pametan, pošten, gostoljubiv, vredan da uči; Ne pijanica, ne bojac, ne lakom, nego krotak, miran, ne srebroljubac.“ (stihovi 2.3) U ovim stihovima nalazimo obe reči *nephaleon* i *sophrona*. *Nephaleon* znači uzdržan od vina, apstinent, dok *sophrona* znači razuman, razborit i samosavladiv.

I prof. Spik veruje da *nephalion* u 1. Timotiju 3,2. treba shvatiti više u prenosnom smislu. Jedino obrazloženje za to on vidi u tome što se u 3. stihu izrazito ukazuje na uzdržanost. On piše ovako:

„Treba još spomenuti uzdržanost koja se traži izrazom *nephalion* (u liturgijskom smislu), a u doslovnom značenju treba je shvatiti kao ‚koji ne pije vina‘ ili ‚umeren u piću i jelu‘; ali i trezan s obzirom na svaku zanesenost, sve duhovne opijenosti ili moći predočavanja (1. Korinćanima 15,34)... Ali, pošto se u 3. stihu izrazito cilja na uzdržavanje od vina, ovaj poziv treba shvatiti više u smislu trezvenosti kao *nepheo* kod Pavla (1. Solunjanima 5, 6,8), nego kao ono što misli dovodi u sklad sa sledećim osobinama (1. Petrova 4,8). Zanimljivo je podvući da se *nephalion* u profanom grčkom najčešće koristi u kulturnom značenju.“

Po našem mišljenju ne postoji dovoljan razlog da se *nephalion* ovde razume u prenesenom smislu. Mišljenje, da je verovatno reč o duhovnoj trezvenosti, jer bi inače sa 3. stihom postojala tautologija, nije dovoljno temeljito. Može se dobro obrazložiti da stihovi 3.8.11. čine dodatne iskaze, a ne istoznačne.

D. G. Volenberg daje u svom objašnjenju pastoralnih poslanica kratku primedbu na 1. Timotiju 3,2. koju ćemo ovde navesti: „To što posle sledi me *paroinos*, ne dokazuje ništa protiv pozivanja na trezvenost kod čulnog uživanja, kao ni to što Pavle u 1. Solunjanima 5,6,8 (kao u 1. Petrovoj 1,13; 4,8; 5,8) *nephein* upotrebljava u prenosnom smislu. I tamo treba pravi (doslovni) smisao povezati sa prenesenim.“

U trećem stihu 1. Timotiju 3. srećemo zaista novu misao koja ne predstavlja ponavljanje onoga što je rečeno u stihu 2: „Ne pijanica“ („ne odan vinu“). Za „ne pijanica“ stoji u osnovnom tekstu me *paroinon*. Reč *paroinon* je sastavljena od *para* i *oinon*. Ako *para* stoji kao predlog ispred vokala, onda otpada krajnje a.

Para prvobitno znači pored, blizu, kod, na strani. Nekoliko tekstova jasno pokazuju: „Isus... seđaše kod mora.“ (Matej 13, 1) Stih 4: „... a jedna padoše kraj puta.“ Tako i stih 19. U Delima 10,6: „kojega je kuća kod mora.“ Još na nekim drugim mestima ovo je jasno.

Tako se me *paroinon* lako razume: „ne biti blizu vina, dakle ne tamo gde se sedi kod vina.“

Kontekst pokazuje prelaz od stiha 2. na stih 3. koji se mora zapaziti. U drugom stihu Pavle nabraja

osobine koje su neophodne za one koji imaju starešinsku službu. Najpre se radi o njihovoj porodici, ali onda i o ličnom ugledu u kući i na kraju o njihovom glasu u javnosti. (Vidi: stih 7) On ne sme dati povoda za optužbe, zato prema stihu 3. ne sme da se zadržava tamo gde se toči vino. Tako 3. stih čini logičnu dopunu 2. stiha. U 1. Korinćanima Pavle drugim rečima kaže isto: sa pijanicom se ne sme ni jesti zajedno (1. Korinćanima 5,11). „Ne blizu kod vina“ znači dakle ne biti tamo gde se pije vino, ne posećivati točionice vina.

U odseku 54. „Zakonika prednikejske crkve“ nalazi se sledeći kanon: „Kad se neko od duhovnika nade da jede u gostionici, onda ga smenite, osim ako nije bio prinuđen da se na putu hrani u gostionici.“ (citirano iz „Biblijskog komentara o trezvenosti“, str. 367) Dakle, na to se mislilo sa „ne biti blizu kod vina“; nije trebalo da duhovnik jede u gostionici, osim ako na to nije bio prinuđen. Isti smisao ima mesto u Titu 1,7.8. Volenberg citira Mozhajma za mesto u 1. Timotiju 3,3. koji kaže: „Gostionice toga vremena bile su svuda u veoma zlom stanju.“ (Cic. deoff. II, 18)

U 8. i 9. stihu 1. Timotiju 3. prema ciriškom prevodu se kaže: „Isto tako đakoni treba da budu časni, ne dvolični, koji se ne podaju mnogo uživanju vina, koji ne traže sraman dobitak, (ljudi) koji poseduju tajnu vere u čistoj savesti.“

Pošto u 8. stihu stoji: „Koji nisu odani mnogom vinu“, neki misle da je u pitanju samo stvar mere. Hoće li Pavle da kaže da starešina ne sme uopšte da pije vina, a da đakon ne sme mnogo?

Doslovno glasi: Me oino polio prosechontas: Ne predajući se mnogom vinu. Šta Pavle time misli? Sigurno je da ovaj stih predstavlja neke teškoće. Teško je reći na šta apostol misli. Kod teško razumljivih tekstova moramo se, međutim, držati starog pravila, koje glasi: teško razumljivi tekstovi moraju da se posmatraju u svetlu lako razumljivih, jasnih iskaza Pisma. Ovo pravilo važi i ovde, inače ćemo zapasti u grešku da tekstove Pisma „izvrćemo“.

Jedno još ovde mora biti jasno: možemo znati šta Pavle nije mislio sa upravo pomenutim iskazom. Zato ćemo najpre raspravljati šta on sigurno nije hteo da kaže. Zatim ćemo navesti jedno moguće, vrlo verovatno rešenje problema. Najveća teškoća leži u upotrebi reči vino, oinos, jer ova reč ima dvostruko značenje. Reč oinos je označavala kako neprevreli, tako i prevreli groždani sok. Da je Pavle u 8. stihu upotrebio reč oinos za prevreli groždani sok, onda nikada ne bi mogao da misli da đakon sme da se malo preda vinu, ali starešina zajednice ne.

Ko se mnogo predaje prevrelom vinu, taj je pijanica. Ko se malo predaje takvom vinu, u opasnosti je da postane pijanica.

Nisu sve prirode iste. Nemoguće je da je Pavle mislio da je u opasnosti da se preda vinu samo onaj čovek koji pije mnogo vina, jer i onaj koji „malo“ pije, nalazi se u istom položaju. Pored toga u praksi je veoma teško odrediti ko je potpao pod vlast vina. Većina alkoholičara svakako smatra da oni samo umereno piju.

Svesni smo teškoće koju nam tekst zadaje, zato upućujemo na dodatak br. 6, u kome se prihvatamo pokušaja rešavanja, koji zaista treba da se posmatra samo kao pokušaj. Možda ćemo jednog dana postići veću jasnoću. Ova primedba treba da služi samo kao podstrek za dalje istraživanje.

Apostol neznabožaca govori o jednom vremenu „kad zdrave nauke neće slušati, nego će po svojim željama nakupiti sebi učitelje, kao što ih uši svrbe, i odvrtiće uši od istine, i okrenuće se ka gatalicama.“ (2. Timotiju 4,3.4) Ovo proročanstvo odnosi se na religiozne i druge netrezvenosti. Radi se o želji da se čuje samo ono što odgovara „starom čoveku“, grešnoj prirodi i što postavlja najmanje zahteve u odnosu na čovekovo ponašanje. U trećem poglavlju Pavle je već ukazao na ova „teška vremena“ i objasnio šta pod tim podrazumeva. Između ostalog na kraju završava sudom da ima ljudi „koji više mare za slasti nego za Boga“ (stih 4)

U takvim vremenima punim opasnosti postavljaju se vanredni zahtevi duhovnicima: „A ti budi

triježan u svačemu, trpi zlo, učini delo jevanđelista, službu svoju svrši...“ (2. Timotiju 4,5) Trezan, nepho, mora da bude Hristov sluga. U ovom stihu traži se trezvenost u širokom smislu, „svuda“ ili u „svim stvarima“. Doslovna trezvenost je pretpostavka za prenosnu trezvenost. „Uzdržavati se od vina“ i biti razborit. To važi utoliko više, ukoliko smo bliže danu Isusovog povratka.

Treba raditi dobro promišljeno, sa trezvenom svesti i zdravim rasuđivanjem. Da bi se zadržala puna sposobnost rasuđivanja, mirno razmišljanje i razborito delovanje, potrebno je potpuno uzdržavanje od svih onih stvari koje mogu sprečavati ili čak potpuno onemogućiti razvijanje svih potrebnih osobina. Zato i ovde kod „trezan“ u osnovi leži prvobitno značenje ove reči „uzdržavati se od vina“.

Koliko je malo potrebno prevrelog vina da se već ne bi videlo sasvim jasno, kaže nam Nojbert. Pošto u svom spisu na mnogo strana navodi kao dokaze rezultate ispitivanja, on doslovno piše:

„Već posle jedne čase vina ne postoji puna i jasna svest. To može najpre teško da padne svakom čitaocu i da to nikako ne razume. Treba... duboko utisnuti rečenicu da svako čija je kora velikog mozga oštećena, nije više gospodar svoje moći rasuđivanja. Samo hladni i trezni instrument može da kaže šta još zaista možemo da uradimo.“

Dok Pavle u 1. Solunjanima 5,6. počinje sa budnošću i zahteva treznost kao njenu podršku, Petar najpre spominje telesnu trezvenost kao preduslov za duhovnu budnost. U Prvoj poslanici Petar piše: „Zato, ljubazni, zapregnuvši bedra svojega uma budite trezni, i zacelo se nadajte blagodatima koja će vam se prineti kad dođe Isus Hristos.“ (1. Petrova 1,13)

„Budite trezni“, *nephontes*. Već i slika zaprežanja uma, koju Petar koristi, ukazuje na značaj lične stege u hrišćanskom životu. „Čovek opasuje bedra, pribira široku, nabranu donju haljinu pomoću pojasa, da bi telo bilo čvrsto i da mu ništa ne bi smetalo, kad radi, putuje, trči, nešto nosi, savija se. Slično i kod hrišćana treba da bude zapregnut *dianoia* (um ili moć razmišljanja), pribran od svake nepostojanosti i rastrojenosti, da bude marljiv i krepak, tj. da svoje misli i snagu volje koncentriše i bude vedar gde ima rada, borbe i patnje. Čuvajte se od rasejanosti i lenosti, ali isto tako i od prevelike razdraženosti, bolesne uzrujanosti i prenapetosti. Od ovog drugog treba da čuva trezvenost. Ovo ovde treba slikovito razumeti kao biti opasan, međutim, telesna trezvenost je u tome pretpostavljena.“

Nekada hrišćani smatraju da uzdržavanje od alkoholnih pića treba da bude zakonitost; ali u 1. Petrovoj 1,13. zajedno stoji biti trezan sa nadom u milost Isusa Hrista. Ko je trezan u umu i duši, taj svoju nadu ne polaže u trezvenost, već u milost koja ga osposobljava za pravu trezvenost. Milost nije ogrtač za pokrivanje tvrdokornosti i nedovoljne spremnosti za služenje Gospodu. Milost je sila za jedan novi život, oslobođenje od ropstva grehu. Oslobođenje od strasti i drugih bolesnih zavisnosti čini deo programa hrišćanskog propovedanja. Međutim, u Hristovu vest ne spada samo oslobođenje od ropstva, već i uputstvo kako možemo zahvaljujući Hristu da se sačuvamo od zla. Prema alkoholu u Novom zavetu postoji samo odbijanje, koje mora da usvoji i hrišćanin.

„Kada se trezvenost iznosi kao deo Jevanđelja, mnogi će shvatiti svoju potrebu za reformom. Uvideće zlo opojnih pića i činjenicu da je potpuna trezvenost jedini stav koji Božji narod sa dobrom savesti može da prihvati.“ (E. G. V.)

U 4. poglavlju 1. Petrove poslanice čitamo: „A svemu se kraj približi. Budite dakle mudri i triježni u molitvama.“ (stih 7) Kao kod Pavla i ovde stoji biti trezan, *nepsate*, u vezi sa Isusovim ponovnim dolaskom; ali i sa životom molitve vernika. Lange primećuje: „To znači najpre telesnu umerenost, onda i duhovnu razboritost i budnost... *nephein*, trezno, umereno živeti, telesno i duhovno kao pogl. 1,13. „Pri tome ćemo primetiti da *nephein* znači uzdržavanje od vina, a ne samo umereno pijenje. To se i podvlači suprotstavljanjem ranijeg prema sadašnjem životu onoga koji sada veruje.“

Petar iznosi ovo poređenje: „Jer je dosta što smo prošavši vreme života proveli po volji neznabožačkoj, živeći u nečistotama, u slastima, u pijanstvu, u žderanju, u pijanju i bogomrskim neznaboštvima.“ (1. Petrova 4,3)

Raniji prijatelji su razočarani, jer vernici više ne učestvuju u onome što oni čine, (stih 4) Da su nastavili da sa njima još posećuju krčme, do otuđenja očitno ne bi došlo. Ali, vernici koji očekuju Isusov ponovni dolazak, prekinuli su veze sa svojim ranijim načinom života, što često prouzrokuje progonstvo.

Volenberg ovako piše o našem tekstu u vezi sa ponašanjem hrišćana u poslednje vreme: „Onda će biti kraj i za lakomislene koji žive u svojim slastima i sinove ovoga sveta koji hule na hrišćane u njihovoj veri, biće kraj i borbama i patnjama onih koji su na zemlji hodočasnici. Zato čitaoci treba da vežbaju samodisciplinu umesto (stih 3) da se u razuzdanosti predaju svojim požudama, da, suprotno neznabožačkom tumaranju u grehu (stih 3) budu trezni, da bi se njihove molitve redovno i snažno mogle dizati gore.“

Roland de Piri naziva trezvenost „biblijskom osnovnom vrlinom“. Petar još jednom govori o ovoj vrlini: „Budite trezni i pazite, jer suparnik vaš, đavo, kao lav ričući hodi i traži koga da proždere.“ (1. Petrova 5,8) Za biti trezan ponovo stoji *nepsate*. Trezvenost i budnost ne mogu se odvojiti. Ove vrline su neophodne, jer suparnik je stalno na poslu.

Uzdržavanje i trezvenost dobijaju još u jednom kontekstu veliki značaj. Radi se o posvećenju. 1. Solunjanima poklanja temi o posvećenju hrišćanina upadljivo mnogo pažnje. Očekivanje drugog dolaska i posvećenje su dva glavna stuba za traženje uzdržavanja od alkoholnih pića.

U 1. Solunjanima izrazito je prikazan put čoveka iz močvare greha u slobodu Božje dece. Pavle najpre pominje upotrebljavajući odmerene rečenice obraćenje Solunjanima: „Jer oni (druge zajednice, gl. 1,7,8) obznanjuju za vas kakav ulazak imasmo k vama, i kako se obratiste Bogu od idola, da služite Bogu živu i istinu, i da čekate sina njegova s nebesa kojega vaskrse iz mrtvih, Isusa, koji nas izbavlja od gneva koji će doći.“ (1. Solunjanima 1,9.10)

Prihvatanjem Hristove pravde koja je povezana sa pravim obraćenjem, grešnik nalazi opravdanje pred Bogom. Ali tada prisvajanje Isusove pravde mora da deluje u svakodnevnom životu: „Kao što znate da svakoga od vas kao otac decu svoju molismo i utešavasmo, i svedočismo vam da živite kao što se pristoji Bogu, koji vas je prizvao u svoje carstvo i slavu.“ (1. Solunjanima 2,11.12)

Čoveka u iskušenjima, tuzi i napastima stalno vreba opasnost da se umori i vrati na stari put. Zato apostol mora da opominje: „Da se niko ne smete u ovim nevoljama; jer sami znate da smo na to određeni. Jer kad bejasmo kod vas kazasmo vam napred da ćemo padati u nevolje, koje i bi, i znate.“ (3,3.4)

Da bi kušač gubio sve veći teren, delo ličnog posvećenja ne sme da malakše, već mora da napreduje: „Jer je ovo volja Božja, svetost vaša.“ (4,3) „Jer Bog nas ne dozva na nečistotu, nego u svetost.“ (stih 7) Posvećenje obuhvata pošten način života. (stih 12) Biblijsko posvećenje mora da prožme celog čoveka. „I ceo vaš duh i duša i telo da se sačuva bez krivice za dolazak Gospoda našega Isusa Hrista.“ (1. Solunjanima 5,23)

U ovom poslednjem stihu spominje se i posvećenje tela. U posvećenje tela spada i trezvenost u doslovnom i u prenosnom smislu. Posvećenje je posebno važno u odnosu na svest o Gospodnjem dolasku. Moramo imati u vidu da je posvećenje delo koje traje celog života. E. G. Vajt predstavlja razliku između pravog i pogrešno shvaćenog posvećenja:

„Biblijsko posvećenje se ne sastoji u snažnom uzburkavanju osećanja. Mnogi su se prevarili u ovom pogledu. Oni su svoje posvećenje prosuđivali prema svojim osećanjima. Ako su se osećali

uzvišeno i srećno tada su smatrali da su posvećeni. Ali, blažena osećanja ili nedostatak radosti nisu znaci da li je neko posvećen ili ne. Tako nešto kao povremeno posvećenje ne postoji. Pravo posvećenje je svakodnevni proces i traje celog života. Ljudi koji se svakodnevno bore sa iskušenjima, koji savladavaju svoje grešne sklonosti i teže za svetošću srca i života, ne polažu hvalisavo pravo na svetost. Oni su gladni i žedni pravde. Greh je za njih veoma grešan.“

U 1. Solunjanima srećemo još jednu grčku reč koja mora da se pomene u vezi sa posvećenjem. Apechomai, čuvajte se! „Čuvajte se od bluda“ (4,3). „Čuvajte se od zla u svakom obliku“ (1. Solunjanima 5,22). U ovom pozivu u istoj poslanici jasno je sadržano odbijanje opojnih pića (*nepho* uzdržan od vina).

Istorijski je sigurno da pokreti koji poklanjaju pažnju biblijskom posvećenju i vesti o Isusovom skorom drugom dolasku, većinom su u svom programu prihvatili uzdržavanje od opojnih pića. Da pomenemo samo mnoge verne Valdenžane, anabaptiste, metodiste i adventiste sedmog dana.

Godine 1905. E. G. Vajt je pisala o osnovnom stavu adventista sedmog dana prema pitanju alkohola:

„Neka Bog da da budemo vrlo oprezni prema ovom strašnom zlu. Neka nam On pomogne da radimo svim svojim silama da spasavamo ljude, žene i omladinu, koji su u opasnosti da ih neprijatelj zavede. Ne primamo u zajednicu one koji upotrebljavaju alkohol ili duvan. Ne možemo takve primiti. Ali možemo pokušati da im pomognemo da to savladaju. Možemo im reći da će napuštanjem ovih štetnih navika usrećiti svoje porodice i same sebe. Srca koja su ispunjena duhom Božjim, neće osećati potrebu za nadražujućim sredstvima.“

O stavu prve Crkve iscrpno smo govorili u ovom poglavlju. Ko živi u živoj nadi u Gospodnji skori dolazak, zadržaće čistu svest i sasvim budan očekivaće taj veliki dan. Ali, tamo gde se ostavi ili gde oslabi nada u skori drugi dolazak i težnja za posvećenjem, slabi ili klone i zavet apstinencije. Jedan takav razvoj sasvim jasno je preokao Isus kada je ukazao na zlog slugu. Zapazimo: „Ako li taj rđavi sluga reče u srcu svome: neće moj gospodar još zadugo doći; I počne biti svoje drugare, a jesti i piti s pijanicama; Doći će gospodar toga sluge u dan kad se ne nada, i u čas kad ne misli. I raseći će ga napola, i daće mu platu kao i licemernima; onde će biti plač i škrgut zuba.“ (Matej 24,48-51)

Pavle je želeo da vernici ne jedu sa pijanim bratom (1. Korinćanima 5,11.12) Stav: „neće moj gospodar još zadugo doći“ menja način čovekovog života. Takav je prema svojim bližnjima postao nemilosrdan, ali zato je seo za sto sa pijanicama i jeo i pio sa njima. Zajedništvo za stolom obično se sastoji u tome da se isto jede i pije! Snažno smo upozoreni sudbinom jednog takvog sluge.

Tamo gde se oživljava nada u skori drugi dolazak i gde se u pripremi za taj dan teži za posvećenjem celog čoveka, odbijanje alkohola postaje takođe temeljno načelo koje se samo po sebi razume. Hrišćanin to ne shvata kao teško odricanje, nego je zahvalan za slobodu koju može naći u Hristu - i slobodu od alkoholnih pića.

19. OSTALI NOVOZAVETNI RAZLOZI ZA TREZVENOST

Naravno ima još mnogo Pavlovih izjava koje na izgled podupiru mišljenje da je svejedno kako se hrišćanin ponaša u jelu i piću. A ipak, upravo apostol Pavle postavlja granice evanđeoskoj slobodi koju on tako snažno brani, ističući obzir prema slabom bratu. Isplati se razmisliti o jednoj izjavi u Poslanici Rimljanima, koja ima veze sa našom temom: „Dobro je ne jesti mesa, i vina ne piti, i ono ne činiti na što se tvoj brat spotiče, ili oda šta gori postaje ili slabi.“ (Rimljanima 14,21)

O čemu to govori apostol u 14. poglavlju Poslanice Rimljanima? Pavle u ovom odseku govori o „slabima u veri“ i nasuprot njima stavlja one koji se čine kao da nisu slabi, koji veruju da „sve smeju da jedu“. Pred sličnim problemom stajao je još u Korintskoj zajednici. U svojoj 1. poslanici Korinćanima on iscrpnije pristupa tom problemu. Na šta misli u 8. poglavlju, kaže nam „Kalverov Biblijski leksikon“: „Pitanje da li su hrišćani smeli jesti meso koje je poticalo od paganskih žrtava, bilo je za prve hrišćane od praktičnog značaja. Za mnoge je jedenje takvog mesa značilo nešto odvratno, drugi su imali slobodnije poglede i nisu marili i da jedu takvo meso. U 1. Korinćanima 8,4. Pavle daje za pravo onima koji su smatrali da bogovi na svetu nisu ništa, osim jednoga i da takvo saznanje pokazuje i daje pravo da se ne pravi problem u pogledu jedenja takvog mesa. Ali, u izvesnim prilikama hrišćanska ljubav zapoveda i slobodouminima, iz obzira prema slabima, da se čuvaju od takvog mesa žrtvovanog idolima. Jer ima sada i dosta onih koji veruju da su idoli ipak nešto stvarno, da se oni dakle jedenjem mesa žrtvovanog idolima povezuju sa njima - a to znači u krajnjoj liniji sa đavolima... ali ako jedu, zavedeni primerom slobodoumnih, uprkos svojoj savesti, onda se ogrešuju. Međutim, slobodoumni, koji su ih svojim primerom zaveli, ogrešuju se o ove plašljive, a time i o samoga Hrista.“

I Emil Bruner naglašava: „Plašljive moramo verovatno tražiti među jevrejskim hrišćanima koji su se bojali da na mesnici ne dobiju meso žrtvano idolima.“

Ko ispituje bez predrasuda, moći će da uvidi da na navedenom biblijskom mestu nije reč o vrsti mesa ili vina, već da je bilo pitanje da li je ono bilo posvećeno idolima ili ne. Upoređivanje dva mesta u 1. Korinćanima 8,7 i Rimljanima 14,1. pokazuje nam da se u oba poglavlja govori o istim ljudima. „Prema Avgustinu ovde je reč o istim osobama kao u 1. Korinćanima 8. glavi i to ovde o takvima koji, zato što prilikom kupovanja na trgovima nisu mogli dovoljno da prepoznaju koje je meso prineto na žrtvu idolima, pa su se radije potpuno uzdržavali od jedenja mesa.“

Pavle obrazlaže stav jakih: „A za jelo idolskih žrtava, znamo da idol nije ništa na svetu, i da nema drugoga Boga osim jedinoga. Ali nema svako razuma; jer neki koji još i sad misle da su idoli nešto, kao idolske žrtve jedu, i savest njihova, slaba budući pogani se.“ (1. Korinćanima 8,4.7) Pavle odmah ovim „znalcima“ daje jedan ograničavajući savet: „Ali se čuvajte da kako ova sloboda vaša ne postane spoticanje slabima. Jer ako tebe, koji imaš razum, vidi ko u idolskoj crkvi gde sediš za trpezom, neće li njegova savest, slaba budući, osloboditi se da jede idolske žrtve? I s tvoga razuma poginuće slabi brat, za kojega Hristos umre. Tako kad se grešite o braću, i bijete njihovu slabu savest, o Hrista se grešite. Zato ako jelo sablažnjava brata mojega neću jesti mesa doveka, da ne sablaznim brata svojega.“ (1. Korinćanima 8,9-13)

Pavle mnogo zahteva od „jakih“. On ne podržava pogrešno shvaćenu slobodu, već zahteva obzir prema bratu. „Zato da ne osuđujemo više jedan drugoga, nego mesto toga ovo gledajte da ne postavljate bratu spoticanja ili sablazni. Znam i uveren sam u Hristu Isusu da ništa nije pogano po sebi, osim kad ko misli da je što pogano, onome je pogano. A ako je brat tvoj jela radi žalostan, već se ne vladaš po ljubavi: ne gubi jelom svojim onoga za koga Hristos umre. Gledajte dakle da se ne huli

na vaše dobro. Jer carstvo Božje nije jelo i piće, nego pravda i mir i radost u Duhu Svetome. Ne raskopavaj dela Božjega jela radi; jer je sve čisto; nego je pogano za čoveka koji jede sa spoticanjem. Dobro je ne jesti mesa, i vina ne piti, i ono ne činiti na što se tvoj brat spotiče, ili oda šta gori postaje ili slabi.“ (Rimljanima 14,13-17. 20.21)

Emil Bruner veoma temeljito raspravlja o osnovnom hrišćanskom načelu - o obziru prema bratu:

„Verska bezbrižnost ili pobožna bezobzirnost su u suprotnosti sa postupanjem samog Gospoda. On je uzeo obličje sluge (Filibljanima 2,7), On se ponizio, On nije na sebe uzeo samo slabost, već i greh drugih, On se odrekao svoje slobode radi drugih. Čitav Njegov život je bio: obzir u najdubljem smislu, živeti za druge, činiti ono što drugima služi, što im pomaže. Drugim rečima: Hristos nam pokazuje da nema nikakvih pobožnih prava. „Jaki’ bi imali pravo da jedu meso, da piju vino itd. ali, ovo pravo nestaje pred ljubavlju. Hristos nikada nije činio po pravu, već uvek iz ljubavi, tj. iz obzira prema drugima. Tako treba da čitamo Bibliju. Ona svuda govori o ovom putu krsta, o ovom odricanju od vlastitog prava, o tome kako su Božji ljudi teško prolazili, kako su morali svoj život da žrtvuju, kako su nosili najteže, tako i mi treba da činimo. Pogled na celo Pismo kako nam pokazuje da je put naniže pravi put, put koji vodi krasoti vaskrsenja.“

Stav koji je Pavle tražio prema bližnjem postaje još izrazitiji kad se setimo da se jednostavno radilo o vinu koje je najpre bilo prineto idolima. Pavle je smatrao da idoli nisu ništa, koji nisu mogli nikako da utiču na vino, pa to stoga nije trebalo da opterećuje hrišćansku savest. Pitanje, da li se radilo o neprevrelom ili prevrelom vinu, uz to se uopšte ne postavlja. Griža savesti mogla bi se javiti i kod uzimanja neprevrelog vina, ako je ono najpre posvećeno idolima. Koliko je veliki obzir prema bratu bio, kad je poznato da su se mnogo žrtve sastojale od nealkoholnih pića, i gde u osnovi nije postojala nikakva opasnost! Kako bezobzirno postupamo kada nismo u stanju da se odrekemo čase prevrelog pića koja ugrožava brata, koga bismo ovim odricanjem mogli spasiti!

Tada još nije bilo takve nevolje u pogledu alkohola kao danas. Koliko više bi trebalo da danas imamo obzira prema slabom bratu, koji je u opasnosti da se utopi u alkoholu i koga i druge zavisnosti drže u ropstvu! Ne smemo se više razmetati svojom pogrešno shvaćenom slobodom. Ili, da li je to neka sloboda, ako uzmem sebi pravo da skočim iz tramvaja koji juri? Je li to sloboda ako se igram sa palidrvcima, smatrajući da ću moći da ugasim požar koji bi možda nastao? Da li je to zaista sloboda ako trčim u ponor pogrešno misleći da mi se ništa neće dogoditi? Imam li slobodu da probam da li će me alkohol učiniti pijanicom ili ću biti jači od žrtve od više miliona ljudi koja je već prineta kralju alkohola? Smem li se upuštati sa alkoholom, kad vidim koliko su njih desno i levo od mene doživeli propasti? Da li je smisao slobode da probam da li će mi duvan doneti rak pluća kao tolikim drugima? Moramo raščistiti sa pogrešno shvaćenim pojmovima slobode i spoznati zadatak hrišćanina da rečju i delom bližnjima pokaže put ka pravoj slobodi.

Radi se o solidarnosti sa ugroženim bratom: „Znaš li da je veliki deo alkoholičara jednostavno potpao pod ovu zavisnost zato što ga je zaveo opšti običaj pijenja i niko nije imao hrabrosti da mu se suprotstavi?“

Zato Emil Bruner kaže: „Danas svoj stav ne mora da obrazloži apstinent već onaj koji nije apstinent. Svaki alkoholičar je počeo kao umerenjak; svako je verovao da će modi da ostane umeren. Prevario se. Parola umerenosti postala mu je zamka, a primer umerenih ga je zaveo. A sada, pošto više ne može da bude umeren, umerenost drugih je upravo to gde on uvek padne. Ne primer umerenosti, već jedino primer potpune trezvenosti može da pomogne onome koji je potpao pod alkohol. Neka se niko ne vara u ovome: ko želi da pomogne, može samo tako pomoći... Ko postavlja pitanje šta bi on mogao učiniti protiv kuge alkoholizma, taj ne uviđa da mora prineti žrtvu, radi onih koji ne mogu biti umereni, da da primer trezvenosti.

Razumljivo je da većina vrlo teško nalazi ovaj put. Manje je razumljivo da među onima koji ispovedaju veru po kojoj je svaki nevoljnik moj brat, mnogi tako lakog srca mogu da se odreknu ove odgovornosti?“ To su reči Emila Brunera, profesora teologije na Ciriškom univerzitetu. One zaslužuju da se stave na sto svakog sveštenika.

Nedavno je pisac ove knjige čuo jedan ohrabrujući primer pravog hrišćanskog stava. U kantonu Bern postoji već preko 50 godina muški hor, čijim za pevanje raspoloženim članovima pripada jedan čovek koji je stalno kršio svoj zavet apstinencije i vraćao se na piće. Da bi sada pomogli svom kolegi pevaču, članovi društva odlučili su da se na svakoj proslavi svog društva odreknu alkohola i da svaku priredbu izvedu bez alkohola. Već 12 godina striktno se drže ovog principa da bi pomogli ugroženom „bratu“. Ko će se ugledati na ovaj primer?

Midendorp iznosi sledeći slučaj: „Dužnost prema solidarnosti može još dublje da veže: zlo je pretvaranje ako neko od drugih zahteva žrtvu za koju ni sam nije spreman. Jedan staratelj morao je da da sledeće objašnjenje jednom štićeniku: , Pošto tako nastavljate da sa svojim pijančenjem uništavate sebe i svoju porodicu, moram vas po nalogu opštinskog saveta postaviti pred alternativu: ili ćete se potpisati na apstinenciju ili ćete biti smešteni u jednu radno-vaspitnu ustanovu!’ Štićenik je odmah odvratio: ,Naravno! Od jednog sirotog đavola, koji se ne može braniti, zahtevate žrtvu da se potpiše. Gospoda opštinski savetnici pak piju u stražnjim sobama, koliko im se hoće!’ Na to je onaj staratelj spremno izjavio da što se njega tiče i on će takođe potpisati. Jer za jednog hrišćanina je tako kako piše Karl Bart: ,Askeza je uvek fatalna stvar ako čovek od drugog traži neko odricanje za koje njemu samome ne pada na pamet da ga učini’.“

Sveštenik saborne crkve i profesor Albert Sedelin pisao je: „Alkoholizam je na žalost česta nevolja koju duh jednog dela zajednice ne samo trpi, već kojoj i povlađuje, i koja svoje sluge i žrtve ne nalazi samo kod siromašnijih članova zajednice. Tu će svestenik, pa makar i sa svom obazrivosti i mudrosti, a ipak bez straha i nepopustljivo preći u napad na ovog upropastitelja naroda, i po cenu opasnosti da zapadne u konflikt sa možda njegovim vrlo imućnim slugama i uživaocima. Biće radostan ako u zajednici zatekne spremnu neku organizaciju koja se već bori u ovoj borbi, i rado će mu pružiti svoju podršku. U borbi sa alkoholizmom svestenik će kad kad jasno osetiti da neće moći ništa da mu učini ako i sam ne preuzme na sebe malu žrtvu lične apstinencije.“

Možda je potrebno da se uz ovo ukratko prokomentariše Isusova reč, koja se na neshvatljiv način još i za to mora koristiti da opravda pijenje alkoholnih pića. Ona nam je poznata, ali uglavnom ne obraćamo pažnju na kontekst u kome ona stoji: „Ne pogani čoveka što ulazi u usta; nego što izlazi iz usta ono pogani čoveka.“ (Matej 15,11)

Da li Isus time hoće da kaže da nije važno šta i koliko pijemo? Ovo bi bilo u protivrečnosti sa svim onim što sadrže druge Isusove izjave i bilo bi suprotno onome što kažu savremena naučna saznanja. Smisao Isusovih reči je jasan. Fariseji i književnici su postavili mnoge propise koji su se ticali pranja ruku. Radi se o pitanju: „Zašto učenici tvoji prestupaju običaje starih? Jer ne umivaju ruku svojih kad hleb jedu.“ (Matej 15,2) Ovde se nije radilo jednostavno o fizičkoj čistoći, već o ceremonijalnim propisima o čišćenju. istovremeno za ove ljude nije značilo ništa ako se prekrši Božja zapovest, samo ako se udovolji njihovim ljudskim propisima. Ovo proizlazi iz Isusovog odgovora: „A on odgovarajući reče im: zašto i vi prestupate zapovest Božju za običaje svoje?“ (stih 3)

Isus svoju optužbu potkrepljuje primerom (stihovi 4-6) i dolazi do zaključka do koga je već došao prorok Isaija: „Ovi ljudi približavaju se k meni ustima svojim, i usnama poštuju me; a srce njihovo daleko stoji od mene. No zaludu me poštuju učeći naukama i zapovestima ljudskim.“ (Stihovi 8.9) Isus onda objašnjava narodu šta je stvarna nečistota: „Jer od srca izlaze zle misli, ubistva, preljube, kurvarstva, krađe, lažna svedočanstva, hule na Boga. I ovo je što pogani čoveka.“ (stihovi: 19.20,1 deo)

I zatim Isus zaključuje i tvrdi da On nije govorio ni o jelu ni o piću: „I ovo je što pogani čoveka, a neumivenijem rukama jesti ne pogani čoveka.“ (Matej 15,20)

Iz svih dosad pomenutih tekstova Novog zaveta jasno proizlazi da ni Isus ni apostoli nisu opravdali upotrebu alkoholnih pića. Stojimo pred žalosnom i bolnom činjenicom da su hrišćanske crkve dozvolile da na njihov stav prema alkoholu utiču običaji, umesto da su se običaji promenili uz pomoć propovedanja reči Božje. Još ćemo govoriti o ovom stanju stvari.

Kod alkohola se radi o nasleđu iz paganskog idolopoklonstva sa kojim nije svršeno, jer ljudi nisu bili dosledni! Samo potpuna trezvenost može da pobedi neman alkohola, što praktično iskustvo samo potvrđuje.

O pastoru Boveu, borcu plavog krsta, piše Midendorp: „Veoma je značajno da je pastor Bove, potresen zbog nevolje sa rakijom u svojoj prvoj crkvi, najpre nabavljao ljudima dobro, jeftino vino da ne bi više pili rakije. Tek kada je zaključio da su sada pili vino - i naravno uz to i rakiju! - uvideo je nemogućnost ovog poduhvata i zahtevao je potpunu apstinenciju.“

Kako je tragično kad se u pojedinim islamskim zemljama hrišćanin može prepoznati .prosto po tome što pije vino i pivo!

Alkoholizam je danas pravo idolopoklonstvo. „Čovek ,tepa' tečnosti u čaši; on poštuje ,dobru kapljicu'; hvali je kao darovatelja života i onoga koji pobuđuje radost, koji za sobom ostavlja malograđansko razmišljanje. Svi mi znamo da je alkohol stvorio svoju sopstvenu liturgiju sa sopstvenim odama i ceremonijama. Zaista je postao ,izam', religija. Čovek mu se udvara sa redovnom srdačnošću i na sasvim određenim mestima hodočašća, kojima je svaki grad prekriven kao nekom gustom mrežom. Svakako, ovde stojimo pred izgrađenom službom idolu.“

Zato je prof. dr Teofil Speri rekao na ciriškom univerzitetu: „Bog-alkohol zna kako da slomi sve otpore, ako se njegovi oltari postavljaju tajno ili javno. Nijednom bogu nisu prinete tolike žrtve u novcu i krvi kao ovom.“

U knjizi dr E. Hubera, koja se pojavila 1930. nalazi se jedno poglavlje sa temom: „Crkva u borbi protiv običaja pijenja kod germanskih plemena“. Pisac jasno pokazuje da su se i Germani odavali pijenju alkoholnih pića samo u vezi sa praznicima bogova i prilikom plemenskih sabora. Tako u ovoj knjizi stoji:

„Uobičajena predstava o navikama pijenja naših germanskih predaka odavno je ispitana. I starogermanske životne navike ne odstupaju od navika drugih naroda istog stepena kulture. Alkoholno piće imalo je ulogu samo na praznicima božanstava i idolopokloničkim obedima koji su bili vezani za njih, kao i kod sabora plemena, koji su održavani uz učestvovanje bogova. Kućni svakodnevni život bio je bez alkohola, osim što su za naročito svečane prilike, rođenje, svadbu, smrt, dolazak dragog gosta ili druge važne događaje pripremani u kuhinji kao praznični napitak medovina i pivo... Svakodnevna je bila potpuno apstinentna. Pravljenje piva je „sveta“ prilika. Pivo se pravilo u kući zajednice samo za praznike, svadbe i sahrane, kao i u dane plemenskih sabora. Pivo se takođe pilo samo u te dane.“

Kao i kod Hananaca i drugih starih nehrišćanskih naroda, i ovde je pijenje alkohola bilo povezano sa kultom bogova. A borba protiv idolopoklonstva mogla je biti uspešna samo onda ako je preduzimana istovremeno i najpre borba protiv pijanstva.

„Budući da je pijenje bilo deo neposrednog bogoslužjenja, hrišćanski misionari su se zadovoljavali time da ceremoniji prelome paganski vrh i da joj postave hrišćanske zastore. Germani su imali običaj da se za proslavljanje praznika bogova snabdeju namirnicama za više dana i to u obilnim količinama naročito jakog piva koje je pravljeno za praznične dane. Posle svog obraćenja oni su sada svoje zalihe u jelu i piću donosili sa sobom u crkvu, da bi ih jeli za vreme bogoslužjenja ili ispred crkve, „u čast

svetih mučenika i sledbenika“, kako stoji u Karlmanovom Kapitularu. To je bio „žrtveni obed“, uz koji su u ranijim, paganskim vremenima, kako Tacit pripoveda, održavane dugotrajne pijanke. Crkva je najpre posvetila jelo i piće i time je obed učinila delom bogoslužjenja, Zatim je insistirala da se obedi moraju održavati izvan crkve, jer ‚su glave zagrejane pijenjem hulile na Boga na paganski način’. Svuda su posredovali grofovi sa teškim pokorama, da bi Božji dom i najbližu okolinu oslobodili od gnevnih scena, koje su se odigravale na pijankama kada su se glave usijale od jakog piva...

Iz zakonodavstva franačkog kralja Hilderiha možemo videti da je narod „za Uskrs, Božić i na ostalim praznicima bančio na pijankama“. Sinod u Majncu 785. se žalio ‚da se Božić slavio kao ranije 12 noći, a da se Martinov dan slavio sa pićem kao ranije dan boga Votana’. A najgore je bilo što su se na ovim pijankama prema starom paganskom običaju spominjali bogovi, kojih su se bili odrekli. ‚Donosili su im pune pehare i praznili ih njima u čast. I junacima koji više nisu bili živi držane su zdravice’, kako saznajemo kod Valtarijusa. Crkva je najpre pokušala, jer bi radikalna zabrana ovih gozbi na praznicima bila sasvim bez izgleda, da ukloni paganska sećanja iz zajednice.“

„U određene dane iz određenih povoda vođa bi sazivao esnaf, kako kaže Tacit, ‚da bogovima prinesu žrtvu zajedničkom proslavom i da porazgovaraju o poslovima udruženja’. Služilo se pivo i posvećivano je bogovima i ostajalo se skupa sve dok se sud ne bi ispraznio u čast božanstva čiji je bio praznik. U životu svetog Kolumbana čitamo da je jednom na Bodenskom jezeru, u oblasti alemana, iznenadio jedan takav „skup“ u punom raspoloženju. „Ljudi su sedeli skupa, imali su jedan veliki sud u sredini, koji su zvali cupa (Kufe-čabar) i koji je hvatao 6 modija (više od 2 hektolitara), pun piva.“ Na pitanje svetoga, šta su time želeli, odgovorili su da ‚održavaju esnafsku skupštinu u čast Votana’.

Ovi esnafi sa svojim velikim pijankama prilikom skupova bili su, kao što se lako može zamisliti, poslednja skrovišta paganstva. Oni su imali sve narodne elemente koji su još tajno paktirali sa starom verom, a čabar sa pivom bio je magnet koji je privlačio učesnike. Sto je hrišćanstvo više uklanjalo javne gozbe povodom praznika toliko su revnosnije posećivani esnafski skupovi i utoliko je veća zbog toga bila opasnost da pagansko biće dalje buja.“

O građansko-socijalnim staleškim udruženjima, koja su nastala od 9. veka posle Hrista piše Huber: „Jer ona su organizacije, kroz koje je od kraja 11. veka pa nadalje treći stalež, zanatlije i malograđani u gradovima, uspešno vodio borbu protiv feudalaca i koje su vrlo uspešno sudelovale u procvatu srednjevekovnog gradskog bića. Ali, običaji pijenja iz starih paganskih vremena održavali su se i sad kao i ranije. Upravo običaji pijenja u esnafima snose krivicu za „lokanje na komandu“, za loš običaj da se stolicima prisilno gutanje određene, nikako male količine opojnih pića smatralo kao potreba građanske časne dužnosti. Od esnafa starih germana potiče i u svetu poznato nemačko učlanjivanje u sva moguća udruženja, a stolovi za stalne goste mogu se sa ponosom smatrati poslednjim izdancima ovih germanskih društava u kojima se pilo i koje je teško bilo suzbijati.

I privatni život u kući i u porodici nudio je, jer je i njime takođe vladala vera u bogove, razne povode za pijenje na kojima su se spominjali bogovi. I ove gozbe promakle su crkvenoj kontroli i zato su bile sumnjive kao skrovišta paganstva. Da, paganski običaji, kako vidimo iz pisama sv. Bonifacija, najtvrdoglavije su se zadržali u ovim proslavama u okviru porodičnog saveza, a možda učesnici nisu ni bili potpuno svesni paganskog karaktera ovih proslava, prilikom rođenja deteta, krštenja novorođenčeta, venčanja, preuzimanja nasledstva i uglavnom prilikom pogreba.“

Pažljivi čitalac će lako uvideti koliko je duboko usađen uticaj takvih paganskih običaja još i danas. Nema uopšte nikakve nade da se zaista uspostavi hrišćanski život zajednice gde alkohol nije konačno proteran iz hrišćanske zajednice i iz privatnog života hrišćana. Svaki pokušaj da se umesto trezvenosti propagira umerenost, mora propasti. Ne može se zabraniti igranje sa velikom vatrom, smatrajući da mala vatra ne bi mogla naneti nikakve štete. Samo potpuna trezvenost može da se prihvati kao uzor.

Crkva nije mislila na potpunu trezvenost kao cilj hrišćanskog načina života germanskih naroda. Ali, ona je tražila od misionara trezvenost, u svakom slučaju krajnju umerenost, koju je hrišćanstvo propovedalo među nemačkim plemenima, i od duhovnika koji su čuvali novoobraćeno stado. U pravom saznanju da sila primera više preporučuje neku vrlinu nego najsnažnije reči.

Mnogi hrišćani misionari, izveštavaju nas biografi, živeli su potpuno trezveno. Bonifacije, Eligius, Galus, Emeran izričito svedoče da oni nikad nisu pili ništa drugo osim vode. A Italijan Venancius Fortunatus, koji je u 5. veku prošao veliki deo Nemačke, susreo je ‚mnoge duhovne pastire, koji su se cele godine uzdržavali od bistrog vina, kuvane medovine i penušavog piva’. Oni su pili vodu zaslađenu sa malo meda. ‘Želeli su nemačkim pijanicama da budu primer i uzor’.

Ne može se zamisliti kakav bi blagoslov donele hrišćanske crkve sa jasnim stavom prema alkoholu. Uklanjanje paganskih običaja, koji su uglavnom stajali u uskoj vezi sa alkoholom, bilo bi mnogo uspješnije. Masama ljudi koji su bili robovi alkohola bilo bi doneto oslobođenje i sreća. Čitave reke zla bile bi presušene na izvoru. Ali, ne samo što je rano srednjovekovna crkva suzbijala sve one vancrkvene pokrete koji su na svojim zastavama imali ispisanu trezvenost, nego ni reformatorska crkva nije imala razumevanja za zahtev onih krugova koji su zastupali „evanđeoski post“.

Tako prof. Blanke piše: „Bilo je evanđeoskih hrišćana koji su poznavali i slagali se sa zahtevom za apstinenciju, ali nisu pripadali reformatorskim crkvama. Mislim na Sebastijana Franka. Frank, protestantski individualista i spiritualista, poziva u svom spisu ‚o mrskom poroku pijanstva’ na post, tj. na totalnu apstinenciju od alkohola. Jedan hrišćanin mora, tako piše on, da bude sposoban da toliko umre telu, da se odrekne pijenja vina i piva. Frank svakako zna da će njegov poziv u evangelističkim krugovima pasti na slabo plodno tle: jer onda je post postao greh i ko se uzdržava je papista i legalista. Samo biti pun je naše evanđelje’. Mislim potom na anabaptiste. Baptisti su se često prepoznavali po tome što u gostionici nisu nazdravljali gostima i zatim su hapšeni i bili prognani. Oni su takođe učili da hrišćanin ne može da se mirne savesti bavi točenjem pića. Ali oni su ispovedali i totalnu apstinenciju. Bulinger je u svom delu protiv baptista ‚o poreklu anabaptista’ (1556) istakao da su ovi pili samo jabukovaču, slatki most i vodu’.

Misao o apstinenciji su dakle u 16. veku najpre shvatili prezreni vancrkveni pokreti. Tako je bilo i u 17. veku. Tada su postojale inspiracijske zajednice u Francuskoj, Holandiji i Nemačkoj, koje su zastupale uzdržavanje od opojnih pića. U Engleskoj je u isto vreme bio Džordž Foks, utemeljivač kveкера, borac za apstinenciju. U 18. veku Džon Vesli, osnivač metodizma izdao je u Engleskoj parolu o trezvenosti. U slobodnim a ne u reformatskim crkvama zahtev za trezvenošću utro je sebi put.“

Huber, koji je već dosta citiran potvrđuje bez pristrasnosti, gde je negovan ideal hrišćanske trezvenosti:

„U svim ovim sektama srednjeg veka, koje su izazivale crkvenu i državnu silu na ratove do uništenja, trezvenost je bila životni zahtev koji je bio po sebi razumljiv.“

Veoma je žalosno što su spisi mnogih takvih „sekti“ zaplenjeni i uništeni i danas smo upućeni samo na spise njihovih tadašnjih protivnika, ako želimo nešto da o njima saznamo. Razumljivo je da se na ovaj način može dobiti samo izobličena i izopačena slika. Nisu svi vancrkveni pokreti koje je Crkva suzbijala zastupali trezvenost iz pogrešnih pobuda. Prigovor gnostičkog uticaja i danas se još može podići u vezi sa 1. Timotiju 4,3, ako se ljudi uzdržavaju hrane i pića koji su štetni po zdravlje. Gnostici su zabranjivali i onu hranu „koju je Bog stvorio za jelo sa zahvalnošću“?

Koliko je uživanje ili neuživanje alkoholnih pića postalo znak raspoznavanja, kaže nam ponovo Huber: „Ali, krstaški rat protiv vodopija’, kako je nazvana borba crkve i države protiv sektaša, bez sumnje je delovala da se trezvenost jednog čoveka do dokazivanja suprotnog u izvesnom stepenu u javnom mnenju učini sumnjivom, da se redovno pijenje alkoholnih pića računa kao karakteristika

čestitog, časnog, hrišćanskog načina života. Pijenje alkohola je u stvari postalo šibolet, kojim je razlikovan nevernik od pravovernika. A tako je moćna bila sugestija javnog mnjenja pod uticajem krstaških ratova protiv „vodopija“, da novonastali prosjački redovi u to doba, dominikanski i franciskanski, premda su kao cilj reda imali jednostavan siromašan život, a kao dužnost život u pokori i umrtvljivanju, nisu se usuđivali da svojoj braći propišu trezvenost, da ih ne bi zamenili sa jereticima, .siromašnom braćom iz Liona'. Legenda o počecima franciskanskog (franjevačkog) reda govori o mnogoj braći koji su prilikom svog prvog pojavljivanja u hrišćanskim zajednicama smatrani jereticima i tek pošto bi popili čašu vina, priznavani su za pravoverne hrišćane.“

Takođe je vrlo žalosno kako mnogi hrišćani u nehrišćanskim sredinama igraju ulogu zavodnika u alkoholizam. Huber pominje jedan od mnogih primera: „Uprkos tome i danas je jezgro muslimanskog stanovništva sačuvalo vernost prema zabrani Korana (Kurana) i vodi život u jednostavnosti i apsolutnoj trezvenosti, prezire prestupnika zakona koji je podlegao tako lako kušanju stranaca i naziva svog brata po veri koji obuzet uživanjem alkohola sa karakterističnim, za nas hrišćane veoma pogrdnim i uvredljivim imenom: ‚Ti ‚hrišćanine‘.“

I danas običaji pijenja čiji koreni potiču iz paganstva još uvek vrše zlokoban uticaj. I ovde zahvaljujemo Huberu za vredne istorijske podatke: „Sa esnafima ponovo oživljavaju i staropaganski običaji pijenja. Pijenje po zakonu i pravilu postalo je u izvesnoj meri staleška dužnost građanina. Redovna poseta svake večeri cehovskoj sobi nudila je doduše mogućnost kontrolisanja života članova prema odredbama, čvrsto je zbližavala pripadnike ceha, jačala interese ceha, ali i stvorila sto za stalne goste sa prilikom da se dosta često pije pod pritiskom, koji je stolecima zatim ostao znamenje nemačkog građanstva. Esnafi i njihovi običaji bez sumnje su veoma uticali na evropsku građansku kulturu sve do 18. veka. Pojam građanske udobnosti i lagodnosti sa večernjim pijenjem za stalnim stolom potiče od njih. A time i precenjeno vrednovanje alkoholnog pića u svakodnevnom životu.“

Međutim, borbu protiv zlih običaja pijenja vancrkveni krugovi nisu morali da vode samo u vreme reformacije. To su bili u 19. veku pre svega necrkveni, ozbiljni ljudi, kojima je na srcu ležala nevolja sa alkoholom i koji nisu mogli skrštenih ruku da posmatraju kako mnogi njihovi sugrađani padaju kao žrtve zavisnosti od pića.

O modernom antialkoholičarskom pokretu piše Huber:

„On je uveden zahvaljujući egzaktnom istraživanju prirode koje je ušlo u modu u vreme racionalizma, zahvaljujući posmatranju fizioloških delovanja pijenja alkohola, čime su se otkrila zla zabluda fantastičnih pretpostavki stare medicine o tome da je alkoholno piće ‚zdravo‘. Za utvrđivanje štetnosti po zdravlje združila su se naučna rasuđivanja i moralna raspravljanja, tako da se sadašnja borba protiv pijenja alkohola vodi u smislu krstaškog rata za očuvanje i unapređivanje nacionalnog života. U brizi za očuvanje rase zahteva se strogo isključivanje svake štetnosti po zdravlje, koja ne samo što truje sadašnji rod, već i prenosi zarazu na potomstvo. Interes zdrave ekonomije zabranjuje trošenje dobara i radne snage na ‚sredstvo za uživanje‘, čija je ‚vrednost uživanja‘ samo varljivi fantom pothranjivan sugestijom generacija. Sa gledišta narodnog morala u pijenju alkohola mora se videti, kao što to neopozivo dokazuje sudska statistika, izvor sirovosti, moralne pokvarenosti i ljudskih zločina. Tako moderni krstaški rat protiv alkohola u znatnoj meri počiva na istim intelektualnim, ekonomskim i etičkim motivima, sa kojima je u 8. veku pre Hrista car Ču uveo svoj edikt o zabrani alkohola.“

Sada stojimo pred problemom lične odgovornosti i lične odluke. Svaki čovek, a naročito onaj koji se izdaje za Hristovog sledbenika, pozvan je da zauzme stav u borbi koja je poprimila ogromne razmere. U sledećem poglavlju razmatraćemo ovaj predmet.

20. SMEMO LI IZBEGAVATI GLAS ODGOVORNOSTI?

Ako se problem alkohola posmatra u svetlosti Biblije, onda moraju da se uzmu u obzir i ostala gledišta. Sveto pismo ne osuđuje samo pijenje opojnih pića, već uopšte svaku neumerenosti i rasipnost koja se pokazuje u korišćenju Božjih darova. Ovaj stav jasno proizlazi iz velikog broja različitih biblijskih tekstova.

Isus ukazuje na prepotopni rod kao na primer koji upozorava: „Jer kako što pred potopom jeđahu i pijahu, ženjahu se i udavahu do onoga dana kad Noje uđe u kovčeg, i ne osetiše dok ne dođe potop i odnese sve; tako će biti i dolazak sina čovečijega.“ (Matej 24,38.39) Isus ih ne prekoreva što su jeli i pili, već što je jelo i piće ispunjavalo sav njihov životni sadržaj. Isto tako treba razumeti opomenu u Jevanđelju po Luki 21,34: „Ali se čuvajte da kako vaša srca ne otežaju žderanjem i pijanstvom i brigama ovoga sveta, i da vam ovaj dan ne dođe iznenada.“

Isus optužuje pretovarivanje tela jelom i pićem. Ova opomena važi i onda kad se radi o onome što nije štetno. Proždrljivost i pijanstvo štete zdravlju i čine čoveka nesposobnim za ispunjavanje svakodnevnih dužnosti, ali još više od toga smeta budnosti i spremnosti koju Hristos zahteva za svoj dolazak.

Još je gore kada se krasni Božji darovi pravljenjem i trošenjem alkoholnih pića pretvaraju u prokletstvo. Ne samo što se tako gube ogromne količine zdravih namirnica, već nastaju strašne posledice uživanja alkohola.

Kad govorimo o rasipanju životnih namirnica pravljenjem i trošenjem alkoholnih pića, moramo uzeti u obzir još jednu činjenicu koja prati savremeni svet. Danas u velikim oblastima vlada nedostatak životnih namirnica i glad. Zar hrišćanin sme da učestvuje u uništavanju prehrambenih vrednosti kako se to u velikoj meri zbiva prilikom previranja groždanog soka i drugih proizvoda? Prevreli most više ne sadrži šećer; njemu je oduzet taj najvredniji sastojak. Od hranljivog, zdravog, slatkog mošta postao je napitak koji kad se uzima može oštetiti zdravlje.

Veoma zanimljiva razmatranja daje dr T. Kristen. Njegovi zaključci danas su snažniji nego ikad:

„Ali uz to dolazi još jedna stvar. Od svakog zanata sa pravom se zahteva da stvara vrednosti. Pri tome zanat shvatam u najširem smislu. Učitelj, koji od neuke i neuglađene dece čini obrazovane i korisne članove ljudskog društva, bez sumnje stvara vrednosti; pekar, koji brašno pretvara u ukusan hleb, obučar koji od komada kože pravi cipelu itd., svi oni stvaraju vrednosti. Pravljenje opojnih pića, naprotiv, nikada nije stvaranje vrednosti, već uvek gubljenje vrednosti sirovog materijala. Kod pravljenja piva gube se 50% prehrambenih vrednosti, kod pravljenja vina 99% prehrambenih vrednosti. Prehrambene vrednosti razlažu se delovanjem kvasnih gljivica i pretvaraju u ugljene kiseline i alkohol.“

Nijedan razuman čovek ne može da se otme savremenom problemu tragične gladi. Jedan hrišćanin mora doživeti grižu savesti kada misli na posledice trošenja vrednih životno važnih namirnica. Gledano sa stanovišta gladi u svetu, problem alkohola postaje tempirani upaljač prvoga reda.

Jedna milijarda slabo ishranjenih, slabo odevenih i slabo smeštenih bića marširaju. Mada neuki, više nisu ponosni na svoju neukost. Mada gladni, nisu voljni da to ostanu. Oni se opiru da svoju sudbinu prihvate kao neizbežnu sudbinu. U daljini drastične promene - suviše siromašni da brinu da li će one doći razvojem ili revolucijom - slute svitanje divnog i uspešnog jutra. U odlučnosti da ubrzaju vreme svoje sreće, i umorni da prihvate položaj puzećeg roba, sada su željni da istoriji daju krila.

Kad ovi ljudi imaju oči podbule od krvi, zato što na njihovom stolu nema hleba, da li je to možda razlog da se ukazuje na prenaseljenost Božje dobre zemlje? Robert Britan nije ovog mišljenja. U svojoj značajnoj knjizi „Neka bude hleba“ on brani teoriju da zemlja može da ishrani ne samo naše sadašnje, već i dvostruki broj stanovništva. Samo moramo našu sadašnju tehničku moć upotrebiti u ratu protiv gladi, a ne jedan protiv drugoga. Prema njegovim procenama moglo bi se samo novcem koji Amerikanci tokom dveju godina daju za alkoholna pića, ukloniti sva glad na Zemlji.

Ako je Britan samo približno dotakao istinu, onda moramo ozbiljno da se upitamo kako možemo bilo gde da upotrebimo alkohol, a da se svuda ne ogrešimo o ljude. Ako zaboravimo njegova opojna svojstva i mislimo na njegovu apsolutnu besmislenost, postavlja se pitanje kako ćemo tako ogromnu rasipnost opravdati naočigled tako hitne potrebe. Koliko smo bolji od sveštenika ili Levita? Da li je gore na putu u crkvu proći pored žrtve razbojnika, nego vrednost jednog obroka za izgladnelog čoveka dati za jedan koktel?

Međutim, trošenje alkohola nije odgovorno samo za veliki deo gladi u svetu. Alkohol je neiskreni drug. On svoje prijatelje čini bolesnim i širi teške bolesti i smrt.

U svakoj zemlji, alkoholizam je najvažniji uzrok bolesti i smrti. Zloupotreba alkoholnih pića dovodi do bede, pothranjenosti i do brojnih prestupa pravila higijene i zato posredno veoma štetno deluje na zdravlje.

I neposredno delovanje je sigurno, iako njegovi putevi ponekad teško mogu da se otkriju. Samo za jednjak i katar želuca može da se prihvati štetno delovanje usled neposrednog dodira tkiva i alkohola. Da bi se objasnila ciroza jetre, istražuje se u pravcu ometanja pravilnog dejstva telesnih sokova, varenja i trovanjima koja sa tim idu. Za miokarditis mora se prihvatiti uticaj velikih količina tečnosti, telesne prenapregnutosti i avitaminoza. Isto tako sigurno je da alkohol uprkos komplikovanosti svog delovanja ostaje činilac uzroka bolesti od prvorazrednog značaja.

Internista koji ima drugi izbor alkoholičara od onog koji posmatra psihijatar, dolazi do zaključka da većina njegovih bolesnika ne pije suviše iz opravdanih i shvatljivih razloga, kao što su briga, duševna slabost, manija trovanja ili bolesna požuda; oni su se trovali polako i nehotice, zahvaljujući navikama i predrasudama koje vladaju u širokim krugovima stanovništva.

Na račun alkohola treba staviti još mnogo više zahteva. Njegov uticaj na porodični život i ljudsko ponašanje je zastrašujući. On je majstor za izazivanje nevolje i bede.

Danas se alkoholičar smatra bolesnikom. To je tačno, ali pri tome se lako previda da je alkohol odigrao ulogu izazivača bolesti. Kada se pojavi epidemija gripa ne krivimo ljude koje je virus zahvatio, iako ni svi ljudi nisu podjednako otporni na grip. Borba protiv virusa se prihvata i to tek posle dugog ispitivanja u koje se ljudi upuštaju, dovodeći sebe u opasnost. Ali kada je u pitanju alkohol postupamo sasvim drukčije.

Svima nama poznati su slučajevi nekada vrlo valjanih i vrednih ljudi koji su pali kao žrtve alkohola. Sada ih otpisujemo i kažemo da se radi o nesigurnim u sebe, neuzdržanim psihopatama ili psihotičnim osobama, neurotičarima ili već nekako drugačije, o ljudima opterećenim urođenom sklonošću da budu zavisni. Zašto ne zavravimo slavinu preko koje točimo alkohol?

Biblija i ovo pitanje pogađa u središte. „Vino je potsmevač i silovito piće nemirnik, i ko god za njim luta neće biti mudar.“ (Price 20,1) Pravi izazivač katastrofe je alkohol. On poremećuje domove, razara ljude, oduzima ljudima razum od njih čini zveri. Zato Bili Grejem ima pravo kad naglašava da je pijenje najpre greh, a kasnije postaje bolest.

Šta alkohol čini u čoveku, pokazuju ogledi koje je izvršio Erlaher o uticaju alkohola na omladinu. Erlaher ovako svodi rezultat i utvrđuje da je ponašanje učenika posle uzimanja alkohola karakteristično po visokoj razdražljivosti: „Oni viču, rvu se, psuju u trenucima kad nisu pod

nadzorom razbijaju prozore, počinju da pevaju, jedan čak usred ogleđa. Pri radu većina podupire glavu, traže neku zabavu ili (stariji) pričaju prljave priče koje drugog dana ne žele da čuju.“ Najvažniji rezultat ogleđa je činjenica da je količina alkohola od samo 10 ccm dovoljna da kod svih ispitanih učenika jasno deluje na snižavanje radnih sposobnosti. Delovanje je bez sumnje bilo jače izraženo kod mlađih nego kod starijih učenika.

Kako ćemo gledati na ovo delovanje od svega 10 ccm! Ako je ovo delovanje na mlađe i izraženije, onda se odrasli svakako neće nikako zadovoljiti ovom oglednom dozom od 10 ccm, što potvrđuju statistički podaci. Nikada više ne prezirimo unesrećene alkoholičare, već alkohol koji ljude čini zavisnim i oduzima im njihovo ljudsko dostojanstvo!

Dr Valter daje ovakav zaključak: „Kada se sagleda socijalna strana i pomisli na svu bedu koju alkohol može sa sobom doneti pojedincima, a preko njih i porodicama i društvu, onda to dobija veoma ozbiljan izgled: sme li neko da vlastitu korist stavi ispred zajedničke koristi? Naravno da ne! Ko dakle ne ostavi i ne bori se protiv alkohola iz ličnih razloga, morao bi to učiniti iz socijalnih razloga, u pogledu opštih interesa.

Ali i sa ovim zahtevom koji apeluje na opšte dobro neće se nikad prodrjeti, i tako će se, pored prosvećivanja naroda, iskoristiti i ostala sredstva za borbu protiv alkohola i zavisnosti od pijenja, između ostalog unapređivanje pravljenja bezalkoholnog soka od grožđa, ograničavanje pečenja rakije, osnivanje bezalkoholnih gostionica, podupiranje razumnog sportskog pokreta koji izbegava alkohol. Tada bih apelovao na sve obrazovane da se što više njih na osnovu svog boljeg znanja, koje kao što je poznato obavezuje i osećanja odgovornosti, odluče na dobrovoljnu totalnu apstinenciju i da svojom doslednom trezvenosti svakome dokažu da se bez alkohola može sasvim dobro živeti i da se mogu porušiti običaji pijenja.“

Međutim, ovaj poziv ne važi samo za obrazovane, već upravo za sve koji priznaju da su hrišćani i da slede Oslobođioca i Izbavitelja čovečanstva. Izgleda da se Dobri Pastir ne može slediti bez odluke da se prihvati borba protiv neprijatelja koji nam stalno pred očima drži svoje trofeje oduzete od braca koji su mu sluge i robovi.

Pomislimo na to sa kakvom doslednošću i odlučnošću učitelj zahteva ostavljanje svega što bi nam moglo biti zamka: „A ako te oko tvoje desno sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe: jer ti je bolje da pogine jedan od udova tvojih nego li sve telo tvoje da bude bačeno u pakao. I ako te desna ruka tvoja sablažnjava, odseci je i baci od sebe: jer ti je bolje da pogine jedan od udova tvojih negoli sve telo tvoje da bude bačeno u pakao.“ (Matej 5,29.30) Sve, pa ma koliko nam se činilo vrednim, treba ostaviti, ako shvatimo da je to za nas uzrok zla, zavodjenja i propasti. Svako zna da je alkohol donosilac propasti, zbog koga su mnogi ljudi pali kao žrtva.

Parabola o milostivom Samarjaninu mora da utiče na svakog čoveka koji još nije sasvim otvrdnuo. U nama se uvek podiže protest protiv sveštenika i Levita koji su prošli pored čoveka, koji je pao od razbojnika i koji su mislili samo na svoju sigurnost. Jesmo li i mi samo za jotu bolji ako ne osećamo nikakvu odgovornost prema žrtvi alkohola? Sta bismo mislili o čoveku koji čak sklapa sporazum sa razbojnikom? Zar upravo ne činimo to kada se uprkos svoj nevolji pred našim očima, ne možemo odreći čašice?

Ako još pogledamo u istoriju pokreta apstinencije, onda ovo poređenje postaje čak vrlo aktuelno. Tu su sveštenici i Leviti, oni koji s leđa napadaju sve koji su se želeli zauzeti za pijanicu koji je „pao od razbojnika“. Sve ovo uvek se događa pod zloupotrebljenim pojmom „evanđeoske slobode“.

Pastor dr Brupaher izjavio je na jednom predavanju 7.10. 1951. godine: „Veoma je žalosno što su se reformatori u svojoj nepokolebljivoj sigurno potrebnoj borbi protiv pokvarenosti u Katoličkoj crkvi dali zavesti na pogrešan stav prema postu. Oni su prevršili meru. Napustili su evanđeosku liniju i

pogrešno protumačili Novi zavet. Post nije rimsko-katolički, on je evanđeoski i apostolski. Isus je sam postio i postavio pravilo ponašanja za post. Za prve hrišćanske zajednice post je bez sumnje posvedočen. I za Pavla smo čuli kako je veličanstveno uzdigao i postavio post, trezvenost iz božanske i ljudske ljubavi, u službu bratu koji je u iskušenju. To što su reformatori u protivrečnosti sa novozavetnim shvatanjem u osnovi odbacili svaku trezvenost, svejedno iz kojih motiva, deluje zlokobno do današnjeg dana u državno-crkvenom protestantizmu i njegovoj zvaničnoj teologiji. U širokim krugovima poziva se na hrišćansku slobodu i iz ovog razloga se odbija ozbiljno pristajanje na mogućnost života iz koga je prognan alkohol. Postoji strah od tzv. ‚legalizma‘, a cesto se tvrdoglavo prećutkuje razlika između ‚zakovitosti‘ (legalizma) i ‚zakona‘ i ne želi da se vidi da postoji zakon, zapovest ljubavi, koju je na drugim područjima (npr. ne čini preljube) poželjno paziti i držati.“

Pastor S. Diterle iz Bazela napisao je 1947. godine program od šest tačaka iz koga ovde ukratko prenosimo 5. i 6. tačku i njegov stav:

„5. Apstinencija, osnovna i potpuna uzdržanost od opojnih pića, je evanđeosko pomoćno sredstvo i lek u borbi protiv problema alkoholizma; ona potiče iz biblijskog saznanja, a sadašnje iskustvo je potvrđuje. Da smo bez daljeg dodali da borba protiv alkoholizma leži u odgovornosti zajednice i njenih članova, koju im je nametnulo Jevanđelje, onda verovatno ne možemo tako brzo da izađemo na kraj sa gornjom rečenicom. Ona govori o tome da je uzdržavanje od opojnih pića, i to osnovna i potpuna trezvenost, evanđeosko pomoćno sredstvo i lek.

Još kada je pre više od 70 godina po prvi put u našoj zemlji dat ovaj predlog, da se potpuno odrekemo uživanja alkohola, merodavni hrišćanski krugovi to su odbili kao neevanđeosko. Doduše rečenica je potekla od ubeđenih hrišćana. Ali, ona nije naišla na zvanični odjek. Ne samo zbog toga što je predlog za apstinenciju došao kao strana roba uvezena iz Engleske i zato što je poreklom iz pljetističkih krugova već i zato što je izgledalo da će on ugroziti slobodu kako hrišćanina, tako i građanina i zato što je postojao strah da ne dođe do ograženja o biblijsko saznanje. On je u stvari bio iznenađenje, otkrivenje. Ali, kako danas moramo priznati jedno od onih otkrivenja, koja je dao Sveti Duh, koji vodi od jednog saznanja ka drugom. Predlog o apstinenciji bio je dokaz o budnosti i pokretljivosti koje čine oštromnim. Otpor koji je pokazan prema ovom novom saznanju, nije potekao od boljeg evanđeoskog saznanja, već od tvrdokornosti u kojoj se nalazi zarobljena zvanična Crkva. Ponovo se još jednom potvrdilo da Duh diše gde hoće, da ne želi da teče kroz zvanične kanale, već Njegov put vodi preko odbačenih, jeretika i sektaša.

Nije tačno da je apstinencija nebiblijska i neevanđeoska. Naprotiv, ona potiče neposredno iz Pisma. Ona nije potpuno nov pronalazak, već ponovno otkrivenje i nova primena evanđeoskog saveta. Motiv za to je čisto evanđeoski. Oni prvi načelni apstinenti uzeli su svoju obavezu na sebe zato što su želeli da spasu pijanice prema evanđeoskoj odgovornosti sa kojom su gledali onu bedu i u kojoj su se osećali obavezima da pomognu slabom bratu. Gonjeni ovom odgovornošću, morali su potražiti pomoćna sredstva i putokaze. Nije moglo biti drugačije kada su saznali - jer oni su bili pravi biblijski hrišćani - da se čovek mora odreći hrane i pića ako bi oni prouzrokovali pad slabog brata.

6. Da li je lična apstinencija obavezna za hrišćane i naročito za pastore? Za sebe lično na ovo pitanje odgovorio sam sa „da“. Doduše nisam kao apstinent prošao kroz svoje vreme teološkog obrazovanja, niti se sećam da je ikada neki profesor teologije govorio o ovim pitanjima. Međutim, nakon dve godine sveštenečke službe postalo je neophodno i razumljivo da svojim ličnim odricanjem najpre ne dam mogućnosti svakom ugroženom ocu porodice da se pozove na svog pastora, koji takođe voli dobru kapljicu. Pogodila me ona reč apostola i nikada me više nije napustila! ‚Ko zna dobro da čini, a ne čini, greh mu je.‘ (Jakov 4, 17) lako mi nikada u životu nije palo na um da sam zbog svoje apstinencije manji grešnik, za mene bi bilo svestan greh ako bih sledio primer drugih kolega i opet

pao u sektu „ponovnih pijanica“ ...

Svakako, to je stvar savesti; nadam se da je to razjašnjeno u mom izlaganju. Rečju savest ponovo dolazimo do zaključka iz Jevandelja, gde nas u Hristu susreće Bog i brat i gde se rađa ona carska sloboda koja oslobađa od ljudskih veza bez mučeničkog izraza lica i samosažaljenja, a svoj sopstveni život stavlja u službu bratu.“

Ovim rečenicama svako je oslovljen. Ne treba zanemariti navedena razmišljanja. Slobodan čovek je samo onaj koji se može odreći onoga što šteti drugom a i njemu samom.

Alkoholizam čini ogromna pustošenja. Fridrih V. Ferster pita u svom „Načinu života“: „Može li čovek nasuprot ovim potresnim činjenicama da kaže: Sta me se to tiče?... Časno pijemo svoju čašicu - moramo li da žrtvujemo svoje bezopasno uživanje zato što drugi ne znaju meru? Kakve veze ima velika beda pijanica sa našim kućnim pijenjem? Žar je naš vinski podrum kriv za propast čitavih porodica, za poremećaj čitavih generacija? Zar smo mi pijanice?

Odgovor: Kapljice koje pijemo neće ni nas ni naše potomstvo učiniti idiotima - ali one će uticati na sve naše životne odluke na zlo u mnogome ili u malome... Alkohol je zato najgori čovekov neprijatelj, jer on uspavljuje najbolji deo u nama, on sputava naše najbolje misli, umesto da one nad nama bdiju kao anđeli čuvari...“

Karakteristika pravog ljudskog dostojanstva je da se poseduje i neguje budna svest o odgovornosti. Naš uticaj je velika sila koja čini više nego što mi u ovom životu uopšte možemo da pretpostavimo. Primer se s pravom naziva školom čovečanstva. Skoro da nema druge oblasti svakodnevnog života u kojoj naše ponašanje može da deluje na blagoslov ili štetu, nego u stavu prema alkoholu i drugim sredstvima za uživanje.

Kakav primer pružamo svojoj okolini ako smo ravnodušni tamo gde pokvarenost vreba na sve strane? Da li je ljudski izbegavati odgovornost ako bismo se hrabrim držanjem i odlučnošću mogli spasiti od propasti? Smemo li izbegavati glas odgovornosti samo zato što ne možemo da se odrekemo uživanja koje je opasno za nas same i za druge? Zar nije vreme da se donese hrabra odluka: Neću više piti alkohol! Neću više svojoj deci i svojoj okolini biti putokaz za propast. Potrebna je odvažnost i snaga da se donese takva odluka. Na ovom svetu mi moramo da podupremo dobro i plemenito i da podignemo zaštitu od zla. Prihvatimo odgovornost da hrabro odolimo svakom iskušenju koje potiče od pijenja alkohola i da zlokobnoj kapljici jasno kažemo - Ne!

21. TRAŽE SE JUNACI!

„Sa upotrebom alkohola čovek nije preuzeo samo rizik, već i neizbežne štete za sebe samog i druge. Nova istraživanja pokazuju da su ćelije mozga, a i srce, jetra i bubrezi pogođeni time, kad alkohol dospe u krvotok. Testovi pokazuju da je i mala količina štetna. Kolman Makarti iz Vašington Posta izjavio je, pozivajući se na temeljitu analizu problema alkohola: „Mnoge društvene pijanice, naročito one sa svetskom samosvesti, smeju se delovanju alkohola. Ipak, čak i lako piće koči inteligenciju i sposobnost.“

Smanjena intelektualna sposobnost deluje na smanjenu moralnu valjanost. Osoba koja se potčinjava uticaju alkohola, poziva nepotrebno čitav niz novih iskušenja. I sa biblijskog stanovišta ovo je zaista neopravdani postupak. Hrišćanin koji upotrebljava alkohol daje rđav primer.“ (E. G. V. Christianity Today, 6.11.1970)

Godine 1869. poznati borac za hrišćansku trezvenost E. G. Vajt, pisala je sledeće ozbiljne rečenice o značaju mozga u procesu povezivanja Neba sa čovekom: „Moždani nervi, koji su u vezi sa celim organizmom, jedino su sredstvo preko koga se Nebo javlja čoveku i može da utiče na njegov unutrašnji život. Sve što oštećuje prenos električnih struja u nervnom sistemu, smanjuje jačinu životnih snaga. Rezultat je odumiranje osetljivosti duha.“ (E. G. V. Test for the Church, 2;347)

Nešto kasnije isti pisac naglašava: „Neumerenost bilo koje vrste otupljuje opažanje organa i slabi na ovaj način snagu moždanih nerava, tako da se večne stvari ne cene, već se stavljaju na isti nivo sa običnim. Više sposobnosti mozga, koje su određene za uzvišene ciljeve, dopadaju ropstva nižim strastima. Ako naše telesne navike nisu ispravne, onda naše duhovne i moralne snage ne mogu biti jake; jer između telesnog i moralnog postoji uska povezanost.“

Ova uputstva izgovorena pre više od sto godina o delovanju neumerenosti na moždane nerve je u međuvremenu nauka mnogostruko potvrdila. Dr H. Miler piše u jednom neobjavljenom rukopisu koji mi je ljubazno stavio na raspolaganje sledeće: „Kad su ova posredna toksična delovanja alkohola tako loša, onda ona, ipak, nisu nipošto toliko značajna kao njegovo neposredno otrovno delovanje na centralni nervni sistem. Prema Klodu Bernardu alkohol je savršeni otrov za nervni sistem, koji deluje kao narkotik ili opojno sredstvo, kao npr. etar, koji je hemijski sličan alkoholu... Među direktnim posledicama trovanja alkoholom interesuju nas pre svega one koje se javljaju na početku prve faze. U ovom početnom stadijumu vino izaziva povećano raspoloženje, kao i osećaj snage, što ne treba pripisivati nekom dobronamernom demonu (u antičkom smislu), već oslobađajućem delovanju etil-alkohola na najplemenitije, ali istovremeno najosetljivije snage ljudskog mozga, koje su moć rasuđivanja i savest.

Osećaj snage, utisak da je čovek spreman za najveće učinke, suprotan je smanjenju oštine čula, slabljenju inhibitornih funkcija mozga koje nas sprečavaju da postupamo pogrešno ili lose. Svest je smanjena, a utoliko se više širi podsvest sa svojim niskim instinktima. Ovo slabljenje najviših funkcija mozga počinje već pri koncentraciji alkohola u krvi od samo 0,5% ili još manje. Još 2-3 dcl vina, uzetog na prazan stomak dovoljni su da se postigne i pređe ovaj prag. Uz to ne prode manje od 12 sati dok se do 70% uzete količine alkohola ne izgubi iz krvi. Ako čovek dakle pije dva ili tri puta dnevno čak samo malu količinu vina, krv stalno sadrži alkohol.“

Već neka mirna razmišljanja morala bi da nas navedu da prihvatimo jasan i odlučan stav prema problemu alkohola.

Svaki razuman zakon zabranjuje gostioničarima da pijanoj osobi i dalje daju alkohol. Ali, kako

zaštititi mlade ljude da ne postanu alkoholičari? Do danas nije bilo velikih prepreka na putu zavođenja mladih ljudi da troše alkohol. Zar hrišćanin sve to sme da posmatra skrštenih ruku? Odgovornost je utoliko veća, pošto je kako se to uglavnom zna iz pedantnih statistika - svaki omladinac potencijalno ugrožen bolesnom zavisnošću.

Zar omladini ne treba da pomognemo svim silama da postupaju kao Šekspir? U svojoj starosti mogao je reći: „Jer nikad u svojoj mladosti nisam sa svojom krvi mešao vrelo i buntovničko piće, niti sam ikad besramnog čela išao za sredstvima za slabost i nemoć. Zato je moja starost kao sveža zima, hladna, pa ipak osvežavajuća.“

Pomozimo, ipak, omladini da se oduševljeno prihvati jednog drugog kodeksa časti, a ne za onaj u kome je najvažniji broj popijenih piva. „Mladi čovek, koji je odlučan da svoje požude stavi pod božansku vlast, i koji prvo kušanje u pogledu pijenja opojnih pića učtivo, ali odlučno odbije sa rečima: Ne, hvala! je onaj kome pripada čast. Neka mladi ljudi ispovedaju potpuno uzdržavanje od alkoholnih pića, čak iako ljudi na visokim položajima nemaju moralnu hrabrost da odlučno stanu protiv navike koja uništava zdravlje i život.“ Ove rečenice od E. G. Vajt, velike prijateljice omladine, zaslužuju zaista da se uvažavaju.

Da li biste imali hrabrosti da letite ako bi neka vazduhoplovna kompanija u svojoj ponudi pisala: „Srdačno ste pozvani... Ali, na žalost, moramo da vam ukažemo na to da će se u nesrećnim okolnostima svaki deseti putnik sunovratiti. Ne možemo reći koga će zadesiti ova sudbina. Ali, u tom slučaju jednostavno zatvorite oči i hrabro preuzmite na sebe ovaj smeo čin!“

Koja bi kompanija pod takvim uslovima dobila državnu dozvolu? Međutim, u problemu alkoholizma postupamo tako neshvatljivo nerazumno, kao kad bismo se poverili jednom tako opasnom preduzeću.

Danas nema mogućnosti da se unapred tvrdi ko je zdrav a ko je sklon da postane alkoholičar ili vozač odan piću. Ali mi znamo da je jedini siguran put da se zaštitimo od toga da ne postanemo alkoholičari ili vozači odani piću, potpuna trezvenost.

Ljubav prema bližnjem - jedna od dve važne zapovesti hrišćanstva - od hrišćanina stvara zaštitnika njegovog brata, tj. svakog bližnjeg. Kako onda on može dozvoliti sebi da ovom nudi opojno piće, kad unapred zna da će time najmanje jednog od deset učiniti pijanicom? Zar neće umesto toga sve učiniti da smanji prilike za pijenje time što će npr. podržati svaki zakon koji ima to za cilj? Znajući da će svaki pijanica najpre biti umeren i da je primer umerenih često bio uzrok neumerenosti drugih, da je lični primer nasuprot tome moćno oružje u borbi protiv alkoholizma, hrišćanin postaje utoliko sigurniji apstinent, ukoliko se dublje bavio problemom alkohola.

Umereno pijenje je škola u kojoj čovek dobija vaspitanje za put pijanstva i time uništava svoj život. Šekspir je pisao: „O, Bože! Da ljudi unose neprijatelja u svoja usta da bi im ukrao mozak!“

Američko lekarsko društvo izdalo je jedan mali plakat: „Bez alkohola - suvoparan i ugladen. Jedna kap alkohola na hiljadu kapi krvi - krasan i vragolast. Dve do tri kapi na hiljadu - omamljen i zbrkan. Četiri do pet kapi - vrtoglav i utučen. Šest kapi - mrtav!“

Letak „Velika laž o umerenom pijenju“, naveden iz časopisa „Pageant“, piše sledeće: „Postoji samo jedna vrsta ljudi koja ništa ne treba da brine zbog činjenice navedenih u ovom članku: to je osoba koja nije nikada ni u kakvom obliku uzimala alkohol... i čovek koji je rešen da nikada ne pije alkohol... Ti sigurno treba da budeš zabrinut uvek kad piješ. Zašto? Zato što svaki put kad piješ alkohol pomalo umireš... Do danas si se mogao smatrati umerenim u piću i zbog toga se osećati sigurnim. Ali, sasvim je jasno da je ideja, koja ti daje sigurnost, obična laž.“

Neki ljudi žele da se nauče umerenosti. Međutim umerenost kod alkohola je samo lukavi izgovor koji mora da se uvrsti u „lažnu reklamu“. Bolje je da se upitamo: Možemo li se opravdati što ovim

pogubnim pićima pružamo svoju moralnu podršku, ne imajući ni snage ni hrabrosti da se odrekemo onoga što milione gura u nesreću? Neki slučaj pojave boginja može da uzbuđi celu zemlju. Ali, milionima ljudi propalim u alkoholu uskraćujemo ruku pomoći. Može li ovo da se dovede u sklad sa našim hrišćanskim uverenjem?

U Starom zavetu Bog je dao sveštenicima strogu naredbu da se u svojoj službi u svetinji uzdržavaju od alkoholnih pića: „I Gospod reče Aronu govoreći: Vina i silovita pića nemoj piti ti ni sinovi tvoji s tobom, kad ulazite u šator od sastanka da ne izginete. To neka vam jer uredba večna od kolena na koleno.“ (3. Mojsijeva 10,8,9)

Ova zapovest data je u tragičnoj situaciji. Dva Aronova sina, Nadav i Avijud, obavljali su svoj bogoslužbeni zadatak i u toj službi bili ubijeni ognjem od Gospoda. Za trenutak su obojica bili mrtvi (3. Mojsijeva 10,2). Sta se dogodilo što je izazvalo Božji sud? Prema božanskoj naredbi morao se uzeti oganj sa oltara za žrtvu paljenicu, pošto ga je sam Bog zapalio i zato je važio kao svet (3. Mojsijeva 9,24; 16,12,13; 2. Mojsijeva 30,9). Oba mladica oganj su uzela negde drugde i time su povredili božansku zapovest.

Aron i njegova druga dva sina nisu smeli javno da pokažu nikakav znak žalosti zbog sudbine onih koji su sada morali biti izneseni napolje i sahranjeni u sveštenu odelu (3. Mojsijeva 10,4-6). Zar vatra nije bila prosto vatra? Očigledno ne, jer je Božja naredba bila sveta. Jesu li oba Aronova sina bili samo malo pijani kad se nisu osvrtnali na božansku zapovest? Nije moglo da bude drugog razloga zbog koga bi u 8. i 9. stihu pomenuti propis bio dat upravo u takvom trenutku. Sveštenik nije smeo da pije ništa što bi zamaglilo njegov um i štetno delovalo na njegovu moć rasuđivanja: „Da biste mogli raspoznavati šta je sveto šta li nije, i šta je čisto šta li nečisto, I da biste učili sinove Izrailjeve svim uredbama koje im je kazao Gospod preko Mojsija.“ (3. Mojsijeva 10,10,11) Već i najmanje količine alkohola sprečavaju ljude da svete pojmove smatraju svetima i da u svesti zaista žive u Božjoj prisutnosti. Nadav i Avijud sigurno ne bi počinili nikakav greh obesvećenja Božjeg oltara, da su bili potpuno trezni.

Očigledno da ova zapovest mora da se posmatra u širem okviru. Mojsije je odmah posle otkrivanja ovog suda rekao: „Tada reče Mojsije Aronu: to je što je kazao Gospod govoreći: u onima koji pristupaju k meni biću svet i pred celim narodom proslaviću se.“ (3. Mojsijeva 10,3) U prvom redu sveštenici su morali da žive u Božjoj prisutnosti, ali i svaki verni hrišćanin poštuje ovaj zahtev. U sudu nad Nadavom i Avijudom Gospod se otkrio kao svetac koji ne trpi da mu se služi pomućenim umom. Ko želi da se približi Bogu - a koji hrišćanin ne bi za tim čeznuo (Psalam 34,19; 145,18) - mora da ime bistar um i nikad zbog delovanja opojnih pića ne sme da dozvoli sebi slobodu da dospe u stanje u kome ne može da razlikuje čisto i nečisto, sveto i nesveto. Ko zaista želi da služi Bogu, ne sme da pije alkohol.

Kao savremeni hrišćani rado se hvalimo novozavetnim opštim sveštenukim pozivom. Revno propovedamo da svaki vernik sme biti sveštenik Novog zaveta. „A vi ste izabrani rod, carsko sveštenstvo, sveti narod, narod dobitka, da objavite dobrodetelji onoga koji vas dozva iz tame k čudnome videlu svome.“ (1. Petrova 2,9) Kakvim smo svečanim pozivom pozvani da imamo udela u ovoj uzvišenoj časti! Jesmo li takođe spremni da izbegavamo sve što bi moglo smetati ovom svetom pozivu? Jesam li dostojan ovog poziva ako ne mogu da se odreknem onoga što preti da gurne moga brata u propast?

Ovu službu možemo ispuniti prema Hristovom nalogu samo onda kada smo svakoga časa trezveni i spremni. Sveštenik Novog zaveta nije nikad u svom umu „izvan službe“, da bi smeo da živi protivno svom pozivu. Radi se o istoj spremnosti o kojoj je hirurđ dr med. Rihard E. Strein jednom pisao: „Kao neurohirurđ još uvek čekam onog kolegu koji umereno pije, koji bi voleo da mu operišem

sina, pošto sam „malo popio“. Ako čovek nikad ne uzme prvo piće, nikad neće postati društveni problem kao pijanica. Čuo sam neke alkoholičare kako govore: „Kako bih voleo da nisam nikada uzeo prvi gutljaj!“ Ovo dokazuje da je umereno pijenje strašna prevara.“

Ako pomislimo kakve je razmere primio problem alkoholizma, onda nijedan hrišćanin ne može više da ostane ravnodušan prema ovoj nevolji. Moramo podići svoj glas. Ali naš protest malo će učiniti ako ga ne podupremo svojim delom.

Ne treba da postupimo kao stanovnici grada Miroza. Kad su Hananci potisnuli izraelski narod, odvažni ljudi iz drugih plemena prihvatili su borbu. Svoj život izložili su opasnosti da bi pomogli svojoj pritešnjennoj braći. Zato je anđeo Gospodnji izrekao tešku osudu nad onima koji su skrušenih ruku posmatrali bitku: „Proklinjite Miroz, reče anđeo Gospodnji proklinjite stanovnike njegove; jer ne dođoše u pomoć Gospodu, u pomoć Gospodu s junacima.“ (Sudije 5,23) Kako bi glasila Božja osuda kada kod tako velike nevolje, kakvu predstavlja nevolja sa alkoholom, igramo ulogu posmatrača koji ne uzimaju nikakvo učešće?

Naša odluka mora biti jasna: Nećemo više piti alkohol! Oslobodićemo se opasnosti koja je za hiljade i hiljade oko nas postala propast. Traže se junaci koji imaju hrabrosti da se odupru pred navalom moćnog zavodjenja pomoću reklama i običaja. Samo uz pomoć odlučnih i načelnih biće moguće da se zadrži poplava zla koja se približava da otme blagoslov naših bližnjih.

Nije tačno shvatanje da je sa obavezom apstinencije koju smo dobrovoljno prihvatili, povezano veliko odricanje. Naprotiv, same sebe bogato ćemo nagraditi ako se okrenemo neprevrelom proizvodu. To stanje potvrđuju ovi navodi iz „Knjige o vinu“ u kojoj vrsni stručnjaci daju vrlo značajne podatke o vrednosti bezalkoholnog groždanog soka:

1. O osnovnom proizvodu za izradu groždanog soka:

„Kao osnovni proizvod za dobijanje bezalkoholnih groždanih sokova služi potpuno zrelo, zdravo grožđe. Posebnu vrednost u svemu tome ima ljudsko zdravlje. Prilikom berbe grožđe zato treba dobro odabrati i trule delove odstraniti.“

2. O kvalitetu ovog napitka:

„Veoma stroge zakonske odredbe garantuju prirodno čistu proizvodnju groždanog soka. Zato bez preterivanja on može da se smatra najplemenitijim, najsadržajnijim i za zdravlje najkorisnijim voćnim sokom.“

3. O sadržaju:

„Jedan litar bezalkoholnog groždanog soka sadrži samo šećera 170 g, što odgovara količini od oko 35 normalnih kocki šećera: prema tome u jednoj čaši groždanog soka popije se oko 4,5 kocki šećera u obliku groždanog i voćnog šećera, kao prirodnih proizvoda. Kako je poznato, šećer je jedan od najboljih izvora energije za naše telo, pri čemu naši fiziolozi prirodni groždani šećer više cene od kristalnog šećera. Groždani sok je zato bezalkoholni kvalitetni napitak za velike telesne i duhovne učinke. Osim toga u ovom soku nalazimo značajne količine vrednih mineralnih soli (kalijum, magnezijum, kalcijum), kao i voćne kiseline, koje su veoma važne u ishrani i doprinose da naše telo jača i bude otporno. Ove osobine su opšte poznate i još i dalje se podupiru prirodno čistom preradom i krajnjom brižljivošću prilikom proizvodnje.“

4. O ovom izuzetno vrednom, neprevrelom izvoru energije:

„Za decu i mnoge žene, za rekonvalescente i one kojima je potreban oporavak, ali i za zaposlene, groždani sok je piće koje podstiče i jača. Da on danas za mnoge vozače automobila rešava problem ‚alkohol za volanom‘, poznato je. I osobe kojima je lekar zabranio omiljeno vino, vrlo rado pribegavaju groždanom soku i vrlo brzo se njim oduševljavaju. Svaki sportista ceniće neprevreli groždani sok kao izvor energije. Sve ove istaknute osobine treba da budu povod da se groždani sok redovno pije.“

Pošto smo pažljivo pročitali ove rečenice, onda nam prelaz na prirodno čist i neprevreli proizvod neće teško pasti. Ne čekajmo da nam lekar i sudija moraju zabraniti prevrelo vino, ili dok mi sami ili drugi zbog lošeg primera ne postanemo jedna žrtva trošenja alkohola. Potpuno i hrabro odricanje od alkoholnih pića donosi samo prednosti. Imajmo u svemu tome na umu i našu ličnu korist!

22. DODATNA OBJAŠNENJA

Dodatak broj 1.

Uz temu „Tiroš kao piće“

U retka mesta, koja u različitim prevodima nazivu tiroš daju prividno značenje tečnosti, spada tekst u Pričama 3,10. Stihovi 9. i 10. u Luterovom prevodu glase: „Poštuj Gospoda imanjem svojim i prvinama od svega dohotka svojega; i biće pune žitnice tvoje obilja, i presipaće se vino iz kaca tvojih.“ Kada ovaj jevrejski glagol *paraz*, koji su mnogi prevodioci preveli sa „prelivati“, posmatramo u drugim stihovima, onda dolazimo bliže njegovom suštinskom značenju. Paraz se prevodi u:

- 1. Mojsijeva 30,43: „tako se taj čovek obogati vrlo“, ili njegovo imanje se širilo ili uvećavalo.
- 1. Dnevnika 4,38: „i domovi otaca njihovih umnožiše se veoma“, ili umnožavali se.
- Osija 4,10: u negativnom smislu: „neće se umnožiti“.
- 1. Mojsijeva 30,30: „ali se umnoži veoma“.
- O Jovu 1,10: „i stoka se njegova umnožila na zemlji“.

Ovaj prevod i u Pričama 3,10. daje dobar smisao: „I biće pune žitnice tvoje obilja, i presipaće se vino (tiroš) iz kaca tvojih.“ Ovo je upravo zato što je Gospodnji blagoslov tako umnožio prinos od berbe.

Tekst u Joilu 2,24. mora da se čita u vezi sa 1,10-12. Prorok objavljuje nezamislivo vreme suda. Njegove posledice upečatljivo su opisane: „Opuste polje, tuži zemlja; jer je potvrveno žito, usahlo vino (tiroš), nestalo ulja. Stidite se ratari, ridajte vinogradari, pšenice radi i ječma radi, jer propade žetva na njivi; loza posahnu i smokva uvenu; šipak i palma i jabuka i sva drveta poljska posahnuće, jer nesta radosti između sinova ljudskih.“ (Joilo 1,10-12)

Međutim, tada Bog poziva na pokajanje i obnavlja svoje obećanje milosti. „Ne bojte se, zveri poljske; jer će se zeleneti pasišta u pustinji i drveta će nositi rod svoj, smokva će i loza vinova davati silu svoju. I vi, sinovi Sionski, radujte se i veselite se u Gospodu Bogu svojem, jer će vam dati dažd na vreme, i spustiće vam dažd rani i pozni na vreme. I gumna će se napuniti žita, a kace će se prelivati vinom i uljem.“ (Joilo 2,22-24) Kontekst jasno pokazuje, da se kod tiroša i izhara radi o proizvodima od kojih muljaće i prese treba da se prelivaju. Bog će svom narodu nadoknaditi godinu prokletstva (Joilo 2,25).

Povod za pitanje može dati i Isaija 65,8: „Ovako veli Gospod: Kao kad ko nađe vina u grozdu, pa reče: ne kviri ga, jer je blagoslov u njemu, tako ću učiniti radi sluga svojih, neće ih potrti svih.“ Ovde se tiroš prevodi sa sok. Da li je to tačno? Kod ove slike koju je upotrebio prorok radi se o vinogradu. Ovaj vinograd donosi loš rod. Prilikom berbe vinogradari nailaze na pojedine čokote koji imaju dobro grožđe. Vinogradar se poziva da ovaj pojedinačni rod ne odbaci, jer je u njemu sakriven blagoslov.

Arnt prevodi: „Kao kad se na grozdu nađe zrno (bobica).“ Tiroš se dakle prevodi i sa zrno. O tome se u fusnoti kaže: „Dobri su spaseni, ali oni su u tolikoj manjini kao dobro zrno na inače neupotrebljivom grozdu.“

Luterova Biblija koja se pojavila u Bazelu 1748. daje sledeća objašnjenja: „Ili, nekoliko dobrih čokota u njegovom vinogradu. Drugo: nekoliko celih grozdova među mnogim zgaženim.“

Poređenje je lako tumačiti: Izrael je otpao, a ostalo je samo malo vernih. Revidirana Luterova

Biblija 65. poglavlje prepisuje ovako: „Odbijanje otpadnika, milostivo prihvatanje vernih.“ Pošto Bog još ima vernih slugu (dobre loze ili dobro grožđe), neće sve upropastiti (stih 8. II deo i naredni stihovi). U Isaiji 65,8. o tirošu se ne govori kao o „soku“.

Mesto, koje je najviše davalo povoda da se tiroš smatra pićem ili čak prevrelim sokom, nalazi se u Osiji 4,11: „Kurvarstvo i vino i mast oduzima srce“. Rečju „lud“ (kod nas „oduzima srce“) treba da se misli na delovanje alkohola, koji, kao što je poznato, zaluđuje glavu. Prorok, u knjizi koja je po njemu nazvana, veoma često govori o kurvarstvu, kurvama itd.: Osija 1,2; 2,4; 4, 10-14.18; 5,3,4; 6,10; 9,1. Radi se o otpadu od Gospoda: „Narod moj pita drvo svoje, i palica mu njegova odgovara; jer duh kurvarski zavodi ih da se kurvaju otstupivši od Boga svojega. Navrh gora prinose žrtve, i na humovima kade pod hrastovima, topolama i brestovima, jer im je sen dobar; zato se kurvaju kćeri vaše i snahe vaše čine preljube. Neću karati kćeri vaših kad se kurvaju, ni snaha vaših kad čine preljubu; jer se oni odvajaju s kurvama i prinose žrtve s nevaljalim ženama; i narod nerazumni propašće.“ (Osija 4,12-14)

Reč koju je Luter preveo sa „lud“ morala je pre biti prevedena sa „uzeti srce“. Tekst u 7,14. objašnjava šta im to „osvaja srce“: „Niti me prizvaše iz srca svojega, nego ridaše na odrima svojim; žita i vina radi skupljajući se odstupaju od mene.“ I u 14,8 nalazi se ista misao: „Jefreme, šta će mi više idoli? Ja ću ga uslišiti i gledati; ja ću mu biti kao jela zelena; od mene je tvoj plod.“ I 2,5 sadrži sličnu misao: „Jer se mati njihova kurva, sramoti se roditeljka njihova; jer govori: ići ću za milosnicima svojim koji mi daju hleb moj i vodu moju, vunu moju i lan moj, ulje moje i piće moje.“

H. V. Volf u svom komentaru Osijine knjige daje ovo objašnjenje: „Osija ovde misli kao tamo kod tiroša na berbu grožđa i njen rezultat u muljači kao predmet nesvesne - strastvene požude. Vrela čežnja za dobrom berbom goni narod da se vlada po hananskom kultu plodnosti umesto da se moli Jahvi. Treba zapaziti, da u 7,14. stoji prizivanje „iz srca svojega“, tj. iz pravo usmerene razboritosti, nasuprot ekstatičnim obredima hananstva, da je i tamo predmet traženja most (tiroš) (pored žita) i da je i tamo lakomislenost združena sa otpadništvom od Jahve. Ne, dakle, uživanje vina, kao što će možda već kasnija verzija yajin biti pored tiroša, već traženje dobre berbe u hananskim obredima plodnosti, dovelo je narod do razboritog pokoravanja Jahvi, (vidi 2,10).“

Dodatak br. II

Uz temu „Endogeni alkohol u telu“

Dr J. Odermat, priznati stručnjak na polju alkohola, izjavljuje sledeće o pomenutom prigovoru pod odsekom „Endogeni alkohol“:

„Ovaj izraz označava alkohol, koji su razni istraživači, čak i u malim količinama - većinom ispod 0,1 promila - nalazili u krvi, a da nije bilo prethodnog unošenja alkohola spolja.

Metode analiziranja koje su za to korišćene prema Nikolu, Vidmarku i drugima, bile su svakako nespecifične, što znači da su one jednostavno navodile sumu materija koje postoje u telu i koje reduciraju, tj. oduzimaju kiseonik, zajedno sa alkoholom koji takođe deluje reducirajuće. Enzimaska metoda, koja je novijeg datuma L koja specifično obuhvata alkohol dala je vrednosti manje od 0,01 promila do nule. Telo stvara niz materija, koje su otrovne, kada se dovode spolja, međutim kao međuprodukti hemijskih reakcija u razmeni materija potpuno su bezopasne; one nisu „slobodne“, već se pretvaraju u druge spojeve. Analizom se fiksiraju. Tako se može sasvim zamisliti što se u procesu razmene materija kao međuproizvod stvaraju i male količine alkohola.

Endogeni alkohol neki istraživači tumače kao proizvod bakterijskog raspadanja ugljenih hidrata u crevu, a drugi - sa više verovatnoće - kao međuproizvod razmene ugljenih hidrata.

Kad neki istraživači kao srednju vrednost za sadržaj endogenog alkohola u krvi navode 0,03 promila, radi se o praktično beznačajnoj vrednosti. Kao i druge otrovne materije koje normalno nastaju u telu, i endogeni alkohol može izazvati nervozu ili druge smetnje. A što se tiče sudske prakse, ona uzima u obzir tek one vrednosti alkohola u krvi koje su i do 20 puta veće.

Samo se toliko, kao i za druge otrovne proizvode, koji se normalno stvaraju u telu, može zaključiti o delovanju endogenog nastanka alkohola na telo u odnosu na alkohol koji je unesen spolja.“

Dodatak br. III

Vino u obećanju mesijanskog carstva

„I Gospod će nad vojskama učiniti svim narodima na ovoj gori gozbu od pretila mesa, gozbu od čista vina, od pretila mesa s moždanima, od vina bez taloga.“ (Isaija 25,6) Tako glasi stih u revidiranom Daničićevom prevodu.

Međutim, uzmemo li u ruke elberfeldski prevod, onda stvar zvuči potpuno drugačije: „I Jahve nad četama pripremiće na ovoj gori svim narodima gozbu od masne hrane, gozbu od staloženih vina, od masne hrane sa moždinom i bistrim, staloženih vina.“

A ciriški prevod piše: „I prirediće na ovoj gori Gospod nad vojskama svim narodima gozbu od masne hrane, gozbu od starih vina, od masne hrane sa moždinom, od starih, bistrim vina.“

Najpre, reč vino ne stoji u jevrejskom tekstu. Reč o kojoj se vodi diskusija, glasi šamar, množina šemarim. U Psalmu 75,8. upotrebljava se za talog, koji moraju piti bezbožnici. Misli se na talog u čaši Božjeg gneva. U Isaiji 25,6. šemarim ima smisao nečega očuvanog, nečega što je sačuvano pre velike propasti, ali i nečega što je izbistreno. Ovo bi se slagalo sa Luterovim prevodom, koji govori o „čistom vinu“, o „vinu u kome nema taloga“. Ciriški prevod govori o „starim, izbistrenim vinima“. U staro vreme neprevrela vina bila su stara, dok se prevrela nisu dugo održavala. Menge govori o „bistrim, staloženim vinima“. „Analitički konkordans“ od Janga objašnjava šemarim kao „sačuvano“ konzervirano, održano.

Na koja vina su sada mislili pisci Starog zaveta kad su govorili o „starim, bistrim, sačuvanim vinima“? Pastor Bendžamin Parsons citira u svom delu „The Wine Question Settled“ Plinija i kaže: „Ovo mesto u Bibliji dobro osvetljava Plinije. Kad govori o običajima pijenja iz svog vremena on kaže: ‚Da utoliko više možemo uzeti vino kad možemo njegovu jačinu slomiti filtriranjem.‘ I onda nastavlja: ‚Najkorisnije vino je ono kod koga je sva njegova jačina slomljena filtriranjem.‘ U primedbama Delfinovog izdanja Horacija, Car. Lib. XI., 6, kaže se: ‚Stari narodi su filtrirali svoja vina više puta, pre nego što bi mogla da prevru, i pošto bi tako oduzeli ostatke (talog), koji hrane jačinu vina, za piće su dobijali tečnije, slabije, lakše, slađe i prijatnije vino.‘ Ostaci koji su ovde uklanjani bili su bez sumnje gluteni, koji tada još nisu bili poznati po svom naučnom nazivu, aktivni princip vrenja. I dr Ure kaže nam u svom „Dictionary of Arts“ pod rečju vrenje, da onda kada su ‚gluteni ili ćelije kvasca‘ bili uklonjeni filtriranjem, ili kada su pomoću nekog drugog sredstva bili sprečeni da dalje deluju, do vrenja nije dolazilo.

Pogledajte kako se reči proroka i ovog prirodnjaka tačno slažu! Isaija govori o ‚očuvanim, dobro izbistrenim vinima‘ ili ‚dobro filtriranim‘. Plinije nam kaže da su tako filtrirana vina bila najbolja vina. Delfinov komentator dodaje da se to filtriranje vršilo pre nego što je vrenje moglo da počne; i dr Ure

objašnjava da vrenje ne počinje kad se to radi sa grožđanim sokom. Iz toga saznajemo da su šemarim, „vina na talogu“ ili „dobro izbistrena vina“, koja pominje Isaija, neprevrela vina, vina bez jačine (u smislu „silovitog pića“ i „vinske žeste“) i žestine i zato u ono doba važila kao najcenjenija, najbolja i najvrednija vina. Ovaj bezopasni hranljivi napitak je stoga napitak koji Bog upoređuje sa blagoslovima blaženstva.“

Dodatak br. IV

Upućivanja i istorijska svedočanstva o reči „vino“

„Etimološkom rečniku“ Duden zahvaljujemo za upućivanje koja vode u istom pravcu: „Loza (Rebe): poreklo od srednjevisokonemačkog rebe (pored rebo m), švedskog reva nije sigurno razjašnjeno. Možda je reč u srodstvu sa lat. répere „puzati“ i sa balt. Sippe od lat. replioti „puzati“. Prvobitno je „loza (Rebe)“ označavala vrežu ili izdanak biljke, a onda i samo vrežasto rastinje. U nemačkom se u vinogradskim krajevima jednina od loza obično upotrebljavala u smislu „čokot“, a množina loze u smislu „vinograd“, a sok od loze, pesnički za „vino“ (15. vek).“

Lis i Berns su sakupili mnoštvo istorijskih svedočanstava koja potvrđuju ovo stanje. Ovde ćemo iz njihovog komentara uzeti neke primere: postoji čitav niz mesta na kojima se o vinu govori još u grožđu i na lozi. Pindar opisuje vino kao „dete čokota“ (ampelou pais). Eshil („Agam“, 970) opisuje Zeusa kao onoga koji donosi vino (oinon) „od svežeg grožđa“, što F. A. Pejli označava kao upućivanje na božansko de'o, da se učini da grožđani sok sazri na čokotu.

Euripid („Feniks“, 230) poziva se na naročiti čokot koji je destilisao „svakidašnji nektar-plodno grožđe“; a učeni urednik ilustruje ovo tradicijom da je svakoga dana jedan grozd sa ovog čokota sazrevao i tako davao svakidašnju libaciju (žrtvu naljevnicu) od vina za Baha.

Anakreon (Oda 49) opisuje oinos kao „mladicu čokota“ (gonon ampelou) i kao „zarobljen (uhvaćen) (pepedemenon) u plodu na granama“; i on peva (Oda 51) o muljačama koje „oslobađaju vino“ - pri čemu se poetska slika, kao što su neki smatrali, ne odnosi na grožđani sok kao samo slikovito vino, već na stvarno vino koje je najpre zarobljeno, a zatim je dobilo svoju slobodu; inače bi se lepota slike izgubila.

Nonos, u svojim „Bahovim pesmama“ (XII. 42), govori o grožđu (botrus) kao proizvođaču vina (oinotokon); i on opisuje vinograd kao da je porumeneo od vina koje rada.

Grožđani sok u vreme ceđenja jasno se označava kao vino (oinos). Proklus, platonski filozof koji je živio u 15. veku i komentarisao „Dela i dane“ od Hesioda, ima primedbu na 611. red, čiji je cilj da objasni da pošto je grožđe bilo deset dana izloženo suncu, a onda deset dana držao u senci, treći proces se sastojao u tome da se ono cedi i da se istisne vino.

Neki savremeni rečnik može da odredi vino kao „prevreli sok od grožđa“, ali šta kaže najveći logičar 13. veka, Toma Akvinski? Govoreći o (original može da se vidi u „Migne's Patrologiae“, 4. knjiga, 5. čl) supstancama pogodnim da se koriste za euharistiju, on kaže: „Grožđani sok (mustum) ima specifične osobine vina“ - speciem vini. Mada je prevreli grožđani sok „vino“, ipak on ne isključuje prvi oblik vina, naime neprevreli sok.

Hipokrat (400 pre n.e.) piše u svom delu o dijeti:

„Glukus ne prouzrokuje tako tešku glavu... kao druga vina (oinodeos).“

Dioskurides (90 n.e.) uvrštava u svoje delo „Materia Medica“ rimsko Sapa, „kuvano vino“ - jevrejsko sovai ili sobai-isključivo u rod vino, „genus vini“.

Lord Bejkon kaže u svojoj „Istoriji prirode“ (1597):

„Kako vina, koja ističu pri prvom ceđenju, poseduju prijatan ukus...“

Parkinson (1640) u „Theatrum Botanicum“ smatra: „Sok ili tečnost koja se iscedi iz grožđa, naziva se vinum - vino.“

V. Robertson M. A., Kembridž (1693), u „Phraseologia Generalis“ o „Vinu, vinum, Merum. Novo vino - mustum. Novo vino koje ističe bez pritiska-mustum lixivium. Ceđeno vino - vinum tortivum. Vino još na lozi vinum pendens.“

F. E. J. Velpi, M. A. u „Etimološkom rečniku“ (1838):

„Mustus, nov, svež, mlad. Otuda Mustum. vinum, sveže vino kao Merum za Merum vinum.“

Baron Libig u svojim „Pismima o hemiji“, eng. izd., 2. serija, 1844., pisao je:

„Kada se boca napuni grožđanim sokom, zatvori se da ne propušta vazduh i izvesno vreme drži u kipućoj vodi... vino ne vri.“ (Str. 198)

Veoma su zanimljiva i uputstva u „Ramsay’s Roman Antiquities“ pogl. 14, str. 438.439: „Kad dođe sezona berbe grožđa (Vindemia), grožđe se skupljalo u korpe (Corbes, Fiscinae) i nosilo u pojatu koja se nazivala Calcatorium ili Torcularium, gde se sipalo u jedan veliki sud. Ovaj sud je sačinjavao jedan deo prese za vino (Prelim, Torcular), a ispod njega se nalazila jedna cisterna (Lacus, Torcularius). Sok koji je isticao usled sopstvene težine grožđa, nazivao se protropum (Plinije, H.N.XIV. 9). Ovaj sok sakupljao se i posebno ostavljao. Grožđe se onda lako gazilo golim nogama (Calcare) i tako dobijeni sok, nazvan Mustum Lixivium (Columella, XII. 41), takođe se odvojeno čuvao. Zatim bi se grožđe potpuno iscedilo umerenim pritiskom prese. Sada se dobijao najveći deo njegovog soka; ovaj sok se nazivao mustum ili ponekad mustum pressum. Na kraju se u kaminu sipala voda presom se pritiskalo punom snagom. Tako dobijena tečnost zvala se mustum tortivum (Columella XII 36). Ova četiri proizvoda čuvala su se odvojeno jedan od drugog. Prva dva su se održavala u svom slatkom stanju; treći je previrao u vino (vinum), četvrti je takođe vrio i davao retko oštro piće, nazvano lora.“

Dodatak br. V

O šekaru ili sikeru

Ovaj šekar ili siker, pravljen od ječma, u svom prvom neprevrelom stanju je ono što danas nazivamo slalom koji je sladak kao med. To je prijatno, hranljivo piće; kao slad koristilo se kao sredstvo za jačanje slabih. U prevrelom stanju ova tečnost je opojna. Zajedno sa hmeljom od nje se pravi pivo.

„Slad (Malz, nem.) je oznaka za klijali ječam, u prenosnom smislu i za druge žitarice (raž, pšenica i dr.) u kojima postoji ferment (diastaza), koji pretvara skrob u šećer (maltoza).“ Sada je veoma zanimljivo što najnovije istraživanje ima da kaže o pripremi piva od ječma u staro vreme, koja je u vezi sa rečju šekar. I šekar kao pivo ne mora da sadrži alkohol, što ćemo odmah uvideti.

„Šekar, povezan sa akademskim shidaru pivom,...

Mada nema nikakve informacije o metodi pravljenja piva u Palestini, ona se verovatno nije suviše razlikovala (od ostalih na istoku), jer dvozna pšenica (vrsta žitarice koja spada u pšenicu sa veoma čvrstim završetkom pleve) i ječam bili su u Egiptu i Mesopotamiji dve žitarice koje su se najčešće upotrebljavale za pravljenje piva (katkad i smokve). Njih je bilo u Palestini. Mesopotamski tekstovi pisani klinastim pismom pokazuju da su stari narodi poznavali različite vrste (16) piva, između ostalih

tamno, lako, mlado i odstojalo. Ova piva pravljena su od ječma, od oljuštene dvovrne pšenice i od ječmenog slada. Od ječma se najpre pravio slad i prekrupa od oljuštene dvovrne pšenice. Slad se onda gnječio i sa prekrupom od žitarice pekao u obliku pivskih hlebova. Zatim se od pivskih hlebova u muljači pravilo još neprevrelo pivo. Da li se ovo radilo kuvanjem ili prelivanjem hlebova vrelom vodom, nije poznato. Pošto se na ovaj način dobijao sladni ekstrakt, izgleda da se ono što je bilo izmuljano kuvalo. U dokumentima ne stoji ništa o poboljšavanju neprevrelog piva, niti o procesu i trajanju vrenja, niti o tretmanu u sudovima u kojima se čuvalo. Ukuvano neprevrelo pivo nazivalo se katkada „medeno pivo“ i održavalo se dugo vremena. Pre upotrebe ovo „medeno pivo“ mešano je sa vodom i ostavljano da prevri. Izgleda da Isaija 5,22. govori o ovoj vrsti piva, koje je nazivano i „mešano pivo“. (Doslovce se kaže: „... jaki piti vino i junaci u mešanju silovita pića (šekar).“)

Iz ovog izlaganja jasno proizlazi da su se proizvodi koji su nastajali prilikom pravljenja piva, kao što su slad, pivski hleb (šekar-hleb) i „medeno vino“ upotrebljavali pre pravog vrenja. Ni kod kuvanja ni ukuvavanja nije nastajao alkohol. Šekar je naziv za rod koji obuhvata različite sokove, ali ne ceđene od grožđa, i to kako u njihovom neprevrelom, tako i u prevrelom stanju.

Dodatak br. VI

O 1. Timotiju 3,8.

Pročitajmo još jednom 8. stih, i to u „Jerusalimskoj Bibliji“: „Ne mnogom pijenju vina, niti prljavoj gramzivosti da se predaju ljudi koji imaju tajnu vere u čistoj savesti.“ Uz „mnogom pijenju vina“ stoji „prljavoj gramzivosti“. Da li Pavle misli da je gramzivost dozvoljena kad nije „prljava“ ili „sramna“? Takođe ne smatramo da je zlo dozvoljeno čak i kad nije suviše raznoliko. „Ne ubij“ takođe ne znači „ne ubij sasvim“. Pavle je pozivao da se uvek postupa časno i pošteno. Gramzivost je uvek zla, bilo da je više ili manje „prijava“ ili „sramna“.

Tako je i sa pijenjem prevrelog opojnog pića. Mora li staratelj za pijanice da prebacuje pijanici zbog njegovog čestog opijanja i odlaženja u krčme i kaže: Jednostavno ne smeš da piješ toliko mnogo; tada ne misli da bi on smeo, samo ne tako mnogo. Pijanica mora sasvim da bude oslobođen od alkohola. Verovatno tek treba da se rodi takav iskusan staratelj za pijanice koji će čoveka „koji je odan vinu“ naučiti da umereno pije.

Pavle savetuje: „Sunce da ne zađe u gnevu vašemu.“ (Efescima 4,26) Sigurno ovim ne misli da kaže da do zalaska Sunca gnev u čoveku može da se kuva. Isto tako apostol ne misli da se čovek sme predati ili zarobiti sa malo prevrelog vina.

Približićemo se rešenju problema kad pozovemo u pomoć Titu poslanicu. U njoj Pavle poziva svog mladog saradnika da da uputstva starim ženama: „Staricama takođe da žive kao što se pristoji svetima, da ne budu opadljive, da se ne predaju vrlo vinu, da uče dobru.“ (Titu 2,3) Izraz je tamo jači nego u poslanici Timotiju: „Ne koji mnogo vina piju (koji se ne predaju mnogom pijenju vina)“. Da li su u ono vreme stare žene, koje su postale hrišćanke, morale da budu opomenute da se ne opijaju prevrelim vinom? Da li su takve žene bile podobne da se uče „dobru“ ili vrlini? Uz to bi takva pretpostavka stajala u velikoj suprotnosti sa 1. Timotiju 3,11. gde se ženama, đakonicama zabranjuje da uopšte piju vina. Ne može se tačno odrediti da li Pavle govori samo o jednim, drugima ili o svima. Reč koja se u 11. stihu upotrebljava za trezven je nephaliou, uzdržan. Zaplešćemo se u lose protivurečnosti, ako pretpostavimo da su đakoni i stare žene smeli pomalo da piju vina, a da su se nasuprot njima starešine i đakonice i verovatno sve druge žene morale potpuno uzdržavati od vina.

U Pavlovoj poslanici Titu veoma se naglašava uzdržavanje od alkoholnih pića. Prema 1,7.8. starešina zajednice „ne sme biti blizu vina“, mora da bude razborit i razuman (sophrona) i da vlada sobom, egkrates. Stari ljudi moraju da budu „trezveni“, nephaliou, uzdržan od vina i razuman i razborit, sophrona (pogl. 2,2).

Kada rekapituliramo, onda Pavle zahteva od starešina crkve, od đakonica, od žena uopšte, od starih ljudi uzdržavanje od vina. Da li je sada pretpostavka razumna i prihvatljiva da su đakoni i stare žene predstavljali jedini izuzetak?

Takva misao nije moguća već ni zbog toga, jer isti apostol Pavle u 1. Solunjanima 5. poglavlju od svih članova zajednice očekuje trezvenost, tj. uzdržavanje od vina. Iste pretpostavke nalazimo i kod Petra (1. Petrova 1,13; 4,7; 5,8).

Očigledno da rešenje moramo tražiti na drugi način. Jedan smer daje nam Pavle u Titu 1,12.13. I deo. Tu on govori o Krićanima i potvrđuje oštar sud nekoga od njihovih: „A reče neko od njih, njihov prorok: Krićani svagda lažljivi, zli zverovi, besposleni trbusi. Svedočanstvo je ovo istinito.“

Da bismo bolje shvatili smisao ove izjave citiraćemo „Biblijski komentar o trezvenosti“. Tamo u 1. Timotiju 3,8. stoji: „Prekomerno pijenje, čak i bezalkoholnih pića, bilo je u Pavlove dane porok i odgovaralo je takođe običnom naslađivanju - neumerenom uzimanju hrane, ali ne one prevrele. Često su se nudile nagrade onima koji su na takmičenjima u jedenju - ne na takmičenjima sa opojnim pićima - najviše ždrali.“ (str. 368)

U Titu 1,12. Krićani se nazivaju „besposlenim trbusima“ ili naslađivačima. Krajnje je neverovatno, upravo isključeno, da su se u ono vreme žene odavale alkoholnim pićima. Ali, nešto drugo je tada bilo značajno: prekomerno pijenje neprevrelog groždanog soka među ženama.

Pastor V. M. Tajer je pisao: „Jasno je da je zabrana opijanja obuhvatala svako zadovoljavanje koje vodi opijenosti. Dr Daf objašnjava: ‚Osudom na smrt Biblija osuđuje bilo koje i svako ono sredstvo koje prirodno i neizbežno vodi tome.‘ To može da uputi na ne prevreli groždani sok i da se pri tome upotrebi reč ‚mного‘, da bi se zaštitili od prekomernog uživanja (pijenja), pošto Plinije, Kolumela i dr. govore da su mnogi Rimljani do te mere ždrali ‚da su svoje stomake punili, a onda sadržaj ponovo izbacivali uz pomoć sredstava za povraćanje, da bi zatim ponovo pili‘... Biblijska apstinencija je ‚umerenost‘ u upotrebi onoga što je dobro i u uzdržavanju od onoga što šteti.“

Još je Solomun znao za potrebu da se drži mere u uzimanju onoga što je dobro: „Kad nađeš med, jedi koliko ti je dosta, da ne bi najevši ga se izbljuvao ga.“ (Priče 25,16) Setimo se i Pavla koji je Timotiju preporučivao da pije „po malo“, dakle ne mnogo oinos, vina (1. Timotiju 5,23). Kao što smo Videli, tamo se radilo o neprevreлом groždanom soku.

Dr teol. V. H. Rule pisao je u svom „Brief Inquiry“ (Kratko istraživanje): „Groždani sok je u staro doba bio uglavnom poznat kao piće seoskog stanovništva koje se pilo u određenim prilikama; kad se brižljivo održavalo, osobito piće Epikurejaca. Rimljanke su mu bile tako odane, da su najpre njime punile svoj želudac, a onda ga izbacivale uz pomoć sredstava za povraćanje (Vetstajin u 2,13)“ - citat od Lija i Bernsa koji zatim dodaju: „Mi smo sa svoje strane uputili na Lucijana gde smo našli sledeći primer: ‚Prošao sam Jupitera mi, kao oni koji piju gleukos, svoj stomak naduvaju njim, i onda traže sredstvo za povraćanje.‘“ (Filos 39).“

Sasvim je sigurno da je čitaocima bilo poznato pastoralno pismo o kome je Pavle govorio. Oni su znali iz istorijskih podataka i konteksta, na koje je vino on mislio. Zabranjeno je bilo samo prevrelo; neprevrelo je trebalo da se pije umereno.

Volenberg nam u svom komentaru 1. Timotiju 3,8. daje povod da ovaj stih posmatramo u vezi sa radom đakona. „Đakoni na isti način (treba da budu) poštteni, dostojanstveni, u celom svom nastupu da pokazuju svetost svoje službe podređene episkopatu, ne dvolični (stih 8), tako da prilikom

svojih službenih odlazaka kod ljudi po nalogu biskupa govore čas ovako, čas onako, umesto da se uvek drže istine, ne predajući se jako pijenju vina, opasnosti koja je bila povezana takođe sa njihovim obaveznim dužnostima na proslavama i večerama ljubavi. Ne misleći na sraman dobitak, iako su dužnosti đakona, „upravitelja crkvenim milostinjama“ (Luter), npr. iznošenje i razdeljivanje pomoći siromašnima i bolesnima, nudile dovoljno prilike za to. Time bi on uprljao svoju čistu savest. Tako shvatamo kad apostol nastavlja: ‚imajući tajnu vere u čistoj savesti‘ (stih 9).“

Problem ima sasvim praktičnu prirodu. Prilikom mnogih kućnih poseta, koje je trebalo da obavi jedan đakon, vrlo često je pozivan na prijateljsko piće. Pri tome je bilo jasno da su hrišćani, koji su poznavali Pavlov stav prema prevrelog vinu, đakonu nudili sasvim razumljivo neprevrelo vino. Ovo vino je moglo biti svež sok, ukuvani sok razređen vodom ili vino pripremljeno od suvog grožđa.

Pavle je opomenuo đakone da se ovde čuvaju od preterivanja. Sluga zaista ne bi bio na dobrom glasu kad bi prilikom svojih poseta morao moliti ljude za sredstvo za povraćanje, zato što je nerazumno mnogo popio.

Ako tako gledamo na Pavlove reči, dobija se dobar kontekst: uzdržavanje od prevrelog vina se očekuje od hrišćana, ali naročito od vođa. Braća koja moraju mnogo da putuju treba osobito da se čuvaju od gostionica. Samo onda treba da jedu u njima kad nema nijedne druge mogućnosti. Ali, i kod neprevrelog vina treba imati meru i suviše ne piti.

Pavle navodi jedan važan razlog zašto je ova trezvenost i razboritost važna - čak i kod starih žena: „Da uče mlade da ljube muževe, da ljube decu, da budu poštene, čiste, dobre kućanice, blage, pokorne svojim muževima, da se ne huli na reč Božju.“ (Titu 2,4.5) I mladim ljudima se takođe predočava razboritost (stih 6).

23. POPIS BIBLIJSKIH TEKSTOVA

u kojima se javljaju jevrejske reči tiroš, yajin, šekar i grčka oinos

I Tiroš

Tiroš je zajednički pojam i označava prirodni proizvod čokota. Može da se posmatra kao vinov plod, plod čokota, plod vinograda i nije, dakle, isključiva oznaka za iscedeni sok, već za sam plod. Tiroš je grožđe u svom neprerađenom, prirodnom stanju. Reč tiroš u Starom zavetu javlja se 38 puta, i to na sledećim mestima:

1. Mojsijeva 27,28.37; 4. Mojsijeva 18,12; 5. Mojsijeva 7, 13; 11,14; 12,17; 14,23; 18,4; 28,51; 33,28; Sudije 9,13; 2. O carevima 18,32; 2. Dnevnika 31,5;32,28; Nemija 5,11; 10,38.40; 13,5.12; Psalam 4,8; Priče 3,10; Isaija 24,7; 36,17; 62,8; 65,8; Jeremija 31,12; Osija 2,8.9; (prema drugim prevodima Osija 2,10.11); Osija 2,22 (ili 24); Osija 4,11; 7,14; 9,2; Joilo 1,10; 2,19.24; Mihej 6,15; Agej 1,11; Zaharija 9,17.

II Yajin

Yajin označava iscedeni sok od grožđa, ali ne i sok drugog voća. Yajin sam ne govori još o tome da li je sok neprevreo ili prevreo. Tek kontekst može da nam pokaže da li je reč o neprevrelom ili prevrelom soku. Kod nekih biblijskih mesta nedostaje takav podatak, zbog čega kod takvih tekstova ne možemo da odlučujemo o čemu se radi. Ali, kod mnogih tekstova jasno se vidi na šta se misli. Reč yajin i aramejska reč chamar istog značenja javlja se u Starom zavetu 141 put, i to u:

1. Mojsijeva 9,21.24; 14,18; 19,32.33.34.35; 27,25; 29,11. 12; 2. Mojsijeva 29,40, 3. Mojsijeva 10,9; 23,13; 4. Mojsijeva 6,3 (dvaput). 20; 15,5.7.10; 28,14; 5. Mojsijeva 14,26; 28,39; 29,6; 32,33.38; Isus Navin 9,4.13; Sudije 13,4.7.14; 19,19; 1. Samuilova 1,14.15.24; 10,3; 1 20; 25,18.37; 2. Samuilova 13,28; 16,1. 2; 1. Dnevnika 2,29; 12,41; 27,27; 2. Dnevnika 2,9.14; 11,1; Jezdra 6,9; 7,22 (chamar) Nemija 2,1; 5,15.18; 13,15; Jestira 1,7. 10; 5,6; 7,2.7.8; O Jovu 1,13.18; 32,19; Psalam 60,3; 75,9; 78, 65; 104,15; Priče 4,17; 9,2.5; 20,1; 21,17;23,30.31; 31,4.6; Propovednik 2,3; 9,7; 10 19; Pesma nad pesmama 1,2.4; 4,10; 5,1; 7,9; 8,2; Isaija 5,11.12.22; 16,10; 22,13; 24,9.11; 27,2 (chamar); 28,1.7 (dva puta); 29,9; 51,21; 55,1; 56,12; Jeremija 13,12 (dva puta); 23,9; 25,15; 35,2.5.6.8.14; 40,10.12;48,33;51,7; Plač Jeremijin 2,12; Jezekilj 27,18; 44,21; Danilo 1,5.8.16; 10,3; Danilo 5,1.2.4.23 (chamar); Osija 4,11; 7,5; 9,4; 14,8 (7); Joilo 1,5; 4,3; Amos 2,8.12; 5,11; 6,6; 9,14; Mihej 2,11; 6,15; Avakum 2,5; Sofonija 1,13; Agej 2,12; Zaharija 9,15; 10,7.

III Šekar

Šekar se prevodi sa „silovito piće“ i „opojno piće“. Šekar označava sok od drugih plodova, a ne od grožđa. Što važi za *yajin*, tiče se i šekara: šekar nije već po sebi „silovito piće“, ili „opojno piće“, već tek u svom prevrelom stanju postaje opojno piće. Prvo značenje šekara je slatko piće. Reč se u Starom zavetu javlja 23 puta:

3. Mojsijeva 10,9; 4. Mojsijeva 6,3 (dva puta; 4. Mojsijeva 28,7; 5. Mojsijeva 14,26; 29,5; Sudije

13,4.7.14; 1. Samuilova 1,15; Psalam 69,13; Priče 20,1; 31,4.6; Isajja 5,11.22; 24,9; 28,7 (tri puta); 29,9; 56,12; Mihej 2,11.

IV Oinos

U Novom zavetu upotrebljava se grčka reč za vino, oinos. Ova reč označava groždani sok u svom neprevrelom, kao i u svom prevrelom stanju. Tek kontekst mora da otkrije o kojoj se vrsti vina radi. Ovu reč srećemo u Novom zavetu u sledećim tekstovima:

Matej 9,17; 27,34; Marko 2,22; 15,23; Luka 1,15; 5,37.38; 7,33; 10,34; Jovan 2,3.9.10; 4,46; Rimljanima 14,21; Efescima 5,18; 1. Timotiju 3,8; 5,23; Titu 2,3; Otkrivenje 6,6; 14,8.10; 16,19; 17,2; 18,3.13; 19,15.